

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ
ORTAK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BİLİM VE SANAT MERKEZLERİNDE ÖĞRENCİLERE
SUNULAN EĞİTİM ETKİNLİKLERİNİN YÖNETİMİNE
İLİŞKİN PAYDAŞ GÖRÜŞLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Songül YAMAN

İstanbul
Haziran- 2020

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ
ORTAK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BİLİM VE SANAT MERKEZLERİNDE ÖĞRENCİLERE
SUNULAN EĞİTİM ETKİNLİKLERİNİN YÖNETİMİNE
İLİŞKİN PAYDAŞ GÖRÜŞLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Songül YAMAN

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Yusuf ALPAYDIN

İstanbul

Haziran- 2020

TEZ ONAYI

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman Doç. Dr. Yusuf ALPAYDIN .....

Üye Dr. Öğr. Üyesi Ali ÖZDEMİR .....

Üye Dr. Öğr. Üyesi Muhammet ÖZTABAK .....

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

.....

Prof. Dr. Ali GÜNEŞ

Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “**Bilim ve Sanat Merkezlerinde Öğrencilere Sunulan Eğitim Etkinliklerinin Yönetimine İlişkin Paydaş Görüşleri**” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

Songül YAMAN

ÖZET

BİLİM VE SANAT MERKEZLERİNDE ÖĞRENCİLERE SUNULAN EĞİTİM ETKİNLİKLERİNİN YÖNETİMİNE İLİŞKİN PAYDAŞ GÖRÜŞLERİ

Songül YAMAN

Yüksek Lisans, Eğitim Yönetimi ve Denetimi

Tez danışmanı: Doç. Dr. Yusuf ALPAYDIN

Haziran-2020, 160+ xiv Sayfa

Dünyada bilim ve teknoloji gün geçtikçe ilerlemekte ve her geçen günde de yenilikleri hayatımıza getirmektedir. Eğitim kurumları da bireylere çağın getirmiş olduğu yeniliklere ayak uydurması adına eğitim programlarında yeni yöntem ve uygulamalara yer vermek durumunda kalmıştır. 21. yüzyıl becerileri olarak adlandırılan disiplinler arası düşünme, bilgi temelli problemleri çözme, eleştirel gözle bakma, liderlik özelliği barındırma, girişimcilik, proje tabanlı çalışabilme öğrencilerde oluşturulmak istenen davranışlar arasındadır. Özel yetenekli bireylerin de 21. yy. becerilerini kazanmanın yanında akranlarına göre sahip oldukları farklı özelliklerini de kullanarak mevcut durumlarını; örgün eğitimlerinden arta kalan zamanlarda eğitim aldıkları Bilim ve Sanat Merkezlerinde (BİLSEM) geliştirmeleri beklenmektedir. Bireylerin var olan özelliklerini ön plana çıkararak daha da ileri düzeylere taşımak amacıyla olan BİLSEMler’de öğrencilere sunulan eğitim etkinliklerinin normal okullarda uygulanan etkinliklerden farklı, üst düzey düşünmeyi, problem çözmeyi ve disiplinler arası düşünebilmeyi gerektiren etkinlikler olarak düzenlenmesi gerekmektedir. Araştırmanın amacı, BİLSEMler’de sunulan eğitim etkinliklerinin yönetim şekillerinin, örgün eğitimden hangi yönleriyle farklılıklarının bulunduğu tespit edilerek uygulama esnasında karşılaşılan problemlerin paydaş görüşleri alınarak incelenmesidir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Araştırmada katılımcılardan veli öğrenci ve öğretmenlere 6; yöneticilere ise 9 açık uçlu sorudan oluşan yapılandırılmış görüşme formu

hazırlanmıştır. Araştırmayı derinlemesine incelemek için amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmış; maksimum çeşitlilik olması adına her kurumdan iki öğrenci, iki veli, iki öğretmen ve birer yönetici olmak üzere toplam 21 kişi dahil edilmiştir. Araştırmada elde edilen bulguların çözümlenmesinde nitel veri analizlerinden içerik analizi ve betimsel analiz yöntemleri kullanılmıştır. Elde edilen bulgular araştırma soruları doğrultusunda bir bütün halinde ele alınmıştır.

Araştırma sonucunda, bakanlık tarafından hazırlanan çerçeve planlardaki etkinliklerin kurumlarda uygulandığı görülmüştür. Esnek yapıda olan çerçeve planların, öğrencilere bilim ve sanat alanlarında farklı bakış açıları kazandırması, öğrencilerin var olan becerilerini üst basamaklara taşıması beklenilmektedir. Çerçeve planların zenginleştirilip, farklılaştırılması noktasında da kurum yönetici ve öğretmenlerine büyük bir sorumluluk düştüğü görülmüştür. Kurum yöneticilerinin düzenlenecek olan etkinliklerin kalitesini ve çeşitliliğini arttırmak adına vakıflar, belediyeler, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları ile bağlantı kurdukları da elde edilen bulgular arasındadır. Yönetim süreçlerinin doğru şekilde uygulanmaması, kurumlarda sorunlara neden olduğu ve eğitim etkinliklerini olumsuz şekilde etkilediği görülmüştür. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda BİLSEMler’de sunulan eğitim etkinliklerinin yönetiminde geliştirilmesi gereken noktalar tespit edilerek, önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Bilim Sanat Merkezi, Özel Yetenekliler, Özel Eğitim, Eğitim Yönetimi, Etkinlik Yönetimi

ABSTRACT

**OPINIONS OF STAKEHOLDERS ON EDUCATIONAL
ACTIVITIES OFFERED TO STUDENTS AT CENTERS OF
SCIENCE AND ART**

Songül YAMAN

MA, Educational Administration and Supervision

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Yusuf ALPAYDIN

June -2020, 160+ xiv Pages

Science and technology continue to advance all around the world and introduce innovations to our lives. It has accordingly become necessary also for educational institutions to launch new methodologies and applications aimed at making sure that individuals stay up to date with current innovations. Aptly named as the skills of 21st century, interdisciplinary thought, information-based problem solving, critical thinking, leadership, entrepreneurship and project-based work are among the behaviors that students are expected to acquire. Likewise, in addition to acquiring the skills of 21st century, gifted individuals are expected to build up on the skills that allow them to stand out from their peers, and to utilize their spare time outside formal education to improve their current conditions at centers of science and art (CSA's). Aspiring to emphasize on and further advance individuals' existing qualities, CSA's are required to organize activities that differ from those offered at regular schools and involve skills such as analytical thinking, problem solving and interdisciplinary thought. Activities to be carried out at institutions are enriched within the context of the framework drawn out by the ministry and delivered through the mediation of experts specialized in their respective fields. Centers establish annual working schedules in line with the framework plan and enable students to improve themselves by presenting them different perspectives of science and art.

The purpose of the research is to identify the aspects of the management patterns of the training activities presented in the CSA that differ from the formal training, and

to examine the problems encountered during the exercise with stakeholder views. The study uses a phenomenology pattern from qualitative research methods. The study produced a structured discussion form of 6 open-ended questions for the participants, 6 for students and teachers, and 9 for the managers a sampling method was used to probe the research, with a total of 21 people from each institution, including two students, two parents, two teachers and one manager, for maximum diversity. The research used content analysis and the descriptive analysis methods from qualitative data analysis to solve the findings. The findings obtained are handled as a whole in line with the research questions.

The research found that activities in framework plans prepared by the ministry were implemented in institutions. The flexible framework plans are expected to give students different perspectives in science and art, and to take their existing skills to the next level. The framework has been seen as a major responsibility for the institution's managers and teachers to enrich and differentiate the plans. Foundations are also found to have established connections with municipalities, universities and non-governmental organizations to improve the quality and diversity of activities to be organized by institution managers. Failure to properly implement management processes has been seen to cause issues in institutions and to have negative impacts on training activities. Based on the findings from the research, development points were identified and recommendations were made in the management of the training activities presented in the CSA.

Keywords: Center of Science and Art, Gifted Individuals, Gifted Education, Educational Administration, Activity Management

ÖNSÖZ

Benim için zorlu ve bir o kadar da keyifli olan bir çalışma dönemini geride bırakmış olmak mutluluk verici. Hayatımda hep bir şeyler öğrenmeyi, araştırmayı çok sevmiş ve bunun bütün eğitimcilerin hayatında önemli olduğunu düşünmüşümdür. Çağın gerisinde kalmamak, yeniliklere açık olmak... 15 yıllık öğretmenlik mesleğime bir yenilik daha ekleyip yoluma devam edeceğim inşallah. Araştırmamın her aşamasında bana yardımcı olup, bilgi ve donanımı ile bana yol gösteren, sorduğum soruları büyük bir sakinlikle cevaplayan değerli tez danışmanım Doç. Dr. Yusuf ALPAYDIN'a, eğitim yönetimi alanında bizlere vizyon katan başta değerli hocamız Prof. Dr. Münevver ÇETİN'e ve diğer Marmara Üniversitesi öğretim üyelerine, yüksek lisans eğitimim boyunca benden desteklerini esirgemeyen sevgili eşim Burak YAMAN'a ve diğer aile üyelerime, teşekkürlerimi sunarım.

İyi ki varsınız ...

Minik oğlum Emir Tuna'ya...

Songül YAMAN

İstanbul- 2020

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLO ve ŞEKİLLER	xii
KISALTMALAR	xiv
BİRİNCİ BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Problemi	3
1.2. Problem Cümlesi	3
1.3. Amaç	4
1.3.1. Araştırma Soruları	4
1.4. Araştırmanın Önemi	4
1.5. Sayıtlar	5
1.6. Sınırlılıkları	5
1.7. Tanımlar	5
İKİNCİ BÖLÜM	7
KAVRAMSAL / KURAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1. Özel Yetenekli Öğrenciler ve Eğitimi	7
2.1.1. Özel Yeteneklilerin Eğitimi ve Tarihi Gelişimi	8
2.1.2. Özel Yeteneklilere Yönelik Eğitim Programları ve Uygulanması	11
2.1.3. Özel Yetenekli Bireylere Uygulanan Eğitim Modelleri	13

2.1.4. Türkiye’de Özel Yetenekli Bireylerin Eğitimi	17
2.1.5. Özel Yetenekli Bireylere Yönelik Mevzuat İncelemesi	22
2.1.6. Türkiye’de Özel Yetenekli Bireylere Eğitim Veren Kurumlar	25
2.2. Bilim ve Sanat Merkezi Yönetimi	43
2.2.1. Yönetim Kavramı	46
2.2.2. Yönetim Süreçleri	47
2.2.3. Eğitim Yönetimi	56
2.2.4. Eğitim Kurumlarında Eğitim Etkinliklerinin Yönetimi	63
2.3. İlgili Araştırmalar	71
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	75
YÖNTEM.....	75
3.1. Araştırmanın Modeli	75
3.2. Çalışma Grubu.....	76
3.2.1. Katılımcıların Demografik Bilgileri	76
3.3. Veri Toplama Süreci	78
3.4. Verilerin Analizi.....	79
3.5. Geçerlik Güvenirlilik Çalışması.....	80
3.6. Araştırmacının Rolü	81
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	83
BULGULAR.....	83
4.1. Ortak Etkinliklere Karar Verme Süreci	84
4.1.1. Paylaşımçı Karar Verme.....	85
4.1.2. İşbirlikçi Karar Verme.....	87
4.2. Eğitimlerin Planlanması ve BİLSEM’e Devam Sürecine Yönelik Görüşler .	88
4.2.1. Öğrencilerin İlgi ve İhtiyaçlarına Göre Planlama.....	89
4.2.2. Zamansal Planlamanın Doğru Yapılması.....	91

4.2.3. Eğitim Ortamlarında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri	93
4.2.4. İlerleyen Yıllarda BİLSEM'e Devamlılık Durumunu Etkileyen Faktörler	96
4.2.5. Veli ve Öğrencilerin İlerleyen Yıllarda BİLSEM'e Devam Niyetleri	98
4.3. Kurum İçi Kaynakların Yeterliliği Örgütlenmesi	99
4.3.1. Mekânsal Düzenleme	100
4.3.2. Planların Ayarlanması	101
4.3.3. Kurum Donanımının Sağlanması ve Yeterliliğine Yönelik Görüşler	102
4.3.4. Veli ve Öğrencilerin Kurumlardaki Donanım Yeterliliğine Yönelik Görüşleri	105
4.4. İletişim ve Bilgilendirme Çalışmaları	107
4.4.1. Bire Bir Yapılan Çalışmalar	108
4.4.2. Genel Yapılan Çalışmalar.....	110
4.4.3. İletişim Sürecinde Veli ve Öğrenci Görüşlerinin Payı	112
4.5. Mesleki Çalışmaları Destekleme.....	113
4.5.1. Farklı Kurum ve Kuruluşlarla Kurulan Bağlantı	114
4.5.2. Öğretmenlerin Mesleki Yeterlilik ve Doyuma Ulaşma İstekleri.....	115
4.6. Öğrencilerin Etkinliklere Aktif Katılımına Yönelik Görüşler	117
4.6.1. Öğrencilerin Etkinliklere Katılım Çalışmaları	117
4.6.2. Öğrenci Katılımını Arttırma Çalışmaları.....	118
4.7. Eğitim Etkinliklerinin Değerlendirme Süreci.....	122
4.7.1. Eğitim Etkinlikleri Sırasında Yapılan Çalışmalar	123
4.7.2. Eğitim Etkinliklerinin Sonunda Yapılan Çalışmalar	124
4.7.3. Klasik Denetleme Süreci	125
4.7.4. Yenilikçi Denetleme Süreci.....	126
4.8. Öğrencilerin ve Velilerin İstek ve Talepleri.....	127

4.8.1. Öğrencilerin Genel İstek ve Talepleri	127
4.8.2. Velilerin İstek ve Talepleri	128
4.9. Öğretmenlerin Dilek ve Temennileri	129
4.9.1. Kurum Yeterliliklerine Yönelik Talepler	130
4.9.2. Öğrenci Gelişimine Yönelik Talepler	131
4.9.3. Mesleki Gelişim Yönündeki Talepler.....	132
BEŞİNCİ BÖLÜM	134
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	134
5.1. Yargı.....	134
5.2. Tartışma ve Sonuç	136
5.3. Öneriler.....	141
KAYNAKÇA	144
EKLER.....	158
ÖZGEÇMİŞ.....	160

TABLO ve ŞEKİLLER

Tablo 2.2.4.1: Ders Dışı Etkinlikler	67
Tablo 2.2.4.2: Eğitim Etkinliklerinin Karar Verme Boyutunda İncelenmesi	68
Tablo 2.2.4.3.: Eğitim Etkinliklerinin Planlama Boyutunda İncelenmesi	68
Tablo 2.2.4.4.: Eğitim Etkinliklerinin İletişim Boyutunda İncelenmesi	69
Tablo 2.2.4.5.: Eğitim Etkinliklerinin Etkileme Boyutunda İncelenmesi	69
Tablo 2.2.4.6.: Eğitim Etkinliklerinin Eşgüdümleme Boyutunda İncelenmesi	70
Tablo 2.2.4.7.: Eğitim Etkinliklerinde Denetleme/Değerlendirme	70
Tablo 3.2.1. Araştırmaya Katılan Yöneticilerin Demografik Özellikleri	76
Tablo 3.2.2. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demografik Özellikleri	77
Tablo 3.2.3. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Demografik Özellikleri	77
Tablo 3.2.4. Araştırmaya Katılan Velilerin Demografik Özellikleri	77
Tablo 4.: Araştırmanın Alt Amaçları, Temaları ve Alt Temaları	83
Tablo 4.1.: Ortak Etkinliklere Karar Verme Sürecine Ait Alt Temalar	85
Tablo 4.1.1.: Paylaşımçı Karar Verme Alt Temasına Ait Kodlar	85
Tablo 4.1.2.: İşbirlikçi Karar Verme Alt Temasına Ait Kodlar	87
Tablo 4.2.: Eğitim Etkinliklerinin Planlanması ve BİLSEM'e Devam Sürecine Ait Alt Tema ve Kodlar	89
Tablo 4.2.1.: Öğrencilerin Devamına Yönelik Yapılan Çalışmalar	89
Tablo 4.2.2.: Öğrencilerin Devam Durumunda Zaman Faktörüne Ait Kodlar	91
Tablo 4.2.3.: Eğitim Ortamlarında En Sık Yaşanan Problemlere Ait Kodlar	94
Tablo 4.2.4: İlerleyen Yıllarda BİLSEM'e Devamlılık Durumunu Etkileyen Faktörler	97
Tablo 4.3.: Kurum İçi Kaynakların Yeterliliği Örgütlenmesine Ait Tema ve Alt Temalar	100

Tablo 4.3.1.: Mekansal Düzenlemelere Yönelik Kod ve Frekanslar	101
Tablo 4.3.2.: Örgütlenme Sürecinde Planların Ayarlanması Alt Temasına Ait Kod ve Frekanslar	101
Tablo 4.3.3.: Eğitim Etkinliklerinde Donanımların Yeterliliğine Ait Kod ve Frekanslar	103
Tablo 4.4.: İletişim ve Bilgilendirme Çalışmalarına Ait Alt Tema, Kod ve Frekanslar	108
Tablo 4.4.1.: Kurumlarda Bire Bir Yapılan Çalışmalara Ait Kod ve Frekanslar	109
Tablo 4.4.2. Genel Yapılan Çalışmalara Ait Kodlar	111
Tablo 4.5. Mesleki Çalışmaları Desteklemeye Ait Alt Temalar	114
Tablo 4.5.1.: Bağlantı Kurulan Kurum ve Kuruluşlara Ait Kod ve Frekanslar	114
Tablo 4.5.2.: Öğretmen Yeterliliklerinin Desteklenmesi ve Geliştirilmesine Yönelik Kod ve Frekanslar	115
Tablo 4.6.2.: BİLSEMLER’de Aktif Öğrenci Katılımını Arttırma Çalışmalarına Ait Kod ve Frekanslar	119
Tablo 4.7. Eğitim Etkinliklerinin Değerlendirme Sürecine Ait Alt Tema, Kod ve Frekanslar	123
Tablo 4.7.3.: Eğitim Etkinliklerinde Klasik Denetleme Alt Temasına Ait Kod ve Frekans	125
Tablo 4.7.4.: Eğitim Etkinliklerinde Yenilikçi Denetleme Sürecine Ait Kod ve Frekanslar	126
Tablo 4.9.: Öğretmenlerin Dilek ve Temennileri Temasına Ait Alt Tema, Kodlar ve Frekanslar	129

KISALTMALAR

- BİLSEM** : Bilim ve Sanat Merkezi
MEB : Millî Eğitim Bakanlığı
BSMİDR : Bilim ve Sanat Merkezi İç Denetim Raporu
TEVİTÖL : Türkiye Eğitim Vakfı İnanç Türkeş Özel Lisesi
TÜBİTAK : Türkiye Bilimsel Teknoloji Araştırma Kurumu
ÜYEP : Üstün Yetenekliler Eğitim Programı
WNV : Wechsler Zekâ Testi
Kbit 2 : Kaufman Kısa Zeka Testi
ASIS : Anadolu-Sak Zeka Ölçeği
BEP : Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı
STK : Sivil Toplum Kuruluşu

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Toplumumuzda var olan özel yetenekli bireylere yönelik eğitim çalışmaları geçmişten günümüze kadar gelişerek devam etmiş (Sakar ve Maba, 2015); 20.yy.'ın ortalarına doğru da zeka ve yetenek ilişkileri incelenmeye başlanarak, zeka ile yetenek değerlendirilmesine dayalı eğitim modellerinin uygulandığı okullar geliştirilmeye başlanmıştır (Bakioğlu ve Levent, 2013).

Ülkemizde özel yetenekli bireylere yönelik eğitim veren kurumlar, isimleri değişmiş olsa bile geçmişten günümüze kadar hep var olmuşlardır. 1992 yılında ülkemizde başlatılan özel yetenekli öğrencilere yönelik kalıcı eğitim çalışmaları ile özel yetenekli öğrencilere en uygun eğitim ortamını bulmak amaçlanmıştır. Bunun için de diğer ülkelerde uygulanan eğitim modelleri incelenerek ülkemizdeki mevcut sosyo-ekonomik ve eğitim şartlarına en uygun eğitim modelini geliştirip, bu eğitim modelinin uygulanabileceği ortam olan BİLSEMLer oluşturulmuştur (Gökdere, Küçük ve Çepni, 2004). 2004 yılında Bilim Sanat Merkezlerinin sayısı 19, 2010 haziran ayında 58 (BSMİDR, 2010). 2015-2016 Eğitim Öğretim yılında 83 tane BİLSEM bulunurken (Polatcan ve Akyürek, 2016) günümüzde bu sayı giderek artmış ve 2018 yılında 81 ilde 135 tane BİLSEM bulunduğu görülmüştür (Yazıcı, 2019).

MEB'in Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı olan BİLSEMLer'in amacı; özel yetenekli bireylerin özelliklerine uygun eğitim imkanlarını sağlayarak, var olan özelliklerini geliştirip en üst seviyeye ulaştırmaktır (MEB, 2018b; Karabulut, 2010). Tanınması yapılan öğrenciler, normal okullarından arta kalan zamanlarında BİLSEM'e giderek etkinlik ve proje temelli eğitim almaktadırlar. Öğrencilere sunulan eğitim Uyum, Destek 1, Destek 2, Bireysel Yetenekleri Farkındalık (BYF), Özel Yetenekleri Geliştirme (ÖYG) ve Proje üretme program basamaklarından oluşmaktadır. Kurumlarda verilen eğitimin amaçları

öğrencilerin kendilerini daha iyi tanımaları ve özel ilgi alanlarını keşfedip, geliştirerek sonucunda da proje üretmelerini sağlamaktır (Yılmaz ve Çaylak, 2009).

Ülkemizde bulunan özel yetenekli bireylere yönelik uygulamaların başarılı olması için özel yetenekli bireyleri tanımlamak, özelliklerini belirtmek ve sahip oldukları beceriler hakkında öngörüye sahip olmak; onlara sunulacak olan eğitimin kalitesini arttıracaktır. Öğrencilerin özelliklerine uygun verilen eğitim önemli işler başarabilmelerini sağlarken, uygun eğitim almadıklarında da önemli problemler oluşturabileceği görülmüştür. Üstün, özel yetenekli öğrencilere sunulan eğitim etkinliklerinin iyi bir şekilde yönetilmesi, bu öğrencilerin durumlarına uygun eğitim verilmesi özel yetenekli bireyleri ileri seviyeye taşıyarak, yüksek düzeyde verim alınmasını sağlayacaktır (Kaya, 2013).

Özel yetenekli öğrencilerin eğitiminde önemli bir katkı sağlayan BİLSEMler'in işleyişi, sahip olduğu donanımlar, sunduğu hizmetlere ilişkin çeşitli çalışmalar son yıllarda hızlandırılmıştır. Bu kurumların hızla yaygınlaştırılmaya çalışılması da beraberinde yapısal olarak yerleşik bir modelin kurulmaması gibi eksiklikleri de beraberinde getirmiştir. Örgün eğitimden bağımsız olarak, ilk ve ortaöğretime devam eden özel yetenekli öğrencilere yönelik çalışmalar yapan BİLSEMler kendilerini yönetsel, yapısal ve program boyutlarında yenileyerek; çalışma prensiplerini, verdiği hizmetleri, öğrencilerine faydaları gibi konularda iyileştirme çalışmaları yapmalıdırlar (MEB, 2018b).

BİLSEMler'in sunduğu hizmetlerin iyileştirilmesi ve geliştirilmesinde yöneticilere önemli bir pay düşmektedir. Polatcan ve Akyürek'e (2016) göre eğitim örgütlerindeki iyileştirme çalışmalarında eğitim yöneticilerinin rolü, değişim sırasında oluşabilecek riskleri hesaplayarak azaltma ve örgüt yararına olacak şekilde düzenleme bakımından önemlidir. BİLSEM yöneticileri üzerinde araştırma yapan Summak ve Şahin'e (2013) göre de BİLSEM yöneticilerinin değişime açık olmalarının yanı sıra, BİLSEM yönergesindeki hedefler doğrultusunda kurumlarını geliştirerek kurumlarına kalite standardı getirmeli; kurumlarda verilen eğitim hizmetlerini üst seviyeye taşıyabilmelidirler. Ayrıca kurum genelinde yaratıcı, disiplinler arası ve üst düzey düşünmeyi sağlayıcı etkinliklere yer verilmesi gerekmektedir.

1.1.Araştırmanın Problemi

Yaşıtlarına göre bireysel farklılıkları bulunan özel yetenekli öğrencilere yönelik eğitim, ülkemizde Bilim ve Sanat Merkezleri tarafından verilmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı Özel Yeteneklilerin Geliştirilmesi Daire Başkanlığı bünyesinde yer alan BİLSEMler, öğrencilere normal eğitimlerinden arta kalan zamanlarda eğitim vermektedirler (MEB, 2018a).

Yapılan literatür çalışmasının sonucunda; BİLSEM'de hangi zamanlarda öğrencilere hangi programlar doğrultusunda ne tür etkinlikler sunulduğu, eğitim sürecinde tarafların rollerinin neler olduğu, araştırmalara göre öğrenci-veli tatmin düzeyleri, sunulan eğitimlerde karşılaşılan temel sorunların neler olduğu, bireysel eğitim durumu, öğrencilerin daha nitelikli ve sürdürülebilir bir eğitim almalarının temini gibi var olan problemler göze çarpmaktadır.

BİLSEM'e devam eden öğrencilerin çok yönlü olması, onlara hitap edecek olan öğretmenlerin, velilerin, arkadaşlarının ve buldukları ortamların da zengin donanımlı olması, iyi bir şekilde düzenlenmesini gerektirmektedir. Bu noktada da eğitim liderlerine, eğitim etkinliklerini düzenlemede, sürecin iyi yönetilmesinde ve öğretmenlerin donanımlı hale getirilmesinde çok görev düşmektedir. Kurumlarda düzenlenecek etkinliklerin sosyal bilimler, fen bilimleri, resim ve müzik gibi alanlarda ayrı ayrı düzenlenerek, bireysel olarak planlanması gerekmektedir (Boran ve Arslaner, 2008).

Yaşıtlarına göre zeka, yetenek ve bireysel farklılıklar gösteren özel yetenekli bireylerin, normal eğitimlerinden arta kalan zamanlardaki alacakları eğitim etkinliklerinin düzenlenmesi, örgün eğitimden farklılaştırılarak zenginleştirilmesi, bu etkinliklerinin yönetiminde karşılaşılan olumlu ve olumsuz etmenlerin belirlenmesi, eğitim etkinliklerinin verimli bir şekilde devam edebilmesi adına yönetici, öğretmen, öğrenci ve velilerin çalışmaları bu araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

1.2. Problem Cümlesi

Bilim ve Sanat Merkezlerinde sunulan eğitim etkinliklerinin yönetimine ilişkin paydaş görüşleri nelerdir?

1.3. Amaç

Bu çalışmanın amacı, özel yetenekli bireylerin var olan özelliklerini üst seviyelere taşımak adına, örgün eğitimlerinden arta kalan zamanlarda eğitim aldıkları BİLSEMLer'deki eğitimin planlama, karar verme ve örgütleme sürecini; sunulacak eğitim etkinliklerinin zenginleştirilmesi adına yapılan çalışmaları, uygulanan eğitimin devamlılığını, denetleme ve değerlendirme sürecini öğretmen, yönetici, veli ve öğrenci görüşlerine dayalı olarak belirlemektir.

1.3.1. Araştırma Soruları

1. Kurum genelinde düzenlenecek etkinliklerde karar verme sürecinin nasıl uygulandığını tespit etmek.
2. Öğrencilerin ilerleyen dönemlerde BİLSEMLer'e devam edebilirliğinin durumunu ve öğrencilerin devamını sağlamak adına yürütülen planlama sürecini tespit etmek.
3. Kurumlardaki donanımların yeterliliğine ilişkin kurum içi paydaşların görüşleri ve bunların mekanlar, sınıflar vb. düzenlenme sürecini tespit etmek.
4. Kuruma devam eden öğrencilerin velilerine yönelik bilgilendirme ve yönlendirme çalışmalarında iletişim kurma sürecinin nasıl yönetildiğini saptamak.
5. Kurumlarda öğretmenlerin mesleki gelişimlerine yönelik ne tür çalışmalar yapıldığını ortaya koymak.
6. Öğrencilerin aktif katılımı arttırmaya yönelik çalışmaları tespit etmek.
7. Kurumlarda uygulanan eğitim etkinliklerinin verimliliğini ve etkililiğini tespit etme konusunda ne tür çalışmaların yapıldığını tespit etmek
8. Kurum içi paydaşların kurumlardan genel beklentileri nelerdir?

1.4. Araştırmanın Önemi

MEB (2019), 2023 eğitim vizyonunda özel yetenekli bireylerin akranlarından ayrıştırılmadan, kendi özelliklerine uygun eğitim almasının hem bireysel gelişimlerine hem de ülke kalkınmasına katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Bunun sağlanabilmesi adına özel yetenekli öğrencilerin gelişimsel süreçlerine uygun eğitim etkinlikleriyle desteklenmesi, eğitim müfredatının zenginleştirilerek planlanması, BİLSEMLer'in yeniden yapılandırılarak mevcut donanımlarının artırılması gerek özel gerekse resmi

kurumlarla iletişimin sağlanması ve ortaya çıkan ürünlerin süreç içinde değerlendirilmesi gerekmektedir.

BİLSEMLer’de öğrencilere sunulan eğitim etkinliklerinin yönetimine ilişkin paydaş görüşlerinin incelenmesi, kurumlardaki karar verme, planlama, örgütlenme, iletişim, denetleme ve değerlendirme süreçlerinin işleyişindeki mevcut durumu ortaya çıkarma ve özel yetenekli bireylere sunulan etkinliklerin geliştirilmesine yönelik katkı sağlayacağı; BİLSEM yöneticilerine yönetim süreçlerini uygulamada yardımcı olacağı ve yeni çalışmalara da önderlik edeceği için önemlidir.

1.5. Sayıtlar

Bu araştırmada;

1. BİLSEM yöneticilerinin, öğretmenlerinin, öğrenci ve velilerinin; kendilerine yöneltilen, yapılandırılmış görüşme sorularını içtenlikle yanıtladıkları varsayılmaktadır.
2. Veri toplama sürecinde çalışma grubundan geçerliği ve güvenilirliği yüksek bulgular elde edebilmek adına kullanılan nitel araştırma yönteminin yeterli olduğu varsayılmaktadır.

1.6. Sınırlılıkları

1. Araştırma 2018-2019 öğretim yılı ile sınırlıdır.
2. Araştırma İstanbul ilindeki 3 BİLSEM ile sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Özel Yetenekli Birey : Özel Yetenekli bireyler, zeka, genel ya da özel yetenekleri bakımından, yaşıtlarına göre farklılıkları bulunan; normal okulları dışında da eğitim olarak yeteneklerinin geliştirilmesi gerektiği öngörülen bireyler olarak tanımlanırken (MEB, 2016), Prof. Joseph Renzulle’nin ortaya attığı Üçlü/Döner Kapı Zenginleştirme Modeli ile özel yetenekli bireylerin tanımı daha farklı bir şekilde yapılmış ve bireylerin belirlenmesinde zeka testlerinin yanı sıra yaratıcılığı, var olanı geliştiren, yaşıtlarına göre daha farklı alanlarda yeteneğe sahip, düşünme becerilerini etkin bir şekilde kullanan, yaratıcılık ile problem çözme yetenekleri gelişmiş, karşılaştırmalar yaparak problem çözen ve planlama becerisi gösterebilen bireyler olarak tanımlanmıştır (Davaslıgil, 1991).

Uyum Programı: BİLSEM'e yeni başlayan öğrencilerin dahil edildiği uyum programı 40 ders saati ya da iki aylık süreyi kapsamaktadır. Bu süre zarfında, veli, öğrenci ve öğretmenler hem birbirlerini hem de kurumu tanıyarak ortak bir iletişim dili oluşturmaya çalışırlar. Uyum programını bitiren öğrenciler destek programına geçer (MEB, 2016).

Destek Eğitim Programı: Destek programları, öğrencilerin birbiriyle olan iletişimi arttırma, grupta çalışma becerilerini geliştirme, eleştirel düşünme becerileri kazandırma, yaratıcı düşünebilme, kaynakları etkili ve verimli bir şekilde kullanma becerilerini örgün eğitimdeki derslerle ilişkilendirilerek, iki aşamalı program (Destek1 ve Destek2) şeklinde öğrencilere kazandırmayı amaçlayan programdır. Uyum programını bitiren öğrenciler destek programlarına devam etmektedirler (MEB, 2018b).

Bireysel Yetenekleri Farkındalık (BYF): Bireysel Yetenekleri Geliştirme Programında ise öğrencilerin sahip olduğu potansiyelin farkına varması, ortaya çıkarması, geliştirmesi ve çözüm odaklı olması beklenmektedir. Bu programın sonunda öğretmenlerin oluşturduğu kurulla öğrenciler değerlendirilerek özel yetenek yönlendirmeleri yapılmaktadır (MEB, 2019).

Özel Yetenekleri Geliştirme (ÖYG): Özel Yetenekleri Geliştirme Programında, tamamlanan programlar sonucunda öğrencilerin belirlenen iki özel yeteneğinde derinlemesine ya da ileri düzeyde çalışmalar yaparak bilgi, beceri ve davranış kazanmaları hedeflenmektedir. Öğrencilerin sahip olduğu potansiyel ilgi alanlarıyla çalışmalar yaparak, soyut düşünerek çözümler üretebilmeleri hedeflenmektedir (MEB, 2016).

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL / KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Özel Yetenekli Öğrenciler ve Eğitimi

Özel yetenekli bireylerin tespit edilmesi, topluma kazandırılması ve onlardan faydalanılması hem birey hem toplumumuz hem de ülkemiz açısından önemli bir değer oluşturmaktadır. Belki de gelecekte önemli mevkilere gelebilecek bu çocukların tek yönlü bir eğitim almayarak; bilimsel, sanatsal ve kültürel anlamda da beslenerek yetişmesi; sahip oldukları bilgi, beceri ve donanımı üst düzeylere taşıyabilmesi, farklılıklara, düşüncelere ve yaratıcılıklarına saygı duymayı öğrenerek yetişmesi önemli bir unsur teşkil etmektedir. Özel yetenekli bireylerin sahip oldukları özellikler, onları daha çok bilgiye ulaşmak ve sahip oldukları bilgileri kendi yararlarına kullanmaya itmektedir. Bu da onların daha çok bilgiye ulaşabileceği, zorlayıcı, daha faydalı bir çevre ve ortamda bulunmayı gerekli kılmaktadır (Çelikten, 2017).

Sahip oldukları özellikler nedeniyle özel yetenekli bireylerin eğitimi günümüz eğitim sistemi içerisinde zor ve bir o kadar da önemlidir. Sahip oldukları yeteneklerin farkına varmaları ve donanımlarını ileri düzeylere taşıyabilmeleri adına onlara eğitim vermek gerekmektedir. Özel yetenekli bireylere yönelik yapılacak olan çalışmalara ilk olarak, bu bireylerin güvenilir ve yeterli bir şekilde tanınması ile başlanmalıdır. İlk yıllarda özel yetenekli bireylerin tanınması aşamasında, onlara test uygulamak çok zaman alacağı ve masraflı olacağı için, çocukların yeteneklerini belirlemek adına anne-babanın görüşlerine, öğretmenlerinin görüşlerine ve bazı alanlarda öğrencinin sağlamış olduğu faydalardan yola çıkarak öngörüler elde edilmeye çalışılmış olsa da ilerleyen yıllarda farklı bilim insanlarının araştırmaları sonucunda bu öngörülerin yeterli olmadığı anlaşılarak bireyin özel yetenekli olabilmesi için; doğum öncesinden itibaren gelişim özelliklerinin, gebelik döneminden itibaren sağlık durumunun, okul başarı durumunun, özel ilgi ve yeteneklerinin de incelenerek bir kanıya varılması gerektiği saptanmıştır (Enç, 1973).

Üstün yetenekli çocukları belirleyebilmek adına gelişim süreçlerini gözlemlene, bireysel ya da grup şeklinde zekâ ve başarı testlerinin uygulanması, okuldaki başarı durumunun gözlemlenmesi, ana-babanın aday göstermesi gibi tanılama yöntemleri kullanılarak tanılama yapılmıştır. Elde edilen bulgular ile zekâ yaşı ve takvim yaşı arasındaki ilişki çözümlenmeye çalışılmış IQ, zeka yaşı gibi kavramlar önem kazanmaya başlamıştır. Farklı zekâ türüne sahip olan çocuklara, zeka testlerini uyguladıktan sonra üstün, özel, yaratıcı, lider, dahi vb. gibi unvanlarla sınıflandırılarak tanılamaları yapılmıştır (Ataman vd., 2011).

Günümüze doğru gelindikçe özel yetenekli bireylerin yetişmesinde zekânın ve yeteneğin yanı sıra yetiştiği çevre, biyolojik faktörler, aile, arkadaş çevresi ve öğretmenleri gibi faktörlerin de önemli olduğu zaman içerisinde ortaya atılan fikirler arasında yer almaktadır (Çelikten, 2017).

2.1.1. Özel Yeteneklilerin Eğitimi ve Tarihi Gelişimi

Özel üstün yetenekli öğrencilerin eğitiminin tarihsel sürecine baktığımızda Eflatun ile başladığı görülmektedir. Toplumdaki insanları bakır, tunç, gümüş ve altın olarak sınıflayan; özel yetenekli öğrencileri de altın grubuna dahil eden Eflatun'a göre, bu öğrenciler erken yaşta tanılanmalı ve düzeylerine uygun eğitim verilmesi gerekmektedir. Öğrencilerin bilim, felsefe ve metafizik gibi çeşitli alanlarda kendilerini geliştirmelerinin önemli olduğunu belirtmiştir (Davaslıgil vd., 2004b).

Avrupa ülkeleri Eflatun'un görüşlerinden etkilenecek, 17.yy.'da Comenius, 18.yy.'da Thomas Jefferson üstün yeteneklilerin eğitimi alanında çalışmalar yapmaya başlamıştır (Akkutay, 1984; Akyüz, 2004). Avrupa'daki varlıklı ailelerin çocuklarının gittiği Lyceom, Gymnasium ve Grammer School gibi okullarda üstün yetenekli öğrencilere yönelik eğitim vermeye başlanmıştır. 20.yy. başlarında ise ABD ve Almanya öncülüğünde; 1913 yılında Almanya'da özel sınıf uygulaması ve 1917 yılında da yetenekliler okulu açılarak asıl uygulamalar başlamıştır (Enç, 2005).

Doğdukları andan itibaren akranlarından farklı olan özel yetenekli bireylerin eğitimine anne ve babalar da dahil edilerek farklı ve daha kapsamlı bir eğitim verilmesi için (Karakuş, 2010), bilim insanlarının çoğu, özel yetenekli bireyler alanında yeterli çalışmaların yapılmadığını ileri sürerek, eğitimin kalitesini arttırmak adına dünyanın birçok ülkesinde çalışmalara başlamıştır (Sak, 2011).

Özel yetenekli bireylerin tanımlanma ve bu bireylerin eğitiminin nasıl olması gerektiğine dair, günümüze kadar çeşitli fikirler ileri sürülmüş, en çok kabul gören tanımı ise IQ skoruna dayalı olmakla birlikte zaman içerisinde farklı bakış açılarının da eklendiği görülmektedir. 1972 yılında yayınlanan Marland Raporu, özel yetenekli bireylerin eğitiminde bir dönüm noktası olarak kabul edilerek, yayınlanan rapor sonucunda özel yetenekli bireyler yetenek alanlarında da tanımlanmaya başlanmış ve birçok ülkede bu alanda çeşitli çalışmalar hız kazanmıştır (Yılmaz ve Çaylak, 2009).

Genel olarak bakıldığında araştırmacılar özel yetenekli bireylerin eğitime yönelik çalışmalara zeka kavramını tanımlamakla başlamışlardır. Zeka tanımlamalarında Geleneksel ve Çağdaş Yaklaşım olarak iki bakış açısıyla yaklaşmışlardır. Geleneksel yaklaşım araştırmacıları zekayı, doğuştan getirilen bir özellik olarak kabul edip, zamandan bağımsız olduğunu ileri sürerek, bir insanın küçükken sahip olduğu zeka ne ise büyüdüğü zaman da sahip olduğu zeka arasında çok bir fark olmadığını savunmuşlardır. Ayrıca özel yetenek tanımı sadece zeka üzerinden yapılarak, öğrencilerin sahip olduğu zihinsel kapasiteyi zeka testleri ve bilişsel yetenek testleri uygulayarak tek bir boyuttan değerlendirip belirlemeye çalışmışlardır. Çağdaş yaklaşım ise 21. yy.'ın ikinci yarısında bilimsel ve sosyal alanlarda yaşanan gelişmeler sonucunda, zekanın tek boyut yerine çoklu olarak incelenmesi gerektiği fikriyle ortaya çıkmıştır. Zekanın yansız çevre, yetiştiği ortam, maruz kaldığı uyaranlar bireylerin kişilik özellikleri özel yetenekli olarak tanımlanmasında önemlidir. Stenberg ve Gardner zeka kavramı üzerinde araştırmalar yaparken; Renzulli zekanın yanı sıra üstün zeka veya özel yetenek kavramı üzerinde de çalışmalarda bulunmuştur (Sak, 2018).

MEB (2016), özel yetenekli bireyleri; zeka, genel ya da özel yetenekleri bakımından, yaşlarına göre farklılıkları bulunan; normal okulları dışında da eğitim alarak yeteneklerinin geliştirilmesi gerektiği öngörülen bireyler olarak tanımlanırken; Renzulli'nin ortaya attığı Üçlü/Döner Halka Modeli ile özel yetenekli bireylerin tanımı daha farklı bir şekilde yapılmış ve bireylerin özel yetenekli olarak belirlenmesinde IQ testlerinin yanı sıra yaratıcı üretkenliğin geliştirilmesi gerektiğini; ortalama üstü bir yeteneğe sahip, yaratıcı ve eleştirel düşünme becerilerine sahip, problem çözme yetenekleri gelişmiş, yaşlarına göre yüksek düzeyde muhakeme yapma, problem çözme, planlama ve bir işi devam ettirip, sonlandırabilme özelliklerini barındırması

gerektiğini belirtmiştir. Bu öğrenme modeline göre özel yetenekli bireylerin yaratıcı üretkenliğin geliştirilmesi ve farklı yöntemlerle zenginleştirilmesi amaçlanmıştır (Davaslıgil, 1991, 63-65 ; Levent, 2014 ; Renzulli, 1999). Eriş (2017), özel yetenekli bireyleri farklı bakış açılarına sahip, çözüm odaklı davranabilen; özel akademik alanlarda akranlarına göre daha yüksek düzeyde başarı sağlayan; sanata ve spora duyarlı, liderlik kapasitesi yüksek bireyler olarak tanımlayarak, özel yetenekli bireylerin tek boyutta değerlendirilmemesi gerektiğini desteklemiştir.

Özel yetenekli çocuklar üzerindeki araştırmacıların öncüsü olan Lewis Terman, özel yetenekli bireyleri belirleyebilmek adına kalabalık öğrenci gruplarına, aşamalı şekilde grup tarama testi uygulayarak aynı zamanda velilerinin de görüşlerini alarak özel yetenekli bireyleri tanılama ve onlara nasıl eğitim verileceği adına günümüz araştırmacılarına ışık tutan çalışmalarda bulunmuştur (Enç, 1973; Levent, 2014).

Abraham Tannenbaum özel yetenekli bireyleri genel zihinsel yetenek, özel yetenek, karakter özellikleri, çevresel faktörler ve şans faktörü olarak beş boyutta incelemesi gerektiğini düşünerek; zekanın oluşmasında çocukların genetik sahip oldukları zekanın yanı sıra bulunduğu çevre, özel ilgi alanları, karşılaştığı ve ona sunulan eğitim faktörlerinin de önemli olduğunu ileri sürmüştür (Akt. Levent, 2014; Sak, 2008).

Robert Stenberg ise analitik, pratik ve yaratıcı zekanın var olduğunu ileri sürerek bu üç zekaya sahip olan bireylerin özel yetenekli birey olarak tanımlamıştır. Analitik zeka, düşünebilen, okuduğunu anlayabilen ve akıl yürütmeyi başarmayı ifade ederken yaratıcı zeka ise var olan bilgi ve donanımlarını kullanarak yeni karşılaştığı durumları yordama, uyum sağlama, farklı bakış açısı katabilmeyi kapsamaktadır. Pratik zeka ise öğrenmiş olduğu bilgi ve davranışları günlük yaşantısında uygulayabilmeyi kapsamaktadır. Özetle düşünüp akıl yürütebilen, var olan bilgi ve donanımlarını kullanıp çözüm odaklı davranan ve öğrenmiş olduğu bilgileri günlük yaşantısında davranış olarak sergileyebilen bireyler, özel yetenekli birey olarak adlandırılabilir (Levent, 2014).

Howard Gardner zekanın farklı türlerde olabileceğini öne sürerek bir bireyin özel yetenekli olabilmesi için sadece IQ skorunun iyi olmasına gerek olmadığını savunmuştur. Bireylerin farklı zeka türüne sahip olabileceğini (sosyal, görsel-uzamsal,

müzik, mantıksal-matematiksel, dil, doğa, içsel, bedensel- kinestetik zeka vb.) ve IQ testlerinin sadece sözel – matematiksel zekayı ölçtüğünü; bedensel ya da görsel zekası yüksek olan bir bireyin de özel yetenekli bir birey olabileceğini savunmuştur (Demirel, 2007; Sak, 2018).

Akranlarına göre her alanda farklı olan ve özel yetenekli birey olarak kabul edilen bu çocuklara, küçük yaşlardan itibaren farklı alanları da içinde barındıran eğitim etkinlikleri sunulması bireylerin var olan özelliklerini kaybetmemesi ve üst seviyelere taşınması adına atılan bir adım olarak görülmektedir. Özel yetenekli bireyleri iyi tanıyıp, özelliklerine uygun ortamlarda uygun şekilde eğitim vererek dezavantajlarını avantajlı duruma dönüştürmeye çalışmak önemli bir unsur teşkil etmektedir (Sakar ve Maba, 2015). Bildiren (2018), özel yetenekli bireylerin sahip olduğu yaratıcılığın belirlenmesinde, küçük yaşlardan itibaren problem çözme becerileri üzerine uygulanan farklı zeka testlerinin faydalı olacağını ileri sürerek problem çözme yeti ölçekleri uygulanan bireyler incelenerek değerlendirme yapıp, tespit edilebileceğini belirtmiştir. Özel yetenekli bireyler tanılandıktan sonra önemli olan onlara uygun ve yeterli bir eğitim verebilmektir. Terman'dan günümüze kadar özel yetenekli bireylere yönelik çeşitli çalışmalar yapılmış, onlara uygulanacak programlar hakkında uygulamalar ileri sürülmüştür (Enç, 1973).

Tarihsel sürece genel olarak bakıldığında özel yetenekli bireyleri tanılama ve eğitimlerinde uygulanan yöntemler açısından çeşitlilik kazanıldığı fakat birlik sağlanamadığı görülmektedir. İlk başlarda sadece üstün zeka ve üstün yetenek kavramları ile tek bir boyutta başarı gösteren bireyler ifade edilirken, ilerleyen yıllarda özel yetenek/üstün yetenek kavramları kullanılmaya başlanılmış ve zeka kavramı yerini yetenek kavramına bırakmıştır. Bu da bireylerde var olan potansiyeli ölçmektense performansa dayalı ölçümlerinin daha önemli olduğunu göstermektedir (Sak, 2018).

2.1.2. Özel Yeteneklilere Yönelik Eğitim Programları ve Uygulanması

Üstün yetenekli öğrencilere yönelik eğitim programlarının temel amacı, farklı özellikleri bulunan bireylerin var olan özelliklerine en uygun yöntemi belirleyerek özelliklerini üst düzeylere taşımak, kendilerine ve topluma faydalı olabilmelerine yardımcı olabilmektir. Üstün yeteneklilerin eğitiminde hangi tür program uygulanacağına dair kesin bir karar olmamakla birlikte, durum ve zamana uygun

yaklaşımlar tercih edilmektedir. Üstün yeteneklilerin eğitiminde farklılaştırma, bireyselleştirilmiş, zenginleştirilmiş, hızlandırılmış ve çoklu eğitim programları kullanılmasında temel olan öğrencilerin yaratıcı düşünebilmesini, esnek davranabilmesini, bilimsel olarak düşünüp problem çözebilmesini, sorumluluk sahibi, iyi iletişim kurabilen bireyler olarak yetişmelerine yardımcı olabilmektir (Karabulut, 2010).

Üstün yetenekli öğrencilere yönelik farklı programlar uygulanırsa bile genel olarak bazı özellikleri barındırması gereklidir (MEB, 2016);

–Özel yetenekli bireylerin eğitimlerinde problem çözme, proje üretme gibi üst düzey beceri kazandırabilecek zenginleştirmelere yer vermelidir.

–Bilgiler öğrencilerin yeteneklerine uygun olarak hızlandırma ve zenginleştirme yoluyla farklı şekillerde verilmelidir.

–Uygulamalarında disiplin ve disiplinler arası ilişki kurabilmelidir.

–Her aşamada değerler eğitimine yer verilmelidir.

–Her öğrencinin düzeyinde olacak şekilde bireyselleştirilmelidir.

–Çağın gerektirdiği yöntem ve tekniklere uygun olarak geliştirilebilmelidir.

–Esnek olmalıdır.

–Her öğrenci kolayca ulaşabilmelidir.

–Belirli aralıklarla değerlendirme yapıp, geri dönüt verebilmelidir.

Sak (2008), üstün yetenekli öğrencilerin eğitimine yönelik eğitim programlarının özel okul, okul içinde okul, derleme sınıf, kaynak oda, kısmen özel sınıf, derlenmiş sınıf, hafta sonu okulları ve yaz okulları olarak belirtmektedir.

Üstün yeteneklilere yönelik tek bir program olmadığı gibi üstünlere yönelik belirli bir program hazırlığında *farklılaştırma, zenginleştirme ve gruplandırma* unsurları temel ilkeler olarak alınmalıdır. Uygulanan programlarda, farklı özelliklere sahip olan modeller kullanılması ve bu modellerin kullanılabilirliği, uygunluğu göz önünde bulundurularak öğrencilerin ihtiyaçlarını ve programın hedeflerini karşılayabilmesi önemlidir (Davaslıgil vd., 2004a). ÜYEP programlarında genel

olarak üstün yetenekli öğrencilere matematik ve fen dersleri ağırlıklı olmak üzere zenginleştirme ve hızlandırma etkinlikleri uygulanmaktadır (Sak, 2011).

Farklılaştırılmış programda, üstün yetenekli bireylerin eğitiminin merkezinde yer almakla birlikte, kullanılan yöntem ve tekniklerin, sınıf ortamının, ölçme ve değerlendirme araçlarının, etkinlik grubunun, ders içeriğinin, projelerin öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına göre düzenlenmesini gerektirmektedir. Zenginleştirme programının öğrencilere üst düzey becerileri kazandırması beklenilmektedir. Öğrencilerin ilgilerine yönelik, problem çözme becerileri kazanmaları, bilimsel düşüncelerini sağlama, öğrencilerin bağımsız ve etkili öğrenmesini amaçlayan, farklılaştırılmış eğitim etkinliklerini içeren bir programdır (MEB, 2013).

Gruplama ise; benzer özellikteki, aynı amacı güden öğrencilerin uzun ya da kısa süreli bir araya gelerek eğitim almalarını sağlayan düzenlemedir. Gruplama yöntemi tam gün homojen ve heterojen gruplar ile yarım gün-geçici gruplamalar şeklinde uygulanabilir. İlgi, yetenek, öğrenim düzeyleri birbirine yakın ya da aynı olan öğrencilerin belirlenmesi ya da 1. sınıfa başlayan öğrenciler arasında farklı ölçekler kullanarak öğrencilerin öğrenme düzeylerinin üstün, orta, öğrenme güçlüğü çekenler olarak sınıflandırılması ve bu öğrencilere farklı bir eğitim programının uygulanmasını içermektedir (Davaslıgil vd., 2004a).

2.1.3. Özel Yetenekli Bireylere Uygulanan Eğitim Modelleri

Dünya'nın birçok ülkesinde üstün yetenekli bireylerin eğitimi üzerine farklı çalışmalar yapılarak; öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına cevap aranmıştır. Üstün yetenekli öğrencilere yönelik genel anlamda; gruplama, hızlandırma ve zenginleştirme gibi eğitim yöntemleri kullanılmıştır. Bu öğrenme yöntemlerinin yansira Özerk Öğrenme, Purdue, Bütünleştirici Eğitim, Bütünleştirilmiş Müfredat, Farklılaştırılmış Müfredatın Yapılandırılması, Piramit, Sem Modeli, Zenginleştirme Matriksi, Kademesiz Okul, Sürekli Gelişim, Bağımsız-Gezici Çalışma, Özel Sınıf, Radikal Hızlandırma, Sınıf Atlama, Hızlı-Tempolu Dersler, Eş Zamanlı-İkili Kayıt ve Sonsuz Yetenekler Modeli gibi yeni modeller geliştirilerek uygulanmıştır. Araştırmacılar farklı eğitim modellerinde farklı görüşleri ortaya koysalar da alanda otorite olarak kabul edilen Clark, Maker ve Nielson, Van Tassel-Baska, Davis ve Rimm ve Winebrenner özel yetenekli bireylerin eğitimi konusunda özel ilgi ve ihtiyaçlarının karşılanması gerektiği konusunda ortak fikirde oldukları görülmektedir (Levent, 2014;

Tortop, 2012; Davaslıgil vd., 2004b). Özetle akranlarına göre hem zeka hem de sahip olduğu yetenekler bakımından farklılıkları bulunan bireylerin özel eğitime ve özel eğitmenlere ihtiyacı olduğu zaman içinde ortaya çıkmıştır. Özel yetenekli bireylerin zeka yapısı, öğrenme şekilleri, bilişsel ve duyuşsal yetenekleri göz önünde bulundurularak uygulanan eğitim teknikleri; müfredat zenginleştirilme, farklılaştırılma ve bireyselleştirme yapılarak sahip oldukları potansiyeli en üst seviyeye taşımak amaçlanmalıdır (Sönmez, 2011).

Eğitim alanında yeniliklerin hızla çoğaldığı bir süreçte, öğrencilere daha kaliteli eğitim verme ve sahip oldukları donanımı üst seviyeye taşımada okul içi ve okul dışında uygulanan eğitim programlarının niteliğini artırmanın yanı sıra eğitimde yeni program geliştirme çalışmalarının önemli olduğunu vurgulayan UNESCO, ortaya atılan kavramların, eğitimi doğrudan etkilediğini belirtmektedir (Demirel, 2007). Dünya çapında özel yetenekli bireylerin eğitimine baktığımızda ise Amerika, İngiltere ve İsrail gibi ülkelerde belirlenmiş standartlar doğrultusunda özel yetenekli bireylerin eğitimi; onların yetiştirilmesinde görevli olan öğretmen, yöneticilerin ve elde edilen eğitim başarısının değerlendirilmesinin yapılması göze çarpmaktadır (Summak ve Şahin, 2014).

Değişik ülkelerdeki özel yetenekli bireylerin özelliklerine uygun, geliştirme yöntemleri ve eğitim uygulamaları yapılırken bizim ülkemizde yapılan çalışmalardan etkilenmiştir. Ülkemizde de özel yetenekli bireylerle ilgili pek çok deneme yapılmış olup, yeterli bir sonuç alınamadığı için halen öğrencilerin tanınması ve eğitim öğretim uygulamaları ile ilgili çalışmalar devam etmektedir (Levent, 2014).

a. Otonom Öğrenme Modeli

Üstün yetenekliler için George T. Betts tarafından ortaya atılan otonom öğrenme modeli, öğretmen ile öğrencinin rol değiştiği; öğretmenlerin sadece bir rehber olarak yol gösterici olduğu, öğrencilerin ise kendi öz disipliniyle öğrenmeye ve bilgiye ulaştığı bir modeldir. Otonom öğrenme modelinde öğrenciler, öğretmenlerin olmadığı ortamlarda bile, istediği öğrenme materyali ile bağımsız, özgür bir şekilde çalışabilmekte ve neyi, ne zaman, nasıl öğreneceklerine kendileri karar vererek; öğrenmenin hedeflerini, amacını kavramış bireyler olarak kendilerini yetiştire bilmektedirler. Uzun bir süreç olan bu öğrenme modeli sonunda, öğrenciler, öğretmenlerinden edindiği bilgiler doğrultusunda kendi öğrenme yöntemlerini,

amaçlarını belirleyip, öğrenim sorumluluklarını üstlenerek, deneme yanılma yoluyla deneyim kazanmış ve karar verme becerisi edinmiş bireyler olarak yetişmektedirler. Her çalışmanın sonunda da öğrencilerin mutlaka öz değerlendirme yapmaları gerekmektedir (Aydoğdu, 2009).

b. Bütünleştirici Eğitim Modeli

Barbara Clark özel yetenekli bireylerin eğitiminde bütünleştirici eğitim modelinin uygulanmasını savunan araştırmacıdır. Bütünleştirici eğitim modeline göre bireylerin daha öncesinde öğrenmiş olduğu bilgilerin, yaşamış olduğu deneyimlerin yeni karşılaşacakları olay ve durumların öğrenilmesini kolaylaştıracağını savunulmaktadır. Bu modelde öğrenciler önceden var olan bilgileri ile yeni edindikleri bilgileri karşılaştırır, yapılandırır, yorumlar ve geliştirir. Bütünleştirici eğitim modelinde de öğretmen rehber görevini üstlenmektedir. Öğrenciler öğrenme ortamında aktif bir şekilde ve öğretmenleri rehberliğinde yeni bilgileri yapılandırıp geliştirme çabasındadırlar (Özmen, 2004).

c. Program Zenginleştirme Modeli

Zenginleştirme etkinlikleri, üst düzey becerileri kapsayan, öğrencilerin ilgilerine yönelik etkinlikleri sunan, bağımsız ve özgür çalışma ortamını sağlayan, disiplinler arası becerileri gerektiren bir eğitim modelidir. Zenginleştirme modelinin temsilcileri arasında Renzulli, Kolloff, Feldhusen, Williams ve Bets yer almaktadır (Davaslıgil vd., 2004b).

Özel yetenekli bireylerin eğitimi için farklı uzmanların ortaya koyduğu görüşler ve programlar arasında ilk olarak Renzulli tarafından öğrencinin daha aktif olmasını sağlayan, öğrencilere farklı imkanları sağlayan yöntem ve tekniklerin uygulanabileceği zenginleştirme yöntemleri ile programlar hazırlanmıştır (Sak, 2011). Daha sonrasında Purdue üç-evreli zenginleştirme modelini John Feldhusen & Penny Britton Kolloff ileri sürerek temel düşünme becerisini kazanmış bireylerin, yaratıcı ve esnek bir düşünce ile problem çözme basamaklarını kullanarak ilgi alanları olan bir konu üzerine bağımsız ve özel çalışmalar yapabilmesini amaçlamıştır. Üçüncü aşamaya ulaşan özel yetenekli bireylerin ilk iki basamağı başarılı bir şekilde tamamlamış olması; yani yaratıcı ve esnek bir şekilde düşünüp; bir problemle karşılaştığı zaman eleştirel düşünebilmesi gerekmektedir. Üç evreli zenginleştirme

modelinin özel yetenekli çocukların zihinsel kapsama güçlerini etkin bir biçimde kullanmalarını diğer çocuklarla iletişim kurmasını güçlendirme ve kendine güven duygularını geliştirmeye yardımcı olmanın yanı sıra öğrencilerin sahip oldukları zeka ve yeteneklerini en üst düzeyde kullanmalarını sağlayarak etkili öğrenen bireyler olmalarını sağlama gibi amaçları da bulunmaktadır (Levent, 2014; Sak, 2018).

d. Farklaştırılmış Müfredat Modeli

Üstün yetenekli öğrencilerin sahip oldukları yaratıcılık, problem çözme, analitik düşünme, disiplinler arası bağlantı kurma gibi özelliklerine uygun olacak şekilde programın içeriğinde, kullanılan yöntem ve tekniklerde değişiklik yapılması ve uygulanacak programın yeniden yapılması, farklılaştırma olarak tanımlanabilir. Farklılaştırma modeli zenginleştirme ve hızlandırma yöntemleriyle uygulanırken gerektiği zamanlarda müfredat daraltmaya gidilip normal program içinde yer alan gereksiz tekrarlar çıkartılmıştır. Bu yöntemde öğrenciyi iyi tanıma, ön bilgilerini ve ilgi alanlarını iyi belirleme öğrencilerin gelişimlerine yön verebilmek adına önemli olarak kabul edilmektedir (Akkaş ve Tortop, 2015).

e. Bireyselleştirilmiş Model

MEB (2018b) yayınladığı yönergenin 20. Maddesinde özel eğitim ihtiyacı olan bireyler için temel öğrenme gereksinimleri ve örgün eğitim programları göz önünde bulundurularak Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı (BEP) hazırlanmasını esas olarak kabul etmiştir. Hazırlanacak olan planda, kısa ve uzun dönemdeki hedeflere, öğretim yöntem ve tekniklerine, verilecek olan eğitim etkinliklerinin türüne, süresine ve öğrencinin kişisel bilgilerine yer verilmesi gerekmektedir. Özel yetenekli bireyler de özel eğitim ihtiyacı olan bireyler arasında bulunduğu için, bu öğrenciler için de bireyselleştirilmiş plan hazırlanarak destek eğitim verilmesi öngörülmektedir.

f. Erken Başlama ve Hızlı İlerleme

Hızlandırma, erken başlama ya da hızlı ilerleme, öğrencinin normal uygulanan eğitim programını olması gerekenden daha kısa sürede tamamlaması olarak tanımlanmaktadır. Hızlandırma modelinde, öğrenci ilgi alanına göre, ön bilgisi bulunan dersleri severek almasını sağlamakta; aynı zamanda uzun süren eğitim süresini aza indirmektedir (MEB, 2013).

Hızlı ilerleme ya da erken başlama iki türde uygulanmaktadır. Öğrenim çağına uygun yaşta olan üstün yetenekli öğrencinin bir ya da iki sınıf ilerlemesi hızlı ilerleme; öğrenim yaşından önce okula başlaması ise erken başlama olarak adlandırılmaktadır (Enç, 1973). Ayrıca daha önceden ABD’de uygulanmasına rağmen son zamanlarda Çin, Kore, Avusturya gibi ülkelerde de yaygın olarak uygulanmaya başlanan radikal hızlandırma yöntemi de bireylerin üç ya da daha fazla yıl öncesinden lise ya da üniversiteye başlaması olarak adlandırılmaktadır. Radikal hızlandırma yöntemi, bireylere erken kariyer gelişimi ve eğitimlerini erken yaşta tamamlama gibi avantajları sağladığı için tercih edilmeye başlanmıştır (Tortop, 2012).

g. Mentorluk

Özel yetenekli bireylerin eğitiminde mentorluk eğitimi çok eskiden beri var olan ama son dönemlerde daha yaygın ve etkin bir şekilde uygulanan bir yöntem olarak görülmektedir. Özel yetenekli çocuğun ilgi duyduğu alanda kendisine rehberlik edebilecek bir öğretmen, veli, alanında uzman kişi ya da kendisinden yaşça büyük olan bir öğrenci ile çalışmalarını içeren mentorluk uygulamaları da yapılmaktadır. Mentor seçimi, verilecek olan hizmetin belirlenmesi, uygun mentor ve öğrencinin eşleşerek eğitim uygulamalarının başlaması ve uygulamayı tamamlama gibi süreçlerden oluşan eğitimde en zor olan aşama alanında uzman, uygun mentorun seçilmesidir (Levent, 2016; Sak, 2018).

2.1.4. Türkiye’de Özel Yetenekli Bireylerin Eğitimi

Türkiye’de üstün yeteneklilerin eğitimine yönelik çalışmalara bakıldığında çok uzun yıllar öncesinde başlamasına rağmen sadece Enderun Mektepleri gibi birkaç uygulama ile sınırlı kaldığı görülmektedir. Üstün yeteneklilerin eğitimine dair çok fazla çalışma yapılmadığı için ülkemizde üstünlere yönelik uygulanabilecek programın gelişmesi geri kalmıştır (Sak, 2011; Özmen ve Kömürlü, 2013). Yapılan çalışmaların yetersiz kalması ve yapılan çalışmalardan verim alınamaması, çalışmaların bugün de devam etmesine neden olmaktadır (Levent, 2014). Zihinsel gelişimi, akranlarına göre ilerde olan bireylerin, normal çocuklarla bir tutulup aynı eğitimi alması o çocuğun gerilemesine neden olacağı için; özel yetenekli bireylerin özel eğitimler ve özel programlar dâhilinde yetiştirilmesi gerektiği ortaya çıkmıştır (Ataman vd., 2011). Özel yetenekli bireylerin eğitimi son yıllarda giderek önem kazanmış; BİLSEMLer’in sayısının artması, özel yetenekli bireylerin tanınmasına

erken yaşlardan itibaren başlanması, öğrencilerin örgün eğitimlerini aksatmadan var olan ilgi ve yeteneklerini geliştirerek ileri seviyelere aktarmaları özel yetenekli bireylere farklı bir eğitimin verilmesi kabul gören bir görüş olmuştur (Boran ve Arslaner, 2008).

Oldukça uzun bir geçmişi bulunan özel yetenekli bireylerin eğitiminde, bireyleri belirleme ve değerlendirmede, bireylerin ilgi alanlarını, ihtiyaçlarını ve önem verdiklerini belirleyip, farkındalıkları yüksek bireyler olarak yetişmelerini sağlamada onlara yardımcı olmak amacı güdülmüştür (Sak, 2018). Yaşanılan toplumda köklü bir değişiklik anlamına gelen yüksek farkındalıkları olan bireyler yetiştirebilmek, büyük bir sorumluluk anlamına gelmektedir. Yetenekli bireylerin ihtiyaçlarına uygun eğitimi almamaları, aile ve toplumdaki yetersiz ilgi görmeleri, tanılama sürecinin geç yaşlardan itibaren başlaması gibi nedenler, özel yetenekli bireylerin sahip oldukları yeteneklerin, ortalama bir yetenek grubu arasında kaybolmasına zemin hazırlamaktadır. Bu tür kayıpları engellemek adına, bireylere, özelliklerine göre eğitim verilmesi gerekli olarak görülmektedir (Yılmaz ve Çaylak, 2009).

Özel yetenekli bireylerin eğitimine tarihimizin her döneminde önem verilmiş ve çeşitli çalışmalarla desteklenmiştir. Nizamiye Medreseleri, Enderun Okulu, 6660 sayılı müzik, resim ve diğer güzel sanat dallarında olağanüstü yetenek gösteren çocukların devletçe eğitilmesini düzenleyen yasa, fen liseleri, Ankara Rehberlik ve Araştırma Merkezi'nin 1964 yılından itibaren 5 yıl süre ile bazı ilkokullarda özel sınıf ve türdeş kümeler denemesi, 1416 sayılı yasa, Güzel Sanatlar Liseleri, Sosyal Bilimler Liseleri, TÜBİTAK bursları ve yarışmaları ile Anadolu liseleri uygulamaları özel yetenekli bireylerle ilgili yapılan çalışmalara örnek olarak verilebilir (Mertol, Doğdu ve Yılar, 2013; Levent, 2014).

Günümüzde ülkemizin mevcut kültürel, sosyal, ekonomik ve eğitim şartları ile diğer ülkelerdeki şartlar incelenerek yeni bir uygulama modeli geliştirilmiştir. Bu model ilk olarak "Ek Ders Uygulama Okulu" olarak isimlendirilmiş daha sonralarında ise Bilim ve Sanat Merkezi olarak adlandırılmıştır. BİLSEMLER 1992 yılında akranlarına göre daha fazla zeka ve özel yeteneğe sahip olan bireylere eğitim vermeye başlamıştır. BİLSEM uygulamaları pilot proje olarak Ankara, İstanbul, İzmir, Bayburt ve Denizli'de başlatılmıştır. İlk olarak Ankara'da Yasemin Karakaya Bilim ve Sanat Merkezi açılarak öğrenci, öğretmen seçimi yapılmış; daha sonrasında aile eğitimleri

verilerek özel yetenekli bireylerin eğitimine yönelik önemli çalışmaların uygulanmasına başlanılmıştır (MEB, 1997). İlerleyen yıllarda 1983 yılında özel yetenekli bireylere dair çalışmalar ilerletilerek özel bir kanun kapsamına alınmıştır. Bir öğrencinin özel yetenekli birey olabilmesi için 130 IQ'ya sahip olması gerektiğini ileri süren kanun ilerleyen yıllarda iptal edilerek 2000 yılında çıkarılan Özel Eğitim Mevzuatı bünyesinde toplanmıştır.

Ülkemizde 2007 yılına kadar özel yetenekli çocukların ilk tanılması, okul öncesi eğitimi çağındaki çocuklar için veliler veya okul öncesi eğitim kurumları öğretmenlerince, ilköğretim çağı öğrencileri için örgün eğitim kurumu sınıf ve şube öğretmenlerince yapılmaktaydı. İlk belirlemesi yapılan aday öğrenciler, tanılama için RAM'a gönderilir ve orada öğrencilere grup halinde Temel Kabiliyetler Testi (TKT 7-11) uygulanmaktaydı. Bu testte yeterli performansı gösteren öğrenciler, psikolojik danışmanlarca bireysel incelemeye alınırlar ve bir takım bireysel testlerden sonra üstün yetenekli olarak tanılanan öğrenciler, bölgelerindeki en yakın BİLSEM'e kayıt yaptırabilmekteydiler (Sak, 2018). Liseden sonra ise genellikle özel yetenekli bireylerin takibi yapılmamaktadır.

Özel yetenekli öğrencilerin yaratıcılıklarının gelişmesinde, öğretmenlerinin önemli bir payının bulunduğu yapılan araştırmalar sonucunda ortaya çıkmıştır. BİLSEM öğretmenlerinin öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirecek boyutta tutum ve davranışa sahip olmaları gerekir (Kaya, 2018).

a. Cumhuriyet Dönemi Öncesi Yapılan Çalışmalar

Tarihimize bakıldığında çeşitli engel gruplarıyla ilgili çalışmalar 18.yy.'da başlarken özel yetenekli bireylere yönelik çalışmalar 14. yy.'da sadece Türkler'de görülen Enderun uygulaması olarak karşımıza çıkmaktadır. Üstün yetenekli bireylerin eğitiminde Osmanlı Devleti'ndeki "Enderun Mektebi" ve Cumhuriyetin ilanıyla birlikte yapılan uygulamalar tarihimizdeki özel yetenekli öğrencilerin varlığının kabul edildiğinin bir göstergesi olarak adlandırılmaktadır (Karabulut, 2010; Levent, 2014; Ataman vd., 2011).

Enderun Mektepleri, devşirme öğrenciler alınarak özel eğitim verilmekte ve sonucunda da gerçek Müslümanlığı iyi öğrenmiş, güvenilir devlet adamları yetiştirirken; sanatkar ruhlu olanların da yeteneklerini geliştirebilecekleri bir ortam

sağlayarak, tarihe üstün yetenekli bireylerin eğitimi için var olmuş, ilk somut uygulama özelliğini taşıma özelliğiyle geçmiştir. Enderun Mekteplerinde 10-11 yaşlarındaki öğrencilere planlı, sistematik ve kapsamlı bir şekilde temel medrese eğitimlerinin yanı sıra sanat ve karakter eğitimi de verilmektedir. Günümüzdeki özel yetenekli bireylerin eğitimine ışık tutan Enderun Mekteplerinde, büyük bir disiplin içerisinde, çeşitli devlet adamları ve imparatorlar yetiştirilmiş; II. Meşrutiyet döneminde de kapatılmıştır (Sönmez, 2011; Sakaoğlu, 2003; Davaslıgil vd., 2004b).

b. Cumhuriyet Dönemi Sonrası Yapılan Çalışmalar

Özel yetenekli bireylerin eğitimine yönelik çalışmaların cumhuriyet dönemi sonrasında daha etkili ve daha fazla olduğu görülmektedir. Enç (2005), üstün yetenekli öğrenciler için yurdumuzda uygulanan özel eğitim uygulamalarını, 6660 sayılı Kanun, Ankara Fen Lisesi Projesi, Ankara RAM öncülüğündeki Denemeler, 1416 Sayılı Yasa, TÜBİTAK Bursları, Özel Sınıf/Okullar ve üniversiteyle olan çalışmalar olarak belirtmektedir.

Cumhuriyet döneminde üstün yetenekli bireylere yönelik ilk çalışma olarak Köy Enstitüleri görülmektedir. Yaparak ve yaşayarak öğrenmenin etkililiği hayata geçirmek, emeği ve bilgiyi ürüne dönüştürmek için köylerde bulunan; akranlarına göre daha yetenekli olduğu tespit edilen öğrencilere eğitim vermek için 3803 sayılı kanun çıkartılarak 1940 yılında Köy Enstitüleri kurulmuş ve siyasi nedenlerle 1950 yılında kapatılmıştır (Davaslıgil vd., 2004b). İlerleyen yıllarda resim, müzik ve plastik sanatlar gibi alanlarda özel ilgi ve yeteneği bulunan öğrencilerin eğitimini, yurt içinde veya yurtdışında olacak şekilde devlet tarafından karşılanması; çıkarılan 6660 sayılı kanun gereğince gerçekleştirilmiştir. Bu kanuna en iyi örnek İdil BİRET ve Suna KAN verilebilir (Davaslıgil vd., 2004b; Sakaoğlu, 2003).

1962 yılında matematik ve fen derslerinde üstün başarı gösteren, üstün yetenekli öğrencilere eğitim vermek adına Ankara Fen Lisesi açılmıştır. Günümüzdeki fen liselerinin temelini oluşturan bu lisede eğitim alabilmek için öğrenciler sınava tabi tutulmaktaydılar (Davaslıgil vd., 2004a).

İlerleyen dönemlerde aynı bilgi, donanım ve özelliklere sahip olan öğrencileri sınava tabi tutarak zeka başarısı 120 ve üstü olan öğrencileri bir araya getirerek onlara özel sınıflarda zenginleştirilmiş bir eğitim verilmesi fikri ortaya atılınca Özel Sınıf ve

Türdeş Kümeler programları uygulanmaya başlanmıştır. İlk başlarda başarı ile uygulanan bu yöntem, öğrenciler ortaokula geldiği zaman uygulanmadığı görülmüş ve uygulamaya son verilmiştir. (Davaslıgil vd., 2004b; Levent, 2014; Mertol, Doğdu ve Yılar, 2013).

Bazı derslerini yabancı dille yapan; özel yetenek ve bilgi testlerine tabi tutulup, ilkokuldan sonra kayıt yaptırılan ve bir yıl hazırlık okuduktan sonra altı yıl eğitim görülen Anadolu liseleri uygulaması yapılmıştır. Bu okullarda eğitim alan öğrenciler gibi öğretmenleri de özel bir eğitime tabi tutulduktan sonra göreve başlayabiliyordu. Zamanla sayılarının arttığı ve amaçlarından uzaklaştığı görülen Anadolu liseleri günümüzde de varlığını devam ettirmektedir. İlköğretimin 8. Sınıfında resim ve müzik alanlarında yeteneği olan öğrencilerin, var olan yeteneklerini geliştirerek yabancı dil eğitimi de alabilecekleri bir uygulama olan Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi 1989 yılında açılmış ve eğitim vermeye başlamıştır (Davaslıgil vd., 2004a).

Bilim insanların yetişmesini sağlamak, çalışmalarını desteklemek, var olan ilgi ve becerilerini üst seviyelere ulaştırmak; yurtiçi ve yurtdışında eğitim masraflarına burs sağlama imkânı sağlama adına Türkiye Bilimsel İnceleme ve Teknik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) kurulmuştur. TÜBİTAK ortaokul, lise ve üniversitelere devam eden öğrenciler arasında matematik ve fen alanlarında yarışmalar ve projeler düzenleyerek öğrencilerin bu alanlarda ürün çıkartmasını teşvik etmektedir. Yakın tarihimize doğru geldikçe üstün yetenekli öğrencilere verilecek olan eğitim, örgün ve yaygın eğitim kurumlarında verilmeye başlanmıştır. Üstün yetenekli öğrencilerin yetiştirilmesi adına İstanbul Üniversitesi ile yapılan bir anlaşmanın sonucunda Beyazıt Ford Otosan İlkokulu'nda eğitim verilmesi adına çalışmalar yapılmıştır. Bu uygulama ile üstün yetenekli öğrenciler, normal düzeydeki akranlarıyla aynı ortamda; günün belirli saatlerinde farklı sınıflarda eğitim görüp sosyal, duyuşsal ve zihinsel gereksinimlerini tamamlamaları hedeflenmiştir. Genel olarak zenginleştirme etkinliklerine yer verilen okulda öğrenciler ilgi duydukları alanlarda derinlemesine çalışmalar yapıp, zeka seviyelerine göre ilerleme gösterebilmektedirler (A.g.e).

Türk Eğitim Vakfı İnanç Türkeş Özel Lisesi (TEVİTÖL) maddi durumu iyi olmayan üstün yetenekli öğrencilere yatılı olarak eğitim vermek amacıyla kurulmuş, ortaöğretim düzeyindeki tek lisedir. Talim Terbiye tarafından onaylanmış bir programı

olmamakla birlikte, yabancı dille eğitim verilmekte ve müfredat olarak Anadolu liselerinde uygulanan program uygulanmakta; ayrıca üstün yetenekli öğrencilere yönelik de ek etkinliklere yer verilmektedir. Günümüzde de her yıl öğrenciler özel olarak seçilerek yatılı bir şekilde burslu ya da kısmi burslu olarak, kurumdan eğitim ihtiyaçlarını karşılamaktadırlar (Davashgil vd., 2004b; Levent, 2014, s.76).

BİLSEMler, Millî Eğitim Bakanlığı Özel eğitim ve Rehberlik Araştırma Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı olarak hizmet veren eğitim kurumlarıdır. BİLSEMler'e okul öncesi ve ilköğretim çağındaki öğrenciler grup tanılama testine tabi tutulduktan sonra, bireysel inceleme yapılır ve kabul edildikten sonra devam edebilmektedirler. Öğrenciler normal devam ettikleri eğitim kurumlarından arta kalan zamanlarda burada eğitim alabilmektedirler. Proje tabanlı zenginleştirme etkinlikleri uygulanarak öğrencilerin var olan bilgi ve becerileri üst seviyelere taşınmaya çalışılmaktadır. Öğrenciler kendi seçtikleri proje konularında çalışırken problem çözmeyi bilen, üreten, yaratıcı, bilimsel araştırma ve yeni buluşlar yapabilen bireylerin yetiştirilmesi amaçlanmıştır (A.g.e).

2.1.5. Özel Yetenekli Bireylere Yönelik Mevzuat İncelemesi

Üstün yetenekli bireyleri yetiştirmek adına; okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki üstün yetenekli öğrencilerin bireysel farkındalıklarını arttırma ve var olan kapasitelerini geliştirerek en üst seviyede kullanmasını sağlamak adına Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğine bağlı olarak özel eğitim kurumları hizmet vermektedir. Özel yetenekli bireylere hizmet veren özel eğitim kurumları, çeşitli kanun, yönetmelik ve yönergelerle koruma altına alınmıştır (Tortop, 2012).

a. Anayasa

Ülkemizde üstün yetenekli çocukların yetiştirilmesi 1929 yılından itibaren anayasal güvence altına alınmaya başlanmıştır. Özel eğitime gereksinimi olan bireylerin eğitimine yönelik yapılan çalışmaların arasında 1961 anayasasının 50. maddesinde yapılan düzenlemeler göze çarpmaktadır. Bu maddeye göre özel yetenekli bireylerin özelliklerinin belirlenmesi ve üst seviyelere taşınabilmesi adına bütün çalışmaların yapılacağı; maddi durumu elverişli olmayan öğrencilere devlet tarafından burs imkanlarının sağlanacağı belirtilerek tam anlamıyla özel yetenekli öğrencilere devlet güvencesi sağlanmaktadır (Çetinkaya ve Döner, 2012).

1982 Anayasasının 42. maddesinde öğrencilerin eğitim ve öğretim hakkı ödevi güvence altına alınarak şartlar ne olursa olsun öğrencilerin eğitim hakkının engellenemeyeceği vurgulanmıştır. Bu kapsamda da özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilere de devlet tarafından, var olan özelliklerini üst seviyelere taşımak adına farklı eğitim imkanlarının sunulması gerektiği belirtilmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982: 42).

b. 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu

1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun I. Kısım, II. Bölümün 8. Maddesinde fırsat eşitliğinden bahsederek, kadın erkek, genç yaşlı demeden herkesin eğitim alma hakkının bulunduğu belirtilmektedir. Ayrıca özel eğitime gereksinimi olan bireyler de bu madde kapsamında ele alınarak, onları geliştirmek adına özel önlemler alınması gerektiği vurgulanmaktadır (Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973: 1739).

c. 2916 Sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu

15 Ekim 1983 yılında yayımlanan 18192 sayılı resmî gazetede özel eğitime muhtaç olan çocukların gereksinimlerine yönelik kanuna yer verilmiştir. Bu kanuna göre özel eğitime gereksinim duyan çocuklar milli eğitimin genel amaçları doğrultusunda, normal eğitimden ayrı tutulmadan yetiştirilerek iş, meslek sahibi olmaları, yaşadıkları çevreye uyum sağlamaları amaçlanmıştır. Kanununun 8. maddesinde üstün yetenekli çocuklar da özel eğitime muhtaç çocuklar olarak kabul edilmiş ve bu çocukların eğitimleri için özel okul ya da özel sınıfların açılabileceği belirtilmiştir. Ayrıca milli eğitim bünyesinde eğitimlerine devam eden öğrenciler, okullarından arta kalan zamanlarda okullarında destek eğitim hizmetleri alabilirler. Böylelikle uygun şartlar altında eğitim alarak, var olan özelliklerini geliştirerek üst seviyelere taşıyabilirler (Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu, 1983).

d. İlköğretim Kurumları Yönetmeliği

Millî Eğitim Bakanlığı'nın 10 Temmuz 2019 tarihinde yayınladığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 4. maddesinde tam zamanlı kaynaştırma, bütünleştirici, kapsayıcı şekilde eğitimlerine devam eden ve özel yetenekli öğrencilere yönelik destek eğitim odalarının açılması maddesine yer verilmiştir. Bu maddeye istinaden bünyesindeki öğrencilere destek eğitim vererek,

öğrencilerin özellikleri geliştirilmektedir. Öğrencilerin sahip olduğu hedef ve davranışlar rehber öğretmen, sınıf öğretmeni ve RAM iş birliğinde belirlenerek geliştirilmeye çalışılmaktadır. Her bir öğrenci için BEP raporları hazırlanarak öğrencilerin gelişimleri ile bireysel olarak ilgilenilmekte ve gözlemlenmektedir (www.resmigazete.gov.tr).

e. MEB Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği

2006 yılında yürürlüğe giren Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği 07 Temmuz 2018 yılında düzenleme yapılmış ve eklemelerle daha kapsayıcı hale getirilmiştir. Yapılan düzenlemelerin amacı özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitime daha rahat ve kolay bir şekilde ulaşmasını sağlamaktır. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'ne göre özel yetenekli bireyler de özel eğitime ihtiyacı olan bireyler olarak görülmekte ve hakları koruma altına alınmaktadır. MEB Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde özel yetenekli bireylerin bakanlıkça belirlenen tarihler süresinde aday gösterilerek belirlenebileceği; ilerleyen süreçlerde de sınava tabi tutularak ilgi ve yeteneklerine göre özel eğitim alabileceklerini belirtilmektedir. Aynı zamanda özel yetenekli bireylerin devam ettikleri okullarda ve BİLSEMLer'den destek eğitim alabilecekleri de belirtilmektedir. Yönetmeliğin 33. maddesinde, özel yetenekli öğrencilerin normal eğitimlerinden arta kalan zamanlarda BİLSEMLer'e devam edip ilgi ve yeteneklerine göre destek eğitim alabilecekleri belirtilmektedir. Öğrencilere yıl içerisinde sunulacak eğitim etkinlikleri ise bakanlıkça belirlenmekte, uygulamalar ise yönergelerle yapılmaktadır (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 2018).

f. Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi

Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı olan BİLSEMLer çalışmalarını, kurumda verilecek olan eğitim-öğretimdeki düzenlemeleri, öğrenci tanılama ve kabul edilme esaslarını, öğrencilere sunulan eğitim etkinlikleri, görevli öğretmenlerin belirlenme kriterleri ve yıl içerisinde alacakları hizmet içi eğitimlerin yürütülmesine ilişkin usul-esasları kapsayan BİLSEM Yönergeleri, Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğine dayalı olarak sekiz bölümü içerecek şekilde düzenlenmiştir. BİLSEMLer'in kuruluş amacı özel yeteneği olan bireylerin var olan özelliklerini geliştirmek, bireysel ya da grup olarak problem çözme ve disiplinler arası düşünüp hareket etme becerilerini geliştirmek olarak kabul edilmekte ve bu öğrencilere eğitim verecek olan

öğretmenlerin bilgi ve donanımları bakanlıkça ölçülüp, değerlendirilerek yerleştirilme esasları BİLSEM Yönergesi ile bildirilip, düzenlenmektedir.

MEB'e (2016) göre öğrencilerin özel yetenekli olup olmadığı bakanlığın belirlediği süreler içerisinde tanımlanmalı ve sonrasında da kendilerine uygun eğitimi almaları gerekmektedir. Özel yetenekli oldukları tanımlanan öğrenciler ilk olarak uyum programına alınır, programı tamamlayan öğrencilere bitirme belgeleri verilerek sırasıyla destek 1, destek 2, Bireysel Yetenekleri Farkındalık, Özel Yetenekleri Geliştirme ve Proje hazırlama gibi birbirini takip eden aşamalardan geçmeleri güvence altına alınmıştır.

Uyum programında öğrencilerin ilk olarak kurumu, öğretmenlerini, arkadaşlarını tanıması beklenirken, bu süre zarfında kurumdaki öğretmenler de öğrencileri kişisel ve psikolojik yönden tanımaya, onlar hakkında bilgi toplamaya çalışmaktadırlar. Uyum sürecindeki öğrencilerin birlikte hareket etme ve iş birliği içinde çalışma becerilerini kazanmaları beklenmektedir. Destek eğitim programlarında ise; öğrencilerin iletişim becerilerini etkin bir şekilde kullanmaları, bilimsel çalışma yöntem ve teknikleri kazanmaları, problemlere farklı çözüm yolları bulabilmeleri, grupla çalışabilmeleri, teknolojiyi kullanabilen sosyal bireyler olarak yetişmeleri beklenilmektedir. Bireysel yetenekleri fark ettirme döneminde ise öğrencilerin sahip olduğu bilgi ve donanımları, yaratıcılıkları ön planda tutularak hangi yolla en iyi öğrendiklerinin ve hangi yolda başarılı olacaklarının tespit edildiği dönemdir. Özel yetenekleri geliştirici programda ise, disiplinler arasından herhangi birinde derinlemesine veya ileri düzeyde bilgi edinebilecekleri, aynı zamanda ortaya çıkarabilecekleri dönemi kapsamaktadır. Proje döneminde de belirlemiş oldukları bireysel yeteneklerini geliştirerek ilerlettiği ve son aşama olarak da ortaya çıkarttığı dönemdir. Bu dönemde öğrenciler sahip oldukları bilgi ve donanımla, içinde buldukları çevrenin sorunlarına çözüm bulabildikleri, proje üretebildikleri dönemdir (MEB, 2019).

2.1.6. Türkiye'de Özel Yetenekli Bireylere Eğitim Veren Kurumlar

Özel yetenekli bireylerin eğitimine yönelik çalışmalarda belediyelerin, vakıfların, sivil toplum örgütlerinin, derneklerin, üniversitelerin, resmi kurum ve kuruluşlarının destekleri alınarak Türkiye genelinde çeşitli çalışmalar yapılmıştır.

a. Sivil Toplum Kuruluşlarının Çalışmaları

Özel yetenekli bireyler ve ailelerine eğitim vermek, onların gelişimini sağlamak adına Aydın, Ankara, Balıkesir, İstanbul, Kastamonu, Malatya, Sinop, Tekirdağ, Tokat, İzmir ve Bursa'da Üstün Yetenekli bireyleri destekleme dernekleri açılarak çocukların var olan potansiyellerini üst seviyeye taşımak, ailelerini bilinçlendirmek amaçlanmıştır. Var olan sivil toplum örgütleri, veli ve öğrencilere yönelik çalışmalarını günümüzde de devam ettirmektedir (www.tbmm.gov.tr, 2019).

Üstün Zekalılar Enstitüsü (www.ustunzekalilar.org, 2019), Üstün Zekalılar Eğitim Merkezi (Bilgi Eğitim ve Kültür Vakfı) (www.vakif.bilgi.edu.tr, 2019), Türkiye Zekâ Vakfı (www.tzv.org.tr, 2019), Tüm Üstün Zekalılar Derneği(TÜZDER) (www.tuzder.org, 2019), Türkiye Üstün Yetenekli Çocukları Eğitim Vakfı (www.tuycev.org, 2019), İTÜ Bilim Merkezi (www.bilimmerkezi.itu.edu.tr, 2019), Türkiye Üstün Zekalılar ve Üstün Yetenekliler Eğitim Kültür Sağlık Vakfı (www.tuzyeksav.org.tr, 2019), Üstün Zekalı Çocuklar Akademisi (www.ustunzekalicocuklar.com, 2019), İnönü Üniversitesi Üstün Yetenekliler Araştırma ve Uygulama Merkezi (www.uyem.inonu.edu.tr, 2019), Anadolu Üniversitesi Üstün Yetenekliler Eğitim Programları (ÜYEP) (www.uyep.anadolu.edu.tr, 2019), Karabük Üniversitesi Üstün Yetenekliler Eğitim Araştırma Uygulama Merkezi (www.cocukni.karabuk.edu.tr, 2019), Tüm Üstün Yeteneği Tanılanmış Çocukların Velileri Derneği (www.tacved.org, 2019), Üstün Zekalı ve Yetenekli Çocuklar Derneği (www.uzyecde.org/index.php, 2019), Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimi Derneği-Eskişehir / Odunpazarı (www.uyced.net/default.asp, 2019), Özel Yetenekleri Keşfetme ve Geliştirme Derneği (www.yetenekgelistir.org, 2019), 21 Mensa Üstün Yeteneklileri Destekleme Derneği (www.mensa.org.tr, 2019) ve Üstün Zekâlılar Eğitim Merkezi (www.ustunzekalilarmerkezi.org, 2019) Türkiye çapında üstün yetenekli bireylere ve ailelerine yönelik çalışmalarda bulunan STK'lar olarak adlandırılmaktadır. Bu kurum ve kuruluşlar gerek üstün yetenekli bireyleri gerekse onların ailelerine seminerler, atölye çalışmaları, şenlikler ve bilimsel konularda konferanslar düzenleyerek çocukları ve ailelerini geliştirici yönde çalışmalar yapmaktadırlar.

b. Belediyeler

Türkiye genelinde çeşitli belediyeler, özel yetenekli bireyleri ve özelliklerini geliştirmeye yönelik faaliyetlerde bulunmaktadır. Projeleri geliştirmek adına İstanbul Kalkınma Ajansı (İKA), İstanbul Medeniyet ve Üsküdar Üniversiteleri gibi çalışma ortakları ile bir araya gelmekte; çalışmalarını yürütmekte olduğu yapılan literatür taraması sonucunda elde edilmiştir.

Belediyelerin oluşturdukları Bilim Merkezleri bünyesinde, öğrencilere normal eğitimlerinden arta kalan zamanlarda eğitim vermesi adına çalışmalar yapılmaktadır. Bilim ve teknoloji merkezleri farklı yaştan birçok insana bilgiyi öğretmek, insanların deney yaparak öğrenmelerini ve bilime ulaşmalarını sağlamak adına belediyeler tarafından kurulmuş uygulama merkezlerdir. İlk olarak Ankara'da 1993 yılında Feza Gürsey Bilim Merkezi açılmış daha sonrasında 2008 yılında belediyecilikte bir ilk olarak kabul edilen Bayrampaşa Belediyesi Bilim Merkezi açılarak insanların bilimle buluşmasına olanak sağlamıştır. 2011 yılında ise Bilim ve Teknoloji Bakanlığı kurulmasının üzerine, Konya, Bursa, Kocaeli, Sakarya, Kayseri gibi illerde de bilim merkezleri açılmış; diğer illerde de merkezlerin açılacağı teminatı verilmiştir. Büyükşehir belediyeleri, bilim merkezlerini açarken TÜBİTAK ile iş birliği kurarak görsel deneysel setleri ve interaktif sergi şeklinde içerik düzenlemesi yapılarak öğrencilerin katılımı sağlanmaktadır (www.tbmm.gov.tr, 2014).

Feyza Gürsey Bilim Merkezi Türkiye'de kurulan ilk bilim merkezi olarak kabul edilmektedir. Herkesi istediği, merak ettiği konuda özgür bırakarak deneyler yapma, araştırma ve incelemelerde bulunma fırsatı sunan bir nevi herkese açık bir okul kimliğinde olan bilim merkezi bünyesinde 50' ye yakın deney ve bilim atölyeleri, robotik atölyelerinin bulunmasının yanı sıra, bilimsel sergi alanları, 3 ve 7 boyutlu gösteri alanları da bulunmaktadır. Bilim merkezine gelen kişiler farklı alanlarda deney ve gözlem yaparak anlamlı öğrenmeyi gerçekleştirmektedirler; yani izleyiciden çok katılımcı oldukları için etkin öğrenmeyi gerçekleştirmektedirler. Merkez bünyesinde verilen eğitimler dışında düzenlenen öğrenci, öğretmen ve veli akademileri sayesinde farklı alanlarda üye olan bireylere çeşitli eğitimler de verilmektedir. Böylelikle daha kapsamlı ve birbirini destekleyici eğitimler verilmiş olmaktadır. Bilim merkezine üye olan 5 yaş ve üzeri çocuklara STEM deneyleri, robot yapımı ve oyun programlama

alanlarında, 6-12 aylık süreçte çeşitli kurslar, etkinlikler ve yarışmalar da düzenlenmektedir (www.fezagursevibilimmerkezi.com, 2019).

İstanbul geneline bakıldığında Üsküdar, Bayrampaşa, Zeytinburnu, Bağcılar, Yeşilköy, Sancaktepe belediyeleri, özel yetenekli çocuklara yönelik çeşitli üniversiteler ve kalkınma ajansları ile ortak çalışmalarda bulunan belediyeler arasında yer almaktadır (www.bilmer.gazi.edu.tr, 2019).

Bayrampaşa Belediyesi Bilim Merkezi, bünyesinde bulundurduğu laboratuvar ve öğrencilerin ilgi duydukları alanlardaki farklı atölyeler sayesinde öğrenciler farklı projeler oluşturarak sadece ortaokul ve lise öğrencilerine yönelik hizmetlerde bulunmaktadır. Öğrenciler her yıl ilgi duydukları ve merak ettikleri alanlarda kendilerini geliştirmek adına, açılan laboratuvar ve atölyelere katılabilmektedir. Bilim merkezi bünyesinde robotik kodlama, arduino, genetik, botanik, model uçak, drone kullanımı, scratch ve 3D yazıcı kullanımı gibi atölyeler açılmaktadır. Öğrenciler açılan atölyelerde kendilerini geliştirme fırsatı bulmaktadırlar. Öğrenciler aldıkları eğitimler sonucunda bireysel ve kurum adına çeşitli projelere katılabilmektedirler. Bayrampaşa Bilim Merkezi katıldığı yarışma ve projelerde İstanbul genelinde en çok proje yapan merkez olarak da adlandırılmaktadır (www.bayrampasabilimmerkezi.com, 2019).

Üsküdar Belediyesi tarafından açılan Bilim Üsküdar, bilimsel araştırma ve inceleme basamaklarının toplumun her kesimiyle buluşması adına açılmış olan bir kurumdur. Bünyesinde barındırdığı astronomi, matematik, fizik, uzay bilimleri, tasarım atölyeleri; planetaryum, girişimcilik merkezi, sergi alanları sayesinde 6-14 yaş aralığındaki bireyler öncelikli olmak üzere toplumu oluşturan her bireyin deneyerek, dokunarak, inceleyerek birebir içinde bulunabileceği ortamlar sunmaktadır. Böylelikle öğrencilerin kendi öğrenme tarzlarını belirleme, tasarım odaklı çalışabilmelerini sağlama, deney ve gözlemlenme yaparak geleceğin bilim insanlarını yetiştirmek amaçlanmaktadır (www.bilimuskudar.org, 2019).

Bağcılar Belediyesi tarafından açılan Fuat Sezgin Bilim Merkezi, farklı yaş gruplarında ve farklı birikimlere sahip olan öğrencileri bilimle buluşturmak, bilim ve teknolojinin daha anlaşılır hale gelmesini sağlamak adına açılmıştır. Bilim merkezi öğrencilerin deneysel çalışmalarla buluşmalarını sağlamak adına interaktif topoğrafya, interaktif periyodik tablo, girdap tüneli gibi 70'e yakın deney istasyonu

bulunmaktadır. Bu istasyonlarda öğrenciler deney yaparak keşfetmenin heyecanını yaşamaktadırlar. Güneş enerjisi, ressam robot, güneş saati gibi çeşitli atölye çalışmaları, gökyüzü ve uzayın keşfedildiği planetaryum ve çocukların biyoloji bilimini öğrenebileceği, toprak ve bitkileri tanıyacağı botanik bahçesinden oluşmaktadır. Ayrıca öğrencilere yenilikçi yaklaşımlar adına drone yapımı, scratch, arduino gibi eğitimler de verilmektedir. Bilim merkezinin çalışmaları sadece öğrencilere yönelik değildir. Ailelere evde çocuklarını bilimle buluşturmaları adına eğitimler de verilmektedir. Ailelere evde bulunan malzemeleri kullanarak çocuklarıyla farklı deneyler yapabilmeleri adına evde bilim çalışmaları sunulmaktadır (www.m.bagcilar.bel.tr, 2019).

c. Üniversiteler

Levent (2013), özel yetenekli öğrencilere yönelik üniversitelerinde çeşitli çalışmalarda bulunduğunu ve yapılan çalışmaların, öğrencilerin erken yaşta bilim ve sanatla tanışmasını; eleştirel düşünme, araştırma, inceleme yapma, yaparak, yaşayarak, eğlenerek, soru sorma, merak etme, yargılama ve sorgulama becerisi kazanma imkânı sunduğunu belirtmiştir.

Üniversite bazında özel yetenekli bireylerle çalışmalar ilk olarak İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi bünyesinde üstün yetenekli öğrencilere eğitim vermek adına öğretmen yetiştirme bölümünün açılmasıyla başlamıştır. Üstün yetenekli bireylere eğitim vermek adına açılan özel eğitim bölümü ve oluşturulan yandal programlarını bünyesinde barındırması diğer üniversitelere örnek teşkil etmiştir (Özdemir, 2017).

Üniversiteler bazında üstünlere yönelik yapılan çalışmalar genellikle uygulama ve araştırma merkezleri, hazırlanan eğitim programları, yaz okulları ve çocuk üniversiteleri şeklinde yürütülmektedir. Son yıllarda Karabük Üniversitesi, İnönü Üniversitesi ve Süleyman Demirel Üniversitesi tarafından açılan Üstün Yetenekliler Uygulama ve Araştırma Merkezleri ile Anadolu Üniversitesi Üstün Yetenekliler Eğitim Programları, İstanbul Üniversitesi Çocuk Üniversitesi Uygulama ve Araştırma Merkezi, Ege Üniversitesi Amatör Astronomlar Yaz Okulu ve Ankara Üniversitesi Çocuk Üniversitesi üstün yetenekli çocuklara yönelik çalışmalar yapıp, yaptıkları çalışmalarla bireylerin var olan özelliklerini üst basamaklara taşımayı amaçlamaktadırlar (Çetin ve Özyürek, 2015).

2011 tarihinde kurulan Karabük Üniversitesi bünyesinde açılan Çocuk Üniversitesi, üstün yetenekli çocuklara sunduğu çeşitli alanlardaki farklı ve zenginleştirilmiş eğitimle; öğrencilerin ilkokuldan üniversite eğitiminin sonuna kadar bireysel olarak gelişmelerini ve bilim insanı olarak yetişmelerini sağlamaya yardımcı olmaktadır. Çocuk Üniversiteleri, öğrencilerin akademik anlamda doyuma ulaşmalarını sağlarken, üstünlerin ihtiyaç duyduğu psikolojik ve sosyal desteği de sağlamaya yardımcı olmaktadır. Üniversite bünyesinde bilim, teknoloji, kültür, yetenek ve sıra dışı öğrenme yöntemleri alanlarında açılan okullarda öğrencilerin farklı alanlardaki ilgi ve yetenekleri fark edilerek geliştirmesi sağlanmaktadır. Bilim okullarında öğrenciler matematik alanındaki bilgileri eğlenceli şekilde öğrenirken, çeşitli deneyler yapmakta aynı zamanda akıl oyunları alanında da bilgiler edinmektedir. Teknoloji okulunda, içinde yaşadığı yüzyılın gerektirdiği 3D yazılım, robotik, kodlama, yazılım gibi teknolojik yenilikler hakkında bilgi edinmektedir. Sıra dışı öğrenme okullarında ise sahne sanatları, drama, sunum teknikleri alanlarında bilgi edinmektedirler (www.cocukuni.karabuk.edu.tr, 2019).

İnönü Üniversitesi bünyesinde kurulan Çocuk Üniversitesi ve Araştırma ve Uygulama Merkezi, bölge civarındaki okul öncesi ve ilköğretim çağındaki üstün yetenek ve zekaya sahip olan öğrencilerin erken yaşlarda tespit edilerek, üniversite ortamında istedikleri, ilgi duydukları ve kendilerini ortaya koyabilecekleri çeşitli alanlarda çalışma ortamları sağlama ve bilim insanı yetiştirmek adına kurulmuştur. Araştırma ve Uygulama Merkezi'nde, üstün yetenekli olan öğrenciler yaratıcı ve farklı bakış açısı kazanarak bilim alanındaki en son gelişmelerden haberdar olurken; bilimsel inceleme basamaklarını öğrenerek, proje yazma ve hazırlamayı alanında uzman kişilerden öğrenebilmektedirler. İnönü Çocuk Üniversitesi, 7-14 yaş aralığındaki üstün yetenekli öğrencilerin üniversite ortamı ile tanışması, bireylerin farklı kültür ve birikimlerle etkileşim halinde olmalarını, bilimsel araştırma ve inceleme yaparak var olan özelliklerini ileri seviyelere taşımalarını sağlamak ve analitik düşünme becerisi kazanmaları adına kurulmuştur (www.bilimsenligi.com/inonu-universitesi-cocuk-universitesi.html, 2019).

İstanbul Üniversitesi Çocuk Üniversitesi, çocukların erken yaşlardan itibaren üniversite eğitimi hakkında bilgi edinmeleri, bilimsel araştırma ve incelemeyi öğrenme, var olan bilgi ve becerilerini doğru şekilde geliştirmeleri adına kurulmuştur.

Bünyesinde oluşturduğu yaz okulları, kış okulları, hafta sonu okulları ve genç bilim insanı yetiştirme programları ile ilkokuldan, ilköğretimin sonuna kadar eğitim hizmeti sunmaktadır. Eğitimleri çocukların farklı alanlardaki ilgi ve meraklarını giderecek şekilde oluşturulmuş atölyelerden oluşmaktadır. Üniversiteler, bilime karşı ilgi duyan öğrencilerin üniversite hocaları tarafından erken yaşta yetiştirilmesini, çeşitli deneyler, okumalarla bilgi alışverişini sağlayan ve gerektiği durumlarda yurtdışındaki bilim insanları ile irtibat kurmalarını sağlayacak ortamlar yaratmaktadır (www.cocukuniversitesi.istanbul.edu.tr, 2019).

Anadolu Üniversitesi'nin üstün yetenekli öğrencilerin eğitimine yönelik tasarlanmış olduğu Üstün Yetenekliler Eğitim Programı, üniversite tabanlı bir eğitim programıdır. Bu programa göre tanılama, değerlendirme, öğretmen eğitimi, öğrenci tanılama ve kapsam gibi birçok bileşenden oluşan bir eğitim programıdır. Üniversite bünyesinde öğrencilere okulda, okul dışında, yaz kampları, radikal hızlandırma, hızlandırma, mentorluk gibi farklı eğitim modelleri uygulanmaktadır. Öğrencilere matematik ve fen ağırlıklı eğitimler verilerek gelişimleri desteklenmektedir. Öğrenciler bu programa dahil olabilmek adına ilk önce tanılama sürecinden geçmeleri gerekmektedir. Uygulanan program sonrasında öğrencilerin yaratıcılık, matematik, fen gibi bilimsel bilgileri kazanması beklenilmektedir (Sak, 2011).

d. Okullar

Yaşıtlarına göre bireysel farklılıkları bulunan üstün yetenekli öğrencilerin yaşlılarından farklı eğitim alması yönünde farklı fikirler ortaya atılmış ve farklı programların uygulandığı okullar hizmet vermiştir. Üstün yetenekli öğrencilere yönelik eğitim veren okullar yönündeki çalışmalar Enderun Mekteplerinde üst düzey, eğitilmiş asker yetiştirmek ile başlamış, 1964 yılında Ankara Fen Lisesi'nin açılmasıyla hız kazanarak ülkeye matematik ve fen alanında uzmanlaşmış, araştırmacı ve bilim adamları yetiştirmek amaçlanmıştır (Şirin, Kulaksızoğlu ve Bilgili, 2004).

1960 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ), TÜBİTAK ve milli eğitim arasındaki bir anlaşma ile, ODTÜ'nün bahçesinde bir okul açılması ve bu okulda sadece üstün zekalı olan öğrencilere eğitim vermek adına çeşitli üst düzeydeki malzemeler, modern sınıflar, laboratuvarların bulunması kararlaştırılmıştır. İlk açıldığı dönemlerde gerek fiziki donanımı gerekse okulda verilen eğitim ile diğer okullara örnek olması adına açılan okul ilk mezunlarını 1967 yılında vermiştir. Okuldaki

öğrencilere çok yönlü verilen eğitim, belirli kurallar çerçevesinde verildiği için buradan mezun oldukları zaman iyi bir üniversite gitmeye hak kazanmaktadırlar. Öğrenciler okul bünyesinde gerçekleştirilen spor, gezi ve sanatsal etkinliklere katılıp, bu alanlarda da başarıya ulaşabilmektedir. Seçmeli ve temel dersler bünyesinde haftalık toplam 40 saat ders görmekteyizler (www.ankarafenlisesi.meb.k12.tr, 2019).

Fen Lisesi'nin açılmasından sonraki yıllarda İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi, Beyazıt İlkokulu ile ortak bir proje kapsamında üstün zekalı öğrencilere yönelik eğitim vermeye başlamıştır. Proje kapsamında üstün yetenekli olarak tabir edilen öğrencileri normal akranlarından ayırmadan, ortak bir alanda eğitim verilerek gelişimleri gözlenmiştir. Daha sonrasında öğrenci ve velilerin uyum problemi yaşaması sonucunda uygulamaya son verilmiştir. Üstün yetenekli olan öğrencilere yönelik özel okullar açılmaya başlamıştır. Günümüzde de Türk Eğitim Vakfı İnanç Türkeş Özel Lisesi, Türkiye Üstün Zekalılar Vakfı Okulu gibi üstün yetenekli öğrencilere hizmet verip onların gelişimini destekleyen özel okullar da bulunmaktadır (Levent, 2014).

Beyazıt Ford Otosan İlkokulu, Millî Eğitim Bakanlığı ile İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi arasındaki bir protokol gereğince üstün zekalı çocuklara 2002-2003 öğretim yılında eğitim vermeye başlayan tek ilköğretim kurumu olarak adlandırılmıştır. Üniversite bünyesinde açılan Özel Eğitim ve Üstün Zekalılar Öğretmenliği Bölümü'nün eğitim vermesi adına açılan okul, 2013 yılında MEB tarafından kaldırılmıştır. Dönüşümü yapılan okul, günümüzde normal eğitim vermektedir (www.beyazitfordotosanilkokulu.meb.k12.tr, 2019).

Türk Eğitim Vakfı İnanç Türkeş Özel Lisesi, maddi durumu iyi olmayan fakat akademik anlamda başarılı olan çocuklara eğitim vermek adına 1993 yılında kurulmuş olan özel bir okuldur. Başarılı olan öğrencilere farklı alanlarda zenginleştirme etkinlikleri sunarak eğitim vermekte olan okula kayıt yaptırabilmek için öğrencilerin iki aşamadan geçmesi gerekmektedir. Ortaokul 8. sınıf öğrencileri girmiş oldukları LGS sınavından sonra aldıkları yüksek puan birinci aşamayı oluştururken, ikinci aşamayı çocukların CAS sınavına tabi tutulup, mülakata ve İngilizce seviye tespit sınavına girdiği bireysel inceleme bölümü oluşturmaktadır. İki aşamayı da başarıyla geçen öğrenciler okula kabul edilerek lise eğitimlerini okul bünyesinde almaktadırlar. 50 kız ve 50 erkek öğrencinin oluşturduğu asil listeler, belirlenen kesin kayıt

dönemlerinde kayıt yaptırmazlarsa yedek listelerden kayıt yapılmaktadır. Öğrencileri üst düzey düşünme, sorgulama, analiz yapma ve yaratıcı olma özellikleriyle yetiştirmek isteyen okul, bireylerin kendilerini fark ederek sahip olduğu özellikleri geliştirerek 21. yy. becerilerini kazandırmayı amaçlamaktadır. Okulda akıl ve zeka oyunları atölyesi, TÜBİTAK matematik olimpiyatlarına hazırlık yapılan etkinlikler arasındadır. Fen bilimleri atölyeleri, Erasmus projeleri, Robotik kodlama atölyeleri, oyun programlama kulübü, Turkcell Zeka Kulübü, minyatür, baskı, seramik kulüpleri, doğa ve çevre kulübü, müzik kulübü, radyo ve drama kulübü gibi çeşitli kulüplerde etkinlikler düzenlenmektedir. Bireylerin çok yönlü ve dürüst olarak yetişmesi adına etkili çalışmalar yapmaktadırlar (www.tevitok.k12.tr, 2019). Okuldaki bütün öğrenciler burslu ve yatılı eğitim görmekte birlikte, burslu olan öğrencilerin bütün masrafları İnanç Vakfı tarafından karşılanmaktadır (Bilgili, 2000). TEVİTÖL'e devam eden öğrencilere birçok alanda görev ve sorumluluklar verilmektedir. Kütüphanedeki kitapların düzeni, bahçe düzenlenmesi, yemekhane sorunları öğrenciler tarafından kurulan öğrenci komiteleri tarafından düzenlenmekte ve var olan sorunlara çözüm bulabilmek adına düzenli toplantılar yapılmaktadır. Okulda sabit bir sınıf anlayışı yoktur; öğrenciler gerekli gördükleri ortam ve kişilerle ders yapabilmektedirler (Doğan, Tekcan ve Cürebal, 2004).

Türkiye Üstün Zekalı Okulu, üstün zekalı öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini erken yaşta keşfederek, onlara zenginleştirilmiş, farklılaştırılmış, modüler ve proje tabanlı eğitim sunarak, geleceğin sanatçısını, bilim insanını, müzisyenini yetiştirmek adına 2013-2014 yılında Ankara'da eğitim öğretime başlamıştır. Üstün Zekalı Okulu'nda anaokulu, ilkokul, ortaokul ve lise dönemindeki çocuklara liderlik, yaratıcı drama, yaratıcılık, doğa eğitimi, hayal gücünü geliştirici etkinlikler gibi sosyal ve duyuşsal alanlarda eğitim verilmektedir (www.turkiyeustunzekalilarokulu.com, 2019).

Türkiye Üstün Zekalı Enstitüsü, üstün zekalı öğrencilerin var olan potansiyellerini ortaya çıkarmalarına yardımcı olmak, ileri seviyelere taşımak adına açılmış olan bir kurumdur. Alanında uzman kişilerin bir araya gelerek oluşturduğu kurum, öğrencilere hafta sonları eğitim vermek adına çalışmalarına başlayarak çeşitli atölyeler oluşturmuştur. Üniversitelerle iş birliği içinde çalışarak, yurtdışından alanında uzman kişileri ülkemize getirerek öğrenci, öğretmen ve veli eğitimlerini gerçekleştirmektedir. Yaz ve kış kampları düzenleyerek öğrencilerin eğlenceli bir

şekilde, yaparak ve yaşayarak öğrenmelerini sağlamaktadır. Öğrencilerin sınıf düzeylerine göre, hafta sonları ve dönüşümlü olacak şekilde; kodlama, robotik, teknoloji ve bilim, arduino, yaratıcı sanat, problem çözme becerileri, hafıza, şifre bilimi, sosyal yaşam becerileri ve first lego lig eğitimleri almalarını sağlayan kurum öğrencilerin çok yönlü eğitim almasını ve gelişimlerine katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Okul aynı zamanda öğretmen ve veli eğitimleri de düzenlemektedir (www.ustunzekalilar.org, 2019).

2008 yılında kurulan üstün zekalı olan ya da potansiyeli bulunan öğrencilere ihtiyaç duydukları zenginleştirilmiş ve farklılaştırılmış eğitim sunan Türkiye Üstün Zekalılar Yüksel Eğitim ve Geliştirme Vakfı (TÜZYEV) Mozaik Eğitim kurumları, 3 yaş üzeri çocuklara örgün, hafta sonları ve yaz okulları şeklinde zenginleştirilmiş eğitim etkinlikleri uygulamaktadır. Öğrencilere normal bireysel eğitimin yansira yaz dönemlerinde de kamp şeklinde eğitim etkinlikleri uygulanmaktadır. Öğrenciler birlikte çalışma becerisi kazanırken hem eğlenip hem de yeni bilgiler edinmektedirler (www.tuzyev.org, 2019).

e. Vakıflar

Özel yetenekli bireylere yönelik yapılan çalışmalarını desteklemek, geliştirmek ve devamlılığını sağlamak adına kurulmuş olan çeşitli vakıflar bulunmaktadır. Vakıflar atölyeler, projeler, çalıştay ve kongreler şeklinde çalışmalarını sürdürmektedir.

Türkiye Üstün Zekalı ve Dahi Çocukları Eğitim Vakfı (TÜZDEV), 2012 yılında üstün zekalı çocukların özelliklerini geliştirerek geleceğin lider bireylerini yetiştirmek amacıyla kurulmuştur. Geçmişten günümüze kadar yapılan çalışmaları, uygulanan çeşitli eğitim yöntem ve teknikleri inceleyerek yeni deneyimler elde etmeye çalışan vakıf, her alanda kendilerini yetiştirerek üstün zekalı çocuklara yardımcı olma çabası içerisinde. Vakıf, öğrenci eğitimlerini atölyeler (akıl ve zeka oyunları, 3D tasarım vb.), yaz okulları ve kamplar şeklinde uygularken; aile ve eğitimcilerin de eğitimini önemseyerek çeşitli kurs, seminer ve konferans gibi eğitimler de düzenlemektedir (www.tuzdev.org, 2019).

Türkiye Zeka Vakfı, üstün zekalı bireylerin içinde bulunduğu yüzyıla ayak uydurması, çağın gerisinde kalmaması adına gerekli bilgi ve donanımı sağlayacak

etkinlikler düzenleyerek çocukların eğitimini sağlamaktadır. Bilgiye çabuk ulaşan, analitik düşünebilen, içinde bulunduğu çevre şartlarına uyum sağlayabilen, elde ettiği bilgileri doğru ve amacına uygun şekilde kullanan bireyler yetiştirmeye yardımcı olmak adına 1995 yılında kurulmuş olan Türkiye Zeka Vakfı, bilim ve sanat alanında üstün yeteneği olan bireylerin belirlenmesinde, geliştirilmesinde gerekli kaynak ve çalışmalar da düzenlemektedir (www.tzv.org.tr, 2019).

1990 yılında kurulan Çocuk Vakfı, genel olarak bütün çocukların eğitim ve diğer sorunlarıyla yakından ilgilenmiş; 2001 yılında ise üstün yetenekli çocukların eğitim sorunlarıyla özel olarak ilgilenmek adına Üstün Yetenekli Çocukları Araştırma Merkezi'ni kurmuştur. Öğrencilere yönelik tanılama, ölçme-değerlendirme ve atölye çalışmaları bulunan Üstün Yetenekli Çocukları Araştırma Merkezi'nin kuruluş amacı, üstün yetenekli öğrencilerin bireysel farkındalıklarını arttırarak ilgileri doğrultusunda bireysel, kaynaştırılmış, zenginleştirilmiş ve esnek olan eğitim programlarının öğrencilere uygulanmasını sağlamak; aynı zamanda üstün yetenekli çocukları olan ailelerin eğitimini sağlamak; farklılıkları olan öğrencileri eğitmek ve onlara fayda sağlamak adına eğitimcilerin de hizmet içi eğitimlerle desteklenmesini sağlayarak mevcut olan beyin gücümüzün göçünü engellemektir. Çocuk Vakfı bünyesinde kurulmuş olan Üstün Yetenekli Çocukları Araştırma Merkezi, 2004 yılında Millî Eğitim Bakanlığı ve Marmara Üniversitesi ile ortak bir çalışma sonucunda I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresini düzenlemiştir. Kongrede üstün yetenekli çocuklara uygulanacak olan eğitim politikaları, dünya çapında uygulanan yöntemler incelenerek belirlenmiş; örgün ve yaygın eğitim alanında uygulanacak farklı yöntemler önerilmiştir (www.cocukvakfi.org.tr, 2019).

Geleceğin bilim insanlarını, sporcularını, sanatçılarını yetiştirmeyi kendine amaç edinmiş olan Türkiye Üstün Zekalılar ve Üstün Yetenekliler Eğitim, Kültür, Sağlık Vakfı (TÜZYEKSAV), üstün zekalı öğrencileri daha iyi tanıyarak, onlara uygun yöntem ve teknikleri uygulayarak öğrencilerin var olan özelliklerini üst seviyelere ulaştırmaya çalışmaktadır. Vakıf bünyesinde açılan okullarda seminerler, yaz okulları, atölyeler, bilim kampları gibi eğitim uygulamaları yapılmaktadır (www.tuzyeksav.org.tr, 2019).

f. Bilim ve Sanat Merkezleri

Osmanlı döneminde, Enderun Mekteplerinde verilen özel yetenekli bireylerin eğitimi; 1992 yılında yerini BİLSEMler'e bırakarak (Sönmez, 2011) eğitimde yeni bir yaklaşım adıyla 1993 yılında pilot uygulamayla Ankara başta olmak üzere belirli illerde eğitim vermeye başlamıştır (Kaya, 2013). MEB tarafından açılan ve özel yetenekli bireylere, normal okul müfredatlarına paralel ve destekleyici olacak şekilde etkinlik programları sunan; yönergeler doğrultusunda çalışma prensiplerini oluşturan kurum olarak tabir edilen BİLSEMler örgün eğitim ile bir bütün olacak şekilde özel yetenekli bireylerin eğitiminden sorumlu kurumdur (Tortop, 2012).

Çepni ve Ormancı (2018), BİLSEMler'i esnek zamanlı, farklılaştırılmış ve zenginleştirilmiş eğitim programlarını uygulayan; sahip olduğu üst donanımlar sayesinde uygulamalı eğitimler yapabilen kurumlar olarak tanımlamaktadırlar. Diğer okullara nazaran teknolojik malzeme, akıl oyunları, fen ve teknoloji laboratuvarı gibi daha çok donanıma sahip olması, bünyesinde daha farklı ve zenginleştirilmiş eğitimlerin verilmesini de sağlamaktadır.

BİLSEM'de kendini ifade eden, sorumluluk sahibi, etkili bir şekilde öğrenme becerisini gerçekleştiren, teknolojiyi verimli bir şekilde kullanan, sorgulayan ve üreten bireyleri yetiştirmek amaçlanmaktadır. Bunu yapabilmek adına da öğrencilere bilimsel çalışma yöntemlerini kavrama, iletişim becerileri kazandırma, teknolojiyi etkili bir şekilde kullanma, sosyal yaşam becerilerini gerçekleştirme alanlarında öğrencilere dersler verilmektedir (MEB, 1997).

BİLSEMler, MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü Özel Eğitim Daire Başkanlığı bünyesinde yer almakta ve dezavantajlı öğrencilere örgün eğitimlerinden arta kalan süreçte, zenginleştirme ve proje tabanlı etkinliklerle uygulamalar yaparak; sahip oldukları potansiyeli ortaya çıkarıp, üst seviyelere taşıma, kullanmalarını sağlama ve dezavantajlarını avantaja dönüştürmeye yardımcı olan kurum olarak tanımlanmaktadır (Davaslıgil vd., 2004a; MEB, 2007; Sıcak ve Akkaş, 2016; Levent, 2014).

BİLSEMler'in amacı yaşlılarına göre bilişsel, duyuşsal ve IQ farklılıkları olan çocukların, örgün eğitimlerinden arta kalan zamanlarda kendilerini geliştirmelerine olanak sağlamaktır. Aynı zamanda bireylere, disiplinler arası düşünme becerisini,

öğrenci merkezli eğitimleri proje tabanlı yürütülecek şekilde planlayarak bireylerin kendilerini gerçekleştirmelemlerini desteklemektedir (Kuloğlu ve Uzel, 2016; Akkaş ve Eker, 2013).

Ülkemizdeki öğrencilerin BİLSEM'e kabul edilebilmesi için bireysel farklılığının tespit edilmesi gerekmektedir. Yakın geçmişe bakıldığında; 2015 yılında BİLSEM sınavları 2, 3 ve 4. sınıflar için yapılmakta ve Wechsler Zeka Testi (WNV) ile ölçümlene yapılmaktaydı. 2016 yılında ilkokulun bütün sınıfları sınava başvurabilmekte; 1 ve 2. Sınıflar için Kaufman Kısa Zeka Testi (Kbit 2); 3 ve 4. Sınıflara Wechsler Zeka Testi uygulanarak öğrenci seçimi yapılmaktaydı. 2017 yılında ise 1 ve 2. Sınıflar için Anadolu-Sak Zeka Ölçeği (ASIS) ile; 3. sınıflar için ise Wechsler Zeka Testi ile ölçümlene yapılarak BİLSEM'e gidebilecek öğrencilerin belirlenmeleri yapılmıştır (Sak, 2018; Ataman vd., 2011).

Sak (2018), üstün yetenekli bireylerin tanılanma sürecinde 21.yy.'a gelindiğinde ise öğrencilerin mevcut durumunu herhangi bir test ile ölçmek yerine performans ölçümlerinin önemli olduğunu öne sürmüştür. Performans yöntemine göre öğrencilerin çalışmalarının öncesi ve çalışma süreci göz önünde bulundurularak öğrencilerin çalışmalarından bir ürün çıkartması beklenilmektedir. Günümüzde BİLSEM'e gidecek öğrencilerin tespit edilmesi üç aşamada gerçekleşmektedir: İlk aşama olarak sınıf öğretmenlerince ilkokulun 1,2 ve 3. sınıflarına devam eden öğrencilerden farklı olduğu düşünölen öğrenciler hakkında, bakanlıkça hazırlanan gözlem formunun doldurulması gerekmektedir (Levent, 2014).

Sınıf öğretmenleri bir öğrenci hakkında en fazla iki alandan gözlem formu doldurabilmektedir (Genel Zihinsel Yetenek Alanı-Resim Alanı; Genel Zihinsel Yetenek - Müzik Alanı gibi). Başka alanlarda yönlendirmeleri yapılmış olan öğrenciler Genel Zihinsel Yetenek Alanında başarılı olamama durumunda, diğer alanlarda değerlendirmeleri yapılmamaktadır. İkinci aşamada Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından 1,2 ve 3. Sınıf öğrencilerine yönelik tablet bilgisayarla yapılan grup tarama uygulamasına katılmaları gerekmektedir. Grup taramadan Genel Zihinsel Yetenek alanından 1.sınıflar 370, 2.sınıflar 440, 3.sınıflar 470 puan alarak bireysel yeteneklerin değerlendirilmesi aşamasına girmeye hak kazanmaktadırlar. Son olarak Bireysel Yeteneklerin Değerlendirilmesi aşamasında Genel Zihinsel Yetenek Alanında öğrencilerin 130 IQ puanına sahip olmaları

gerekmektedir. 130 IQ puanı alan öğrenciler BİLSEM’de eğitim görmeye hak kazanmaktadır. BİLSEM’de eğitim gören öğrencilerin ihtiyaç duydukları eğitimi iyi bir şekilde alabilmeleri için, onlara hitap edecek öğretmenlerin de iyi yetiştirilip, geliştirilmesi gerekmektedir. BİLSEM öğretmenlerinin iyi bir donanıma sahip olması, yılda en az bir kez hizmet içi eğitim alması, alanında uzman kişiler olması çocuklara daha faydalı olacaktır (MEB, 2019).

f. a. Bilim ve Sanat Merkezlerinde Sunulan Etkinlikler

BİLSEM’e gitmeye hak kazanan öğrenciler bir yılda güz, bahar ve yaz dönemleri olacak şekilde; örgün eğitimlerinden arta kalan zamanda destekleyici, zenginleştirici ve farklı eğitimler almaktadırlar. Güz ve bahar dönemleri normal örgün eğitim süresine denk gelirken, genellikle yaz dönemindeki eğitimleri yaz okulu ya da doğa ve bilim kampı şeklinde uygulayan kurumlar bulunmaktadır (Mertol, 2014).

BİLSEMLer’de sunulan eğitim etkinlikleri, öğrencilerin örgün eğitimden arta kalan zamanlarına göre planlanması gerekmektedir. Öğrencilerin var olan özelliklerini üst düzeylere taşıması, disiplinler arası düşünme ve çalışabilmesi önemlidir. Ayrıca öğrencilerin proje tabanlı çalışabilmesi adına zenginleştirilmiş ve farklılaştırılmış eğitim programlarının uygulanması önemlidir. Bireysel ya da grup çalışmaları şeklinde yürütülecek olan eğitim etkinlikleri, bakanlık tarafından sene başında çerçeve program şeklinde yayınlanmaktadır. Merkezler yaptıkları çalışmalarla ilgili raporları yarıyıl dönemlerinde bakanlıklara göndermekle yükümlüdürler. BİLSEMLer’de eğitim etkinlikleri esnasında yapılacak olan tarihi mekan, müze, toplantı, sergi, fuar, üniversite gezisi vb. etkinlikler de eğitim etkinlikleri olarak adlandırılmaktadır. Yapılan bütün eğitim etkinliklerinin temelinde üst düzey düşünme becerilerini geliştirerek proje tabanlı düşünüp, proje oluşturabilmektir. Etkinlik çalışmalarında üniversitelerden, çeşitli kurum ve kuruluşlardan destek alarak çalışmalarını sürdürmektedirler. BİLSEMLer’de uygulanan etkinlikler, çalışma yöntem ve teknikleri ve kurumun genel yapısı farklılık gösterse bile önemli olan genel amaç doğrultusunda bireylerin özelliklerini iyi bir şekilde belirlenip var olan özelliklerini ileri düzeylere taşıyabilmektir (MEB, 2019).

Bilim Sanat Merkezleri’nde bazı farklılıklar bulunmasına rağmen eğitim;

– Uyum (Oryantasyon) Programı,

- Destek Eğitim Programı (Destek1 ve 2),
- Bireysel Yetenekleri Fark Ettirme Programı (BYF),
- Özel Yetenekleri Geliştirme Programı (ÖYG),
- Proje Üretimi/Yönetimi Programı olacak şekilde beş aşamada gerçekleştirilmektedir.

Beş aşamalı program, birbirini takip edecek ve tamamlayacak şekilde planlanmaktadır. Eğer öğrencinin tanınması Genel Zihinsel Yetenek Alanından yapıldıysa bu programları sırasıyla tamamlayarak son basamağa kadar ulaşması hedeflenmektedir (Yılmaz ve Çaylak, 2009; MEB, 2016).

Uyum programı BİLSEM'e yeni başlayan öğrenci ve velilerine yönelik 40 ders saati ve iki aylık bir süreyi kapsamaktadır. Bu süreçte veli, öğrenci ve öğretmenler hem birbirlerini hem de kurumun işleyişini, vizyonunu tanıyarak ortak bir dil oluşturmaya çalışırlar. Uyum programı danışman ve danışman rehber öğretmenler tarafından yürütülür; 8-20 kişilik öğrenci gruplarında çalışmalara katılan öğrencilerin verileri gözlemlenerek dosya halinde tutulur ve programı bitiren öğrencilere belge verilerek destek programına geçmeleri sağlanır. Öğrencilerin duygu ve düşüncelerini uygun bir dille anlatabilmeleri; akıl yürütme, birlikte çalışıp ortak ürünler ortaya çıkarma, güçlü ve zayıf yönlerinin farkına varması, gözlem yeteneğinin gelişmesi uyum programında öğrencilere kazandırılması hedeflenen amaçlar arasındadır. Yapılan bütün çalışmalar danışman ve danışman rehber öğretmenler eşliğinde gerçekleştirilip, gözlemlenerek ilgili belgeler rehberlik servisine teslim edilir. Uyum sağlamayacağı düşünülen öğrenciler belirlenir (www.mebk12.meb.gov.tr, 2019).

Destek programlarında Destek1 ve Destek2 olmak üzere iki aşama vardır. Uyumu bitiren öğrenciler, 4-10 kişilik öğrenci gruplarında haftalık 4-12 saat aralığında destek eğitim alabilirler. Destek programları 2 eğitim ve öğretim yılı olacak şekilde planlanarak öğrencilerin birbiriyle olan iletişimini artırma, grupla çalışma becerilerini geliştirme, eleştirel düşünme becerileri kazandırma, yaratıcı düşünerek kaynakları etkin bir şekilde kullanma becerileri örgün eğitimdeki derslerle ilişkilendirilerek kazandırılmaya çalışılmaktadır. Bireysel Yetenekleri Geliştirme Programında 2-6 kişilik öğrenci gruplarında haftalık 4-12 saat aralığında eğitim alabilecek şekilde; toplamda 3 eğitim öğretim yılı olarak planlanarak öğrencilerin sahip olduğu potansiyelin farkına varması, ortaya çıkarması, geliştirmesi ve çözüm odaklı olması

beklenmektedir. Bu programın sonunda öğretmenlerin oluşturduğu kurulla öğrenciler değerlendirilerek özel yetenek yönlendirmeleri yapılmaktadır. Özel Yetenekleri Geliştirme Programı, genel zihinsel yetenek alanında tanılanan öğrenciler için 2 eğitim ve öğretim yılı; görsel sanatlar ve müzik alanında tanılanan öğrenciler için 4 eğitim ve öğretim yılı olarak planlanır ve uygulanır. Tamamlanan programlar sonucunda öğrencilerin belirlenen iki özel yeteneğinde derinlemesine ya da ileri düzeyde çalışmalar yaparak bilgi, beceri ve davranış kazanmaları hedeflenmektedir. 2-6 kişilik öğrenci gruplarında, haftalık 4-12 saat aralığında eğitim verilmektedir. Eğitimlerde öğrencilerin sahip olduğu potansiyel ilgi alanlarıyla çalışmalar yaparak, soyut düşünerek çözümler üretebilmeleri hedeflenmektedir (MEB, 2016).

Proje Üretimi/ Yönetimi programında ise öğrenciler ilgi, yetenek ve tercihlerine göre proje gruplarına ayrılarak ya da bireysel olarak; seçtikleri bir konu üzerinde çalışmalar yapması beklenmektedir. Öğrencinin ortaöğretimden mezun oluncaya kadar geçen süreyi kapsamaktadır. Proje programında öğrenciler disiplinler arası çalışmayı, danışman öğretmenleri rehberliğinde öğrenirken farklı becerilerin de sentezini yapabilir hale gelmektedirler. (MEB, 2019).

BİLSEMLer’de bireysel etkinlikler, grup etkinlikleri, sosyal faaliyet, kurum dışı uygulamalar, atölyeler, kamplar ve organizasyonlar şeklinde etkinlikler düzenlenmektedir. Bireysel etkinlikler en üst ya da alt seviyede olan öğrencilerle yapılan etkinliklerdir. Grup etkinlikleri, akranlarıyla birlikte ilgi ve yetenekleri doğrultusunda önceden planlanmış olan etkinliklerdir. Sosyal faaliyetler veliler ya da diğer arkadaşlarının önünde performans sergilemesi şeklinde yapılan, öğrencilerin özgüvenini arttıran etkinliklerdir. Atölye çalışmalarında öğrencilerin malzeme bilgisinin artmasının yanı sıra, psikomotor becerileri de artmaktadır. Kamplar öğrencilerin iletişimlerini güçlendirici, birlikte yaşam becerilerini arttıran etkinliklerdir. Organizasyon tarzındaki etkinlikler de yaratıcılığı, iletişim becerileri gibi birçok özelliği geliştiren etkinliklerdir. Düzenlenen bütün etkinliklerin amacı, öğrencilerin var olan özelliklerini fark etmelerini sağlayarak, zenginleştirilmiş ve farklılaştırılmış eğitim programları ile proje tabanlı düşünme becerileri geliştirerek öğrencilerin disiplinler arası çalışmalar yapabilmesini sağlamaktır (A.g.e).

Uyum aşaması, BİLSEM eğitim aşamaların ilki olup, öğrencilerin kuruma alışma, kurumu tanıma, öğrencilerin birbirleriyle iletişim kurup tanıştığı ve

BİLSEM'in nasıl bir yer olduğunu keşfetmelerini içeren aşamadır. Bu aşamada öğrencilere genellikle tanışma oyunları, drama etkinlikleri ve oryantasyon etkinlikleri uygulanmaktadır. Düzenlenen etkinliklerin amacı öğrenci ve velilerin birbirlerini tanıyıp, iş birliği içinde çalışabilme potansiyellerini belirleyebilmektir. Ayrıca öğrencilerin kendilerini fark etmeleri de beklenmektedir. Bu aşamada sadece öğrencilere değil, velilere yönelik toplantı, eğitim etkinlikleri gibi çalışmalara da yer verilmektedir. Uyum programında düzenlenecek olan etkinlikler, Rehber Öğretmen koordinatörlüğünde planlanarak, etkinliklerin yeri, zamanı, ne kadar süreceği, hedefleri, kullanılacak yöntem ve teknikler hakkında diğer öğretmenlerin bilgilendirilmesi yapılır ve kurumdaki bütün öğretmenlerin iş birliği içinde çalışmasıyla uygulanır. Eğitim etkinliklerinin düzenlenmesinin ardından ilgili form ve raporlar doldurularak bakanlığa gönderilmektedir. Programı tamamlayan öğrencilere de sertifika verilerek bir sonraki programa geçirilir (Kabadayı, 2011; MEB, 2019).

Destek eğitim aşamasında ise öğrencilere iletişim becerilerini güçlendirici, grupta çalışabilme becerilerinin sağlandığı, öğrenme yöntem ve tekniklerinin, düşünme becerileri, problem çözme becerilerinin desteklendiği etkinliklerinin uygulandığı aşamadır. Öğrenciler bu aşamada birbirleriyle iyi iletişim kurarak analitik düşünür, problem çözme becerileri geliştirir, bilimsel araştırma yöntemlerini öğrenerek gelişimlerini iletirler. Destek eğitim programlarında öğrencilerin sahip olduğu sosyal, duyuşsal ve zihinsel özelliklerine uygun olarak iletişim becerileri, grupta çalışma, yaratıcı ve eleştirel düşünme, karar verme, girişimcilik, problem çözme aşamaları, bilimsel araştırma yöntemleri gibi farklı modüller; matematik, fen, sosyal bilimler, bilişim teknolojileri gibi alanlarla bağlantılandırılarak etkinlikler sunulmaktadır. Öğrenciler bu aşamada yavaş yavaş bireysel ya da grup halinde proje hazırlama çalışmalarına başlanılabilir (MEB, 2019).

Bireysel yetenekleri fark etme aşamasında, zihinsel yeteneği akranlarına göre farklı olan bireylerin sahip olduğu özellikleri kullanarak en az iki, en fazla dört disiplinde derinlemesine araştırma yapıp, sonuçlarını ortaya çıkartması beklenildiği; en az üç dönemi kapsayan programdır. Öğrencilerin günlük yaşantılarındaki problemlerine çözüm üretebilmeleri, bir alanda derinlemesine araştırma ve inceleme yapmak istemeleri, disiplinler arası hızlı düşünüp karar verme becerilerini geliştirmeleri bireysel yetenekleri fark ettirme programında gerçekleştirilmektedir. Bu

aşamada öğrencilerin dahil oldukları projeler, destek eğitim programlarına göre daha kapsamlı olarak yürütülmektedir. Programı tamamlayan öğrenciler, oluşturulan kurul tarafından değerlendirilerek ilgi duydukları özel ilgi alanlarına doğru yönlendirilmesi yapılır. Bireysel yetenekleri fark etme aşamasında, öğrencilerin öğrenme ortamları yaratıcılıklarını geliştirici, araştırma ve inceleme yapabilecekleri bilgi ve teknoloji ile donatılmış olması gerekirken; aynı zamanda öğrencilerin özel ilgi alanlarına uygun, bilimsel araştırma yöntemi, problem çözme becerisi kazandırmayı teşvik eden programların uygulanması önem arz etmektedir (A.g.e).

Özel yetenekleri geliştirme; özel bir yeteneği olduğu belirlenen öğrencilere matematik, fen bilimleri, sosyal bilgiler, görsel sanatlar, dil sanatları ve müzik gibi alanlardan en fazla iki tanesinden etkinliklerin sunulduğu ve öğrencilerin sahip olduğu bilgi ve beceriyi ortaya koydukları hatta ileri safhalara taşıdıkları aşamadır. Öğrencilerden sahip oldukları kapasiteyi en üst seviyede kullanmaları, disiplinler arası düşünüp, çalışma ve özel ilgi alanlarına yönelik proje geliştirmeleri beklenmektedir. Bu basamak öğrencinin özel ilgi duyduğu alanlara yönelik uygun bir şekilde hazırlanır. Müzik ve görsel sanatlar alanında tanınması yapılan öğrencilerin yeteneklerini ortaya çıkaracak yönde etkinlikler de planlama içerisine alınmalıdır (A.g.e).

Proje geliştirme aşamasında disiplinler arası düşünüp çalışmalar yapan öğrencilerin kendi seçtikleri proje konularında çalışmalar yapılmaktadır. Bu aşamada öğrencilerde süreç kavramının oluşması hedeflenmektedir. Öğrenciler ilgilerine göre proje gruplarına ayrılarak, danışman öğretmenlerinin rehberliğinde çalışmalar yaparak çözüm oluşturma süreci uygularlar. Öğrenciler belirledikleri konular üzerine her eğitim öğretim yılında en az bir proje hazırlaması beklenir. Proje ve öğrenciden sorumlu olan danışman öğretmen, konudan ziyade süreci değerlendirerek en az iki ilerleme raporu hazırlaması gerekmektedir. Proje üretimi aşamasında öğrencilerin endüstriyel alanda ürün çıkartması, patent oluşturabilmesi beklenmektedir. Oluşturulan projeler usulüne uygun şekilde sene sonunda ARGE bölümüne sunulurken, arşivlenmesi ve modüle işlenmesi gerekmektedir. Kurumlarda öğrencilerin yapmış olduğu bütün çalışmalar değerlendirilerek bilsem modülüne işlenmektedir (A.g.e).

BİLSEM'de sunulan eğitim etkinliklerini, kurumun yönetimi, binaların yetersiz oluşu, etkinliklerin genellikle sınırlı alanlarda ve okul içinde yapılması, ders saatleri, kurumdaki malzemelerin öğrencilerin düzeylerini geliştirmede yeterli

çeşitliliğe sahip olmaması etkilemektedir. Bu tarz eksiklikler farklı sorunları da beraberinde getirmektedir (Güneş, 2018). Öğülmüş ve Sarı (2014), BİLSEMler'in bazı sorunlarla karşı karşıya kaldığını belirterek, araştırmaları sonucu elde ettikleri bulgularda BİLSEMler'in belirli bir yönetmeliğinin olmadığını, bu nedenle de her kurumun işleyişinde farklılıklar olduğunu, idarecilerinin deneyimsiz ya da yönetsel açıdan yetersiz olduklarını, öğretmen ihtiyaçlarının alanında uzman, bu işin özel eğitimini almış kadrolu öğretmenler yerine görevlendirme öğretmen yöntemiyle giderilmeye çalışıldığını belirtirken; Karakuş (2010), BİLSEM'e devam eden öğrenci ve velilerin derslerin gün ve saat sayılarının artırılması, binalarının kendilerine ait ve daha donanımlı hale getirilmesi, velilerle daha çok iş birliği içinde hareket edilmesi, öğrencilerin hayatlarının dönüm noktaları olan sınav ve okul tercihlerinde ayrıcalıklı olmak gibi beklentilerinin olduğunu ve bu durumların BİLSEMler'in işleyişini olumsuz yönde etkilediğini belirtmektedir.

Özel yetenekli olarak tanımlaması yapılan bireyler ortaöğrenimleri bitene kadar BİLSEM'e devam etme hakları bulunmasına rağmen Atlı ve Balay'ın (2016) yapmış oldukları çalışma sonucunda; materyallerin az olması, mevcut fiziki durumun yetersiz olması, kurumda çalışan öğretmenlerin çoğunun görevlendirme olması ve her sene başında öğretmen değişimlerinin olması, ulaşım sorunları, ilerleyen sınıflarda sınavların artarak düşük not alma kaygısı gibi nedenlerden ötürü ilerleyen yıllarda BİLSEM'e devam etmedikleri elde edilen bulguları arasındadır.

2.2. Bilim ve Sanat Merkezi Yönetimi

Özel eğitim; zihinsel, bedensel ve duygusal farklılıkları olan bireyler için; bireyselleştirilmiş plan çerçevesinde, özel eğitim hakkında eğitim almış öğretmenlerin uyguladığı eğitim olarak tanımlanırken (Başaran, 1983); kaynaştırma ya da özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin, yetersizliği olmayan akranlarıyla birlikte eğitim ve öğretim hizmetlerini, okul öncesi dönemden başlayarak, tamamladıkları eğitim sonucunda bir üst eğitime geçerek ortaöğretimi tamamlayınca kadar, özel eğitim kurumlarınca sağlanan destek eğitim hizmetleri olarak tanımlanmaktadır (Şişman, 2008). İnsanların sahip oldukları hakların arasında bulunan eğitim hakkını, renk, dil, din, sosyal çevre vb. gibi bireysel farklılıklar gözetmeksizin her bireyin alması gerekmektedir. Bireysel farklılıkların bedensel, duygusal, zihinsel ve toplumsal boyutta olması durumunda ise bu bireylerin özel eğitimi alarak kendilerini

geliştirmeleri zorunlu hale gelmektedir (Başaran, 1983). Özel ihtiyaçları olan bu bireylerin çoğu kaynaştırma yöntemiyle normal okullarda akranlarıyla eğitim alırken; bazıları da özel eğitim kurumlarında özel eğitim almaktadır (Şişman, 2008).

Özel eğitime ihtiyaç duyan engelli bireylerin, eğitim haklarını karşılamak için engel gruplarına ve düzeylerine göre eğitim ortamlarının ve giderlerinin düzenlenmesi; onlara uygun eğitim ortamının hazırlanarak normal eğitimlerinin yanı sıra destek eğitimin verilmesi özel eğitim kurumlarında gerçekleştirilmektedir (MEB, 2014).

Özel eğitim kurumlarında verilen eğitim ve öğretim alanlarındaki eğitim hizmetlerinin düzenlenmesi, yürütülmesi, izlenmesi ve değerlendirilebilmesi için Milli Eğitim Müdürlüklerinin bünyesinde kurumlar bulunmaktadır. Bireyler aldıkları özel eğitimle yaşadığı toplumdaki uzaklaşmadan, çevresine uyumlu, kendi kendilerine yeterli, temel yaşam becerilerini geliştirmiş bireyler olarak yetiştirme imkanı bulacaklardır (Şişman, 2008).

Tarihsel olarak bakıldığında engelli bireyler için ulusal düzeyde hizmetlerin ya az düzeyde ya da hiç olmadığı; zihinsel, işitme, görme ve diğer özellikteki engelli öğrencilerin eğitimlerinin kamu okullarının sorumluluğu dışında tutulduğu görülmüştür (Lunenburg ve Ornstein, 2013).

Yakın geçmişimize kadar özel eğitim hizmetleri görme, işitme, zihinsel, bedensel engelli, duygusal ve sosyal uyum güçlüğü çeken bireyler için kullanılan bir yöntemken şimdilerde özel yetenekli bireyler de bu kavramının içerisine girmiştir. Çünkü özel eğitimde ne yapamadığını bilmek kadar neyi çok iyi bildiği ve yapabildiği de önemlidir. Farklı ve özel gereksinimi olan çocuklar için özel olarak planlanmış eğitim olan özel eğitim hizmetlerinde kime, neyi, ne zaman, nasıl ve nerede uygulanacağı çok önemlidir. Bu nedenle özel yetenekli çocuklara da bireyselleştirilmiş eğitim programı uygulanarak, çocukların gereksinimleri karşılanmaktadır (Şişman, 2008; Standart Dergisi, 2005).

Renzulli'ye (1999) göre yaşlarına göre bazı farklılıkları bulunan özel yetenekli bireylerin var olan özelliklerini en üst seviyeye taşıyarak kendini gerçekleştirme fırsatları bulmalarını ve toplumun var olan sorunlara çözümler üretebilmelerini sağlamak, özel eğitimin iki amacını oluşturmaktadır.

Özel eğitimin tarihine bakıldığında Eflatun'un sistemleştirdiği şekilde özel eğitim çalışmaları başlamıştır. Bu çalışmalar insanlık tarihi için büyük bir adım olarak kabul edilmektedir (Enç, 1973). Çünkü antik çağlara kadar uzanan özel eğitim; faydacılık ilkesi, toplumsal değer sistemi ve doğaüstü güçlere olan inanç nedeniyle özel gereksinimi olan bireylerin ya istismara uğradığı ya da öldürüldüğü görülmektedir. Özel eğitime ihtiyacı olan bireylere yönelik tutum ve davranışları, bilim ve felsefenin gelişmesi olumlu yönde etkileyerek, günümüzdeki birçok ülkenin, bünyesinde var olan özel gereksinimi olan çocukları, ülke politikası, kültür, teknoloji ve eğitimsel farklılıklar bulunsa da kaynaştırma yöntemiyle eğitimlerini sağlamaya çalıştığı görülmektedir (Ataman vd., 2011).

Ülkemizde ise özel eğitime yeterli önem verilmeyerek hep gerilerde kalmış, daha yeni yeni gelişmekte olduğu görülmektedir. İlk özel eğitim kurumları olarak Kızılay, Yetimler evi, Düşkünlerevi, Çocuk Esirgeme Kurumu gibi kurumlardan bahsedilirken; zaman içerisinde özel eğitime ihtiyacı olan çocuklara önem verilmeye başlanmasıyla birlikte özel eğitim kurumlarının ve öğretmenlerin sayısının arttığı görülmektedir (Şişman, 2008). Özel yetenekli bireylere yönelik ilk çalışmalar ise Osmanlı Döneminde Enderun Mektepleri ile görülmektedir.

1950 yıllarından önce Sağlık ve Sosyal Yardımlaşma Bakanlığı'nın sağladığı bir hizmet olarak uygulanırken, 1950 yılından sonra MEB bünyesinde gelişerek hizmet vermeye devam etmiştir. Yasal anlamda 1983 yılında 2916 sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu işleme koyularak 1992 yılında da MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü oluşturulmuştur. 1997 yılında yasa güncellenerek 573 sayılı KHK ile özel gereksinimi olan çocukların eğitimi düzenlemesi yapılmıştır. Bu KHK ile yönetmeliklerin doğrultusunda özel eğitim hizmetleri yürütülmektedir (Eripek, 2005; Melekoğlu, 2014).

2000'li yıllara doğru gelindikçe, ülke genelinde artan özel eğitime ihtiyaç duyan bireyler için özel eğitim, rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin verilmesi ve yaygınlaştırılması için Rehberlik ve Araştırma Merkezleri kurulmuştur (Ataman vd., 2011). MEB bünyesinde, illerde bulunan Milli Eğitim Müdürlükleri Rehberlik ve Araştırma Merkezleri, tanılama, izleme ve değerlendirme aşamalarının oluşturduğu süreç ile özel eğitim hizmetlerini gerçekleştirmektedir (Standard Dergisi, 2005). Özel eğitim hizmetleri sürecini Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu tarafından

yürütülmektedir. Milli Eğitim Müdür Yardımcısı (ya da Şube Müdürü), Eğitsel Tanılama, İzleme ve Değerlendirme Ekip Başkanı, Özel Eğitim Öğretmenleri, Gezerek Özel Eğitim Görevi Verilen Öğretmenler, Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışman Üyeleri Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu'nu oluşturmaktadır (Şişman, 2008).

2.2.1. Yönetim Kavramı

Yönetim kavramı evrensel bir kavram olup farklı tanımları bulunmaktadır. Farklı tanımları olsa da en kabul edilmiş tanımı insanların, iş, hareket ve davranışlarıyla bir sonucu hedefleyerek; hedeflediklerini gerçekleştirmek adına yapmış oldukları çalışmaları kapsayan süreç olarak adlandırılabilir (Can, 1991). Bazı durumlarda ise yönetim kavramı faaliyet ve teşkilat kavramlarıyla da ilişkilendirilmekte; faaliyet ve teşkilat kavramlarının ikisini de içinde barındıran idare kavramı da yönetim kavramıyla eşdeğer görülebilmektedir (Gözübüyük, 2001). Yönetim kavramının tarihi çok eski dönemlere kadar uzanmaktadır. Süreç içerisinde farklı yaklaşımlarla tanımlamaları yapılan yönetime, ilk kez bilimsel bir bakış açısı getiren kişi Henri Fayol'dur. Bilimsel çalışmalar öncesi dönem, klasik dönem, neoklasik dönem, çağdaş yaklaşımçıların dönemi ve post modern yaklaşımçıların yönetim kavramı ile ilgili çeşitli çalışmaları ve tanımlamaları bulunmaktadır (Hoy ve Miskel, 2015).

Yönetim alanında yapılan çalışmalar özetle; Taylor, Fayol, Max Weber, Urwick ve Gulick eğitim yönetiminde geleneksel tutumun temsilcileri olup; örgütün etkili ve verimli bir şekilde yönetilmesi için hiyerarşik bir sistemde bürokrasinin uygulanmasını savunurken; Barnard, Follett ve Simon'un temsilcileri olduğu Davranışçı Yaklaşım ise geleneksel yaklaşıma tepki olarak ortaya çıkmış ve bürokrasiden çok eğitim örgütünde çalışan insanların memnuniyetinin, mutluluğunun eğitimde kalite ve verimliliği arttıracaklarını savunmuşlardır. Örgütsel yaklaşımda bilgi kuramının doğuşu, yöneylem araştırmalarının kullanışlılığı, bilgisayarla bilgi işlem kuramları ortaya çıkmıştır (Kaya, 1984; Bursalıoğlu, 2000).

Çok geniş bir çerçevesi olan yönetim kavramı genellikle tek başına kullanılmayarak Eğitim Yönetimi, Etkinlik Yönetimi gibi öncesinde belirli bir alanla sınırlandırılarak kullanılmaktadır. Bu da sistemlerin, kurumların ve örgütlerin daha detaylı ve düzenli bir şekilde çalışmasını sağlamaktadır (TÜSİAD, 2002).

Örgütsel sorunların çözüme ulaştırılması için belli bir yönetsel ilke ve liderlik tarzları bulunmamaktadır. Bu nedenle yönetilen ve yöneten insan ilişkilerini etkileyen her durum örgüt ve yönetsel düzeyi etkilemektedir. İnsan doğasını ve yeteneklerinin derinlemesine incelenmesini gerektiren çağdaş yönetim yaklaşımlarını gerekli kılmıştır (Summak ve Özgan, 2007). Yönetim kavramı bir süreçtir ve örgütsel kültür oluşturma, stratejik karar verme, yönlendirme, örgüt performansını artırma gibi bazı unsurları içinde barındırması gerekmektedir (Armistead, Pritchard ve Machin, 1999).

2.2.2. Yönetim Süreçleri

Yönetim süreci, örgütün belirlenen amaçlar doğrultusunda ilerlemesi ve belirlenen amaca ulaşması için örgüt çalışanlarının hep birlikte hareket ederek hedefe ulaşması olarak tanımlanabilir. Okulların eğitim öğretim hizmetlerini tam olarak yerine getirebilmesi, belirledikleri amaç ve planlar doğrultusunda ilerleyebilmesi için karar verme, planlama, örgütlenme, iletişim, eşgüdümleme, etkileme, denetleme ve değerlendirme süreçlerini iyi bir şekilde kullanmaları gerekmektedir (Aydın, 2000).

Yönetim sürecinin beşerî unsuru insandır ve süreç içerisinde birden fazla insanın bir arada, yeterliliklerine göre iş birliği içinde çalışarak belirlenen amaçlara ulaşmak adına çalışması gerekmektedir. Yöneticilerin etkili olabilmeleri için yönetim süreçlerini iyi tanıması ve iyi bir şekilde kullanabilmesi gerekir (Dalay, 2001). Okul liderlerinin planlı bir şekilde, doğru zamanda doğru kararlar alması, okulu, belirlenen amaçları gerçekleştirebilecek biçimde örgütlemesi, iyi bir iletişim ağı oluşturarak, kanalları sürekli açık tutması, okuldaki iş görenleri etkileyerek, onları güdümesi, okuldaki ve okulla ilgili okul dışındaki bütün etkinlikleri eş güdümesi, eğitim-öğretimle ilgili bütün etkinlikleri sürekli olarak değerlendirmeli ve değerlendirme sonuçlarına göre, eğitim-öğretim sürecini yeniden gözden geçirerek işlevlerini en iyi biçimde yerine getirmesi gerekmektedir (Karagöz, 2006).

Yönetim süreçleri birbirini tamamlayan ve devamı niteliğinde olan basamakları içermektedir. Basamakların kendine özgü özellikleri bulunmakta ve bu özelliklere uygun davranılması halinde yönetimin daha kolay bir hal aldığı görülmektedir.

a. Karar Verme

Karar verme süreci örgütler için hayati önem taşıyan hem örgüt hem de örgüt çalışanları için en doğru olanın seçilme süreci olarak adlandırılabilir. Örgüt adına

alınan kararlarda, yöneticilerin adaletli, adil ve tarafsız bir şekilde olduğu çalışanları tarafından görülesi değerler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle karar verme süreci örgütlerin vazgeçilemez temel dayanağı olarak görülmektedir (Kıral, 2015).

Karar verme süreci, örgütün belirlenen amaçlara ulaşmak adına, var olan alternatiflerin değerlendirerek en iyi ve doğru olanı seçme süreci olarak tanımlanabilir. Örgüt liderinin bir sorun çözmede ya da kurumu ilgilendiren bir değişiklik yapma esnasında kurum adına karar vermesi gerekebilir ve bu süreçte motivasyon, liderlik, iletişim gibi belirli aşamalara dikkat ederek ilerlemesi gerekmektedir. Karar verme süreci kurumdaki diğer bütün fonksiyonları da kapsamakta ve etkilemektedir. Bu nedenle karar verme sürecinde problem ya da sorunun iyi anlaşılması, konuyla ilgili gerekli olan bilginin toplanması, bilgilerin iyi çözümlenerek yorumlanması ve elde edilen seçeneklerin iyi değerlendirilip, en iyisinin seçilip uygulanması sürecinden oluşması gerekir. Ayrıca kurum içerisindeki görevi ve makamı ne olursa olsun, örgütü ilgilendiren kararlarda herkesin katılımının sağlanması önemlidir (Karagöz, 2006).

Yönetimde karar verme sürecine bakıldığında, birbirlerinden farklılıkları bulunduğu gibi benzer özellikler de gösteren Klasik, Yönetimsel, Gelişimci ve Karışık-Tarama Karar Verme Modelleri öne sürüldüğü görülmektedir. Kuralların ön planda olduğu klasik yöntem, önceden belirlenen hedeflere ulaşmak için uygulanacak olan yöntemlerin ve sürecin belirlenmesini kapsarken; amaç en iyiye ulaşmaktır. Kararlar verilirken test edilerek, en iyiye ulaşmak adına bütün seçeneklerin düşünülmesi gerekmektedir. Yönetimsel karar verme modelinde ise hem teorik hem de deneysel bilgiler önemlidir. Bu karar verme modelinde birbirini takip eden, sınırlı karşılaştırmalar yapılmakta ve mevcut duruma en uygun seçenek bulunana kadar karşılaştırmalar yapılmaktadır. Gelişimci modelde peş peşe karşılaştırmalar yapılarak, mevcut duruma benzer seçeneklerin seçilmesi ve teorik bilgiye daha az ihtiyaç duyulması amaçlanmaktadır. Hedefler ve karar verme süreci birbirinden ayrılmaz haldedir. Karışık-Tarama modelinde karar verme, ayrıntılı sonuçlara ve kesin olmayan araçlara göre değişebilmekte; daha kapsamlı ve örgütün genel olarak belirlediği politikası ile ilgili karar verme sürecidir. Karar verme sürecinde en iyi yaklaşım diye bir olgu yoktur. En iyi yaklaşım, mevcut duruma en iyi uyan yaklaşımdır (Hoy ve Miskel, 2015).

Karar verme sürecinin yönetimine dair farklı yöntem ve teoriler ortaya atılmış olsa dahi; verilecek olan kararın önemi, yöneticinin değer yargıları, zaman, örgütü oluşturan bireylerin ve örgütün yapısı, çevresel koşullar gibi faktörler doğrudan ya da dolaylı yollarla örgütteki karar verme sürecini etkilemektedir (Sucu, 2000). Karar verme sürecinde, problemin anlaşılması, incelenmesi, alternatif çözüm yollarının değerlendirilmesi, çözüm yollarından birinin seçilmesi ve en sonunda da uygulanıp değerlendirme yapılması gibi birbirini takip eden aşamalardan geçirilmesi gerekir (Akyol, 2013). Problemin anlaşılması aşamasında ilk olarak var olan problemin örgütün ya da kurumun amaçlarına ulaşmasını hangi boyutta engelleyip engellemediği belirlenmelidir. Problemin kaynağını belirlemek adına bilgiler toplanılarak analiz edilmesi, problemi çözmek ve doğru karar verebilmek adına önemlidir. İyi bir yönetici, doğru karar verebilmek adına rasyonel ya da sınırlı rasyonel karar verme süreçlerini kullanarak problemin ana kaynağına ulaşmaya çalışmalıdır. Problemin çözümü için elde edilen bulgular değerlendirme sürecinden geçirilerek en doğru karara ulaşmak amaçlanmaktadır. Uygulama aşaması ise en doğru seçenek seçilerek kararın hayata geçirildiği aşamadır. Eğer verilen karar doğru ve etkili bir çözüme ulaştırmıyorsa, karar verme süreci tekrar gözden geçirilip aşamaların tekrar edilmesi gerekmektedir (Lunenburg ve Ornstein, 2013).

b. Planlama

Örgütsel yönetim süreçlerinden ikincisi, karar verme sürecinde alınan kararların uygulanış biçimini göstermesi adına izlenecek yol olan planlama süreci oluşturmaktadır (Karagöz, 2006).

Planlama süreci örgütün daha önceden belirlediği hedefler doğrultusunda hareket edip etmediğinin, hedeflerine ne oranda ulaştığının tespit edilip, fırsat, risk ve tehditlerin iyi bir şekilde belirlenip ona göre hareket etme olarak tanımlanmaktadır. Örgüt yöneticileri bu süreçte, belirledikleri eğitim hedeflerine ulaşmak adına toplam kalite yönetimi planlaması ve stratejik planlama yaparak izleyecekleri yolları belirlemekte ve örgütün gelişimini, ilerlemesini sağlamaktadırlar (Lunenburg ve Ornstein, 2013).

Başaran'a (2000) göre planlama, eğitim örgütünün geleceğine dair öngördüğü ve hedeflediği amaçlara ulaşmak için çalışma eyleminin oluşturulmasıdır. Eğitim örgütlerinin amaçlarına ulaşmak adına belirli bir plan çerçevesinde hareket edip,

düzenli bir şekilde ilerlemesi gerekmektedir. Örgütün planlama yaparken bulunduğu çevre, mevcut veli, öğrenci ve öğretmen potansiyelini göz önünde bulundurarak hareket etmesi gerekmektedir. Kurum yöneticilerinin mevcut durumu iyi belirleyip, fırsatları değerlendirmeli; oluşabilecek risk ve tehditleri de öngörerek planlamaya dahil etmeleri gerekmektedir. Eğitim planlamasını yaparken kısa, orta ve uzun vadedeki hedef davranışlar göz önünde bulundurulmalı; aynı zamanda eğitim alanındaki toplumsal ve teknolojik gelişmeler doğrultusunda geliştirilebilecek düzeyde hazırlanmalıdır (Aydın, 2007).

Başaran ve Çınkır (2012), planlama sürecinin ilkelerden oluştuğunu belirterek, planlamanın bir amacının olması, güvenilir bir bütünlük içinde olması, süreç içerisinde geliştirilerek uygulanabilir olması ve yalın bir şekilde hazırlanması gerektiğini belirtmişlerdir. Eğer planlama belirlenen amaçlara uygun şekilde yapılmazsa ya da süreç içerisinde yeterli şekilde uygulanamazsa örgütü hedeflerine ulaştıramaz, karmaşaya sürükler. Bu nedenle planlama sürecini, mevcut durum ve hedeflenen amaçlar iyi bir şekilde belirlenerek yönetilmesi gerekmektedir (Karagöz, 2006).

c. Örgütlenme

Başaran ve Çınkır (2012), örgütü, belirli amaçları gerçekleştirmek adına bir araya gelmiş, aralarında iş ve işlev bölümü yaparak belirli yetkiler doğrultusunda etkileşim içerisinde bulunan insan topluluğu olarak tanımlamaktadır. Bu insan topluluğunun bir arada çalışabilmesini düzenlemek, örgütü belirli amaç ve kültür çerçevesinde bir araya getirerek yeniden yapılanmasını; yenilenmesini sağlamayı da örgütlenme olarak tanımlamaktadırlar.

Yönetim süreci olarak örgütlenme, planlama doğrultusunda bölümlerin arasındaki iş bölümünü sağlayarak kişilerin görev ve sorumluluklarını belirlemek, birimler arasındaki bağlantıyı sağlamak ve bütün birimlere iş ve işlevsellik kazandırmaktır. Bunları yaparken de ilk olarak örgütün amacının belirlenmesi, belirlenen hedefler doğrultusunda planların hazırlanması, ilgili planlar doğrultusunda izlenecek etkinlik politikalarının belirlenmesi, detaylandırılması ve etkili bir şekilde uygulanması için uzman kişilere görev dağılımının yapılması, gruplar arasında yatay ve dikey olacak şekilde bağlantının sağlanması gerekmektedir. Örgütün sağlıklı bir şekilde yapılanması için gerektiği kadar esnek, yaratıcı düşünmeye teşvik etme ve bürokrasi olmalıdır (Aydın, 2013). Bir örgütün oluşması sırasında, inançlar, duygular,

davranışlar, seremoniler, normlar, semboller gibi değerleri barındırması gerekmektedir. Bu nitelikler örgütün kültürünü oluşturacak olan özellikler olup tek başına örgütü temsil edemez. Örgüt yapısının oluşabilmesi ve örgütlenmenin iyi bir şekilde olması için, örgüt kültürünün tam olarak oluşturulmuş olması gerekmektedir (Lunenburg ve Ornstein, 2013).

Okul yöneticilerinin örgütlenme sırasında dikkat etmesi gereken mesleki uzmanlaşma, sınıflandırma, emir komuta zincirini oluşturma, yetki verme, merkezileşme, hiyerarşi yetkisi ve kontrol alanını oluşturma gibi yedi önemli unsur bulunmaktadır. Örgütsel yapının temelinde yapılacak olan iş ve işleyişleri özel alanlarına ayırarak farklı birimler şeklinde örgütlenme yapılmaktadır. Okulların ilk, orta ve lise şeklinde ayrılıp farklı şekilde yönetilmesi alanda uzmanlaşmaya örnek olarak verilebilir. Bölümlendirme, örgütteki işlerin bölünmesi ve alanında uzmanlaşmış kişilerin aynı işi yapması anlamına gelmektedir. Örgüt içi ve örgütler arasında emir komuta zinciri oluşturularak görevler hiyerarşik bir yapıda ilerler. Merkezileşme, üstten başlayarak astlara doğru görev ve gücün paylaşılması anlamına gelmektedir (Lunenburg ve Ornstein, 2013).

Örgütün iş ve işlevlerini yerine getirebilmesi için örgüt yapısının kurulması, kadronun belirlenmesi ve gerekli donanımın sağlanması süreçlerinden geçmesi gerekmektedir. Örgütteki görev dağılımı, hedeflerin belirlenmesi gibi olgular örgütün kurulması sürecini kapsarken görevleri yerine getirecek gerekli yetki ve donanıma sahip kişilerin bir araya getirilmesi de kadronun belirlenme sürecini kapsamaktadır (Balcı ve Aydın, 2003; Karagöz, 2006).

Balcı ve Aydın (2003), örgütlenmeyi dik ve yatık örgütlenme olarak iki sınıfta incelemektedir. Dik örgütlenme modeli merkezi yönetim şeklini yansıtırken yatık örgütlenme modeli de yerel ve taşra yönetimini temsil etmektedir.

Hoy ve Miskel (2015) ise örgütlerin yapılanması sırasında kuralların ve hiyerarşinin baskın olduğu bürokratik örgütlenme ve teknik yeterlilik, uzmanlaşmanın baskın olduğu profesyonel örgütlenme tiplerinin görüldüğünü belirtmişlerdir. Örgütlerin bürokratik ve profesyonel boyutlarda örgütsel yapıya sahip olduğunu savunan ve hemen hemen bütün örgütsel yapılanmada etkisini gösteren; otoriteyi ve hiyerarşiyi savunan Weberci yaklaşımın, örgütlerdeki iş bölümü ve düzeni sağladığı için çalışanların verimini arttırmakta etkili olduğunu savunmuşlardır. Weberci

örgütlenmeye göre uzmanlaşma, nesnellik, merkezileşme, kurallar, düzenlemeler ve kariyer yönelimi örgütlerin temel eğilimlerine yön vermekte ve ilerlemesini sağlamaktadır. Ayrıca örgütlenme sırasında kuralların ve hiyerarşinin oranı önemli olduğunu; düşük oranda bürokratikleşme ve profesyonellik söz konusu ise örgütlerde kaotik bir yapının hakim hale gelebileceğini belirterek örgütlerdeki tutarsızlık, çelişkinin, düzensizliğin ve yeteneksizliğin verimi düşürerek örgütün gelişimini olumsuz yönde etkileyeceğini de belirtmişlerdir.

d. İletişim

İletişim mesajların, duyguların, düşüncelerin ve tutumların örgüt çalışanları arasında birlik ve beraberliğin sağlanarak ortaya ortak ürünlerin çıkarılma sürecinde uyguladıkları paylaşım olarak tanımlanabilir. Örgütlerdeki iletişimde, farklı iletişim çeşitlerini, sahip oldukları özellikleri iyi bilmek; bireylerin paylaşım sırasında kullandıkları dili iyi anlamak ve yorumlamak; bireyler arasındaki sözlü ya da yazılı iletişimi farklı araç ve teknolojileri kullanarak yaygınlaştırmak ve örgütlerdeki ortak anlayışı sağlamak adına geri bildirimlerde bulunmak örgütsel gelişimin sağlanması adına önemli olan unsurlardır (Hoy ve Miskel, 2015).

Bursalıoğlu'na (2002) göre, örgütlerde formal ve informal iletişim söz konusudur. Formal iletişim resmi ve biçimsel olan iletişimi yansıtırken informal iletişim resmi ve biçimsel olmayan iletişimi yansıtmaktadır. Bir örgütte formal iletişim bozulduysa informal iletişim hakim hale gelmiştir. Örgütte artan dedikodular, örgütün iş ve işleyişinin bozulmasına neden olmaktadır.

Okul yöneticilerinin kurum amaçlarını belirlemek, çalışanlarının görevlerini düzenlemek, kurum çalışanlarının motivasyonunu sağlayarak yüksek verim elde etmek, sonuçları gözden geçirerek değerlendirmek, kurum adına çeşitli kararlar almak, işleri koordine etmek gibi çeşitli görevleri bulunmaktadır. Bu görevlerin hepsini de çalışanları ile iyi bir iletişim kurarak yapması örgüt içindeki iyi bir iletişim sonucunda mümkündür. Yani iletişim aslında bütün yönetim süreçleri ile doğrudan ilgilidir ve devamlılık gerektiren bir olaydır. Kurum içindeki iletişim sözlü olabildiği gibi sözsüz şeklinde de uygulanabilir. Çalışanların duruşu, kılık kıyafeti, jest ve mimiklerinin yanı sıra mekânsal faktörler de kurum içindeki iletişimi olumlu ya da olumsuz şekilde etkileyebilir (Lunenburg ve Orstein, 2013).

Kurum içindeki iletişim ne kadar etkili ve kuvvetli ise örgütün başarısı da o denli artmaktadır. Belirlenen hedeflere ulaşmak adına örgüt çalışanlarının arasında kuvvetli bir iletişimin olması, ortaya güzel sonuçları çıkarmaktadır. Örgütlerdeki üretimin, yeniliklerin, düzenlemenin, sosyalleşmenin ve bakım gibi amaçlara hizmet edecek kişilerin mesajı doğru alıp, yordayıp en sonunda da güzel bir tepki vermesiyle mümkündür. Örgütlerde tek taraflı iletişim olduğu gibi çift taraflı iletişim, yukarıdan aşağıya ve yatay iletişim gibi çeşitli iletişim ağlarının da olduğu görülmektedir. Örgütlerdeki iletişimin sağlanması için kullanılan yöntemler, araçlar ve biçimler iletişim hatları olarak adlandırılmaktadır (A.g.e).

e. Etkileme

Bir kimse ya da nesnenin başka bir kişi üzerindeki gücü, tesiri anlamına gelen etki; genellikle güç ve otorite kavramlarıyla birlikte kullanılmaktadır (Güçlü ve Koşar, 2016). Örgütlerin içinde bulunduğu çağa ayak uydurması için, örgütün işlevselliğini ön plana çıkarması, yaratıcı olarak düşünüp yeni fikirler ortaya atması, içinde bulunduğu topluma örnek olarak bilgiyi dağıtması gerekmektedir. Bunun için de hem örgüt içindeki bireylerin hem de örgütün çevresindeki insanların etkilenmesi gerekmektedir. Bu konuda da örgüt liderlerine fazla görev düşmekte; örgüt liderinin etkili olması gerekmektedir (Karagöz, 2006).

Örgütleri yönetecek olan kişilerin, örgüt bünyesinde bulunan kişilerden farklı özellikleri barındırması gerekmektedir. Çevresindeki kişilerce lider olarak tanımlanan bu kişilerin çevresindeki kişileri etkilemesi, peşinden diğer insanları sürüklemesi, duruşu, fikir ve davranışlarıyla etrafındaki insanlara güven vermesi, iletişim becerilerini iyi kullanması, örgütsel amaçları gerçekleştirmek ve çalışanların iş tatminini sağlaması gibi özellikleri barındırması gerekmektedir. Özetle liderlik, örgüt ilişkisini ve etkinliklerin düzenli bir şekilde devam edebilmesi için bireyin diğer bireyler üzerinde kasıtlı olarak bıraktığı etki olarak tanımlanabilir. Bireyin barındırdığı özellikler ne kadar fazla ise etkileme de o denli fazla olmaktadır (Hoy ve Miskel, 2015).

Örgütlerin değişen ve gelişen dünyaya ayak uydurması için gerekli bilgi ve donanımına sahip olmaları gerekmektedir. Bu nedenle de örgüt çalışanlarının aynı amaç çerçevesinde bir araya gelip örgüte kendilerini adanmaları gerekmektedir. Örgütteki bireylerin etkililik oranının belirlenmesinde ve geliştirilmesinde örgüt liderlerin büyük

etkisi bulunmaktadır. Liderlerin çalışanlarını etkilemesinde vizyoner, davranışçı, işlemci, dağıtımçı, hizmetkar, dönüşümcü, öğrenen, karizmatik gibi barındırdıkları çeşitli liderlik stilleri etkili olmaktadır. Örgütlerde etkileme yatay ve dikey yönde olmaktadır. Üstlerin astı etkileyebildiği gibi, astlar da üstlerini etkileyebilir (Koşar ve Güçlü, 2016).

Başaran (2000), Güçlü ve Koşar (2016), örgütlerde etkililiği sağlamak adına yöneticilerin genellikle usa vurma, dostluğu kullanma, yaptırım uygulama, övme yöntemiyle değiştirme, uzlaşma, üst makama yöneltme, engelleme koalisyon gibi yöntemlerinden duruma göre en uygununu seçip kullandıklarını belirtmiştir.

Karagöz (2006), yöneticilerin tutum ve davranışlarının, etkileme sürecinde yanlış yöntemin uygulanması, çalışanlarla düzgün iletişim kurulmayarak yetki mekanizmasının ön planda olması örgütteki motivasyonu düşürerek, örgüt çalışanlarının üzerindeki etkililiği azalttığını belirtmiştir. Bunun için liderliğin özü ve yönetim sürecinin temelinde olan etkilemede yöneticilerin mevcut örgüt potansiyeline en uygun yöntemi, tutumu, davranışı; bütünlük ve ahenk içerisinde sergilemesi örgüt çalışanlarının performansını artıracaktır.

f. Eşgüdümleme (Koordinasyon)

Yönetim süreçlerinden belki de en önemlisi olarak kabul edilen eşgüdümleme, örgütün sahip olduğu madde ve insan gücünün eşlemesi olarak kabul edilmektedir. Örgütün sahip olduğu madde ve insan gücünün eşlemesi sonucunda, etkileşimli bir şekilde çalışarak örgütün amaçlarına ulaşması için gerekli bilgi ve donanımın kullanılması noktasında emir verme yöneltme şeklinde eşgüdümleme sağlanmaktadır (Demirtaş ve Güneş, 2002). Örgütsel amaçların gerçekleştirilebilmesi için örgüt çalışanlarının birlikte ve eşgüdüm içinde çalışması önemlidir. Örgüt yöneticisinin planlama esnasında bunu göz ardı etmesi ve eşgüdümün sağlanmaması demek, gerçekleştirilmesi beklenen amaç ve davranışların engellenmesi anlamına gelmektedir (Yiğit, 2000). Örgütlerde koordinasyon hiyerarşik farklılaştırma yöntemi ile yapılmaktadır. Farklılaştırma, merkezileştirme, yönetim ve kısıtlanmış iletişim etkili bir eşgüdümleme için gerekli görülmektedir. Koordinasyon süreci olarak da adlandırılan bu süreçte, örgütlerdeki problemlerin çözümü kolaylaşır, işler daha kolay yürümektedir (Hoy ve Miskel, 2015).

Okullardaki eşgüdümleme okul müdürleri tarafından yapılmaktadır ve amacı okulda bulunan bütün güç ve donanımların okulun amaçlarını gerçekleştirmeye yöneltmektir (Karagöz, 2006). Yöneticiler, bir örgütte koordinasyonu sağlamak adına; görev dağılımının yapılması, örgüt şemasının oluşturulması, kanun, tüzük gibi yasal dayanakların belirlenmesi, etkili iletişim sisteminin kurulması, yapılan çalışmaların düzenli olarak rapor şeklinde kayıt altına alınması, motivasyonu sağlayacak çalışmaların yapılması, problemin çözümünde etkin ve uzman kişilerin görevlendirilmesi gibi çalışmalarda bulunmalıdırlar. Örgüt çalışanlarının arasındaki eşgüdümleme ne kadar iyi ve amaca yönelik ise örgütün yönetimi de o kadar kolay olmaktadır (Aydın, 2013).

g. Denetleme/ Değerlendirme

Örgütsel faaliyetlerin amacına ne denli ulaştığı hakkında bilgi veren; yönetim sürecinin sağlıklı bir şekilde ilerleyip ilerlemediğini ölçütler doğrultusunda inceleyen yönetim süreci denetleme ve değerlendirme sürecidir. Değerlendirme yapılmadan önce inceleme ve araştırma yapıp, elde edilen bulgulara göre tekrar düzenleme yapılması gerekir. Değerlendirme sürecinin amacı, örgüt ve örgüt üyelerinden yüksek performans elde edebilmektir (Bursalıoğlu, 2002).

Hoy ve Miskel (2013), örgütlerdeki girdilerin değişim sürecinden geçerek elde ettikleri ürünlerin yani çıktılarının belirli kriterler doğrultusunda gözlemlenmesini değerlendirme olarak tanımlamakta ve değerlendirmenin örgüt performansını arttırarak çıktılarının kalitesini arttıran, örgütü belirlediği amaçlara yönelterek belirsizlikten kurtaran bir süreç olduğu için gerekli olarak görmektedirler. Değerlendirme sürecini yüksek performans sağlama, nitelikli eğitim verme ve öğrenci başarısının nitelik ve nicelik bakımından arttırılması yönünden temelde üç ilkeye dayandıran Hoy ve Miskel, değerlendirme sürecini hem örgüt hem de paydaşları için gerekli görmektedirler.

Örgüt performansının aşamalı olarak değerlendirilmesi sorunlara erken müdahale edilmesini ve sorunların fazla büyümeden önüne geçilmesi yönünden fayda sağlamaktadır. Bu nedenle dört aşamada gerçekleştirilen değerlendirme sürecinin ilk basamağını yapılacak olan işlerin, fonksiyonların ne zaman, nerede ve kim tarafından yapılacağına belirlenmesi oluşturmaktadır. İkinci basamağını ise örgüt çalışanlarının yapmış oldukları işler oluştururken üçüncü basamağını yapılan çalışmalarla daha

önceden belirlenen ölçütlerin karşılaştırılması oluşturmaktadır. Son olarak da aksaklıklar belirlenerek, örgütün güçlü ve zayıf yönleri belirlenerek düzenleme çalışmaları başlatılır. Değerlendirme örgütün eksik yönlerinin belirlenmesi ve düzeltilerek başarıya ulaşma açısından önemlidir. Denetleme ve değerlendirme yakından ve uzaktan olacak şekilde değişik zamanlarda, değişik kişilerce yapılabilir. Okul müdürleri tarafından sürekli olarak yapılan izleme ve değerlendirme yakından, müfettişlerin yapmış olduğu denetleme ise uzaktan denetleme olarak adlandırılmaktadır (Aydın, 2013).

2.2.3. Eğitim Yönetimi

Eğitim bir toplumun başarılı olabilmesi, daha iyi şartlar altında yaşayabilmesi ve kendini gerçekleştirerek hedeflerine ulaşan bireyler elde edebilmek adına vazgeçilmez bir unsurdur. Belirlenen amaçlar doğrultusunda, bireylerde istendik yönde davranış değişikliği meydana getirebilmek olarak tanımlanan eğitimin başarılı olabilmesi için bir süreç şeklinde değerlendirilmesi ve iyi bir şekilde yönetilmesi gerekir.

Başaran (1983) eğitim yönetimini; toplumun var olan eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için kurulmuş olan örgütlerinde, milli eğitimin temel ilke ve amaçlarını geliştirmeyi hedefleyen, öğretmenler ile kaynakları bir araya getirip uyumlu bir şekilde eyleme geçirme süreci olarak tanımlarken Kaya (1984) ise eğitim yönetimini, eğitim organları tarafından belirlenmiş genel ve özel eğitim hedeflerinin, eğitim kurumlarınca hayata geçirilmesi olarak tanımlamıştır.

Eğitim yönetimini bir başka şekilde ifade edecek olursak; milli eğitim sistemi içerisindeki eğitim gereksinimlerinin, belirlenen amaçlar doğrultusunda, alanında uzman eğitimcilerin kaynakları verimli bir şekilde kullanarak; örgütlenme, eşgüdümleme ve faaliyete geçirme zarfında geçen süreç olarak tanımlanabilir (Başaran,1983).

Gümüşeli (2014), eğitim ve öğretimi birleştiren aynı zamanda da stratejik bir olgu olan okulların, eğitim etkinliklerini başarılı bir şekilde yerine getirebilmesi için iyi bir şekilde yönetilmesi gerektiğini belirtmiştir. Okul müdürleri program geliştirme, uygulama, izleme ve değerlendirme süreçlerini iyi bir şekilde bilmeli, süreçten haberdar olmalı, yapılan etkinlikleri gözlemlemeli, gerektiğinde öğretmenlerini

mesleki anlamda gelişmeye teşvik etmeli, yönlendirmeli, çalışanlarına karşı eşit ve adaletli olabilmeli, eğitim etkinliklerinde güncel yaklaşımları takip etmeli, toplantılar yaparak ölçme değerlendirme faaliyetlerini düzgün bir şekilde uygulayabilmelidir. Eğitim örgütlerindeki uygulamalar ve yöneticilerin sahip olması gereken özellikler, eğitim yönetimi süreci olarak tanımlanmaktadır.

Günümüzde ise eğitim yönetimi; bir vizyona sahip, dönüşüme açık, demokratik, eleştirel düşünebilen, dengeleyici, deneyimlerinden çıkarımlarda bulunan, örgüt üyelerine ve topluma bağlı, entelektüel boyutta düşünebilen, çeşitlilik içerisinde fikir alışverişinde bulunabilen, eğitim ve öğretimi geniş bir şekilde düşünüp ele alabilen, yöneticiden ziyade eğitim lideri olabilen bireylerin öncülüğünde mevcut okulların geliştirilerek iyi bir eğitim hizmeti vermesini sağlamaya çalışmak olarak adlandırılmaktadır (Senge, 2014, s:355-359).

Toplumların alanında uzman, deneyimleri olan yöneticilere olan ihtiyaçları artmaya başlayınca ABD’de eğitim yönetimi alanında yönetici yetiştirme programları oluşturulmaya başlanarak, yönetim kuramları, yöneticilik, zaman, para ve enerji kullanımının en verimli şekilde yönetilmesi öğretilmeye başlanmıştır (Kaya,1984). Eğitim yönetimi, yirminci yüzyılın başında Amerika ABD’de üniversitelerde açılan bölümler aracılığı ile ortaya çıkmış, zamanla tüm dünyada kuram ve uygulama açısından gelişme kaydederek uzmanlaşma sürecine girmiştir (Balcı, 2008).

Senge (2014), eğitim yöneticilerinin büyük bir çoğunluğunun örgütlerini yönetmek için çok az bilgi ve donanıma sahip oldukları; çoğunun statüsünü koruma odaklı oldukları ve okullarını değiştirerek bir vizyona sahip olmadıkları, okulların toplumun ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz olduklarını belirterek 1960’ların başlarında Oxford Üniversitesi’nde öğrencilerine yöneticiden ziyade eğitim lideri olacak şekilde, daha yansıtıcı ve dönüşüme açık okul liderleri yetiştirilmek üzere lisans programlarının açıldığını belirtmiştir.

Eğitimin kalitesini ve verimliliğini arttırmak adına Murhpy (1988), çeşitli çalışmalar yaparak eğitim yönetiminin gelişim sürecini İdeolojik (Klasik) Dönem, Reçete (İnsan İlişkileri) Dönemi, Bilimsel Dönem/ Davranış Bilimleri Dönemi, Diyalektik (Davranış Sonrası) Dönem olmak üzere dört alanda sınıflamıştır. Klasik Örgüt Teorisi 20.yy. başlarında bilimsel ve idari yönetim olarak Frederick W. Taylor ve H. Fayol liderliğinde ortaya atılmıştır. Taylor Klasik Örgüt Teorisinde bilimsel iş

analizi yapılarak çalışanların verimliliğini artırabileceğini savunurken; H. Fayol ise idari yönetim sürecinde örgütün birimlerinin başında bulunan bir yöneticinin yapması gereken faaliyetleri, bunlara ilişkin ilke ve kuralları açıklamıştır. Planlama, örgütlenme, komuta etme, eşgüdümleme ve kontrol etme mekanizmalarını sayesinde idari yönetim sağlanabileceği ileri sürülmüştür. Bürokrasi kavramını ilk tanımlayan Max Weber ile Fayol'un yönetim ilkeleri Çağdaş Örgütsel Teori'nin temelini oluşturmaktadır. İnsan İlişkileri Yaklaşımı Hawthorne Çalışmaları olarak da bilinmektedir. Bir fabrikada çalışan insanlar üzerinde çalışma koşulları, motivasyonları ve verimlilikleri üzerine bazı deneyler yapılarak çalışanlarını destekleyen bir yönetimde, çalışanların daha yüksek motivasyonla daha çok çalıştıklarını; motivasyonun artması da verimliliğin artmasını sağladığı çıkarımında bulunmuşlardır. Davranış bilimi yaklaşımında bir örgütü yönetmenin en iyi yolu olmadığı, durum, koşullar, motivasyon, örgütsel yapı, karar verme süreci, örgüt içindeki iletişim gibi durumlara yönelik okul yöneticilerinin farklı çözümler üretmesi gerektiği ortaya atılmıştır. Davranışçılık sonrası yaklaşım geleneksel olmayan bir bakış açısıyla okul gelişimi, demokratik toplum ve sosyal adalet kavramları üzerine gelişmiştir (Lunenburg ve Ornstein, 2013).

Eğitim yönetimi alanında yapılan çalışmalar özetle; Taylor, Fayol, Max Weber, Urwick ve Gulick eğitim yönetiminde geleneksel tutumun temsilcileri olup; örgütün etkili ve verimli bir şekilde yönetilmesi için hiyerarşik bir sistemde bürokrasinin uygulanmasını savunmuşlardır. Barnard, Follett ve Simon'un temsilcileri olduğu Davranışçı Yaklaşım ise Geleneksel Yaklaşım'a tepki olarak ortaya çıkmış ve bürokrasiden çok eğitim örgütünde çalışan insanların memnuniyetinin, mutluluğunun eğitimde kalite ve verimliliği arttıracaklarını savunmuşlardır. Örgütsel yaklaşımda bilgi kuramının doğuşu, yöneylem araştırmalarının kullanılabilirliği, bilgisayarla bilgi işlem kuramları ortaya çıkmıştır (Bursalıoğlu,2000; Kaya, 1984).

Batı ülkelerinde 19.yy. sonlarında yapılan çalışmalar bizim ülkemize ancak 1950'li yıllarda etkisini göstermeye başlamış ve eğitim yöneticisi yetiştirme çalışmaları başlamıştır (Kaya, 1984). 1965 yılında Ankara Üniversitesi'nin uyguladığı MEHTAP projesi bünyesinde eğitim fakültelerinin açılması ve eğitim yönetimi alanında yüksek lisans programlarının açılması, Türkiye'de eğitim yönetiminin bilimselleştiğini gösteren çalışmalardır (Balci, 2008). Eğitim yöneticilerinin toplumun eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için kurulan eğitim örgütlerinde; çağdaş yöntemlerle,

bilimsel bulgulara dayanarak yönetim süreci olan karar verme, planlama, örgütleme, eşgüdümleme, iletişim, denetleme ve değerlendirme basamaklarında sorunlara çözümler üretmesi beklenilmektedir (Başaran, 1983).

Şişman ve Turan (2002), dünyada eğitim yöneticilerinin yetiştirilmesine yönelik başlıca yönelimleri inceleyerek Türkiye için bazı sonuçları ortaya çıkartmıştır. Eğitim yönetimi alanında yapılan çalışmaları dünya çapında inceleyerek bizim ülkemizdeki uygulamalarla karşılaştırmıştır. Çalışmanın sonucunda ülkemizdeki yöneticilerin, ekonomik, siyasi, sosyal ve eğitim alanlarındaki mevcut sorunları anlayan, yordayan ve sorun çözme becerisine sahip olacak şekilde yetiştirilmediği; birçok eksikliğin bulunduğunu dile getirerek eğitim yönetimi alanında yüksek lisans veren kurumların bunu göz önünde bulundurması konusunda önerilerde bulunmuşlardır.

Ülkemizde uzun yıllar boyunca eğitim devletin bir görevi olarak gördüğü için, davranış ve eğitim yönetiminin gelişmesi çoğu ülkeden ve birçok sektörden geri kalmıştır. Ancak II. Mahmut Dönemi'ne gelindiğinde örgütlenme ve eğitimi ülke çapına yayma çalışmalarına rastlamaktadır. II. Mahmut Dönemi'nden önce eğitim, bireysel olarak yüz yüze olacak şekilde, Sıbyan Mektepleri, medreseler ve Enderun Okulları'nda verilirken bu dönemden sonra eğitimin yapısı değişerek, eğitim kurumlarında bir yöneticinin olması gerekli olmuş ve "Nazır" getirilmiştir. İlerleyen yıllarda Cumhuriyet Dönemi'ne gelindiğinde eğitim yönetimi alanında öğretim birliğinin kabul edilmesi, harf inkılabının yapılması ve Türkçenin yaygınlaştırılması eğitime ulusallık katma açısından önemlidir (Başaran, 1983).

YÖK'ün 11 Temmuz 2007 tarihli toplantısında alınan bir kararla Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi ve Politikası adıyla bölüme dönüştürülmüştür. Eğitim Yöneticileri ve Eğitim Deneticileri Derneği'nin kurulması, 2001'den itibaren düzenlenen Ulusal Eğitim Yönetimi Kongreleri ve Eğitim Yönetimi Profesörler Kurulu (EYAK)'nun toplantıları ve raporları alanda akademik bir örgütlenmenin oluştuğunun göstergesi olarak değerlendirilebilir. Bu gelişmenin alanın kurullarda temsil sorununu ortadan kaldırdığı gibi bilimleşmesine de katkı getirmiştir (Örücü ve Şimşek, 2011).

a. Okul Yönetimi

Okullar, toplumların eğitim öğretim hizmetini karşılamak adına kurulmuş olan; girdileri, değişim süreci ve çıktıları olan açık sistemlerdir. Okul, bünyesinde birden fazla kişiyi barındırdığı için örgütsel yönetim şekli uygulanmaktadır. Eski zamanlardan itibaren okul yönetiminin nasıl olması gerektiğine dair farklı yaklaşım ve önerilerde bulunulmuştur. En kabul edilir yaklaşımlar; geleneksel ve çağdaş yaklaşım modelleri olmuştur. Geleneksel yaklaşım, kurallara ve bürokrasiye bağlı olan, okulu içinde bulunduğu çevreden ayrı tutan bir tutum sergilerken çağdaş yaklaşım yeniliklere açık, kendini ve çalışanlarını geliştiren, içinde bulunduğu çevre ile etkileşim içerisinde, yani girdileri ve çıktıları bulunan okul yönetim şeklini sergilemektedir (Lunenburg ve Ornstein, 2013).

Eğitim yönetimindeki devam eden çağdaş yaklaşım çalışmaları 1960'lı yılların başlarında Oxford ve Ohio Üniversiteleri'nde okul yönetiminde değişikliğin gerekli olduğunu ve okullardaki başarının artmasının yöneticilerin daha fazla bilgi ve beceri ile donatılması ile mümkün olabileceği fikri ortaya atılmıştır. Bunun için de eğitim yöneticiliği bölümleri açılmaya başlamıştır. Okul yönetiminde başarıda, eğitim yöneticiliğinin önemli olduğu ve liderlerin yöneticiden ziyade eğitim lideri olmaları ile mümkün olabileceğini savunmuşlardır. Okul yöneticilerinin daha yaratıcı düşünerek, yansıtıcı ve dönüştürücü olmasıyla okullarını daha iyi yönetmeleri ve toplumların ihtiyaçlarına karşılık bulmaları söz konusudur. Yapılan çalışmalarda okul liderlerini yeniden yapılandırarak bir vizyon sahibi olmaları, çalışanları ile iyi bir diyalog içinde olmalarını, nitelikli tartışmalar yaparak takım halinde çalışmalarını, kültürel politikalarını oluşturmalı; örgüt çalışanlarını bu kültüre inandırmalı, hiyerarşideki dengeyi kurup koruyabilmeli ve bünyesindeki çeşitliliğe saygı duyup geliştirme çabalarında bulunmaları onların iyi bir eğitim lideri olmalarını sağlayacaktır (Senge vd., 2014).

Güçlü ve Koşar (2016), eğitim örgütlerinin belirledikleri amaçlara ulaşması doğrultusunda ilerlemesini sağlamak adına sahip olduğu imkan ve kaynakları verimli bir şekilde kullanmasını eğitim yönetimi olarak tanımlarken; okul yönetimini de eğitim yönetiminin bir alt uygulama basamağı olarak görüp, okul yönetimini sağlayan kişileri de okul müdürleri olarak belirtmişlerdir. Okul müdürleri, örgüt liderleri olup görevleri sadece okul düzeyindeki sorunlarla ilgilenmektedir. Eğitim kurumlarında okul

müdürlerinin yönetsel sorumluluklarında başarılı olmasının yanında, eğitim örgütlerinin işlevselliğini arttırma, başarıya ulaşma, eğitim faaliyetlerinin uygulanmasını sağlama gibi görev ve sorumluluklarının bulunduğunu belirtmişlerdir (Summak ve Şahin, 2013). Summak ve Özgan (2007); okul yöneticilerinin okul yönetiminde yönetsel süreçleri daha etkin kullanmalarında, oluşturdukları örgütsel yapının, başarıma güdüsünün, sahip oldukları bilişsel donanım ve kuramsal bilgileri kullanmanın yanı sıra duyuşsal ve sosyal zekalarının da kullanımının önemli olduğunu savunmuşlardır.

Okul yönetimi ve yöneticiliği ilk başlarda sadece okul müdürü, öğretmen, müdür gibi anlaşılrsa da ilerleyen yıllarda; özellikle 19. ve 20. yy.'dan itibaren eğitim yönetimi alanında çalışmaların yapılması ve okul sayılarının artması sonucunda yavaş yavaş bu algı değişmeye başlamış ve yöneticiliğe bilimsel bakış açısı ile bakılmaya başlanmıştır. Süreç içerisinde okul yönetiminden sadece müdürler sorumlu olmayıp, okulun içinde bulunduğu çevre, aileler de katılmaya başlamıştır (Bolman ve Heller, 1995).

Okulları eğitim seviyeleri yüksek bireylerin çalıştığı yer olarak tanımlayan Çelik (2015) ise, okul yönetimini sağlayacak olan okul yöneticilerinin kendilerini ve çalışanlarının donanımlı hale gelmelerini sağlaması; aynı zamanda da örgüte katabilecekleri hakkında farkındalıklarının olması gerektiğini belirtmiştir. Okul yönetiminin etkili ve başarılı olabilmesi için okul yöneticisi ve okulda çalışan öğretmenlerin okul kültürünü benimseyerek, kendi aralarında çalışma grupları oluşturup okulun verimini arttırma çalışmalarında bulunması gerekmektedir. Yöneticilerin ve öğretmenlerin bir arada çalıştığı, ortak eylem planı hazırladığı ve ortak karar verdiği bir okul ortamında hem öğrenciler hem öğretmenler hem de okul yöneticileri kendilerini geliştirme fırsatları yakalarlar. Okul yönetimi sırasında okul yöneticilerinin bu gelişime fırsat tanıyacak çalışmalarda bulunması gerekmektedir. Okul yönetimi sırasında müdürlerin öğretimsel lider olarak okul kültürü oluşturma, okulun misyonunu belirleme, örgütsel amaçlarda bütünleşme, eğitim-öğretim programını yönetme, dönüşümcü olma, okula kaynak sağlama, okulda iyi bir iletişim kurmak gibi önemli görevleri bulunmaktadır. Okul yöneticilerinin kendilerini ve örgütlerini yetiştirme sorumlulukları meslek hayatları boyunca devam etmesi gerekmektedir.

Tetenbaum'a (1998) göre, okul yöneticilerinin içinde bulunduğu çağa ayak uydurması, diğer ülkelerdeki yönetim uygulamalarından haberdar olması, çalışma ekibini dinamik tutma ve öğrenen örgüt formatını yaratabilmesi önemlidir. Okul yöneticilerinin bu kriterleri sağlayabilmesi için okulun içinde bulunduğu çevreyi iyi değerlendirmesi gerekir. Ancak bu şekilde kendilerini ve örgüt çalışanlarını başarıya sürükleyebilirler.

b. Bilim ve Sanat Merkezi Yönetimi

Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı olarak çalışmakta olan BİLSEMLer, bireysel ve akademik yönden akranlarına göre farklılıkları bulunan çocuklara; alanında uzman, bilimsel araştırma yöntem ve tekniklerini bilen, bilgi ve donanımıyla çevresindeki meslektaşlarına örnek olmak gibi belirli kriterlere sahip olan öğretmenler tarafından; normal eğitimlerinden arta kalan zamanlarda ilgi ve yeteneklerini geliştirmek adına etkinliklerle birleştirilerek proje tabanlı eğitim verilmektedir (Tortop, 2012).

Ülkemizde okul öncesi, ilkokul, ortaöğretim ve lise dönemindeki tanınması yapılmış olan özel yetenekli bireylere, var olan özelliklerini üst seviyelere taşımak adına eğitim ve etkinlikler düzenleyen BİLSEMLer, sayı, ulaşım vb. özellikler dikkate alınarak valiliklerin isteği üzerine bakanlıklar tarafından açılmaktadırlar. Milli eğitimin temel ilke ve amaçları doğrultusunda hareket eden merkezler, öğrencilerin bilişsel düzeylerine göre BEP planları hazırlayıp, sunulacak olan eğitim etkinliklerini planlara göre düzenlemektedirler. Tanınması yapılan öğrenciler BİLSEMLer'e kayıtlarını yaptırabilirler. BİLSEMLer'de normal okullar gibi bakanlıkca belirlenen tatillerde eğitim öğretime ara verirler. Tatil dönemlerinde yaz okulu ve kamp gibi çeşitli etkinlikler düzenleyebilirler. Bu etkinliklerin planlaması merkez müdürlerince yapılmaktadır. Aynı zamanda mekan dışı geziler, sergiler, müze ziyaretleri de eğitim etkinliklerine dahil edilmektedir. Eğitim etkinliklerinin planlanması ve düzenli bir şekilde yürütülmesi; sonunda da ilgili raporların genel müdürlüğe ulaştırılması merkez müdürünün görev ve sorumluluğundadır (MEB, 2016).

BİLSEMLer'de eğitim etkinliklerinin ilgili mevzuat doğrultusunda düzenlenmesi, öğretimsel faaliyetlerin ayarlanması, gerekli olan donanımın sağlanması, öğretmenlerinin gelişimlerine katkı sağlanmasında merkez müdürlerinin etkisi büyüktür. Müdürlerin öğretmenlere örnek olacak donanıma sahip olması

gerektiği gibi çalışanlarının da hizmet içi eğitimlere, kurslara katılarak kendilerini geliştirmelerine olanak sağlamalıdır. Ayrıca merkez müdürleri kurum yönetiminde öğretmenler kuruluna, araştırma- geliştirme birimine başkanlık etme görevinin yanı sıra il tanılama sınav komisyonu, il öğretmen değerlendirme komisyonu, bölge sözlü sınav komisyonu gibi komisyonlarda da görevleri bulunmaktadır (A.g.e).

Öğrencilerin ilgi duyduğu alanda uzman olmasını sağlamak için çeşitli alanlarda etkinlikler sunan ve gün geçtikçe de sayıları giderek artan BİLSEMLer'in sayısı 2008 yılında 43 adetken (Boran ve Arslaner, 2008), 2017 yılında 116 rakamına ulaşarak daha çok öğrenciye ulaşmayı başarmışlardır. Sayının artması, merkezlerde verilen eğitimi ve düzenlenen etkinliklerin kalitesini düşürme sorunlarını da ortaya çıkarmıştır. Bu sorunların ortadan kaldırılması için daha kapsamlı çalışmalar yapılarak BİLSEMLer'de sunulan etkinlikler daha kapsamlı hale getirilmeli ve eğitim verecek olan kişilerin de belirli kriterler doğrultusunda seçilerek daha donanımlı hale gelmeleri sağlanmalıdır (Güneş, 2018).

2.2.4. Eğitim Kurumlarında Eğitim Etkinliklerinin Yönetimi

Geçmişte eğitim etkinlikleri, tek taraflı olacak şekilde sadece yöneticiler tarafından planlaması yapılırken, günümüzde etkileşimli bir şekilde planlama yapılmaya başlanmıştır. Günümüzde eğitimde kullanılan etkinliklerin çoğu Y kuşağına göre planlanmış, Z kuşağının yetişmesiyle birlikte var olan etkinlikler yetersiz kalarak; daha eğlenceli, daha özgün, daha heyecan verici ve daha yenilikçi etkinliklere ihtiyaç duyulmaya başlanmıştır. Günümüzde etkinlik yönetimi kavramı eğitim programlarında sıkça karşımıza çıkmakta ve zamanlamadan tema geliştirilmesine; planlamadan alım satıma, uygulamadan raporlamaya kadar birçok bileşeni içinde barındıran ve iyi yönetilmediği takdirde büyük bir karmaşaya dönüşen bir süreci kapsadığı görülmektedir (Türkkuşu, 2012).

Babacan ve Göztaş (2011), etkinlik kavramını, içinde birbirinden çok farklı unsurları barındıran, belirli bir zaman diliminde gerçekleştirilmesi beklenen ve devamlılığı olmayan tören, toplantı, gösteri, sanatsal- sportif etkinlikler, festival gibi olaylar bütünü olarak tanımlarken; etkinliğin yöneticiler tarafından iyi bir şekilde yönetilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Etkinliği yönetirken insan kaynağının önemini farkında olup; sosyal, kültürel, dil, din, ırk, gelenekleri göz önünde bulundurmalı; eğitim etkinliklerini eğlenceli bir şekilde planlanması yanı sıra,

araştırma, uygulama ve denetleme basamaklarını da barındırarak sonuca ulaşılması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Bir eğitim kurumunda etkinlik yönetimi ne kadar iyi olursa başarıya ulaşmak da o kadar kolay olmaktadır. Sunulan etkinliklerin belirli bir zaman zarfında, planlı bir şekilde, iyi bir uygulayıcı tarafından uygulanması okullarda sunulan eğitim programlarının kalitesini arttırdığı görülmüştür. Okullarda eğitim hizmetlerini veren öğretmenlerin içerik hazırlama, içeriği uygulama gibi görevleri bulunurken; eğitim etkinliklerinin planlanması ve uygulanması sırasında, aynı sınıfta okutan ya da aynı derse giren öğretmenler arasında eşgüdümü sağlama, birlik ve beraberlik içerisinde hareket edilmesini sağlama ve öğretmenlere kılavuzluk etmek gibi okul yöneticilerinin de görevleri bulunmaktadır. Eğitim etkinliklerinin bir bütün içinde uygulanması, milli eğitimin amaçları doğrultusunda ilerlemesini sağlayan en önemli unsur olarak kabul edilmektedir (Başaran, 1983). Yani örgütlerin az zamanda verimli işler yapması, bir araya gelerek kaliteli işler ortaya koyması, bünyesinde oluşturmuş oldukları örgüt kültürüyle mümkün olup; yöneticilerin örgütlerinde sadece bilimsel bilgi aktarımı yerine evrensel yönetim etkinlikleri ve kendi kültürleri bünyesindeki etkinlikleri bir araya getirerek yönetsel etkinlik sürecini daha verimli hale getirebilmeleri gerekmektedir (Şahin, 2010).

Etkinlik yönetiminde yöneticinin her şeyden haberdar olup, iyi bir koordinasyonu sağlaması; hedef kitleyi iyi tanınması, etkinliği anlamlı ve etkili kılacak içeriği iyi seçmesi, zamanı iyi bir şekilde planlaması, etkinlik sonunda da maddi-manevi değerlendirmeyi ve belgelendirmeyi yapması gerekmektedir (Türkkuşu, 2012).

Eğitim etkinliklerini planlamaya başlamadan önce yöneticiler ve uygulayıcıların, eğitimin hedeflerini, eğitim etkinliklerini, eğitim ortamını ve ölçme değerlendirme basamaklarını iyi bir şekilde belirleyerek hareket etmesi gerekmektedir. Eğitim hedeflerini seçerken ulaşılabilir, açık, yararlı ve gerçek olmasına dikkat etmeli; hedeflere uygun ödev, çalışma, deney, laboratuvar çalışması gibi eylemleri seçmeli ve eğitimi kolaylaştıracak yöntem, araç- gereç gibi olanakları sağlayarak etkinlikleri yönetmelidir. Etkinlik sonunda da ölçme değerlendirme yaparak başarının ve öğrenilen bilgilerin düzeyinin belirlenmesinin yapılması gerekmektedir (Başaran, 1983). Başka bir deyişle etkinlik yönetimi stratejik bir olgudur ve uygulama esnasında

stratejik planlama basamakları olan planlama, araştırma, uygulama ve denetleme döngüsü söz konusudur da diyebiliriz. Ayrıca SWOT analizi de yaparak etkinliğin düzenlenme ve uygulama aşamasının güçlü ve zayıf yönleri de belirlenebilir (Başaran, 1983; Babacan ve Göztaş, 2011; Türkkuşu, 2012).

Promosyonel, ticari, eğitim, kutlama, toplantı, isteklendirme, törenler ve eğlence gibi çeşitli türleri bulunan ve 2000'li yılların başlarında giderek çeşitlenip güçlenen etkinlikler, öğrencilere bilgileri aktarmak ve başarıya ulaşmak adına kullanılmaktadır. Bilgilerin kalıcı, verimli olabilmesi için de eğitim etkinliklerinin eğlenceli ve motivasyonu artırıcı şekilde olması önemlidir. Gelişen teknolojiyle birlikte tek taraflı etkinlikler yerini yavaş yavaş televizyon, bilgisayar gibi etkileşimli, sanal öğrenme ortamı etkinliklerine bırakır hale gelmiştir (Türkkuşu, 2012).

Etkinlik yönetiminde önemli olan ilk adımın akıllıca atılarak, akli başında işini düzgün yapan bir ekiple; özgün, benzersiz, yenilikçi unsurlar taşıyan etkinlikleri ortaya koymaktır. Başarılı bir etkinlik yönetimi için; 5N 1K sorularına cevap arayarak, odaklanmalı, kavramları, tanımlamaları düzgün yapmalı; araştırmacı, yenilikçi olmalı ve yapmaya karar verdiği projeleri gözünde canlandırabilmeli, en sonunda da projeler uygulama boyutunda gerçekleştirilmelidir (A.g.e).

Etkinlik yönetimini başarılı bir şekilde yürütebilmek için etkinlik yöneticisinin iletişimi kuvvetli olması ve etkinlikleri amaçlarına ulaştırabilmek için tüm kaynakları etkin ve verimli bir şekilde, zaman yönetimine dikkat ederek kullanması gerekmektedir. Taş (2010), etkinlik yönetiminde zaman yönetiminin önemli olduğunu vurgulayarak, ilköğretim okullarındaki etkinlik yöneticilerinin daha iyi planlama, öğrencilerle iyi iletişim kurma sonucunda zamanı daha dikkatli kullandıklarını ve zaman kaybettiren etkinliklerde daha başarılı sonuçlar elde ettiklerini belirtmiştir.

Çelik, Şimşek ve Soysal'a (2016) göre, yöneticilerin zamanlarını nasıl kullanacaklarını yeterince bilmediklerini ve yöneticilerin yapıları, yönetimdeki düzeyleri, bilgi ve iletişim gereksinimlerini giderme yöntemleri vb. durumların yöneticilerin zaman yönetimini etkilediğini belirtmişlerdir. Yöneticilerin;

- Problemi Tanımlaması
- Kendini Tanımlaması
- Amaç ve Önceliklerin Belirlenmesi

- Amaçları Planlara Aktarma
- Günlük Program ve Rehberler Hazırlama
- Tekniği Geliştirme
- Sürecin İzlenmesi – Yeniden Analiz basamaklarına dikkat ederek zaman yönetimini etkili hale getirebilmeleri etkinliğinde başarılı yönetilmesini sağlayacaktır.

Akay (2014), etkinlik yönetiminin daha yaratıcı bir hal almasında sosyal medyanın büyük bir payının olduğunu belirtmiştir. Etkinlik yönetimi uygulamalarında yaratıcı rekabet ve sosyal medyanın giderek artan etkisi insanları her geçen gün farklı etkinlikler düzenlemeye yöneltmektedir. Sosyal medya etkisi, takipçi ya da beğeni sayısının etkinlik talebinde bulunanlar için önemli olduğu, bunun da yeni, farklı ve etkileyici etkinlikleri ortaya koymada önemli olduğu belirtilmiştir. Arz talep sonucunda da etkinlik düzenlemede büyük gelişmeler görülmeye başlanmıştır.

Son yıllarda teknolojinin ilerlemesi, insanların ilgi ve beklentilerinin farklılaşması, eğitim alanlarında kullanılan malzeme, yöntem ve tekniklerin değişmesi; eğitim etkinliklerinin de farklılaşmasına neden olmuştur. Değişimler, yaşadığı çağa ayak uyduran, teknolojiyi etkin bir şekilde kullanabilen, disiplinler arası düşünüp tasarım ortaya koyabilen ve çözüm odaklı olan bireylerin yetişmesine yönelik etkinlikler düzenlenmesini gerekli kılmıştır (Eker, 2019). İçinde bulunduğumuz zaman diliminde bütün dünyada etkisini gösteren ve hayatın bir parçası haline gelen bu değişimlere yönelik Avrupa ülkelerinde stratejik planlama, eğitim programları ve herkes tarafından benimsenen standartlar oluşturdukları görülmektedir. Avrupa ülkelerinin eğitim programlarında yer verdiği robotik, kodlama ve STEM etkinlikleri, ülkemizde ise 2017 yılında bir taslak halinde eğitim müfredatında yer almaya başlamıştır. Öğrencilerden yıl içerisinde bir problem belirlemeleri, süreç içerisinde belirlenen probleme yönelik disiplinler arası çalışmaları istenmekte ve yıl sonunda da düzenlenen bilim şenliklerinde hazırladıkları projelerini sunmaları beklenilmektedir. Okulların yansıra okul dışı ortamlarda, özel kurumlarda ve BİLSEMler’de STEM, robotik ve kodlama eğitimleri çokça karşımıza çıkmaktadır (MEB, 2018b).

Bybee (2011), STEM etkinliklerinin öğrencilere sorgulama, çözüm üretme, araştırma, teknolojiyi etkin kullanma, buluş yapma, disiplinler arası çalışma, ekonomik ve sosyal gelişime katkı sağlama becerilerini kazandırdığını savunmaktadır.

Ayrıca bireyler bu bilgi ve becerileri kazanırken 21. yy. becerilerine uygun çeşitli yaşam becerilerini de kazanmaktadırlar.

Eğitim etkinliklerinde ders içi etkinliklerin yansıra ders dışı etkinlikler de önem arz etmektedir. Köse (2013), ülkemizdeki ders dışı etkinlik kavramı üzerinde araştırma ve inceleme yaparak; ders dışı etkinlikleri formal eğitimi destekleyici, ders dışı sosyal etkinlikler ve okul dışı kültürel etkinlikler olmak üzere üç ana başlıkta sınıflandırarak, planlı ve sistemli bir şekilde yönetilirse öğrencilerin sosyal, kültürel ve akademik gelişimlerine etki sağlayabileceğini belirtmiştir.

Tablo 2.2.4.1: Ders Dışı Etkinlikler

Formal Eğitimi Destekleyici Etkinlikler	Okul Dışı Kültürel Etkinlikler	Ders Dışı Sosyal Etkinlikler
*Ev Ödevleri ve Projeler	*Ev- Sokak Etkinlikleri	*Sportif Etkinlikler
*Bilgisayar Destekli Etkinlikler	*Aileye Ekonomik Katkı Sağlama	*Kültürel Etkinlikler
*Yetiştirme Kursları	*Dini Bayramlar Etkinlikleri	*Sanatsal Etkinlikler
*Belirli Gün ve Haftalar Kutlamaları	*Meslek Kazanma Çalışmaları	*Toplantılar
*Çevre Gezileri		*Törenler
		*Rehberlik Çalışmaları
		*Öğrenci Kulüpleri

Kaynak: Köse (2013)

Eğitim kurumlarında farklı alanlarda eğitim etkinliklerinin düzenlenmesi eğitimde kaliteyi arttırdığı, öğrencilerin eğlenerek öğrendiğinin göstergesidir. Bir eğitim etkinliğini düzenlemeden önce yönetsel boyutunda düşünmeli ve eğitim etkinliğini iyi bir şekilde yönetmemiz gerekir.

BİLSEMLer’de düzenlenen eğitim etkinliklerini yönetsel süreçler boyutunda incelersek şöyle bir tablo oluşturulabiliriz:

Tablo 2.2.4.2: Eğitim Etkinliklerinin Karar Verme Boyutunda İncelenmesi

BİLSEM	Karar Verme
Eğitim Modülleri Etkinlikleri	Hangi eğitim basamağında hangi etkinliklerin düzenleneceğine bakanlık karar vermektedir.
Atölye içi Etkinlikler	Atölye içinde uygulanacak olan etkinliklere atölye öğretmenleri tarafından karar verilmektedir
Velilere Yönelik Etkinlikler	Velilere yönelik etkinlikler genellikle rehber öğretmen eşliğinde yapılmaktadır. Yönetim ile rehber öğretmenin ortaklaşa karar vermesi sonucunda uygulanacak etkinlikler belirlenir.
Kurum Geneline Yönelik Etkinlikler	Kurum genelinde uygulanacak olan fuar, bilim şenlikleri, yarışmalar, gezi, sanatsal faaliyetler gibi etkinliklere ARGE ekibinin diğer öğretmenlerle görüşerek karar vermesiyle yapılmaktadır. Haftalık olarak yapılan toplantılarda da müdürün onayına sunulmaktadır

Tablo 2.2.4.3.: Eğitim Etkinliklerinin Planlama Boyutunda İncelenmesi

BİLSEM	Planlama
Eğitim Modülleri Etkinlikleri	Her kurum kendi bünyesinde, bakanlık tarafından belirlenen etkinliklerin planlamasını okul yönetimi başkanlığında yaparak revize edebilmektedir. Hangi gün ve ayda hangi etkinliğin uygulanacağı ayarlanabilmektedir.
Atölye içi Etkinlikler	Planlama atölye öğretmeni tarafından yapılmaktadır. Ders içeriğinin zenginleştirilmesi öğretmenin elindedir.
Velilere Yönelik Etkinlikler	Planlama işini rehber öğretmen yapmaktadır. Hangi gün hangi grubun velisiyle çalışacaksa öncesinden bilgilendirme yapmaktadır.
Kurum Geneline Yönelik Etkinlikler	ARGE grubu yapmaktadır. Haftalık olarak da yapılacak çalışmaları koordine ederek müdürün onayına sunmaktadır.

Tablo 2.2.4.4.: Eğitim Etkinliklerinin İletişim Boyutunda İncelenmesi

BİLSEM	İletişim
Eğitim Modülleri Etkinlikleri	Eğitim modüllerinde uygulanacak etkinliklerin belirlenmesinde ve revize edilmesinde diğer merkezlerle iletişim halinde olmak önemlidir. Ayrıca merkez müdürü, yardımcıları ve öğretmenleri ile iyi bir iletişim halinde olması gerekir.
Atölye içi Etkinlikler	Atölyelerde düzenlenecek olan etkinlikler kurum müdür ve müdür yardımcısının haberi dahilinde yapılmalıdır. Ayrıca branşlarına göre il genelinde kurulan BİLSEM öğretmen gruplarına dahil öğretmenlerle de iletişim halinde atölye çalışmaları yürütülmektedir.
Velilere Yönelik Etkinlikler	Rehber öğretmenler, velilere yönelik düzenlenecek olan etkinliklere danışman öğretmenler ve yönetimle koordineli bir şekilde karar verir.
Kurum Geneline Yönelik Etkinlikler	ARGE grubu, düzenlenecek etkinlikleri planladıktan sonra atölye öğretmenleri ile iletişime geçerek etkinlikleri yönetir. Yapılan bütün etkinliklerden yönetim kadrosunun haberi vardır ve onayı alınması gerekmektedir.

Tablo 2.2.4.5.: Eğitim Etkinliklerinin Etkileme Boyutunda İncelenmesi

BİLSEM	Etkileme
Eğitim Modülleri Etkinlikleri	Kurumda uygulanacak olan etkinliklerin düzgün bir şekilde ayarlanması, kurumun başarısını etkilemektedir.
Atölye içi Etkinlikler	Atölye çalışmaları farklı atölyeleri de etkilemektedir. Bazen eş zamanlı diğer atölyelerle de çalışabilmek mümkündür.
Velilere Yönelik Etkinlikler	Veli gruplarına düzenlenen etkinlikler genellikle bilgilendirici etkinlikler olduğu için velilerden genellikle olumlu geri dönüt alınmaktadır. Onların mutlu olması, çocuklarını ve bütün kurumu etkilemektedir
Kurum Geneline Yönelik Etkinlikler	Kurum genelinde yapılan etkinliklerde sağlanan başarı, öğretmenleri, öğrencileri ve velileri olumlu şekilde etkilemektedir. Düzenlenen bir turnuvada başarı sağlanması, yapılan çalışmaların etkili olduğu yönünde bir düşünce uyandırmaktadır.

Tablo 2.2.4.6.: Eğitim Etkinliklerinin Eşgüdümleme Boyutunda İncelenmesi

BİLSEM	Eşgüdümleme
Eğitim Modülleri Etkinlikleri	Eşgüdümleme merkez müdürü tarafından yapılmaktadır. Modüllerde uygulanacak olan etkinliklerin öğretmenler tarafından düzenlenmesi, iş takvimine göre ayarlanması, zenginleştirilmesi kurum müdürü tarafından yapılmaktadır
Atölye içi Etkinlikler	Atölye çalışmalarında hangi öğretmenin hangi atölye çalışmasında bulunacağını dağılımı sene başında kurul toplantısında yapılmakta ve kurum müdürü tarafından belirlenmektedir. Atölye çalışmalarında ise öğretmen, çalışma tarzını ve öğrenciler arasındaki koordinasyonu kendisi sağlamaktadır.
Velilere Yönelik Etkinlikler	Velilere yönelik etkinliklerin koordinasyonu rehber öğretmen tarafından ayarlanmaktadır.
Kurum Geneline Yönelik Etkinlikler	Merkez müdürünün onayı ile kurumda çalışan öğretmenlerden oluşturulan ARGE grubu tarafından eşgüdümleme sağlanmaktadır. Hangi öğretmenin hangi ay ya da hafta etkinlik yapacağı, haftalık yapılan toplantılarda belirlenmektedir

Tablo 2.2.4.7.: Eğitim Etkinliklerinde Denetleme/Değerlendirme

BİLSEM	Denetleme/Değerlendirme
Eğitim Modülleri Etkinlikleri	Etkinliklerin denetlemesi ve değerlendirilmesi merkez müdürü tarafından yapılmaktadır.
Atölye içi Etkinlikler	Atölye öğretmeni tarafından yapılmaktadır.
Velilere Yönelik Etkinlikler	Velilere yönelik yapılan etkinliklerin değerlendirmesi rehber öğretmen tarafından yapılmaktadır. Denetleme de merkez müdürü tarafından yapılmaktadır.
Kurum Geneline Yönelik Etkinlikler	Kurum genelinde yapılan bir etkinliğin değerlendirmesini merkez müdürü yapmaktadır.

2.3. İlgili Araştırmalar

Yılmaz ve Çaylak (2009), BİLSEMLer’de Uygulanan Fen Bilimleri Etkinliklerinin İncelenmesi çalışmasında; öğrencilere sunulan etkinliklerde, analiz sentez ve değerlendirme gibi üst düzey basamaklarındaki hedef davranışlar gözlemlenmiştir. Çalışmalarında analiz, sentez düzeyinde etkinliklere yer veren kişilerin yaratıcılıklarının geliştiği, derinlemesine düşünme ve doğru düşünüp doğru karar verme süreçlerini başarılı bir şekilde sonuçlandırabildiği görülmüştür. BİLSEM öğretmenlerinin de uyguladıkları etkinlikler konusunda seçici davranmalı, içinde bulunduğu çağın eğitim teknolojilerinden haberdar olması hedef kitlenin faydasına olacaktır. Ayrıca normal okullarda uygulanan basit etkinliklere BİLSEMLer’de yer verilmemelidir. BİLSEMLer geleceğin bilim insanlarını yetiştirmek adına çalışmalarda buldukları için, oraya devam eden öğrencilerin de o boyutta yetiştirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle de üst düzey düşünme becerisi, bilimsel araştırma ve inceleme basamaklarını öğrencilerin öğrenmeleri önemlidir. BİLSEMLer’de görev yapan öğretmenlerin de öğrencilerin ilgi ve isteklerini kırmamaları gerekir ayrıca özel yetenekli öğrencilere yetebilmek adına kendilerini geliştirmeli, eğitimlerini de yüksek lisans yaparak üst seviyelere taşımaya çalışmalıdırlar. Öğrenci sayıları az olan BİLSEMLer’de öğrenciler, yaparak-yaşayarak öğrenmeyi gerçekleştirmektedirler ve öğretmenler öğrencileri birebir iyi bir şekilde tanımaktadırlar. BİLSEMLer’de uygulanan eğitim öğretim mantığı normal okullarda da uygulanabilir.

Kaya (2013), Üstün Yetenekli Öğrencilerin Eğitimi ve BİLSEMLer çalışmasında özel yetenekli öğrencilerin gelişim özelliklerine uygun Türkiye’de uygulanan eğitim programlarını ve modellerini incelemiştir. Enderun Mektepleri ile başlayan ve günümüze kadar özel yetenekli bireylere yönelik yapılan çalışmaların var olduğu; son yıllarda da BİLSEMLer’in yaygınlaşarak özel yetenekli bireylere yönelik eğitimler verdiğini belirtmiştir. BİLSEMLer rehberlik, eğitim-öğretim, çevre ve merkez ile iletişim konularında incelendiğinde iletişim ve fiziki donanım açısından yetersiz bulunmuştur. Çalışmanın sonucunda BİLSEMLer’de fiziki donanım, eğitim- öğretim programı, öğretmen yetiştirilmesi, proje çalışmaları konusunda sıkıntıların olduğu tespit edilmiş ve yurtdışında uygulanan programlar incelenerek kendi kültürümüze uygun eğitim programlarının geliştirilmesine yönelik önerilerde bulunmuştur.

Kazu ve Şenol (2012), Üstün Yetenekliler Eğitim Programlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri (BİLSEM Örneği) adlı çalışmalarında Türkiye’de özel yetenekli çocuklara eğitim veren kurumlardaki öğretmenlerin görüşlerine yer vermiştir. Araştırmacı tarafından Türkiye genelinden random yöntemiyle belirlenen 24 BİLSEM öğretmenine anketler uygulanarak özel yetenekli öğrencilere uygulanan eğitim programlarına yönelik görüşleri ve karşılaştıkları problemler hakkında bilgi edinilmiştir. Çalışmada 318 anket değerlendirmeye alınarak yapılan analiz sonuçlarında BİLSEMler’de uygulanan eğitim programlarına yönelik olumlu görüşler elde edilmiştir. Araştırmada öğretmenlerin karşılaştığı sorunlara ise BİLSEMler’in fiziki donanımlarının yetersiz olması ve öğrencilerin devamsızlığı yönündeki bulgular elde edilmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda BİLSEMler’in fiziki donanım, merkezde kullanılan materyallerin zenginleştirilmesi gerekmektedir. Ayrıca BİLSEMler’in örgün eğitim kurumu haline getirilmesi adına yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

Yağlı (2011), Yönetici ve Öğretmen Görüşleri Çerçevesinde Bilim ve Sanat Merkezlerinin Yapısı ve Yeniden Yapılandırılması: İstanbul BİLSEM Örneği adlı çalışmada İstanbul BİLSEM’in işleyişini, genel yapısını, sorunlarını, öğretmen ve yönetici görüşleri çerçevesinde incelemiştir. Araştırmaya 4 yönetici ve 23 öğretmen katılmıştır. Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda özel yetenekli bireyler liderlik özelliği olan, olgun davranışlar gösterebilen, ilginç sorular sorabilecek potansiyeli bulunan, ilgi ve yeteneği bulunan bireyler olarak tanımlanmaktadır. Bu bireylere eğitim veren Bilim ve Sanat Merkezlerinin ancak iyi bir eğitim politikası ile çözülebilecek çok farklı sorunlarının olduğu ortaya çıkmıştır. Özel Üstün yetenekli bireyler iyi bir eğitim kurumunda iyi bir eğitim alarak yetiştirilirse ülkenin önemli insanları arasında olabilir. Bu bireyler diğer akranlarından farklı olduğu kabul edilmeli ve bu çocukların normal eğitim sistemi içerisinde kaybolup gitmemeleri için yetkililerin en kalıcı ve sistematik kurumu oluşturmak zorunda olduğunu bilmesi gerekmektedir.

Sezginsoy (2007), BİLSEM Uygulamasının Değerlendirmesi çalışmasında dünya çapında özel yetenekli bireylere verilen eğitim programlarını inceleyerek, ülkemizde uygulanacak eğitim modellerinin geliştirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Ayrıca akranlarına göre farklılıkları bulunan özel yetenekli öğrencilere göre

BİLSEMler’de uygulanacak eğitim programlarının düzenlenmesi, bu öğrencilerin ilgi, istek ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bu süreç içerisinde de gerekirse üniversite ve diğer kuruluşlardan destek alınabilir. Merkezlerde çalışacak öğretmenlerin seçimlerine dikkat edilmeli, merkezde çalışacak olan öğretmenler belirlendikten sonra kendilerini geliştirme fırsatları tanınmalı ve özel yetenekli öğrencilere faydalı olmaları adına eğitim ve kurslar verilmelidir. Proje çalışmalarını daha rahat yapabilmeleri adına kurumunun fiziki donanımları geliştirilerek daha kapsamlı hale getirilmelidir. Bakanlıkca kurumun ihtiyaç duyduğu materyalleri sağlamak adına daha kapsamlı bir bütçe ayarlanmalıdır. Merkezin donanımı esnasında öğrencilerin detaylı araştırma ve inceleme yapabilmeleri adına kütüphane, arşiv vb. mekanlara öncelik verilmeli; ayrıca içerik olarak da zenginleştirilmelidir. Öğrencilerin farklı boyutlarda ve derinlemesine düşüncelerini sağlamak adına alanında uzman kişilerle bir araya getirilmesi gerekir.

Barış (2019) BİLSEM’de görev yapan fen bilimleri ve matematik öğretmenlerinin STEM Eğitim Uygulamalarının Araştırılması adlı yüksek lisans tezinde, özel yetenekli öğrencilerin okullarından arda kalan zamanlarda eğitim gördükleri BİLSEMler’de uygulanan farklı eğitim etkinlikleriyle zenginleştirilmiş programları incelemiştir. Her geçen gün bilim ve teknolojinin hızla gelişmesi, eğitimde de yeni yaklaşımları zorunlu kılmıştır. Bireylerin 21. yy. becerilerine hakim olması gerekir. Özel yetenekli bireyler bu özelliklere sahip olurken, önceden var olan özelliklerini kullanarak geleceğe yönelik çalışmalarda da bulunması gerekir. Araştırmacı nitel araştırma yöntemi kullanarak, katılımcılara yarı yapılandırılmış sorular sorarak, BİLSEM’de görev yapan fen bilimleri ve matematik öğretmenlerinin özel yetenekli öğrencilerin eğitiminde STEM etkinliklerini kullanım düzeylerini ölçmenin yanı sıra öğrencilerin BİLSEM’e karşı ilgi ve tutumlarını da tespit etmeye çalışmıştır.

Yücel (2012), Bilim ve Sanat Merkezlerinde Sanat (Resim) Alanında Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımına Göre Hazırlanan Görsel Sanatlar Eğitimi Uygulamasının Bir Değerlendirmesi (Yasemin Karakaya BİLSEM Örneği) adlı doktora çalışmasında, proje tabanlı öğrenme yaklaşımına göre hazırlanan görsel sanatlar eğitimi uygulamasının hangi basamakları içerdiği, uygulama esnasında ne gibi sorunlar ortaya çıkmakta ve proje tabanlı öğrenme ile ilgili görüşler alınarak bir

değerlendirme yapılmıştır. Araştırmacı ilk olarak dört farklı branşı içeren proje tabanlı eğitim programı hazırlamıştır. 2009 yılında araştırmanın uygulaması gerçekleştirilmiştir. Yasemin Karakaya BİLSEM'e devam eden proje basamağındaki toplam 12 öğrenciye hazırlanmış olan 10 günlük proje planı uygulanmıştır. Uygulama sonucunda sorunlar yaşansa da verim elde edilmiştir. Öğrencilerin sorumluluk alma, sunum yapma, eleştirel düşünme, problem çözme becerilerinin geliştiği görülmüştür. Öğrenciler çalışmada keyif almışlar ve öğrenme ortamının daha verimli hale gelmesi etkili öğrenmeyi de gerçekleştirmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama süreci, verilerin analizi, araştırmanın geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları hakkında bilgi verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

İstanbul Zeytinburnu, Bahçelievler ve Beşiktaş ilçelerinde bulunan BİLSEMLer’de sunulan eğitim etkinliklerinin yönetimine ilişkin paydaş görüşlerinin incelendiği bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma, bir konunun ne sonuca ulaştığından çok ulaşma sürecinin gözlemlenmesi olarak tanımlanabilir. Araştırmacılar, doğal ortamlarında meydana gelen olay ve olguları dışarıdan izleyip, inceleyerek genel bir yargıya ulaşmaya çalışırlar. Elde edilen bilgiler analiz edilip, belirli kodlar alınarak bulgulara ulaşmaya çalışılır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün vd., 2016). Nitel çalışmada esas olan anlama ve yorumlamaktır. Mülakat, alan notları, fotoğraflar, konuşmalar, notlar vasıtasıyla araştırmacı empati kurarak elde ettiği verileri yorumlayarak zenginleştirir; derinlerde kalmış olan bilgileri gün yüzüne çıkartarak dikkate alınmasını ve anlamlı kılmayı sağlamaktadır. Araştırmacı elde ettiği verileri rapor halinde, bütüncül bir bakış açısıyla çeşitlendirerek aktarmaktadır (Bal, 2016).

Araştırmada nitel araştırma desenlerinden olan Fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Fenomenoloji, bireylerin hayatlarında meydana gelen olayları keşfedip, karşılaştırıp, aralarında bir ilişki bulup birbirine bağlayan ve görünürden ziyade altında yatan asıl nedenlere ulaşmaya çalışır (Husserl, 2003).

Bu çalışmada da BİLSEMLer’de sunulan eğitim etkinliklerinin yönetimine ilişkin yönetici, öğretmen, öğrenci ve veli paydaşlarının görüşleri ele alınarak, İstanbul ilindeki üç farklı merkezde araştırma yapılmıştır.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2018-2019 Eğitim-Öğretim yılında İstanbul ilinde üç ilçede (Zeytinburnu, Beşiktaş, Bahçelievler) bulunan BİLSEMLer oluşturmaktadır. İstanbul büyük bir şehir olması ve insanların kolay bir şekilde eğitim almalarını sağlamak adına her geçen gün yeni BİLSEMLer açılmaktadır. Oldukça eski çalışmaları bulunan Beşiktaş, Bahçelievler İTO BİLSEM ve yeni açılmış olan Zeytinburnu Şehitler BİLSEM ile ilgili değişik ve çeşitli görüşler elde etmek amacıyla çalışma grubunun seçiminde amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Patton'a (2014) göre içeriğinde çok fazla bilgiyi barındıran olguların çalışılması ile ortaya yeni bilgilerin çıkarılmasını sağlayan amaçlı örnekleme benzeşik durum, maksimum çeşitlilik, kartopu, kritik durum, kolay ulaşılabilirlik ve aşırı merak uyandıran durumlar şeklinde olmaktadır.

Amaçlı örnekleme yöntemiyle oluşturulan çalışma grubu Zeytinburnu, Bahçelievler ve Beşiktaş ilçelerinde eğitim veren BİLSEMLer'den, rastgele ve gönüllülük esasına göre iki öğrenci, iki öğretmen, iki veli ve bir yönetici olmak üzere toplam 21 kişi olacak şekilde sınırlandırılmıştır.

3.2.1. Katılımcıların Demografik Bilgileri

Tablo 3.2.1. Araştırmaya Katılan Yöneticilerin Demografik Özellikleri

Katılımcı Kodu	Cinsiyeti	Eğitim Düzeyi	Yöneticilik Süresi	Hizmet Yılı	BİLSEM'de Çalışma Süresi
Y1	E	Lisansüstü	1-5 yıl	16-20 yıl	1-5 yıl
Y2	E	Lisansüstü	5-10 yıl	16-20 yıl	6-10 yıl
Y3	E	Lisansüstü	1-5 yıl	16-20 yıl	1-5 yıl

Tablo 3.2.1. incelendiğinde araştırmaya katılan kurum yöneticilerinin hepsinin lisansüstü eğitim aldığı, hizmet yıllarının fazla olduğu ve yöneticilik hakkında bilgi sahibi olduğu görülmektedir. 2 yöneticinin hizmet yıllarının fazla olmasına karşın, BİLSEM'de çalışma sürelerinin az olması da dikkat çekmektedir.

Tablo 3.2.2. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demografik Özellikleri

Katılımcı Kodu	Cinsiyet	Hizmet Yılı	BİLSEM'de Çalışma Süresi	Eğitim Düzeyi	Branşı
D1	E	16-20 yıl	1-5 yıl	Lisansüstü	Sınıf Öğretmeni
D2	K	16-20 yıl	1-5 yıl	Lisans	Sınıf Öğretmeni
D3	K	11-15 yıl	1-5 yıl	Lisans	Fen Bilimleri
D4	K	16-20 yıl	6-10 yıl	Lisansüstü	Coğrafya
D5	E	16-20 yıl	1-5 yıl	Doktora	Sınıf Öğretmeni
D6	E	16-20 yıl	6-10 yıl	Lisansüstü	Coğrafya

Tablo 3.2.2. detaylı şekilde incelendiğinde 3 öğretmenin lisansüstü eğitim, 1 öğretmenin ise doktora eğitimi aldığı görülmektedir. Kurum yöneticilerinde olduğu gibi hizmet yıllarının fazla olmasına karşın BİLSEM'de çalışma sürelerinin az olduğu görülmektedir.

Tablo 3.2.3. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Demografik Özellikleri

Katılımcı Kodu	Cinsiyet	Örgün Okul Bilgisi	BİLSEM Grubu	Kuruma Devam Süresi
Ö1	E	Devlet-İlkokul	Destek 2	3 yıl
Ö2	K	Devlet Ortaokul	BYF	5 yıl
Ö3	E	Devlet Ortaokul	BYF	5 yıl
Ö4	K	Devlet Ortaokul	BYF	5 yıl
Ö5	K	Devlet İlkokul	Destek 1	2 yıl
Ö6	E	Devlet Ortaokul	BYF	5 yıl

Tablo 3.2.3.'te öğrencilerin devlet okuluna gittikleri, destek1-2 ve BYF basamaklarına devam ettikleri görülmektedir.

Tablo 3.2.4. Araştırmaya Katılan Velilerin Demografik Özellikleri

Katılımcı Kodu	Cinsiyet	Yaş Aralığı	Eğitim Düzeyi	Meslek
V1	K	40-45	Ortaokul	Ev Hanımı
V2	K	45-50	Lise	Ev Hanımı
V3	K	45-50	Lise	Ev Hanımı
V4	K	40-45	Lisans	Özel Sektör
V5	K	40-45	Lisans	Öğretmen
V6	K	40-45	Lisans	Öğretmen

Araştırmaya katılan velilerin çoğunluğu lise ve üstü eğitim düzeyine sahip olduğu ve hepsinin kadın olduğu görülmektedir.

3.3. Veri Toplama Süreci

Nitel araştırmalarda görüşme, gözlem ve yazılı dokümanlar şeklinde veriler elde edilmektedir. Bireyler görüşme yoluyla bilgilerini, deneyimlerini, duygu ve düşüncelerini doğrudan karşı tarafa aktarabilirler. Gözlem yönteminde ise veriler araştırmacının betimlemesine kalmaktadır. Yani çalışma grubunun davranışları, faaliyetleri, hareketleri ve diğer bütün gözle görülür kısımları araştırmacı tarafından gözlemlenerek bilgiler elde edilmeye çalışılır (Patton, 2014). Araştırmada nitel araştırma veri toplama yöntemlerinden görüşme tekniği kullanılarak, çalışma grubundan güvenilir ve geçerliliği olan bulgular elde edilmeye çalışılmıştır. Büyüköztürk vd.'ne (2016) göre görüşme, iki ya da daha fazla kişi arasında, karşılıklı ve sözlü olarak sürdürülebilen; araştırmacıların belirli bir konu hakkında derinlemesine bilgi edinmesini sağlayarak, elde edilen verileri bütünsel yorumlama becerisidir. Karasar (1991), görüşme yöntemini söylenenden çok derinlerde gizlenmiş olanı bulmaya yarayan, karşılıklı tarafların birbirine güven duyarak, rahat ve samimi bir ortamda uygulanan bir veri toplama aracı olarak tanımlamaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşmede araştırma öncesinde sorular hazırlayıp ne zaman ve ne şekilde sorulacağı saptanarak yapılan görüşme olarak tanımlamaktadır.

Araştırmada görüşme soruları hazırlanmadan önce konuya ilişkin literatür taraması yapılmış ve uzman görüşlerine başvurulmuştur. Görüşme formunda öğretmen, veli ve öğrencilere yönelik etkinliklere karar verme, iletişim, devamlılık, kurum donanımının yeterliliği alanlarında 6; yöneticilere yönelik ise yönetim süreçlerinin uygulanış şekilleri, kurumda görev alan öğretmenlerin gelişimlerini sağlama, kurumun fiziki donanımını geliştirme çalışmaları, bağlantı kurulan kurum ve kuruluşlar gibi konularda bulgu elde edebilmek adına 9 açık uçlu soru bulunmaktadır. Ayrıca katılımcılardan demografik bilgi edinmeye yönelik yönetici ve öğretmenlere yönelik 6, veli ve öğrencilere yönelik 5 soru bulunmaktadır. Görüşme formundaki soruların yazılması aşamasında alanında uzman kişi görüşü alınmıştır. Uzmanın önerileri doğrultusunda yapılandırılmış görüşme formunda düzeltme ve değişiklikler yapılmıştır. Araştırmada kullanılan görüşme formunun kapsam geçerliliği için katılımcılardan 1 yönetici ve 1 öğretmen ile ön görüşme yapılmıştır. Görüşme formundaki soruların anlaşılabilirliği ve soruların konuya uygunluğu tespit edilerek formlara son şekli verilmiştir.

Görüşmelere başlamadan önce İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü'nden ve Özel Yeteneklilerin Geliştirilmesi Daire Başkanlığı'ndan resmi izin alınmıştır. Görüşme öncesinde katılımcılardan görüşme için randevu talep edilmiştir. Randevunun verildiği saat ve gün gözetilerek görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin verimli olması için uygun ortamlar tercih edilerek yaklaşık 40-45 dakika süren yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Katılımcılara görüşmeye başlamadan önce araştırma ile ilgili bilgilendirme yapılmıştır. Görüşme sorularına başlamadan önce araştırmada demografik bilgi elde etmek amacıyla kişisel bilgi formu doldurulmuştur. Görüşme soruları belli bir sırayla katılımcılara yöneltilerek, herhangi bir kısıtlama yapılmadan soruları cevaplamaları sağlanmıştır. Görüşmelerde kişilerin kendisini rahat hissetmesi adına için kayıt cihazı kullanılmamıştır. Verilen cevaplar araştırmacı tarafından bazı kısaltma yöntemleriyle not alınarak, görüşme sonrasında bilgiler unutulmadan ayrıntılı bir şekilde yazı ile kayıt altına alınmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmada açık uçlu sorularla yapılan görüşmelerden elde edilen veriler transkript edilmiştir. Araştırmada elde edinilen verilerin çözümlenmesinde, nitel veri analizi tekniklerinden içerik analizi ve betimsel analiz kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda verilerin analizi içerik, veri ve söylem şeklinde yapılmaktadır (Bal, 2016). İçerik analizi, mevcut haldeki nitel verilerin nesnel ve sistemli bir şekilde karşılaştırılarak, özetlenip, genellenerek yeni nicel verilere dönüştürülmesidir. İçerik analizi özellikle görüşme ve gözlem yoluyla elde edilen verilerin çözümlenmesinde sıkça kullanılmaktadır. Amaç belirleme, gözden geçirme, elde edilen kodları düzenleme, geçerlik ve güvenilirlik aşamaları içerik analizinin basamaklarını oluşturmaktadır. İçerik analizinde elde edilen verilerin geçerli ve güvenilir olması önemlidir. Bu da analizde yapılan kodlama ve eşlemenin doğru bir şekilde yapılması ile sağlanabilir (Büyüköztürk vd., 2016). Yıldırım ve Şimşek (2018), nitel araştırma çalışmalarını verilerin kodlanması, tema oluşturma, kodların ve temaların eşleştirilmesi, elde edilen bulguların tanımlanarak yorumlanması şeklinde dört basamakta analiz edilmesinin önemli olduğunu belirtmişlerdir.

Yapılan bu araştırmada İstanbul'da bulunan, Zeytinburnu, Bahçelievler ve Beşiktaş BİLSEM'de görev yapan öğretmen; bu merkezlerden faydalanan öğrenci ve velilere yönelik 6; kurum yöneticilerine yönelik ise 9 açık uçlu sorudan oluşan bir

görüşme formu hazırlanmıştır. Katılımcılarla birebir görüşülüp veriler not alındıktan sonra, sorulara verdikleri cevaplar tek tek incelenerek, BİLSEMLer’de eğitim etkinliklerine katılımı etkileyen faktörler belirlenmiş, merkezlerin uyguladıkları geliştirme çalışmaları ile uygulamadaki yöntemler saptanmıştır. Görüşmelerden elde edilen veriler not tutma yöntemiyle kayıt altına alınmış; daha sonrasında düzenlenerek yazılı hale dönüştürülmüştür. Birbirine benzerlik gösteren veriler bir araya getirilerek tema ve kodlar oluşturulup yorumlanmıştır. Analiz edilen tüm veriler bir bütün halinde sunulmuştur.

3.5. Geçerlik Güvenirlilik Çalışması

Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenirlilik kavramları, aktarılabirlik (dış geçerlilik), inandırıcılık (iç geçerlilik), teyit edilebilirlik (dış güvenirlilik) ve tutarlılık (iç güvenirlilik) kavramlarının açıklanmasıyla yapılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Çalışmanın iç geçerliliğini (inandırıcılık) sağlamak adına, araştırmada kullanılacak görüşme formu için uygulamaya başlamadan önce uzman görüşleri alınmıştır. Hazırlanan görüşme formunda, yönetim süreçlerinin uygulanış şekilleri, kurumda görev alan öğretmenlerin gelişimlerini sağlama, kurumun fiziki donanımını geliştirme çalışmaları, BİLSEM program süreci, içeriği, ilerleyen süreçlerde devam etme, eğitim etkinliklerini planlama ve aktif katılım gibi konulara yönelik sorular bulunmaktadır. Soruların hazırlanması esnasında ilgili literatür taraması yapılarak, uzman görüşü alınarak gerekli düzeltme ve incelemeler yapılmıştır. İlk hazırlanan sorulardan bazılarında düzenlemeler yapılmış ve düzenlemelerin sonucunda son hali verilmiştir.

Katılımcılarla görüşmeler yapılırken her soru için açıklama yapılmış, yanlış anlaşılan kısımlar olduğunda düzeltilmiştir. Katılımcılarla görüşme öncesinde, uygun zaman dilimi planlanıp randevu alınmıştır. Görüşmelere başlamadan önce katılımcılara araştırma hakkında bilgi verilerek doğal sohbet ortamı oluşturulmaya çalışılmıştır. Görüşmelerin süresi yaklaşık 40-45 dakika sürmüştür. Katılımcıların vermiş oldukları cevaplara, bulgular kısmında yer verilerek iç geçerlilik arttırılmaya çalışılmıştır. İç geçerliliği sağlamak adına, betimsel analiz, içerik analizi ve amaçlı örnekleme birlikte kullanılmıştır. Ayrıca araştırmanın bulguları, birbiriyle ilişkili

veriler ile yorumlanarak daha önceden oluşturulan araştırma soruları ile de karşılaştırılarak sunulmuştur.

Yıldırım ve Şimşek (2011), dış geçerliliği, araştırma sonucunda ortaya konulan sonuçların, benzer durumlar için de uygulayabilme durumu olarak tanımlamaktadır. Araştırmada dış geçerliliği (aktarılabirlik) sağlamak adına, amaçlı örnekleme yönteminden maksimum çeşitlilik kullanılmıştır. 3 farklı BİLSEM'e yönelik, yönetici, öğretmen, veli ve öğrencilerin görüşleri alınmıştır. Araştırmaya katılan kişilerin kendilerini daha rahat ifade etmeleri ve tarafsız bir şekilde bilgiler vermesi amacıyla, kişilerin kimliklerinin gizli tutulacağı belirtilmiştir. Araştırmaya katılan yöneticilerden "Y" Müdürleri, "D" öğretmenleri, "Ö" öğrencileri, "V" velileri temsil edecek şekilde harflerle, her grup kendi içinde de sayılarla kodlanmıştır. Örneğin Y3 araştırmaya katılan üçüncü yöneticiyi temsil etmektedir. Çalışmada bire bir görüşme ile elde edilen görüşme metinleri tezin bulgular kısmında sunulmuştur. Bu şekilde verilere araştırmacının yorumları katılmadan okuyucunun ham verilere ulaşması sağlanmıştır. Araştırmada katılımcılarla önceden randevu alınarak, yüz yüze görüşmeler yapılmış ve not tutma yöntemi ile veriler toplanmıştır. Görüşmeye başlamadan önce araştırmanın amacı hakkında katılımcılara bilgilendirme yapılmıştır.

Nitel araştırmalarda, nicel araştırmalarda kullanılan güvenilirlik kavramı yerine tutarlılığa önem verir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak adına katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılmış ve araştırmacı kendi düşünce ve yorumlarını kesinlikle katılımcılarla paylaşmamıştır.

Verilerin analizi sırasında araştırmacı tarafından oluşturulan kodlar birkaç kez gözden geçirilerek kodların tutarlılığı sağlanmıştır.

Dış güvenilirliği (teyit edilebilirlik) sağlamak adına elde edilen veriler sonuç kısmında uygun bir şekilde tartışılmıştır. Sonuç ve bulgular bölümlerinin tutarlılığı konusunda ulaşılan sonuçlar ilk verilerle karşılaştırılıp, uzman görüşü alınarak dış güvenilirliği arttırılmaya çalışılmıştır.

3.6. Araştırmacının Rolü

Bilimsel bir araştırmada mümkün olduğunca tarafsız bir şekilde araştırma ve inceleme yapılmalıdır. Fakat nitel araştırmalarda araştırmacı, nicel araştırmalarda olduğu gibi dışarıdan izleyen, nicel veriler toplayıp elde ettiği bulguları nicel verilerle

raporlayıp, sunan kişiler değildir. Nitel çalışma yapan araştırmacılar, işin içinde olan, araştırma sırasında elde ettiği bulguları kullanan, katılımcılarla birebir görüşen, benzer durumları yaşayan ve süreç içerisinde araştırmanın doğal bir parçası haline gelen kişilerdir. Bu nedenle elde ettiği verileri analiz ederken öznel ve empatik yaklaşabilme durumunu sergileyebilirler (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Nitel araştırmaların kendine özgü olan teorik erevesi verilerin toplanması ve analiz sürecinde farklı eylemleri gerektirebilir. Araştırmalarda farkı yaratan ise araştırmacının doğası, algılama şekli ve dünyayı yorumlama şeklidir. Dolayısıyla araştırmacının barındırdığı bu özellikler, araştırmanın da önemini belirleyecektir. Katılımcılara kendilerini rahat şekilde ifade etme olanağı tanıyan, katılımcılarla empati kurup öznel düşüncelerle yaklaşan araştırmacı, araştırma deseni ve düzlemini de zengin öğelerle örülmüş bir düzenek haline getirmiş olacaktır (Aydınalp, 2015).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Araştırmada BİLSEMLer’de öğrencilere sunulan eğitim etkinliklerine yönelik paydaş görüşleri alınarak edinilen bulgular, araştırma sorularına dayalı olarak gruplanmış; yönetici, öğretmen, veli ve öğrenci görüşleriyle sınırlandırılmıştır.

Araştırmada verilerin çözümlenmesi ile elde edilen bulgular, araştırma soruları doğrultusunda belirlenen alt amaçları da yansıtacak şekilde 8 kategori, 13 tema ve 23 alt tema ile ele alınmıştır.

Tablo 4.: Araştırmanın Alt Amaçları, Temaları ve Alt Temaları

Alt Amaçlar	Temalar	Alt Temalar
Kurum genelinde düzenlenecek etkinliklerde karar verme sürecinin nasıl uygulandığını tespit etmek.	Ortak Etkinliklere Karar Verme Süreci	Paylaşımıcı Karar Verme
		İş birliği Karar Verme
Öğrencilerin ilerleyen dönemlerde BİLSEMLer’e devam edilebilirliğinin durumu ve öğrencilerin devamını sağlamak adına yürütülen planlama sürecini tespit etmek.	Eğitimlerin Planlanması ve BİLSEM’e Devam Sürecine Yönelik Görüşler	Öğrencilerin İlgisi ve İhtiyaçlarına Göre Planlama
		Zamansal Planlamanın Doğru Yapılması
		Eğitim Ortamlarında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri
		İlerleyen Yıllarda BİLSEM’e Devamlılık Durumunu Etkileyen Faktörler
		Veli ve Öğrencilerin İlerleyen Yıllarda BİLSEM’e Devam Niyetleri
Kurumlardaki donanımların yeterliliğine ilişkin kurum içi paydaşların görüşleri ve bunların mekanlar, sınıflar vb. düzenleme sürecini tespit etmek.	Kurum İçi Kaynakların Yeterliliği Örgütlenmesi	Mekansal Düzenleme
		Planların Ayarlanması
		Kurum Donanımının Sağlanmasına Yönelik Görüşler
		Veli ve Öğrencilerin Kurumlardaki Donanım Yeterliliğine Yönelik Görüşleri
Kuruma devam eden öğrencilerin velilerine yönelik bilgilendirme ve yönlendirme çalışmalarında iletişim kurma sürecinin nasıl yönetildiğini saptamak.	İletişim ve Bilgilendirme Çalışmaları	Bire Bir Yapılan Çalışmalar Öğretmen-Veli Bağlantısının Kurulması
		Genel Yapılan Çalışmalar
		İletişim Sürecinde Veli ve Öğrenci Görüşlerinin Payı

Kurumlarda öğretmenlerin mesleki gelişimlerine yönelik ne tür çalışmalar yapıldığını ortaya koymak.	Mesleki Çalışmaları Destekleme	Farklı Kurum ve Kuruluşlarla Kurulan Bağlantı
		Öğretmenlerin Mesleki Yeterlilik ve Doyuma Ulaşma İstekleri
Öğrencilerin aktif katılımı arttırmaya yönelik çalışmaları tespit etmek.	Öğrencilerin Etkinliklere Aktif Katılımına Yönelik Görüşler	Öğrencilerin Etkinliklere Katılım Çalışmaları
		Öğrenci Katılımını Arttırma Çalışmaları
Kurumlarda uygulanan eğitim etkinliklerinin verimliliğini ve etkililiğini tespit etme konusunda ne tür çalışmaların yapıldığını tespit etmek.	Eğitim Etkinliklerinin Değerlendirme Süreci	Eğitim Etkinlikleri Sırasında Yapılan Çalışmalar
		Etkinlik Sonunda Yapılan Çalışmalar
		Klasik Denetleme Süreci
		Yenilikçi Denetleme Süreci
Kurum içi paydaşların kurumlardan genel beklentileri nelerdir?	Öğrencilerin ve Velilerin İstek ve Talepleri	Öğrencilerin İstek ve Talepleri
		Velilerin İstek ve Talepleri
	Öğretmenlerin Dilek ve Temennileri	Kurum Yeterliliklerine Yönelik Talepler
		Öğrenci Gelişimine Yönelik Talepler
		Mesleki Gelişim Yönündeki Talepler

4.1. Ortak Etkinliklere Karar Verme Süreci

Yöneticilerle yapılan görüşmeler sonucunda, yönetime dair karar vermede kendilerinin yetkili olduğu bulgusu elde edilirken; eğitim etkinliklerinin düzenlenmesi noktasında kurum çalışanlarının da sürece dahil olduğu bulgusu elde edilmiştir. Yöneticilere yapılan görüşmede, öğrencilerin geneline yönelik etkinliklerde karar verme sürecini nasıl yönettikleri sorulduğunda; çalışanlarıyla bir arada hareket ederek, içinde buldukları çevrenin istek ve taleplerini de göz önünde bulundurularak görev dağılımı yaptıklarını, aynı zamanda da farklı kurum ve kuruluşlarla da bağlantı halinde olduklarını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan yöneticilerden, kurumların sene başında bakanlık tarafından gönderilen etkinlikleri planlayıp, zenginleştirdikleri; süreç içerisinde de oluşturulan komisyonlarca revize edilerek, gerekirse yeni etkinlikler eklenerek uyguladıkları ve hangi etkinliğin uygulanacağına karar verme sürecinde de öğretmenlerin birlik içerisinde hareket etmelerinin önemli olduğu bulguları elde edilmiştir.

Yöneticiler kurum adına düzenlenen toplu etkinliklerde karar verme sürecinde öğretmenler arasında kurulan komisyonların ve öğretmenlerin ilgi duydukları alanlarda çalışmalar yapmalarının önemli olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 4.1.: Ortak Etkinliklere Karar Verme Sürecine Ait Alt Temalar

Temalar	Alt Temalar
Ortak Etkinliklere Karar Verme Süreci	Paylaşımçı Karar Verme
	İş birlikçi Karar Verme

Görüşmelerden elde edilen bulgular incelendiğinde yöneticiler ve ortak etkinliklere karar verme süreci temasının, paylaşımçı ve işbirlikçi karar verme alt temalarında toplandığı görülmüştür.

4.1.1. Paylaşımçı Karar Verme

Araştırmaya katılan yöneticilerden 2 tanesi sene başında, yıl içerisinde düzenlenecek olan etkinliklerin belirlendiğini ve ilgili konulara yönelik öğretmen komisyonlarının oluşturulduğunu belirtmiştir. Ayrıca öğretmenler arasında görev dağılımının yapılması planlamada kolaylık sağladığını vurgulamıştır. Kurumların içinde bulunduğu çevrenin istek ve beklentilerinin düzenlenecek olan etkinliklerde önemli olduğunu vurgulayan 2 yönetici, veli katılımının sağlanmasının başarıda etkili olduğunu da belirtmişlerdir. Kurum içinde ortak etkinliklerin düzenlenmesinde, kurumda bulunan atölyelerin etkili olduğunu 2 yönetici belirtmiştir.

Katılımcılar, BİLSEM öğretmenlerinin normal öğretmenlerden daha donanımlı ve ilgi alanlarının farklı olabileceğini; öğretmenlerin özel ilgi alanlarına yönelik kurumda toplu etkinlik düzenlenmesinde etkin rol alabileceklerini belirtmişlerdir.

Tablo 4.1.1.: Paylaşımçı Karar Verme Alt Temasına Ait Kodlar

Alt Tema	Kodlar	f
4.1.1. Paylaşımçı Karar Verme	Öğretmen Komisyonlarının Oluşturulması	2
	Velilerin İstek ve Taleplerinin Planlamaya Dahil Edilmesi	2
	Kurum İçi Ortak Etkinliklerin Düzenlenmesi	2
	Alanda Uzmanlaşmış Öğretmenlerin Çalışmaları	3

Tablo 4.1.1. incelendiğinde araştırmaya katılan yöneticiler birden fazla ifade kullandıkları görülmektedir. Katılımcılardan bazılarının kodlara ilişkin ifadeleri şu şekildedir.

“BİLSEM öğretmenleri ve diğer kurumlar aracılığıyla ortak çalışmalarımız bulunmaktadır. Tamamen öğrencinin yararına olacak şekilde paydaşlarımızın bize katkısı bulunmaktadır. Okul, aile, çevre, paydaşlar herkes ortak bir çalışma sürecinde çalışmalar yaparak karar verme sürecini yönetiyoruz.” Y1

“Bizim her şeyimiz sene başından bellidir. Etkinliklerin planlanmasını da dönem başındaki yıllık toplantılarımızda komisyon oluşturuyoruz. Toplantıda “Sosyal etkinliklere kim bakacak bu yıl?” diye sorulur ve ilgili öğretmenler belirlenir.” Y2

“Hangi öğretmenin, hangi etkinliğe gideceği ve katılacağı da sene başında öğretmenler kurulunda belirlenir.” Y3

“Okul, aile, çevre, paydaşlar herkes ortak bir çalışma sürecinde çalışmalar yaparak karar verme sürecini yönetiyoruz.” Y1

“Her ay toplu bir etkinlik yapmaya çalışıyoruz. Yarışmalar, geziler düzenlenmektedir. Onun dışında aylık olarak kurumumuzda turnuvalar, yarışmalar, sanatsal faaliyetler, sergiler düzenlenmektedir.” Y1

“Kendi bünyemizde akıl ve zekâ atölyemiz var. Kendi kurumumuz içinde öğretmenlerimiz arasında da genellikle dönem sonlarına doğru akıl ve zekâ oyunları turnuvaları düzenleniyor muhakkak. Öğrenci ve velilerin ortak olarak katıldığı etkinlikler genellikle pi günü, çevre gezileri, bilim şenliklerimiz tarzında olan etkinliklerdir.” Y2

“Sene başında öğretmenin hangi alana ilgisi varsa o alanla ilgili çalışmalarını planlar ve bu doğrultuda öğretmenlerimiz çalışmalarına başlar.” Y3

“Öğretmenlerin yönlendirilmesi kendi istekleri doğrultusunda yapılmaktadır. Öğretmen, yönetici ve bakanlığın iş birliği içerisinde olduğu etkinlikler düzenlenmektedir. BİLSEMLer, genellikle çalışmayı seven, işten kaçmayan öğretmenler barındırdıkları için yapılan eğitim etkinliklerinde de severek çalışılmaktadır.” Y1

Kurum adına düzenlenecek olan etkinliklerin karar verilmesinde öğretmen, öğrenci ve çevrenin bir arada hareket etmesi, sürecin yönetilmesine katkı sağlayarak kolaylaştırdığı; öğretmenler arasında komisyonların oluşturulması ve belirlenen öğretmenlerin diğer öğretmenleri koordine etmesi iş yükünü azaltarak karar verme sürecini hızlandırdığı görülmüştür. Ayrıca BİLSEM' e devam eden öğrenci velilerinin isteklerinin planlamaya dahil edilmesi, beklentilerin karşılanması açısından önem arz etmektedir. Kurum içinde ortak düzenlenen etkinliklere veli, öğrenci ve öğretmen katılımının sağlanarak karar verildiği; planlanma kısmında öğretmenlerin ilgi duyduğu alanlarda çalışmalar yapması, bağlantı kurması ve öğrencileri yönlendirmesi açısından önemli olduğu görülmüştür.

4.1.2. İşbirlikçi Karar Verme

Görüşmeye katılan yöneticiler, BİLSEMler'de toplu olarak düzenlenen eğitim etkinliklerinde çevrede bulunan farklı kurum ve kuruluşlarla bağlantı kurulmasının önemli olduğunu belirtirken; üniversiteler ve TÜBİTAK tarafından düzenlenen etkinliklerin tarihlerinin belirli olduğunu, öğretmenlerin özel ilgilerine yönelik çalışmalarda bulduklarını belirtmişlerdir. Yöneticiler kurumlarında düzenlenecek olan etkinliklerde diğer kurum ve kuruluşlarla bağlantı kurmanın önemli olduğunu belirterek bağlantı kurulacak olan kurumda ise taleplerin önemli olduğunu belirtmişler; gerek velilerin gerekse öğretmenlerin bağlantı kurma sürecinde etkin olabileceklerini belirtmişlerdir.

Tablo 4.1.2.: İşbirlikçi Karar Verme Alt Temasına Ait Kodlar

<i>Alt Tema</i>	Kodlar	f
4.1.2.İşbirlikçi Karar Verme	Üniversiteler	2
	Vakıflar	1

Katılımcılardan bazılarının kodlara ilişkin ifadeleri şu şekildedir.

"Bilim şenliklerimiz tarzındaki etkinliklerin dışında TÜBİTAK'lar var, Erasmuslar var. 6 tane projeye katılıyoruz kurum olarak." Y2

"BİLSEM olarak biz 4004,4005,4006,4007'nin bütün projelerine katılırız. Bu projelerle ilgili şenliklerimiz ve sorumluluklarımız olur. Bütün kurum olarak bunlara da katılırız." Y3

“Kurumumuzda yapılacak olan toplu etkinliklerde velilerimizin de isteklerini düzenlenen genel toplantılarda dikkate alıyoruz. Örneğin son zamanlarda velilerden farklı talepler alıyoruz. Daha farklı kişilerin BİLSEMler’e getirilip konferans şeklinde bilgilendirme toplantılarının yapılması istenildi. Bu yüzden de alanında uzman üniversite hocalarıyla bağlantılar kurmaya çalışıyoruz.”Y2

Genel olarak bakıldığında diğer kurum ve kuruluşlarla bağlantılı olmanın kuruma ve öğrencilere faydalı olduğu; karar verme sürecinde de öğretmen, veli ve yöneticilerin aktif olduğu görülmüştür.

4.2. Eğitimlerin Planlanması ve BİLSEM’e Devam Sürecine Yönelik Görüşler

Bu bölümde yönetici ve öğretmenlerden, eğitim etkinliklerinin planlama süreci hakkında bulgular elde etmek amacıyla; öğrenci ve velilere ise ilerleyen yıllarda BİLSEM’e devam etme niyetleri hakkında sorular yöneltilerek bulgular elde edilmiştir. Yöneticilere; öğrencilerin ilerleyen dönemlerde BİLSEMler’e devam edilebilirliğinin durumu nedir? Öğrencilerin aktif bir şekilde eğitim etkinliklerine katılımını arttırmak adına neler yapıyorsunuz? ve öğrencilerin BİLSEMler’e devamını, eğitim etkinliklerine katılımını nasıl sağlıyorsunuz? Sorunlarla karşılaşıyor musunuz? Karşılaşıyorsanız sorunlara ne gibi çözümler üretiyorsunuz? soruları birleştirilerek, yöneticilerin eğitim devamlılığına yönelik görüşleri elde edilmiştir. Öğretmenlere eğitim ortamlarında en sık karşılaştığınız problemler nelerdir? Karşılaştığınız sorunlara nasıl çözüm oluşturuyorsunuz? Sorusu yöneltilerek bulgular elde edilmiştir. Katılımcılardan elde edilen bulgular 4 alt tema şeklinde ele alınmıştır.

Tablo 4.2.: Eğitim Etkinliklerinin Planlanması ve BİLSEM’e Devam Sürecine Ait Alt Tema ve Kodlar

Tema	Alt Tema	Kodlar
Eğitimlerin Planlanması ve BİLSEM’e Devam Sürecine Yönelik Görüşler	Öğrencilerin İlgi ve İhtiyaçlarına Göre Planlama	Farklı Atölyeler Açılması
		Etkinlikleri Zenginleştirme
		Örgün Eğitimden Farklılaştırma
	Zamansal Planlamanın Doğru Yapılması	Ulaşım Problemi
		Etkinlik Planlama
		Örgün Eğitim ile Bağlantı Kurma
	Eğitim Ortamlarında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri	Öğrenci Kaynaklı
		Veli Kaynaklı
		Donanımsal Kaynaklı
		Farklı Etkinlik Üretme
		Zamansal Problemler
		Güvenli Ortam Oluşturma
İlerleyen Yıllarda BİLSEM’e Devamlılık Durumunu Etkileyen Faktörler	Ailevi Nedenler	
	Etkinliklerin Basit Kalması	
	Sınav Kaygısının Oluşması	
Veli ve Öğrencilerin İlerleyen Yıllarda BİLSEM’e Devam Niyetleri	Öğrencilerin Yoğun Programları	

4.2.1. Öğrencilerin İlgi ve İhtiyaçlarına Göre Planlama

Öğrencilerin genel anlamda severek ve isteyerek BİLSEM’e geldiğini belirten yöneticiler, uyum ve destek gruplarında devamsızlık anlamında sıkıntılar yaşamadıklarını fakat ilerleyen yıllarda sınava hazırlanma, ulaşım, yoğun bir programa dahil olma ve içeriğin sıkıcı gelmesi gibi durumlar nedeniyle devamsızlıkların olabildiğini belirtmişlerdir. Bu gibi durumlarda velilerle görüşerek öğrencinin ders programına göre planlama yapma, öğrencilerin düzenlenen etkinliklere aktif katılımını sağlamak adına ilgi duydukları alanlarda farklı atölyeler oluşturma, okul programlarına göre bir planlama yapma ve öğrencileri yönlendirme çalışmaları da yaptıklarını belirtmişlerdir

Tablo 4.2.1.: Öğrencilerin Devamına Yönelik Yapılan Çalışmalar

Alt Tema	Kodlar	f
4.2.1. Öğrencilerin İlgi ve İhtiyaçlarına Göre Planlama	Farklı Atölyeler Açılması	2
	Etkinlikleri Zenginleştirme	3
	Örgün Eğitimden Farklılaştırma	2

“BİLSEMler’de devam problemi çok fazla yaşanmamaktadır. Öğrenciler kendilerine akan zenginliğin farkında oldukları, kendilerini daha kolay ve güzel şekilde ifade edebildikleri ayrıca zihin yapılarına, öğrencilerin algılarına daha çok hitap edecek, kendilerini ifade edecek daha çok alan bulmaları onları mutlu etmektedir. ”Y1

“ Etkinliklerini basit bulma, arkadaş ortamlarına uyum sağlayamama ya da daha önceden özel okulların kurslarında bazı etkinlikleri yapma durumunda sıkılmalar meydana gelmektedir. Bu nedenle bazı öğrenciler devam etmek istememektedirler. Bu gibi durumlarda öğrencilerin atölyelerinde düzenlemeler yapıp çocuğu ilgi duyabileceği alanlara yönlendiriyoruz. ” Y1

“ Öğrencilerin farklı kurs ve etkinliklere katılımlarının önceden planlaması yapılıyor. Mesela matematik olimpiyatları yapıyoruz. Önceden öğretmen idare iş birliği ile planlaması yapılıyor. O hafta dersin olduğu etkinlik değil planlanan etkinlik yapılıyor.

”Y2

BİLSEM’ de yaparak yaşayarak öğrenme söz konusudur. Bir etkinliği sadece yapmak için değil de etkinliğin yapım aşamasında neden yapıldığı, sebep sonuç ilişkisi kurarak bir farkındalık uyandırmaya çalışıyoruz. Okuldaki gibi bu çocuk sadece etkinliği yapsın ya da ailesi yapsın formatında değil de etkinliğin yapılışındaki bilimsel süreci görmesi, bilimsel algoritmasını keşfetmesini, bu etkinlik öğrenciye ne tür akademik ya da sanatsal bir şeyler katacak onun derdindeyiz. Etkinliklerin %90’ı yaparak yaşayarak, gözlem, deney, dışarda sahada inceleme yaparak olduğu için çocuklar zaten etkinliklere severek katılmaktadırlar. Y1

“Ülkemizde Yapılan LGS ve TYT ye girecek öğrenciler yani orta son ve lise sondaki öğrenciler de devamsızlık yapabiliyorlar. Sınava hazırlanma döneminde oldukları için bu öğrenciler sonuna kadar devamsızlıklarını kullanıyorlar. ” Y3

Yöneticilerin, kurumlarda farklı alanlarda atölye açmaları, içeriği zenginleştirme ve daha dikkat çekici hale getirme çalışmaları; öğrencilerin devamı noktasında sorunları ortadan kaldırdığı aynı zamanda BİLSEM’de sunulan eğitim içeriğinin normal okullarından farklı, daha dikkat çekici, öğrencilerin kendilerini daha çok alanda ifade etmelerine fırsat tanıyan, deneyerek ve yaşayarak öğrenmelerini

sağlayıcı etkinliklerin sadece eğitim içeriğini zenginleştirme noktasında değil öğrencilerin kendilerini ifade etme becerilerini de geliştirdiği görülmüştür.

4.2.2. Zamansal Planlamanın Doğru Yapılması

Bu bölümde öğrencilerin kuruma devamında zamansal planlamanın nasıl yapıldığına dair elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Araştırmaya katılan yöneticiler, öğrencilerin İstanbul'un büyük bir şehir olması nedeniyle ulaşımında; okulların giriş-çıkış saatlerinin farklı olması etkinlik planlamada sıkıntılarla karşı karşıya kalabileceklerini belirtirken özel yetenekli öğrencilerin devam ettikleri normal okullarının yanı sıra katıldıkları başka kurs ve eğitimlerin olabileceğini; bunun da BİLSEM'e devamı etkilememesi adına öğrencinin ders programına göre planlamanın yapıldığını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan 1 yönetici öğrencilerin devam ettikleri normal okullarıyla bağlantı kurarak giriş çıkış saatlerine göre öğrencinin devam edeceği grupların gününü, aynı zamanda düzenlenen kurum dışı etkinliklerde izinli sayılmaları konusunu ayarladıklarını belirtmiştir. Görüşmeye katılan 1 yönetici kurum dışı etkinliklerin genellikle hafta sonu düzenlendiğini belirterek, düzenlenen etkinliklere bütün öğrencilerin katılması adına dönüşümlü bir program oluşturduklarını vurgulamıştır. BİLSEMLer'in bölge bölge öğrenci kabul ettiği ve bazı öğrencilerin uzak ilçelerden gelmeye çalışmaları ulaşım problemini ortaya çıkarttığı; çoğu öğrencinin kendi imkanlarıyla kuruma gelmelerine karşın 1 yöneticinin öğrencilere yönelik servis bağlantısı oluşturup daha rahat bir şekilde öğrenci devamlılığını sağladığı görülmüştür.

Tablo 4.2.2.: Öğrencilerin Devam Durumunda Zaman Faktörüne Ait Kodlar

<i>Alt Tema</i>	Kodlar	f
4.2.2. Zamansal Planlamanın Doğru Yapılması	Ulaşım Problemi	1
	Etkinlik Planlama	2
	Örgün Eğitim ile Bağlantı Kurma	1

“ Çoğu velimiz çalıştığı için çocukları almakta ve kuruma bırakmada sıkıntı yaşamaktadır. Uzak ilçelerden gelen öğrencilerimiz bulunmakta bu öğrencilerin kolay ulaşım sağlayabilmesi için servis ayarlamaya, velilerle konuşarak zamansal problemleri ortadan kaldırmaya çalışıyoruz. ”Y1

“İlerleyen dönemlerde çocukların özel ders durumları başlıyor, dersane durumları, sınav kaygıları ortaya çıkınca gelmek istemeyenler olabiliyor. Özellikle BYF gruplarının son dönemlerinde devamsızlık olayları olabiliyor. Ama yine de onlarla birebir görüşerek planlamada yardımcı olmaya çalışıyoruz.” Y2

“Öğrencilerin farklı kurs ve etkinliklere katılımlarının önceden planlaması yapılıyor. Mesela matematik olimpiyatları yapıyoruz. Önceden öğretmen idare iş birliği ile planlaması yapılıyor. O hafta dersin olduğu etkinlik değil planlanan etkinlik yapılıyor.” Y2

“ Etkinliğimiz dışarda yapılması gerekiyorsa öğrenciler bu etkinliğin içine dahiller zaten. Kendi okullarıyla bağlantı kurup, izin belgeleri gönderiyoruz. Orada çocuk yok yazılmıyor.” Y3

Kendi ders sürelerimiz içerisinde planlama yapıp geziler o saatler içerisinde düzenleniyor. Tabi hafta içi gruplarına maalesef dışarı etkinlikleri yapamıyoruz. Genellikle hafta sonu gruplarında etkinlikler düzenliyoruz. Hafta içi grupları hafta sonu da geldiği için o çocuklar da etkinliklere katılmış oluyorlar. Y2

Genel anlamda bakacak olursak kurum yöneticileri, yıl içerisinde düzenlenecek olan etkinliklerin sene başında belirleme, ilgili bölümlere göre komisyonlar oluşturma, öğretmen ve öğrencilerin belirlenen etkinlik saatine uygun şekilde kendilerini ayarlama gibi alanlarda çalışmalar yaptığı görülmüştür. BİLSEM’e devam eden öğrencilerin ilgilerinin çok farklı alanlarda olabilmesi nedeniyle kurum bazında farklı atölyeler oluşturma ve öğrencileri bu atölyelere yönlendirmenin öğrenci devamında etkili olduğu; ayrıca öğrenci gruplarının dönüşümlü olarak oluşturulması, her öğrencinin etkinliklere aktif katılımını sağladığı; kurumlar arasında bağlantının olmasının öğrencilerin düzenlenen etkinliklere katılımını kolaylaştırdığı görülmüştür. BİLSEM’e devam eden öğrencilerin okul sonrasında ya da hafta sonlarında eğitim almaları, zamansal problem yaşamalarına ve bu problemleri çözemezlerse devamsızlık ya da bırakmayla sonuçlandığı görülmüştür. Yapılan görüşmelerde yöneticiler genellikle ulaşım, eğitim gruplarının oluşturulması, saatlerin düzenlenmesi ve örgün eğitim kurumlarıyla alakalı yaşanan sıkıntıları kendi çabalarıyla çözmeye çalıştıkları bulguları elde edilmiştir.

4.2.3. Eğitim Ortamlarında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Öğretmenlere eğitim ortamlarında karşılaştıkları en sık sorunların neler olduğu sorulduğunda, öğrencilerin kendilerini normal sınıflarında ayrıcalıklı hissettiklerini fakat burada kendileriyle aynı özellikte çok sayıda bireyle karşılaşmalarının problemlere yol açtığını belirtmişlerdir. Ayrıca velilerin yüksek beklenti içinde olmalarını, kurumda ders başlama saatlerinin geç olması nedeniyle etkinliklerin genellikle sınıf düzeyinde kalmasını da karşılaşılan problemler arasında göstermişlerdir. Öğrencilerin karşı karşıya kaldıkları problemler, zamanında çözüme kavuşturulmazsa öğrencilerin süreç içerisinde ya devamsızlık yaptıklarını ya da tamamen gelmediklerini belirtmişlerdir. Özel yetenekli öğrencilerin sahip oldukları kişilik özelliklerinin bazı durumlarda sorunlara neden olabileceğini belirten öğretmenler, okuldan sonra BİLSEM'e gelen öğrencilerde hem davranışsal hem de sosyal anlamda sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir. BİLSEM'e bölge ilçelerdeki özel ve devlet okullarındaki öğrencilerin geldiğini belirten 3 öğretmen, özel okuldan gelen öğrencilerin maruz kaldıkları uyaranların çok sayıda ve farklı olduğunu; bunun da uygulanacak etkinlikleri ya daha önceden uygulamış olma ya da beğenmeme problemini ortaya çıkardığını belirtmiştir. Özel eğitim kapsamında eğitim veren BİLSEMLER'de sınıf mevcutlarının buldukları gruplara göre belirli bir sayıda olması gerekirken yapılan görüşmelerde 5 öğretmen sınıfların çok kalabalık olduğunu belirtmiş; 1 öğretmen de son yıllarda öğrenci tanılama sürecinin iyi yapılmamasının BİLSEM'e kabul edilen öğrencilerin sayısında artmaya neden olduğunu belirtmiştir.

Görüşmeye katılan öğretmenlerden üçü BİLSEM'i kazanan öğrenci velilerinin yüksek beklenti içinde olmalarının, öğrenciler ve öğretmenler üzerinde negatif bir baskı yaratmakta olduğunu belirtmişlerdir. Eğitim ortamındaki sorunların çoğunlukla öğrenci kaynaklı olmasının yanında bazen velilerden kaynaklanan sorunların da olabileceğini ifade eden öğretmenler, veli kaynaklı sorunların eğitim ortamını olumsuz etkilediğini, velilerle görüşmeler yaparak sorunları gidermeye çalıştıklarını da belirtmişlerdir. BİLSEMLER normal okullardan sonra ve hafta sonu eğitim verdiği için sınıf dışında etkinlik düzenleme fırsatı çok bulunmamaktadır. Ders saatleri genelde 15.30'dan sonra başladığı için o saat aralığında herhangi bir yere gitme durumunun çok olmadığını söyleyen 1 öğretmen, derslerin genellikle sınıf ortamında yapıldığını belirtmiştir. 1 Öğretmen kalabalık gruplarda eğitim etkinlikleri

düzenlenirken sıkıntılara neden olduğunu belirtmişlerdir. Eğitim ortamlarında kaliteli eğitim vermek adına yeterli donanımın olması, öğrenci sayısına yetecek atölye ve sınıflarda farklı eğitim etkinliklerinin sunulmasının önemli olduğunu vurgulayan öğretmenler BİLSEMLer'in donanım olarak normal okullardan daha iyi durumda olması gerektiğini belirttiler.

Tablo 4.2.3.: Eğitim Ortamlarında En Sık Yaşanan Problemlere Ait Kodlar

Alt Tema	Kodlar	f
4.2.3.Eğitim Ortamlarında Karşılaşılan Sorunlar	Öğrenci Kaynaklı	6
	Veli Kaynaklı	4
	Donanımsal Kaynaklı	5
	Farklı etkinlik üretme	1
	Zamansal problemler	1
	Güvenli ortam oluşturma	1

" Bu çocukların doğuştan getirdikleri en belirgin özellik lider çocuklar olması. Kendi sınıflarında en popüler olan çocuklar. Ancak bunlar bir araya geldikleri zaman çocuk şu şoku yaşıyor. Bir anda kendi gibi 20 tane çocukla karşı karşıya kalabiliyor. Bu durumda da bazı çocuklar geri planda kalabiliyorlar. "D5

"Bazı öğrencilerde davranışsal olarak burayı kurlsız rahatlama ortamı, okul dışı bir ortam olarak görme gibi durumlar olabiliyor. "D6

"Devlet okuluna gidenle özel okula giden öğrencilerin arasında fark olması. Çünkü özel okula giden çocuk daha çok uyararla karşılaşılıyor. Bazen bir etkinlik veriyorsun onu ben yaptım diyor. Ona basit gelebiliyor. Ama devlet okuluna giden öğrenciler hemen verilen etkinlikleri yapıyor, ona ilgi çekici gelebiliyor. "D5

"Farklı okullardan farklı ilgilere sahip olan öğrenciler bir arada eğitim alıyor. Bu nedenle herkese hitap edecek şekilde etkinlikleri ayarlayarak her öğrencinin etkinliklere katılmasını sağlıyoruz. "D6

“Çocuklara basit gelebilecek etkinliklerin yanına fazladan etkinlik ekleyerek zenginleştirmeye çalışıyoruz. Etkinlikleri farklı alanlardan belirlemeye çalışıyoruz.

”D2

“Özellikle son iki yıldır tanı alan çocukların özel yetenekli birey özelliğinden uzak olduğunu düşünüyorum. Sınıf mevcutları çok kalabalık.”D4

“ Ben buraya başladığımda öğrenci sayımız sınıflarda 6-7 kişiydi. Proje sınıfları daha da azdı bize göre. Ama şimdilerde öğrenci sayılarımız artıyor. Sınıflarımız çok kalabalık olduğu için çoğu etkinliği düzenlememiz söz konusu olamayabiliyor. Çünkü 20 kişilik sınıflarda etkinlikteki güvenliği sağlama problem oluyor.”D5

“Öğrenci velilerinin çok yüksek düzeyde beklenti içinde olması ve etkinliklerde kazandırılmak istenilenin göz ardı edilmesi sorun oluşturmaktadır.”D2

“Beklentisi yüksek olan veli ve öğrencileri bazen memnun etmek zor olabiliyor.”D3

“Velilerimiz ilk etapta bizden çok beklenti içinde olabiliyorlar. Yani daha çocuk çevresini tanımiyor, etrafındakilerle iletişim kuramıyor ama öncelikle çocukların alt becerilere sahip olması gerektiğini unutuyorlar. Veli şunu istiyor. Çocuğum gelsin ilk haftadan atomu parçalasın istiyor. BİLSEM olunca fenle ilgili deney yapacak, robotik yapacak, kodlama yapacak. Evet çocuklar bunu yapacak bir gün ama bunu yapacak alt beceriye sahip olması gerekiyor.”D5

“Gezi programlarını ders saati içinde planlayamıyoruz. Çünkü dersler 16 'da başlıyor ve o saatte hiçbir yere gezi düzenleyemiyoruz. Bu nedenle de etkinliklerimiz hep sınıf bazlı olarak kalıyor.”D4

Yapılan görüşmelerde öğretmenler eğitim ortamında en sık karşılaştıkları problemleri öğrenci, veli ve donanımsal kaynaklı olduğunu belirtmişlerdir. Velilerin yüksek beklenti içinde olması, eğitim etkinliklerini beğenmeme durumları ile karşı karşıya kalmaları, öğretmenleri eğitim etkinliklerini yönetirken en çok zorlayan konular arasında yer aldığı görülmüştür. Ayrıca sınıf dışında etkinlik düzenlemenin BİLSEMler’de büyük bir problem olduğu görülmüştür. Dezavantajlı grup olan özel yetenekli öğrencilerin az sayıdaki gruplarda eğitim almasının önemli olduğu, velilerin düşüncelerinin ve beklentilerinin önemli olduğu; dolaylı yoldan eğitim ortamında

sorunlara neden olabileceği görülmüştür. Ülkemizde akranlarına göre farklılıkları bulunan özel yetenekli bireyleri belirlemek adına BİLSEM sınavı düzenlenmektedir. Bu sınav sonucunda BİLSEM’de eğitim alma hakkını elde eden çocuklar kendi okullarında özelken BİLSEM’e geldiklerinde akademik ve kişilik bakımından kendilerine benzeyen akranları arasında normal görülmektedir. Bu durumun da çocuklarda bazı sorunların oluşmasına neden olduğu ve kendilerini farklı şekilde yansıttıkları görülmüştür.

4.2.4. İlerleyen Yıllarda BİLSEM’e Devamlılık Durumunu Etkileyen Faktörler

Yapılan görüşmelerde BİLSEM’e devam eden öğrencilerin ilkökul dönemlerinde hem kazanmış olmanın verdiği mutluluk hem de kendilerini ayrıcalıklı hissetmeleri nedeniyle severek kuruma geldikleri, ilerleyen yıllarda ise ailevi nedenler, sınav kaygısı ve öğrencilerin dahil olduğu yoğun programın zaman sıkıntısı yaratması gibi çeşitli nedenlerden BİLSEM’e devamda azalmaların olduğu bulguları elde edilmiştir. Sürekli ailelerle irtibat halinde olduklarını belirten öğretmenler devamsızlık durumunda aile ile birlikte çözüm yollarına gidildiğini belirtmişlerdir. Görüşmeye katılan 1 öğretmen genel olarak destek gruplarında devamsızlığın çok olmadığını fakat anne babası ayrı olan öğrencilerin devamsızlık yaptığını ve en sonunda bırakmak zorunda kaldığını belirtti. Öğrencilerin Destek 1 ve Destek 2 gruplarında çok fazla devamsızlık yapmadığını fakat ilerleyen yıllarda BYF ve ÖYG dönemlerinde sınava hazırlanma nedeniyle çok fazla devamsızlık yaptığını belirten 5 öğretmen, bu durumu çeşitli önlemler olarak çözmeye çalıştıklarını belirtmişlerdir.

BİLSEM’e devam eden öğrencilerin BİLSEM dışında da çok yoğun bir programa dahil olduklarını belirten öğretmenler, öğrencilerin devamdan vazgeçmemeleri adına daha dikkat çekici etkinlikler düzenlediklerini ve programlama konusunda birlikte hareket ettiklerini belirtmişlerdir. Görüşmeye katılan 1 öğretmen BİLSEM öğrencilerinin ders programlarının planlanması esnasında veli, öğretmen ve öğrenci iş birliğinin sağlanmasının devamsızlığı azaltmada etkili olduğunu; öğrenci için en uygun zamanın belirlenmesi sonucunda öğrencilerin severek ve isteyerek eğitim faaliyetlerine katıldıklarını belirtmiştir.

Tablo 4.2.4: İlerleyen Yıllarda BİLSEM'e Devamlılık Durumunu Etkileyen Faktörler

Alt Tema	Kodlar	f
4.2.4. İlerleyen Yıllarda BİLSEM'e Devamlılık Durumunu Etkileyen Faktörler	Ailevi Nedenler	1
	Etkinliklerin Basit Kalması	2
	Sınav Kaygısının Oluşması	5
	Öğrencilerin Yoğun Programları	3

Elde edilen bulgular doğrultusunda öğretmenlerden bazılarının ifadeleri şu şekildedir.

"Öğrencilerin devamlılık durumunda azalma ya da gelmeme durumunu çok gözlemedim. Sadece ailevi nedenlerden dolayı iki öğrenci artık devam edemeyeceğini bildirmişti. "D2

"Destek grubu öğretmeni olarak uyum ve destek öğrencilerinin katılımında herhangi bir sorun gözlemedim. Ancak ilerleyen dönemlerde çoğu öğrenci devamsızlık yapmaktadır. Bunu da proje çalışmaları ve gezi etkinlikleri yaparak azaltmaya çalışıyorum. "D1

"... özellikle 8. sınıf ve 11. sınıftan sonra azalma oluyor. Çünkü hayatlarında önemli bir sınav var. Sınava hazırlanmak adına gelmek istemiyorlar. Bu konu hakkında veli görüşmeleri yapıyor fakat çok verimli olmuyor. "D4

"8. Sınıfa giden öğrenciler BYF3 ya da proje dönemine geliyorlar. Bu dönemde de öğrencilerin sürekli devam etmesinden ziyade öğretmenlerle birebir görüşüp öğrencilerin uygun olduğu dönemlerde gelmeleri sağlanıyor. "D5

"Etkinlikleri, oluşturduğumuz ARGE grubu ile haftalık olarak düzenleyerek zenginleştiriyoruz. Çocuklara basit gelebilecek etkinliklerin yanına fazladan etkinlik ekleyerek zenginleştirmeye çalışıyoruz. Etkinlikleri de farklı alanlardan belirlemeye çalışıyoruz. "D2

"Bu çocukların hayatları sadece okul ve bilim sanat merkezi olmuyor. Başka kurslara da katılıyorlar. Piyano, özel dersler vb. yerlere de gidiyorlar. Burada dikkat etmemiz gereken nokta sadece çocuğun ilgisi. Ona yönelik çalışırsak sıkıntı yaşamadan çocukları etkinliklere kanalize edebiliyoruz. "D5

“BİLSEM’i kazanan her çocuk sene başında velileriyle buraya geliyorlar ve ders günleri beraber belirleniyor. Öğrencilerin uygun olduğu dönemlerde gelmeleri sağlanıyor.”D5

Elde edilen bulgular doğrultusunda, öğrencilerin BİLSEM’den kopmamaları adına destek gruplarından sonra devamı teşvik edici çalışmalar yapması ve aile ile irtibat halinde olmasının önemli olduğu görülmüştür. Öğrencilerde oluşan sınav kaygısını çözümlmek adına öğretmenlerin velilerle görüşme, farklı etkinliklerle eğitimleri cazip hale getirme gibi yöntemleri kullandıkları görülmüştür. Eğitim etkinliklerinde dikkat çekici farklı etkinliklere yer verilmesi ve öğrenciye göre zaman planlamasının yapılmasının devamlılığın sağlanmasında önemli olduğu görülmüştür.

4.2.5. Veli ve Öğrencilerin İlerleyen Yıllarda BİLSEM’e Devam Niyetleri

Veli ve öğrencilere ilerleyen yıllarda BİLSEM’e devam etme niyetleri sorulduğunda elde edilen bulgular 2 başlık altında, betimsel olarak sunulmuştur.

4.2.5.1.Velilerin İlerleyen Yıllarda BİLSEM’e Devamı Sağlamaya Yönelik Düşünceleri

Velilere ilerleyen yıllarda çocuklarının BİLSEM’e devam etmeleri niyeti olup olmadığı sorulduğunda BİLSEM’i kazanılmış bir hak olarak gördükleri, orada düzenlenen etkinliklerin dikkat çekici ve öğrencilerin okul derslerine katkısının olduğunu düşündükleri, öğrencilere farklı projelerde bulunma fırsatı yarattığını ayrıca kendisiyle benzer özellikler barındıran bireylerle bir arada olma, sosyalleşme fırsatı yaratması nedeniyle bütün velilerin çocuklarını ilerleyen yıllarda da BİLSEM’e yollamak istediği görülmüştür.

“Evet devam etmeyi düşünüyorum. Nihayetinde kazanılmış bir hakkı var.”(V1)

“BİLSEM’ de verilen eğitimin çocuğum için daha verimli olduğunu düşünüyorum. Bu nedenle de devam etmesini istiyorum.”(V2)

“BİLSEM’ e devam etmeyi tabi ki düşünüyoruz. Ben orda düzenlenen etkinliklerin çocuğumun gelişimi için faydalı olduğunu düşünüyorum. Çocuğumun katıldığı projelerde ve sunumlarda ortak çalışmalarını gerektiren konular oluyor o zaman aynı mahalleden gittiğimiz bir arkadaşımız var

onunla çalışma yapmaları için planlama yapıyoruz. Çocukları bir araya getirmeye çalışıyoruz. "(V6)

Velilerin, BİLSEM'e devam eden çocukların farklı eğitsel etkinliklere katıldığı; farklı haklara ve avantajlara sahip olabileceği düşüncesiyle ilerleyen dönemlerde de BİLSEM'e devam etme niyetinin olduğu görülmüştür.

4.2.5.2. Öğrencilerin BİLSEM'e Devam Etme Niyetleri

Bu bölümde öğrencilerin ilerleyen yıllarda BİLSEM'e devam etmek isteyip istemedikleri sorularak elde edilen görüşler incelenmiştir. Öğrenciler BİLSEM'de okuldan daha farklı bilgiler öğrenme, çeşitli proje ve etkinliklerde yer alma fırsatı oluşturma, dikkat çekici etkinliklerin düzenlenmesi, farklı okullardaki öğrencilerle arkadaşlık oluşturma gibi çeşitli nedenlerden ötürü BİLSEM'e devam etmek istediklerini dile getirmişlerdir.

" İlerleyen sınıflarda da gitmek istiyorum. Orayı seviyorum çünkü. Arkadaşlarım var orda. Bu yüzden severek gidiyorum. "(Ö)

" Tüm birimleri tamamlamayı düşünüyorum. Burada yapılan etkinlikler benim ilgimi çekiyor. Okuldan daha çok şey öğreniyorum. Bu nedenle de ilerleyen sınıflarda da devam etmek istiyorum. "(Ö5)

" Özel yetenekli öğrenciler olarak projelere katılmamızda, okullarımızda kaynaştırma öğrencisi grubunda yer alarak okul seçmemizde ve daha nice şeyde bize devlet kurumu olarak destek çıkan tek yer. Bu nedenle BİLSEM' e devam etmekteyim ve edeceğim. "(Ö2)

Öğrencilere BİLSEM' e ilerleyen yıllarda da devam etmeyi isteyip istemedikleri sorulduğunda zorluk çekseler de çeşitli fırsatlar tanıdığı ve okuldan farklı etkinliklerin düzenlenmesi nedeniyle ayrıca yeni arkadaşlar edinip, paylaşımlarda bulunabilecekleri ortam hazırladığı için BİLSEM' e devam etmek istediklerini belirtmişlerdir.

4.3. Kurum İçi Kaynakların Yeterliliği Örgütlenmesi

Bu bölümde kurumlardaki örgütlenme sürecinde yapıyı kurma, kadrolama ve bir bütün haline getirmeye yönelik çalışmaların olup olmadığı; kurumlardaki mekanlar, sınıflar vb. konuların ayarlanma sürecine yönelik bulgular elde etmek adına

yöneticilere sorular sorulmuştur. Öğretmen, öğrenci ve velilerden ise kurumların donanım bakımından yeterlilikleri hakkında bulgular elde edilmiştir. Elde edilen bulgular tablo 4.3.'te 4 alt tema şeklinde sunulmuştur.

Tablo 4.3.: Kurum İçi Kaynakların Yeterliliği Örgütlenmesine Ait Tema ve Alt Temalar

Tema	Alt Tema
Kurum İçi Kaynakların Yeterliliği Örgütlenmesi	Mekansal Düzenleme
	Planların Ayarlanması
	Kurum Donanımının Sağlanmasına Yönelik Görüşler
	Veli ve Öğrencilerin Kurumlardaki Donanım Yeterliliğine Yönelik Görüşleri

4.3.1. Mekânsal Düzenleme

Yöneticilere kurum içindeki koordinasyonu nasıl sağladıkları sorulduğunda ortak bina kullanımının mekânsal düzenlemede sınırlılık oluşturduğu bu nedenle de mevcut durumu iyi şekilde kullanma gerekliliği olduğu, sınıfların mevcut öğrenci durumuna ve ders içeriğine göre ayarlandığı, uygulanacak planlar esnek yapıda olduğu için zenginleştirilerek düzenlendiği bulguları elde edilmiştir. Genel anlamda bütün kurumlar koordinasyonunu sene başında ayarlamakta ve süreç içerisinde geliştirmektedir.

Görüşmeye katılan yöneticiler kurumun daha iyi eğitim hizmeti verebilmesi adına sene başında mevcut durumlarını en iyi şekilde kullanmak adına koordine olduklarını, kurumları bina olarak eğitime hazır hale getirdiklerini, sınıflara öğretmen sayılarına ve ders içeriğine uygun olacak şekilde düzenlemeler yaptıklarını belirtmişlerdir. Görüşmeye katılan 2 yönetici kurumların sahip olduğu öğrenci ve öğretmen sayılarına göre açılacak olan atölyelerin sene başında idareciler tarafından belirlenerek gerekli mekânsal düzenlemelerin öğretmenlerin istek ve ihtiyaçlarına göre yapıldığını belirtmişlerdir. 1 yönetici sınıfların ders içeriğine göre değişiklikleri olsa da hepsinin donanım bakımından eşdeğer olacak şekilde sene başında ayarlandığını belirtmiştir.

Tablo 4.3.1.: Mekansal Düzenlemelere Yönelik Kod ve Frekanslar

Alt Tema	Kodlar	f
.Mekansal Düzenleme	Öğretmen-Sınıf Dağılımı	2
	Özdeş Sınıflar Oluşturma	1

"Biz de her öğretmenimizin bir birimi vardır. Coğrafya birimi, müzik birimi, Türkçe birimi gibi. Bu sınıfları 3 yıldan beri öğretmenlerimizin isteklerine göre düzenlemiş, atölye haline getirmiş durumdayız."Y2

"Sene başında öğrenci sayısına göre sınıf planlaması yapılır. Bu sene başında da hangi öğretmen hangi sınıfa geçecek ne kadar öğrenci alacak diye öğretmenlerle bir ders durumunun planlamasını yaptık."Y3

"Atölyelere göre değişiklik olsa da sınıflarımızın hepsi aktif kullanılacak şekilde dolapları, malzemesi, bilgisayarı bulunmaktadır. Ders içeriklerine göre dersliklerin de dağılımı gerçekleştirilmektedir."Y3

Görüşmeler sonucunda kurumların yapı olarak hazır olmasının, eğitim etkinliklerinin düzenlenmesinde önemli olduğu görülmüştür.

4.3.2. Planların Ayarlanması

Yöneticiler, eğitim öğretim yılının başında bakanlık tarafından yollanan çerçeve plan doğrultusunda öğretmenlerin yıllık planlarını hazırladıkları; süreç içerisinde düzenlenen planlar doğrultusunda ilerlediklerini, gerektiği yerde öğrenci ilgi ve seviyesine göre planları tekrar zenginleştirebildiklerini belirtmiştir. Görüşmeye katılan 2 yönetici bakanlık tarafından yollanan çerçeve planın öğrencilerin sınıf ve seviyelerine göre düzenlenerek, yıl içerisinde hazırlanan plana göre ilerlediklerini belirtmiştir.

Tablo 4.3.2.: Örgütlenme Sürecinde Planların Ayarlanması Alt Temasına Ait Kod ve Frekanslar

Alt Tema	Kodlar	f
Planların Ayarlanması	Esnek Yapıdaki Plan	2
	Zenginleştirme Çalışmaları	1

“Bakanlığımızın bize uygulamamızı ön gördüğü, esnek bir program bulunmaktadır. ”

Y1

“Bakanlığın yollamış olduğu planları yapıyoruz biz burada. Onlar biraz esnek yapıda olan planlar. Öğrencinin hazır bulunurluğuna, seviyesine göre değiştirebiliyoruz. Mesela planlarda destek grubunun planları var sadece. Ama bizde destek 1 ve destek 2 var. Bunlar 2-3 ve 4. sınıf olarak ayrılıyor. Bizler de bu planların öğrencilerin sınıf ve düzeylerine göre ayarlamasını yapıyoruz. Yapılan planlara göre yıllık planlarımızı oluşturup ona göre ilerliyoruz. Y2

Elde edilen bulgulara göre ders planlarının sene başında öğrencilerin sınıf ve seviyelerine göre ayarlanabilir olması, kurum içerisindeki iş ve işleyişin düzenli olmasını sağladığı görülmüştür.

4.3.3. Kurum Donanımının Sağlanması ve Yeterliliğine Yönelik Görüşler

Yönetici ve öğretmenlere kurum donanımını sağlama süreci ve yeterliliğine dair görüşleri sorulduğunda elde edilen bulgular ele alınmıştır. Görüşmeye katılan yöneticilere kurumunuzdaki eğitim etkinliklerinin yönetiminde kullanılan donanımlar yeterli mi? Yeterli değilse ne gibi tedbirler alıyorsunuz? Sorusu yöneltildiğinde 1 yönetici kurumların genel anlamda yeterli donanıma sahip olduğunu belirtirken 2 yönetici ise hem fiziki donanım hem de malzeme anlamında yetersizliklerin bulunduğunu belirtmiştir. Görüşmeye katılan yöneticiler, BİLSEMler’i hem fiziki hem de materyal donanımı bakımından yetersiz bularak bakanlığın kurumlar için ayırdığı bütçenin de yetersiz olduğunu; velilerden ve hayırsever kişilerden bağış toplamak zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir.

Bütün yöneticiler süreç içerisinde fiziki donanım, teknolojik, sanatsal ve akıl-zeka kutu oyunları gibi donanımsal eksikliklerin mutlaka olabileceğini belirtirken, donanım sağlama açısından bakanlığın, kendilerinin, duyarlı velilerinin ve okul aile birliğinin farklı çalışmalarıyla çözüme ulaştırdıklarını belirtmişlerdir. Görüşmeye katılan yöneticilerden 1 tanesi okul aile birliği sistemini çok iyi şekilde kurduklarını ve çok iyi çalıştıklarını belirterek kuruma gerekli olan malzeme, donanım her şeyi onların çalışmaları sonucunda sağladıklarını belirtmiştir.

Özel yetenekli öğrencilerin devam ettiği ve farklı alanlarda çeşitli etkinliklerin yapıldığı BİLSEMLer'in donanımsal bakımdan durumu öğretmenlere sorulduğunda 5 öğretmen donanım anlamında çoğu özel ve devlet okulundan geride olduklarını belirtmişlerdir. Özel yetenekli öğrencilerle çalışma yapmanın zor olduğunu belirten öğretmenlerin, öğrencilerle daha verimli çalışmalar yapabilmek adına çeşitli şekillerde donanımsal eksiklikleri gidermeye çalıştıkları da elde edilen bulgular arasındadır. BİLSEMLer'in bina, atölye ve sınıf bakımından eksikliklerinin bulunduğunu belirten öğretmenler, mevcut durumun öğrenci potansiyeline kaliteli eğitim vermek için yeterli gelmediğini belirttiler. Ayrıca eksikliklerin giderilmesinde kurum müdürlerinin ve okul aile birliğinin birlikte hareket ederek çözüm üretmeye çalıştıklarını da vurgularken kendilerinin de bazı çabalarının olduğunu belirttiler. 1 öğretmen fiziki anlamda BİLSEM'de bulunan atölye ve sınıfların öğrenci sayısını karşılamadığını, bu nedenle de sınıf mevcutların çok kalabalık olduğunu belirtmiştir. Özel yetenekli öğrencilerin daha çok ve üst düzey materyallere ihtiyaç duyduğunu belirten öğretmenler, kurumların bu anlamda çok fazla yetersiz olduğunu belirterek eksikliklerin giderilmesi adına velilerle iş birliği yaptıklarını söylemişlerdir. Özel yetenekliler birden çok alanda ilgi duyup araştırma yapabilecek potansiyele sahip öğrencilerdir. Bu öğrencilere yetebilmek adına BİLSEMLer'in Robotik-kodlama, 3D yazıcı ve bilgisayarlar gibi teknolojik donanımlarının yeterli olması gerekir. Teknolojik donanımın yanı sıra ders esnasında kullanılacak etkinlik malzemeleri, eğitim araç gereçlerinin de yeterli olmasının önemli olduğunu söyleyen öğretmenler, bu anlamda çok sıkıntı yaşadıklarını ve etkinlikleri gerçekleştirebilmek adına ya velilerden destek aldıklarını ya da kâğıt kalem etkinlikleri yapmak zorunda olduklarını belirttiler.

Tablo 4.3.3.: Eğitim Etkinliklerinde Donanımların Yeterliliğine Ait Kod ve Frekanslar

Alt Tema	Kod	f
Kurum Donanımının Sağlanmasına Yönelik Görüşler	Bakanlık Bütçesi	3
	Veli Bağışları	3
	Okul Aile Birliği Çalışmaları	1
	Fiziki Yetersizlik	4
	Materyal Yetersizliği	6

Yöneticilerin ifadelerinden bazıları şu şekildedir.

“ MEB tarafından normal devlet okullarında olduğu gibi bizler için de ayrılmış olan bir sistematik var. Biz ihtiyaç bütçemizi belirlediğimiz ve bakanlığa bildirdiğimizde devletimiz bize destek çıkmaktadır. Devletimiz kendi yaptığı planlama doğrultusunda aynı ya da nakdi bize bütçe ayırabiliyor. ” Y1

“Kurumların ihtiyaçlarını karşılaması adına bakanlıktan gelen birimler başına bir para vardır. Bu para öğretmenlerin yapacakları işlerde malzeme ve materyal teminini sağlamak adına harcanır. ” Y3

“Bakanlığımız hem kamu bütçesinden hem de özel sektörden kişileri aktif hale getirip kurumlarımıza atölye vb. alanların kurulmasını sağlamaktadır. Ayrıca velilerimiz arasından da donanımsal kaynaklar sağlanabiliyor” Y1

“Velilerimizle iş birliği içerisinde çalışıyoruz. Mesela resim ve müzik sınıflarımızın hepsi veli iş birliği ile yapılmıştır. ”Y2

“Velilerden bağış yapmak isteyenler olursa onlardan da destek alınarak kurumun donanımları sağlanıyor. ”Y3

“Okul aile birliğimiz çok aktif bir şekilde çalışmaktadır. Donanımlarımız şimdilik yeterli fakat yeterli olmadığı durumlarda da okul aile birliğimizi devreye sokuyoruz. ”Y2

Elde edilen bulgular doğrultusunda bakanlık tarafından ayrılan bütçenin kurumların kendilerine donanım sağlamada yeterli olmadığı, bu nedenle de başka kaynak arayışları içerisine girdikleri görülmüştür.

Öğretmenlerin ifadelerinden bazıları şu şekildedir.

“Kesinlikle hiçbir şekilde değil. Birçok devlet okulu BİLSEMLer’den daha donanımlı diyebiliriz. Bizler burada velilerle iş birliği yaparak zor şartlarda etkinlikler yapmaya çalışıyoruz. ”D4

“Kurumumuz fiziki anlamda yeterli değil ama müdürümüzün bununla ilgili çok fazla çalışmaları bulunmakta. Sınıflarımızı fiziki anlamda geliştirme çabaları var. ”D2

“Sınıflarımız çok kalabalık olduğu için çoğu etkinliği düzenlememiz söz konusu olamayabiliyor. Çünkü sınıflarımız 20 kişilik olduğu için etkinlikteki güvenliği sağlama problem oluyor.”D5

“Yeterli değil. Öğrencilerin farklı etkinlikler yapabilmeleri, daha çok uyarana maruz kalmaları için daha kapsamlı sınıflara ihtiyaç duyulmaktadır. Bunlar oyunlar, deneysel malzemeler gibi malzemelerdir. Ayrıca etkinliklerin düzenlenebilmesi adına sınıfların da fiziki anlamda donanımlı olması gerekir.”D3

“Üstünlerle çalışırken materyallere ihtiyacımız var. Daha masraflı oluyorlar. Farklı malzemeler olmak gerekiyor. Malzemelerimiz olmadığı için bazen çocuklarla kâğıt kalem etkinlikleri yapmak durumunda kalıyoruz.”D5

“Sınıf bazında düzenlediğimiz etkinliklerin malzemelerini sınıftaki öğrencilerden istiyoruz. Her girdiğim sınıf için aylık olarak düzenlenecek etkinlikleri planlayıp gerekli olan malzemeleri aşağı yukarı belirleyip velilere yolluyorum. Onlar da kendi aralarında malzemeleri temin ediyorlar.”D2

“Yeterli değil bence. Okul aile birliği üyelerinden ve oluşturduğumuz whatsapp gruplarından iletişim kurarak donanımları sağlamaya çalışıyoruz. Velilerimizin desteğinin yansira gerekli kurum ve kuruluşlarla da irtibat kurup donanım sağlamaya çalışıyoruz.”D6

Yapılan görüşmeler sonucunda BİLSEMLer’de atölye ve sınıf eksikliği gibi fiziki donanımın yetersizliği, öğrencilere sunulacak eğitim etkinliklerini olumsuz yönde etkilediği görülmüştür. Ayrıca çoğu kurumun normal devlet okulundan ya da özel okuldan daha az materyale sahip olduğu; öğretmenlerin özel yetenekli öğrencilerin eğitim etkinliklerini düzenlemesinde ihtiyaç duyduğu daha farklı ve daha kapsamlı donanımsal malzemelere veli desteğiyle ulaştıkları görülmüştür.

4.3.4. Veli ve Öğrencilerin Kurumlardaki Donanım Yeterliliğine Yönelik Görüşleri

Öğrenci ve velilerin kurumlardaki donanım yeterliliği hakkındaki görüşleri alınarak elde edilen bulgulara betimsel olarak yer verilmiştir.

4.3.4.1. Öğrencilerin Eğitim Etkinliklerinde Donanım Yeterliliğine Yönelik Görüşleri

Bu bölümde eğitim etkinliklerinin düzenlenmesinde fiziksel donanımları yeterli buluyor musunuz sorusu sorularak elde edilen bulgular incelenmiştir. Öğrenciler başka okullarla ortak bina kullanımı, oyun alanının olmaması, sınıfların küçük olması, sınıflarda yeterli malzemelerin olmaması, öğretmenlerin eksik olması gibi nedenlerle donanımları yetersiz olarak belirtmişlerdir.

“BİLSEMler’in verdiği eğitim süreci boyunca karşılaştığı en büyük sıkıntılardan biri materyal ve donanım sıkıntısı bence. Materyal ve donanım sıkıntısı derken; bizim sınıflarımız çok küçük ve dolayısıyla sınıfta malzemeleri koyacak yer, dolap, raf bulunmuyor.” (Ö2)

“... Müzik atölyesi var bazen oraya gidiyoruz ama orda da çok malzeme yok.” (Ö5)

“Yeterli donanıma sahip olduğunu düşünmüyorum. Almamız gereken derslerle donanım yetersiz. Ayrıca normalde kimya dersi alıyordum. Kimya hocasının ayrılmasından dolayı laboratuvardan faydalanamıyorum. Öğretmen yetersizliğinden dolayı diğer sınıflara gönderiliyoruz. Program dışı dersler almak zorunda kalıyoruz.” (Ö3)

Öğrencilerden elde edilen bulgulara göre BİLSEMler’de malzeme ve donanım yönünden eksikliklerin eğitim etkinliklerine katılımı zorlaştırdığı ya da engellediği görülmüştür.

4.3.4.2. Velilerin Eğitim Etkinliklerinde Donanım Yeterliliğine Dair Görüşleri

Bu bölümde eğitim etkinliklerinde kullanılan donanımların yeterliliği sorusu velilere yöneltilerek elde edilen bulgular incelenmiştir. Araştırmaya katılan bazı veliler, kurumun donanımı hakkında içeriye alınmadıkları için fikrinin olmadığını belirtirken bazıları da donanımları yetersiz olarak belirtmişlerdir. Bir veli de okul-aile birliği çalışmalarının yeterli yapılması nedeniyle kurumu donanım olarak yeterli olarak belirtmiştir.

“Yeterli mi değil mi bilmiyorum. Kurum içine girip beklememiz yasak.” (V1)

“Ben gittiğimiz kurumda oturmuş bir düzen olduğunu düşünüyorum. Okul aile birliği de iyi bir şekilde çalışıyor. Gerekli yerlere başvurup, kuruma malzeme almaya, temin etmeye çalışıyorlar.” (V5)

“BİLSEM’den alınan eğitimin ve eğitim süresi boyunca sağlanan donanımın yetersiz olduğunu düşünmekteyim. Bazen bizlere malzememiz yok diyerek, almamızı istedikleri kutu oyunu ya da benzer eşyalar olabiliyor.” (V6)

Elde edilen bulgular doğrultusunda BİLSEMLer’de eğitim etkinliklerinin yeterli donanım ile gerçekleştirilebilmesinin okul- aile birliğinin etkin bir şekilde çalışmalarına bağlı olduğu görülmüştür.

4.4. İletişim ve Bilgilendirme Çalışmaları

Bu bölümde, öğretmenlere, yöneticilere kuruma devam eden öğrencilerin velilerine yönelik bilgilendirme ve yönlendirme çalışmaları yapılıyor mu? İletişim kurma süreci nasıl yönetiliyor? sorularından elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Katılımcılardan sene başında kurum hakkında bilgilendirme ve sene sonunda da durum değerlendirme toplantılarının yöneticiler tarafından yapıldığı; süreç içerisinde ise öğretmenler tarafından yürütülen veli akademileri, veli toplantıları ve veli görüşme günlerinin oluşturulduğu bulguları elde edilmiştir. Yöneticiler veli akademilerinin düzenlenmesinde rehber öğretmenler sorumluyken diğer görüşme günleri ve veli toplantılarından danışman öğretmenlerin sorumlu olduğunu vurgulamışlardır. Bu çalışmaların dışında sürekli olarak whatsapp gruplarından bilgilendirme ve yönlendirme çalışmalarının da yapıldığını belirtmişlerdir. Görüşmeye katılan öğretmenler genel anlamda toplantılar düzenleyerek, görüşme günleri oluşturarak ve iletişim grupları kurarak bağlantı sağladıklarını doğrulamışlardır. 3 öğretmenin velilerle daha rahat bağlantı kurmak adına veli görüşme günleri belirlediklerini; velilerin belirlenen gün ve saatler içerisinde kuruma gelip öğrencileri hakkında detaylı bilgi alabileceklerini belirtmişlerdir. Görüşmeye katılan 4 öğretmen gerek velilerle bağlantı kurmak gerekse eğitim etkinlikleri hakkında bilgilendirme yapmak adına ders gruplarına göre whatsapp grupları oluşturduklarını belirtmişlerdir. Bu konuda elde edilen bulgular, tablo 4.4.’te alt tema, kod ve frekanslar halinde belirtilmiştir.

Tablo 4.4.: İletişim ve Bilgilendirme Çalışmalarına Ait Alt Tema, Kod ve Frekanslar

Tema	Alt Tema	Kodlar	f
İletişim ve Bilgilendirme Çalışmaları	Bire Bir Yapılan Çalışmalar	Veli Akademileri	3
	Öğretmen-Veli Bağlantısının Kurulması	Toplantı	9
		Görüşme Günleri	4
	Genel Yapılan Çalışmalar	Whatsapp Grupları	7
		Yıl Sonu Raporları	1
		Web Sayfaları	1
	İletişim Sürecinde Veli ve Öğrenci Görüşlerinin Payı		

4.4.1. Bire Bir Yapılan Çalışmalar

Yönetici ve öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucunda velilere yönelik yapılan birebir çalışmaların danışman öğretmenler tarafından düzenlenen veli toplantıları, veli görüşme günleri ve rehber öğretmenler tarafından düzenlenen veli akademileri olduğu bulguları elde edilmiştir. Görüşmeye katılan 3 yönetici ve 6 öğretmen de kurumlarında bu çalışmaların düzenlendiğini belirtmişlerdir.

Kurumlarda bulunan rehber öğretmenler tarafından BİLSEM'e devam eden öğrenci velilerine yönelik eğitimler verildiği; dileyen her velinin bu eğitimlere katılarak çocuklarına farklı alanlarda yardımcı olma yollarını öğrendikleri yöneticilerden elde edilen bulgular arasındadır. Veli akademi çalışmalarının planlaması ve içeriği, sene başında rehber öğretmenler tarafından yapıldığı, dönüşümlü olarak da farklı velilere eğitimler verildiği elde edilen bulgular arasındadır. Yöneticiler, BİLSEM'de iş ve işleyiş hakkında velilerin bilgilendirilmesi açısından sene başında idare tarafından, dönem arasında da danışman öğretmenler tarafından veli toplantılarının yapıldığını belirtmişlerdir.

BİLSEM'e devam eden öğrenciler sınırlı süre zarfında kurumda buldukları için velilerin de öğretmenlerle görüşme fırsatının sınırlı olduğu yapılan görüşmeler sonucunda saptanmıştır. Bir kurum yöneticisi bu durumu ortadan kaldırmak adına kurumlarında veli görüşme günleri oluşturduklarını belirtmiştir.

Tablo 4.4.1.: Kurumlarda Bire Bir Yapılan Çalışmalara Ait Kod ve Frekanslar

Kodlar	f
Veli Akademileri	3
Toplantı	9
Görüşme Günleri	4

“ Her sene velilere verilen eğitimler güncellenmektedir. Eğitimi alan velilere yeni eğitimler verilmekte ve bu işin takibi de rehber öğretmenle iş birliği içinde yürütülmektedir. “Y1

“İki haftada bir en yoğun olduğumuz cumartesi günü iki rehber öğretmenimiz eşliğinde veli akademileri düzenleyip velilerimizi bilgilendirme adına toplantı düzenliyoruz. “Y2

“Rehber öğretmenlerimiz tarafından, BİLSEM’de iş ve işleyişin ne şekilde olduğu, düzenlenen etkinlikler hakkında bilgilendirme, veli akademilerinde yapılmaktadır. “Y3

“Danışman öğretmenlerimiz her dönemin başında ve sonunda toplantı yaparlar. “Y2

“Velilerimize yönelik genel bilgilendirmeler, konferanslar ve toplantılar şeklinde düzenlenmektedir. BİLSEM’deki işleyiş ve etkinlikler hakkında bilgilendirme bizler tarafından yapılmaktadır. Yıl sonunda, yapılan etkinlikler ve öğrencilerin durumları hakkında velilere bilgilendirmeler yapılmaktadır. “Y3

“Danışman öğretmenlerimiz ders saati başlamadan bir saat öncesinde velilerle görüşmek için burada olurlar. İletişim kurmak isteyen velilerimiz erken gelip rahatlıkla bizlerle görüşebilirler. “Y2

Öğretmenlerin ifadelerinden bazıları şu şekildedir.

“Genel bilgilendirmeler veli toplantıları yoluyla yapılmaktadır. Bizler okul sonrasında eğitim verdiğimiz için sınırlı sürede veli ve öğrencilerle bir araya gelebiliyoruz. “D1

“Her yıl dönem başındaki veli toplantısında bir etkinliğin kazanımlarını ve amacını ayrıntılı bir şekilde velilere açıklıyorum. “D4

“Her senenin başında genel olarak BİLSEM’i tanıtıcı veli bilgilendirme toplantılarımız yapılmaktadır. Dönem içerisinde de bilgilendirici veli toplantıları yapıyoruz. “D6

“Velilerle görüşme günlerimiz bulunmakta. Dileyen veliler görüşme günlerinde kuruma gelip bilgi alabiliyorlar. Gerek çocuğun durumu hakkında gerekse yapılan etkinliklerin amacı ve süreci hakkında. “D2

“Ayrıca velilerimiz diledikleri zaman kuruma biraz erken gelip bizimle görüşme yapabilirler. Bizler ders başlama saatinden 1 saat öncesinde burada olup gerekli hazırlıklarımızı ve veli görüşmelerimizi yapmaktayız.”D3

“Ayrıca oluşturduğumuz veli görüşme günlerimiz bulunmakta. Dileyen velilerimiz o günlerde gelip görüşme yapabiliyorlar. Fakat buraya gelen öğrencilerin velileri genellikle çalıştığı için o günlerde görüşmek biraz problem olabiliyor. Dileyenlerle uygun olduğumuzda telefonla da görüşüp bilgilendirmeler yapabiliyoruz.”D6

Elde edilen bulgular doğrultusunda velilerin bilgilendirilmesi ve özel yetenekli çocuklarına daha faydalı olmaları adına düzenlenen veli akademilerinin gerekli ve faydalı olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Ayrıca dönem başında ve aralarında düzenlenen veli toplantılarının hem BİLSEM hakkında bilgi vermek hem de öğrencilerin etkinliklere aktif katılımı hakkında geri dönütlerde bulunmak adına önemli olduğu da görülmüştür. Eğitim etkinliklerinin düzenlenmesi ve velilerin bilgilendirilmesi noktasında, BİLSEMler’in okul sonrasında eğitim öğretim vermeleri ve çoğu velinin çalışması; toplantıların sınırlı sürelerde gerçekleşmelerine neden olduğu gözlemlenmiştir.

4.4.2. Genel Yapılan Çalışmalar

Yapılan görüşmeler sonucunda kurum yönetici ve öğretmenlerinin yapmış oldukları genel çalışmaların, whatsapp gruplarında yapılan duyurular, yıl sonunda doldurulan formlar, durum bilgilendirme çalışmaları ve daha çok veliye ulaşmak adına sosyal medya kullanımı olduğu görülmüştür.

Görüşmeye katılan 3 yöneticiden alınan bilgiler doğrultusunda, öğrencilerin dahil oldukları gruplara göre danışman öğretmenler tarafından whatsapp gruplarının oluşturulduğu; bir de kurumun geneline hitap eden, okul aile birliği üyeleri ve yöneticilerin de dahil olduğu grupların oluşturulduğu bilgisi elde edilmiştir.

Yıl sonunda BİLSEM’e devam eden öğrenciler hakkında hem genel toplantılar şeklinde hem de sistem üzerinden veli bilgilendirilmesi yapıldığını belirten yöneticiler ayrıca danışman öğretmenler tarafından doldurulan gözlem formlarının ebilsem denilen sistemde kayıt altına alınarak velilerin de diledikleri zaman bu bilgilere ulaşabileceklerini belirtmişlerdir.

Görüşmeye katılan 1 yönetici ise kurumlar hakkında genel duyuruların yapılmasında sosyal medya ve kurum web sayfalarının da kullanıldığını belirtmiştir.

Tablo 4.4.2. Genel Yapılan Çalışmalara Ait Kodlar

Kodlar	f
Whatsapp Grupları	3
Yıl Sonu Raporları	1
Web Sayfaları	1

Yöneticilerin velilerle iletişim kurma çalışmalarına yönelik ifadelerinden bazıları şu şekildedir.

*"Bizim burada gruplarımız var. Destek grupları, BYF grupları gibi. Bunlardan öğretmenlerimiz hangi gruba giriyorsa o gruba ait whatsapp grupları vardır. Öğretmenlerimiz bu gruplardan iletişim kurarlar. Biz de idare olarak bu şekilde iletişim sağlarız."*Y2

*"Yıl sonunda, yapılan etkinlikler hakkında ve öğrencilerin durumları hakkında velilere bilgilendirmeler yapılmaktadır. Öğretmenler sene başında belirlenen planları uygulayarak yıl sonunda bu planların ve yapılan eğitimlerin sonuçlarını e-bilsem sistemine girerek velilere geri dönüş yaparlar."*Y3

"... Twitter hesabı olsun, okulun web sitesi olsun burada duyurular yapılır." Y3

*"Bir hafta öncesinden yapılacak olan etkinlik hakkında bilgilendirmeler, gerekli olan malzemelerin temini oluşturmuş olduğumuz whatsapp gruplarından velileri bilgilendiriyoruz."*D2

*"Velilerimiz genellikle çalışan veliler oldukları buraya gelip bilgi alma noktasında zorlanabiliyorlar. Bu durumu oluşturduğumuz whatsapp gruplarından bilgilendirmeler yaparak çözmeye çalışıyoruz."*D5

Elde edilen bulgular doğrultusunda danışman öğretmenlerin yıl sonunda e-bilsem sistemine öğrenciler hakkında bilgiler girerek çocukların durumları hakkında velileri bilgilendirme ve yönlendirme çalışmalarının arasında olduğu görülmüştür. BİLSEM öğrencilerinin okullarından sonra kuruma gelmesi ve velilerinin çoğunun çalışması nedeniyle düzenlenen toplantıların verimli geçmediği bunun yerine oluşturulan whatsapp gruplarının veli bilgilendirme ve iletişimde önemli olduğu görülmüştür.

4.4.3. İletişim Sürecinde Veli ve Öğrenci Görüşlerinin Payı

Bu bölümde katılımcılardan veli ve öğrencilere, eğitim etkinliklerinin düzenlenmesinde sizin fikriniz alınıyor mu? sorusundan elde edilen bulgulara, 2 başlık altında yer verilmiştir.

4.4.3.1. İletişim Sürecinde Veli Görüşlerinin Payı

Eğitim etkinliklerinin düzenlenmesinde velilerin görüşleri alınıp elde edilen bulgular incelenmiştir. Velilerden bazıları fikir alışverişinde bulunulduğunu belirtirken, çoğunluğu ise karar verici olanın kurum olduğunu, tek taraflı duyuru amaçlı iletişimin kurulduğu, kurumdaki yetkili kişilere ulaşmada sıkıntı yaşadıklarını, ailenin tamamen pasif halde olduğunu belirterek veli ve kurum arasında kopuklukların yaşandığını belirtmişlerdir.

“Hayır. Fikir alış-verişinde bulunulduğunu düşünmüyorum. Düzenlenecek olan etkinliklere kendileri karar veriyorlar.” (V1)

Hayır. BİLSEM’deki kişilerle ilgili iletişim problemi yaşıyorum. İş ve işleyişin yavaş ilerlemesi, evrak işlemlerinin problem olması, kurumu aradığımızda kimseye ulaşamamak, kiminle muhatap olacağımızı bilmemek benim için büyük bir sıkıntı. Öğrencim hakkında bilgi alamıyorum ve bir problemim olduğunda kiminle görüşeceğimiz, kimi muhatap alacağımız belli değil. Etkinlikler konusunda ve diğer konularda bir iletişim kopukluğu bulunmakta. (V4)

“Hayır. En başta da söylediğim gibi BİLSEMLer’de en büyük eksik, eğitimde başarıyı getiren öğretmen, öğrenci ve veli üçlüsün birlikte hareket etmemesi, iş birliği içinde olmaması, velinin etkinliklere, içeriğe çok dahil edilmeden görüşlerinin alınmadan işlerin yürümesidir.” (V5)

“Fikir alışverişinde bulunuluyor ancak ne yazık ki görüşlerimiz dikkate alınmıyor. Sadece sormak için sorduklarını düşünüyorum. Uygulama boyutunda görüşler dikkate alınmıyor.” (V6)

Elde edilen bulgular sonucunda eğitim etkinliklerinin verimli bir şekilde düzenlenebilmesinde velilerle iyi bir diyalog kurulmasının önemli olduğu görülmüştür.

4.4.3.2. Etkinliklerde Öğrenci Görüşlerinin Payı

Bu bölümde eğitim etkinliklerini düzenlemede öğrencilerle iletişim kurularak görüşlerinin alınması konusu incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre ya etkinlik sonrasında arta kalan zamanlarda ya da etkinlik değerlendirmeleri esnasında anket ve form gibi yöntemlerle öğrenci görüşlerinin alındığı ortaya çıkarken; etkinlikler sırasında fikirlerinin alınmaması, sadece duyuru amaçlı bilgilendirmelerin yapılması, uygulanacak olan etkinliklerin kurum tarafından belirlenmesi de elde edilen bulgular arasındadır.

“ Bizim fikirlerimizi almak için öğrenciler ve velilere yönelik anketler ve formlar doldurtuluyor ama fikirlerimizin hiçbiri uygulanmıyor veya fikirlerimiz kısa süreliğine uygulanıp sonra ortadan kaldırılıyor. ”(Ö2)

“ Öğrencilerin fikri alınmıyor. BİLSEM’in yönetimine uygun müfredatta ders işleniyor... ”(Ö6)

“ Etkinlikleri düzenledikten sonra değerlendirme olarak not yok ama öğretmenimiz bize sorular soruyor. Yanlış yaparsak nasıl olması gerektiğine dair bizi bilgilendiriyor. Neden böyle oldu diye etkinliğin üzerine konuşuyoruz. ”(Ö1)

“ Öğretmenler bizim fikrimizi alıyorlar. ”(Ö5)

BİLSEMLER’de eğitim etkinliklerinin düzenlenmesinde etkinlik öncesinde duyuru amaçlı bilgilendirme şeklinde; etkinlik sonrasında da değerlendirme tarzında öğrencilerin görüşlerine yer verildiği görülmüştür.

4.5. Mesleki Çalışmaları Destekleme

Kurum yöneticilerine örgütün amaçları doğrultusunda BİLSEM öğretmenlerinin kendilerini geliştirmelerine ve gerekli donanımına sahip olmalarına katkı sağlıyor musunuz? Bu noktada eşgüdümleme sürecini nasıl yönetiyorsunuz? Soruları yöneltmiştir. Öğretmenlerin mesleki gelişimlerine yönelik ne tür çalışmalar yapıldığını ortaya koymak adına elde edilen bulgulara bu bölümde yer verilmiştir. Yöneticilere öğretmenlerinin mesleki anlamda gelişmesini destekleme adına yapmış oldukları çalışmalar sorulduğunda, genel anlamda BİLSEM öğretmenlerinin araştıran, kendini geliştiren ve özel ilgi alanları olan öğretmenler olduklarını belirterek, genel anlamda kurum olarak özel bir çalışmalarının olmadığını sadece öğretmenlerden gelen istek ve talepler doğrultusunda ilgili yerlerle bağlantı kurarak kurslara, toplantılara, çeşitli eğitimlere katılmalarını ya

da özel ilgi alanı olan öğretmenlerin eğitim almalarını desteklediklerini belirttiler. Zaman anlamında problem yaşamamak adına eğitimlerin ders saatlerinin dışında planlanmasının yapıldığını belirttiler. Yöneticilerden elde edilen bulgular Tablo 4.5.'te 2 alt tema şeklinde ele alınmıştır.

Tablo 4.5. Mesleki Çalışmaları Desteklemeye Ait Alt Temalar

Tema	Alt Tema	Kodlar
Mesleki Çalışmaları Destekleme	Farklı Kurum ve Kuruluşlarla Kurulan Bağlantı	Üniversiteler Vakıflar
	Öğretmenlerin Mesleki Yeterlilik ve Doyuma Ulaşma İstekleri	Toplantılara Katılım Konferanslara Katılım Hizmet İçi Eğitimlere Katılım Alanında Uzman Eğitimi Eğitimde Yeni Yaklaşımları Takip Etme

4.5.1. Farklı Kurum ve Kuruluşlarla Kurulan Bağlantı

Araştırmaya katılan 1 yönetici BİLSEMler'de düzenlenen eğitim etkinliklerinin yeterli olabilmesi adına üniversiteler ve çeşitli vakıflarla bağlantı kurmanın önemli olduğunu vurgulamıştır. Farklı vakıfların öğretmen ve öğrencilerin gelişimleri adına BİLSEMler ile eş zamanlı çalışmalarda bulunduğunu belirterek üniversitelerin de yapmış oldukları çalışmaları yakından takip etme ve içinde yer almanın öğretmenlerin gelişimlerini desteklediğini belirtmiştir.

Tablo 4.5.1.: Bağlantı Kurulan Kurum ve Kuruluşlara Ait Kod ve Frekanslar

Alt Tema	Kodlar	f
Farklı Kurum ve Kuruluşlarla Kurulan Bağlantı	Üniversiteler	1
	Vakıflar	1

“ Gerek dışarıda zeka, bilim ve sanatla işbirliği içerisinde olan vakıflardan, gerekse yakınımızda bulunan çeşitli üniversitelerden öğretmenlerimizin gelişimlerine destek olması anlamında çalışmalarımız bulunmaktadır. ”Y1

Yöneticilerle yapılan görüşmeler sonucunda düzenlenecek olan eğitim etkinliklerinin düzenlenmesi noktasında üniversiteler, vakıflar, belediyeler gibi kurum ve kuruluşlarla bağlantı kurmanın yetersiz olduğu görülmüştür.

Kurumların öğretmen gelişimini destekleme noktasında bağlantı kurmada ve hizmet içi eğitimlerin açılmasını sağlama noktasında önemli olduğu görülmüştür.

4.5.2. Öğretmenlerin Mesleki Yeterlilik ve Doyuma Ulaşma İstekleri

Yöneticiler, öğretmenlerin kendilerini geliştirmek adına düzenlenen konferans, toplantı ve hizmet içi eğitimlerine katılma isteğinin bulunduğunu belirterek; esnek yapıda olan programın uygun olduğunu, dilerlerse ders saatlerinin dışında bu tarz eğitimlere katılım sağlayabileceklerini vurgulamışlardır. Eğitimde yeni yaklaşımları da takip edip farklı eğitimlere katılmanın, kendilerini geliştirme noktasında önemli bir yeri olduğunu belirten yöneticiler bağlantı kurma noktasında öğretmenlerine yardımcı olduklarını da belirtmişlerdir. Yapılan görüşmeler sonucunda BİLSEM öğretmenlerinin belirli bir donanımına sahip olduğu fakat süreç içerisinde kendilerini yenilemek adına toplantı ve konferanslara katılımlarında; kurum yöneticilerinin sadece bağlantı kurma konusunda ve ders saatleri yönünden ayarlama ile yardımcı oldukları görülmüştür. Öğretmenlerin gelişimini desteklemek adına düzenlenen eğitimlerin zamansal ve içerik planlama sürecinde öğretmenlerin istek ve taleplerinin dikkate alındığı, BİLSEM eğitim programının esnek bir planlamasının olduğu, bunun da genellikle öğretmenlerin boş günlerinde ve ders dışı zamanlarda eğitim planlamalarının yapıldığı görülmüştür. İl, ilçe milli eğitim müdürlükleri ve Özel Eğitim Daire Başkanlığı ile görüşüp öğretmenlerine yönelik hizmet içi eğitimler açılmasını sağlama yönünde çalışmalarının bulunduğunu 2 yönetici belirtmiştir.

Tablo 4.5.2.: Öğretmen Yeterliliklerinin Desteklenmesi ve Geliştirilmesine Yönelik Kod ve Frekanslar

Alt Tema	Kodlar	f
4.5.2. Öğretmenlerin Mesleki Yeterlilik ve Doyuma Ulaşma İstekleri	Toplantılara Katılım	3
	Konferanslara Katılım	3
	Hizmet İçi Eğitimlere Katılım	2
	Alanında Uzman	2
	Öğretmenlerin Verdiği Eğitim	
	Eğitimdeki Yeni Yaklaşımları	1
	Takip Etme	

“Ders dışı zamanlarda sabah erken gelerek ya da hafta sonlarında kendi belirledikleri konularda eğitim, toplantılar ya da konferanslar düzenleyerek öğretmenlerimizin kendilerini geliştirme yönünde çalışmalar yapıyoruz.”Y1

“ Öğretmenlerimiz mesleki yeterliliklerini geliştirmek adına kurslara, seminerlere, kongrelere, konferanslara gidiyorlar. Bizim yaptığımız hizmet içi eğitim sadece. Bu eğitimlerin oluşturulması esnasında öğretmenlerimize destek oluyoruz. ”Y2

“ BİLSEM olarak öğretmeni geliştirmek adına bir çalışmamız bulunmamaktadır. Dilerlerse kendi istedikleri çeşitli kurs ve seminerlere katılabilirler. ”Y3

“Ders dışı zamanlarda sabah erken gelerek ya da hafta sonlarında kendi belirledikleri konularda eğitim almalarını ve kendilerini geliştirmelerini sağlıyoruz”. Y1

“Saat 15.30 da derslerimiz başlıyor. Bu saatlerin öncesinde öğretmenlerimiz hizmet içi eğitim alabiliyorlar. Resmi olmayan bölümlerden de öğretmenler kendilerini yetiştirmek adına kurslar alabiliyorlar. ”Y2

Eğitimlerin oluşturulması esnasında öğretmenlerimize destek oluyoruz. Mesela son yapacak olduğumuz ara tatil sonrasında bir hizmet içi açacağız. Öğretmenlerden talep topladık... En çok istek alan eğitimi o ay hizmet içi eğitim olarak planlıyoruz. İlçemize gönderiyoruz. İlçemiz de uygun görür ve eğitimi verecek yeterlilikte bir kişi varsa onlar ayarlıyorlar ve eğitim veriliyor. Y2

“ Öğretmenler, bakanlığın ve daire başkanlığının düzenlediği etkinliklere veya seminerlere kendi istekleri ile katılıp, kendini geliştirme amacıyla eğitim alabilirler. ”Y3

BİLSEM öğretmenlerinin bilimsel araştırma, akademik ya da sanatsal birikimle donanımları bulunmaktadır. Kendi arkadaşlarından bir adım ön plana çıkmış bireylerdir. Seçim sürecinden geçerek geliyorlar fakat hayat sürekli gelişen ve yeni donanımlar gerektiren bir süreç. Bizler de yıl içerisinde kadrolu ya da görevlendirme görev yapan arkadaşlarımıza eğitimleri ders dışı zamanlarda olacak şekilde planlama yapıyoruz. Y1

“Öğretmenlerimiz mesleki yeterlilikten geçip geliyorlar ama bakanlığımızın yaptığı sınav ve mülakatların dışında ekstra şöyle bir durum var. Eğitimde yeni yaklaşımlar söz konusu. Öğretmenlerimiz de buna ayak uydurmak adına sürekli hizmet içi eğitim alıyorlar, özel ya da resmi. ”Y2

“Zaten öğretmen, kendini alanında yetiştirmiş bir şekilde, sınavlara girip belli bir aşamadan geçtikten sonra buraya geliyor.”Y3

“Gerek dışarıda zeka, bilim ve sanatla işbirliği içerisinde olan vakıflardan, gerek bakanlığımızın düzenlemiş olduğu hizmet içi eğitimlerden, gerekse yakınımızda bulunan çeşitli üniversitelerden, gerekse öğretmenlerimizden kendi alanlarında uzmanlaşmış olanlardan diğer meslek arkadaşlarına destek olması anlamında çalışmalarımız bulunmaktadır.”Y1

“ Kurum içinde kendi aramızda bir paylaşım yapıyoruz. Mesela bir öğretmenimiz 3D yazıcı hakkında kurs almış, kendini çok iyi geliştirmiş bir öğretmenimizdi. Diğer öğretmenlerimiz ondan kurs istediler. Bizler de kurs ayarladık.”Y2

Yöneticilerle yapılan görüşme sonucunda BİLSEM öğrencilerinin bilgi ve donanım olarak normal öğrencilerden farklı oldukları, görev yapan öğretmenlerin de bu öğrencilere yetebilecek düzeyde mesleki yeterliliğe sahip olmaları gerektiği görülmüştür. BİLSEM öğretmenlerinin öncesinde donanım bakımından bir elemenden geçerek göreve başlamalarına rağmen süreç içerisinde kendini geliştirme ve öğrencilere yetebilme ihtiyacı duydukları; bunun için de çeşitli eğitimlere katılmak istedikleri görülmektedir.

4.6.Öğrencilerin Etkinliklere Aktif Katılımına Yönelik Görüşler

Bu bölümde öğrencilerin etkinliklere aktif katılımını arttırmaya yönelik çalışmaları tespit etmek amacıyla öğrenci, veli, öğretmen ve yöneticilerle görüşmeler yapılmıştır. Elde edilen bulgular 2 alt tema şeklinde ele alınmıştır.

4.6.1. Öğrencilerin Etkinliklere Katılım Çalışmaları

Bu bölümde BİLSEM’de eğitim etkinliklerinin okul sonrasında ya da hafta sonlarında düzenlenmesinin aktif katılımı etkileme durumları incelenmiştir. Okuldan izin alma gerekliliği, yorgunluk, okul dışındaki kurslar nedeniyle zaman sıkıntısı çekme, yoğunluk, ulaşım gibi faktörlerin etkinliklere katılımı zorlaştırdığı; öğrencinin programına göre planlamanın yapılması, zaman planlamasının veli ve öğrenci ile birlikte yapılması öğrencilerin eğitim etkinliklerine aktif katılımını kolaylaştırdığı görülmüştür.

Evet benim için sorun oluşturuyor fakat herhangi bir çözüme ulaştıramıyoruz. BİLSEM'e hafta içi gidiyorum. Oraya ulaşım konusunda sıkıntı çekiyorum. Üç vasıta değiştirerek gidiyoruz. Okuldan sonra yorgun oluyorum zaten bir de yolda, trafikte yoruluyorum. Hafta içi ve hafta sonu boş zamanım olmuyor. Bu sebeple bazı sınavlara, olimpiyatlara gidemiyorum. (Ö3)

“ Önceden hafta içi gidiyordum BİLSEM'e. O zaman çok zor oluyordu benim için. Sabahtan okula geliyordum. Öğleden sonra da BİLSEM'e gitmek beni çok yoruyordu. Hafta sonu olması daha iyi oldu. ”(Ö1)

“ Eğer okul dönemine denk geldiyse ve direkt BİLSEM'e geçmemiz gerekiyorsa ya ilk başta BİLSEM'den yazı alıp okula gönderiyoruz ve izinli sayılıyor ya da okuldan çıktuktan hemen sonra servise binerek BİLSEM'e geçiyoruz. ”(Ö2)

BİLSEMLer'de düzenlenen eğitim etkinlikleri okul sonrasında ya da hafta sonlarında olduğu için öğrencilerin ulaşım, zamansal olarak yetişememe, yoğunluk nedeniyle dinlenmeye vakitlerinin kalmaması gibi sıkıntıların aktif katılımı olumsuz yönde etkilediği görülmüştür.

4.6.2. Öğrenci Katılımını Arttırma Çalışmaları

Öğretmenlere, veli ve yöneticilere eğitim etkinliklerine aktif katılımı sağlama süreci ile ilgili sorular sorulduğunda elde edilen bulgulara bu bölümde yer verilmiştir. Öğretmenlere eğitim etkinliklerine öğrencileri aktif şekilde dahil etme yolları sorulduğunda, öğrencilerin BİLSEM'e sevak geldiklerini, özel yetenekli öğrencilerin kişilik özellikleri gereği içinde buldukları durumu kolay bir şekilde yönetebildiklerini belirtirken kendilerinin ise ders içeriklerini dikkat çekici olacak şekilde zenginleştirdiklerini, öğrencilerden gelen istek ve talepleri göz önünde bulunduklarını belirtmişlerdir. Katılımcılardan elde edilen bulgular Tablo 4.6.2.'de sunulmuştur.

Tablo 4.6.2.: BİLSEMLer’de Aktif Öğrenci Katılımını Arttırma Çalışmalarına Ait Kod ve Frekanslar

Alt Tema	Kod	f
Öğrenci Katılımını Arttırma Çalışmaları	Velilerin Aktif Katılımını Arttırma Çalışmaları	
	Ders İçeriğini Zenginleştirme	4
	Öğrencileri İşin İçine Katma	3
	Ders Programlarında Yapılan Düzenlemeler	3

Elde edilen bulgular doğrultusunda, aktif şekilde öğrenci katılımının sağlanmasında yönetici, öğretmen, veli ve öğrencilerin koordinasyonun önemli olduğu görülmüştür.

BİLSEM eğitim etkinliklerinin okul sonrasında olması katılım açısından çeşitli güçlükler oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan bazı veliler, öğrencilerin BİLSEM’de düzenlenen eğitim etkinliklerine katılabilmesi adına çocuğunu okul çıkışında BİLSEM’e gidecek şekilde hazırlayarak gönderdiğini, BİLSEMLer’in belirli bölgelerde olmasının ulaşım ve trafik sıkıntısını ortaya çıkarttığını ve kuruma ulaşana kadar geçen sürenin yorgunluğu oluşturması, çocuğun ders programına göre bir planlamanın yapılmadığını, okul çıkış saatlerinin farklı olması nedeniyle etkinliklere katılmak adına okul yönetiminden izin almalarının gerektiğini ya da devamsızlık haklarını kullandıklarını belirtirken bazı veliler de sene başında zamansal uygun planlamanın yapıldığını belirttiler.

“Okul sonrası olduğu için yetişmek çok zor oluyor. Bu yüzden çocuğumun yanına fazladan beslenme, ders araç-gereçleri koymak zorunda kalıyorum. Okul çıkışında da direkt BİLSEM'e geçiyoruz.” (V1)

“Çocuğum tam gün bir okula gidiyor. Bu nedenle hep hafta sonu gidiyorduk ama bu sene BİLSEM’in belirlediği günde gitmek zorunda kaldık. Bu nedenle de hafta içi gidiyoruz. Normal okulundan izin alarak erken çıkmak durumunda kalıyoruz.” (V2)

“Derslere başlamadan önce bizim talebimiz soruldu. Bizim talebimiz de hafta sonu olması yönünde olduğu için bize anlayış gösterdiler. Ayrıca okuldaki ders programı, destek eğitim programına da uymadığı için hafta sonunu tercih ettik.” (V4)

“BİLSEM’de herhangi bir etkinlik düzenleneceği zaman izin belgesi alıp okula götürerek etkinliklere katılıyoruz. Bazen de sırf etkinlikten geri kalmasın diye okuldaki derslere katılmıyoruz, devamsızlık hakkımızı kullanıyoruz.” (V6)

Katılımcı velilerden elde edilen bulgular göstermektedir ki, veliler BİLSEM'deki eğitim etkinliklerine aktif katılımı önemsedikleri için öğrencilerin okullarıyla görüşerek ve BİLSEM yönetimleriyle iş birliği yaparak çeşitli çözümler üretmektedirler.

Öğretmenler düzenlenen eğitim etkinliklerinin okullardan farklı, dikkat çekici ve öğrencilerin sahip oldukları özellikleri ortaya çıkarabilecek boyutta zenginleştirildiğini belirtmişlerdir. Eğer öğrencilere farklı etkinlikler sunulmazsa sıkılabileceklerini ve etkinliklere katılmak istemediklerini de vurgulamışlardır. Ayrıca özel yetenekli öğrencilerin farklı özelliklere sahip olduklarını, tasarım, yaratıcılık gibi farklı boyutlarda etkinlik planlanmasının önemli olduğunu belirten öğretmenler, öğrenci gruplarının çok iyi tanınmasının, öğrencilerin sahip oldukları özellikleri ortaya çıkarmada ve aktif katılımında büyük bir pay sahibi olduğunu da vurgulamışlardır. BİLSEM'e farklı okullardan farklı öğrencilerin geldiğini, her öğrenciye hitap edebilecek tarzda eğitim etkinliklerin zenginleştirilmesini belirten öğretmenler, bunun öğrenci katılımında önemli olduğunu vurguladılar. Her öğrencinin oyun ya da tasarım odaklı etkinliklere severek katıldığını belirten öğretmenler, derslerin içeriğini bu yönde zenginleştirerek öğrencilerin aktif katılımını sağladıklarını belirtmişlerdir. Görüşmeye katılan 1 öğretmen öğrenci gruplarının birbirinden farklılık gösterebileceğini, etkinlikler esnasında öğrencilerin istek ve taleplerinin alınmasının önemli olduğunu vurgulayarak fikirleri alınan öğrencilerin daha istekli bir şekilde etkinliklere katıldığını belirtmiştir. Düzenlenen etkinliklerde motivasyonu sağlama amaçlı öğrencilerin ilgi duyduğu etkinlikleri kullanma ya da öğrencilerin ders içeriğinde söz sahibi olmalarının aktif katılımı arttırdığı görülmüştür. BİLSEM'e gelen öğrencilerin okullarından sonra ya da hafta sonları kuruma gelmeleri zamansal anlamda iyi bir planlama yapmayı gerekli kılmıştır. Öğretmenler; öğrencilerin devam edeceği gün belirlenirken öğrenciye en uygun günün seçilmesinin eğitim etkinliklerine aktif katılımı arttırdığını belirtmişlerdir. Elde edilen bulgular Tablo 4.6.2.'te sunulmuştur.

“ Burada oluşturulan etkinliklerin okuldaki etkinliklerden daha farklı olacak şekilde düzenlenmesi ve zenginleştirilmesi gerekmekte. Bu nedenle ders öncesinde ders planlarımızı zenginleştirme çalışmaları yapıyoruz. Öğrenciler de etkinliklere severek katılıyorlar. ”D3

“Herkes hitap edecek şekilde etkinlikleri ayarlayarak her öğrencinin etkinliklere katılmasını sağlıyoruz. Bazen de etkinlikleri uygulama esnasında oyunları da devreye sokabiliyoruz ya da tasarlatma yönündeki etkinliklere severek katılabiliyor çocuklar. Bazen de konuyu söyleyip nasıl yapmak istediklerine kendileri karar verebiliyorlar. Ortaya farklı ürünler, fikirler çıkabiliyor. ”D6

“Özel yetenekli çocukların en güzel özelliklerinden birisi ne kadar okuldan yorgun da gelseler çok güzel bir şekilde etkinliklere katılabiliyorlar. Yeter ki onun ilgi ve ihtiyaçlarını karşılansın. Eğer onun ihtiyaçlarını karşılarsa saatlerce onunla uğraşabilirler. ”D5

“Burada oluşturulan etkinliklerin okuldaki etkinliklerden daha farklı olacak şekilde düzenlenmesi ve zenginleştirilmesi gerekmekte. Bu nedenle ders öncesinde ders planlarımızı zenginleştirme çalışmaları yapıyoruz. Öğrenciler de etkinliklere severek katılıyorlar. ”D3

“Özel yetenekli çocuklara uzay, dinazorlar, keşfedilmemiş konuları ortaya koyarsanız hemen ilgi duyuyorlar ama okuldaki bir etkinliği yaparsanız ilgi duymuyorlar. ”D5

“Farklı okullardan farklı ilgilere sahip olan öğrenciler bir arada eğitim alıyor. Bu nedenle herkese hitap edecek şekilde etkinlikleri ayarlayarak her öğrencinin etkinliklere katılmasını sağlıyoruz. Bazen de etkinlikleri uygulama esnasında oyunları da devreye sokabiliyoruz. ”D6

“Düzenlenen etkinlikler öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılarsa saatlerce onunla uğraşabilirler. Ben öyle etkinlikler biliyorum ki ilgi ve istekleri doğrultusunda olursa 4 saat severek onunla çalışıyor çocuklar. ”D5

“Ben genellikle ısrar etmeden öğrencinin ilgisini çekebilecek noktaları yakalamaya çalışıyorum. Eğer katılmak istemiyorsa zorlamadan belki arkadaşına yardım etmek istersin diyerek etkinliğe dahil etmeye çalışıyorum. Bazen etkinlikler ders esnasında bile gelişebiliyor. Örneğin süsleme vb. olaylar yokken öğrencilerin talebi üzerine etkinliğe onlar da dahil edilebiliyor. Süreç biraz da potansiyele göre değişebiliyor. ”D2

“Bu çocukların hayatları sadece okul ve BİLSEM olmuyor. Başka kurslara da katılıyorlar. Piyano, özel dersler vb yerlere de gidiyorlar. ”D5

“Zaman sıkıntısı yaşayan öğrenciler iki şekilde karşımıza çıkıyor; birincisi farklı kurslara devam ettikleri için BİLSEM’i öteleyenler; ikincisi hafta içi okul dersleri geç bittiği için yetişemeyenler. Bu grup için iki farklı güne dersler toplanabiliyor. ”D4

“Hafta içi ve hafta sonu ayrı gruplar oluşturularak öğrencilerin okul zamanlarına göre uygun olan günde gelmeleri sağlanmaktadır. ”D1

Elde edilen bulgular doğrultusunda düzenlenen eğitim etkinliklerinde öğrencilerin kendilerini ifade etme fırsatı bulmalarının katılımı önemli olduğu görülmüştür. Sıkılgan yapıda olan özel yetenekli bireylere okullardakinden farklı alanlarda etkinlik sunulması, danışman öğretmenlerin dersine gireceği öğrenci potansiyelini iyi keşfetmiş olması ve her duruma hazırlıklı şekilde derse gelmesinin önemli olduğu görülmüştür.

4.7. Eğitim Etkinliklerinin Değerlendirme Süreci

Yapılan görüşmelerden kurumlarda uygulanan eğitim etkinliklerinin verimliliğini belirleme noktasında yapılan çalışmalar hakkında bulgular elde edilmiş ve bu bölümde ele alınmıştır. Görüşmeye katılan yöneticilere “Verilen eğitim etkinliklerinin etkililiği ve verimliliğini tespit etme konusunda ne tür çalışmalar yapıyorsunuz?” sorusu yöneltildiğinde BİLSEM’e kabul edilen öğrencilerin bir sınavdan geçerek, yüksek düzeyde ilgi ve beceri gerektiren eğitimlere hazır olarak geldiklerini belirterek süreç içerisinde ve etkinlik sonrasında olacak şekilde değerlendirmelerin yapıldığını; öğrencilerin değerlendirilmesinde not sisteminin uygulanmadığı, onun yerine etkinliklere katılım ve farklı projelerde başarılı olma durumlarının raporlanarak yapıldığını vurgulamışlardır. Ayrıca çoğu öğrencinin kuruma sevak ve isteyerek geldiği için etkinlikleri de başarıyla tamamladıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 4.7. Eğitim Etkinliklerinin Değerlendirme Sürecine Ait Alt Tema, Kod ve Frekanslar

Tema	Alt Tema	Kodlar	f
Eğitim Etkinliklerinin Değerlendirme Süreci	Eğitim Etkinlikleri Sırasında Yapılan Çalışmalar	ARGE toplantıları	2
	Etkinlik Sonunda Yapılan Çalışmalar	Proje Başarıları	1
		E-Bilsem Modülü	1
		Ödüllendirme	1
	Klasik Denetleme Süreci	Bakanlık Formlarının Doldurulması	3
		Yenilikçi Denetleme Süreci	Kurum Kültürü Oluşturma
	Başarılı Öğretmenin Desteklenmesi		1

Etkinliklerin değerlendirme süreci yönetici ve öğretmenler boyutunda ele alınırken, denetleme süreci yöneticiler boyutunda ele alınmıştır.

4.7.1. Eğitim Etkinlikleri Sırasında Yapılan Çalışmalar

2 yönetici eğitim etkinliklerinin düzenlenmesinden önce uygunluk yönünde bir değerlendirme toplantısı yaptıklarını belirtmiştir. 1 yönetici ise öğretmenlerin öğrenciler hakkında raporlama sistemiyle bilgi girişi yaptığını belirtmiştir. İdare olarak görevlerinin ise danışman öğretmenler tarafından sisteme girilen bilgileri onaylamak olduğunu belirtmişlerdir.

Yöneticilerden 1 tanesi haftalık olarak öğretmenlerin toplandığını ve bir sonraki hafta için uygun etkinlik değerlendirmesini yaparken, bir önceki haftada uygulanan etkinliğin değerlendirilmesinin de yapıldığını belirtmiştir. Yapılan toplantının rapor haline getirilerek yöneticilere teslim edildiğini, idarenin de kontrol ettiğini belirtmiştir.

“Her hafta yapılan etkinliklerin, danışman öğretmenler tarafından doldurulması gereken raporları bulunmaktadır. Haftalık olarak öğretmenlerimizin etkinlikler hakkında konuşup, düzenlemeler yaptığı toplantılar bulunmaktadır. Bu toplantılar sonucunda etkinliklerin artı eksi değerlendirilmesi yapıp tutanaklara alınmaktadır.”

Öğretmenlerin haftalık olarak etkinlikleri ve öğrencileri değerlendirmeleri hem eğitimdeki eksiklikleri belirlemek adına hem de öğrenci velilerine geri dönütte bulunmaları adına önemli olduğu görülmüştür.

4.7.2. Eğitim Etkinliklerinin Sonunda Yapılan Çalışmalar

Yöneticilerin hepsi eğitim etkinliklerinin sonunda öğretmenlerin doldurması gereken değerlendirme formlarının bulunduğunu, raporların yanı sıra çeşitli proje ve turnuvalara katılan öğrencilerin ödüllendirilmesi ve başarısına göre de eğitim gruplarını tamamlayarak bir üst seviyeye geçtiklerini belirtmişlerdir.

BİLSEM’de yapılan değerlendirmenin sınav ya da not şeklinde olmadığını belirten yöneticiler, genel anlamda öğrencilerden beklenenin etkinliklere katılma, eğitim basamaklarını tamamlama ve bir proje geliştirebilmek olduğunu vurguladılar.

“Değerlendirme boyutunda sınav, not verme gibi durumlar söz konusu değildir. Sadece etkinliğe katılım, projeyi gerçekleştirebilme şeklinde değerlendirme yapılmaktadır.”Y1

“Burada başarılı ya da başarısız olma gibi bir durum yok.”Y3.

Görüşmeye katılan yöneticilerden 1 tanesi, danışman öğretmenlerin derslerine girdikleri öğrencileri bireysel olarak değerlendirerek, gözlem ve önerilerini bir rapor halinde e-bilsem modülünde kayıt altına aldıklarını; kendilerinin ise bu formları onaylamakla sorumlu olduklarını belirtmiştir.

“Normal okullardaki e-okul gibi bizde de e-bilsem vardır. Orada öğrencinin bireysel olarak değerlendirmesini yapıyoruz. Öğretmenler e-bilsemde bireysel değerlendirmeleri yaparlar. İdareciler olarak biz de onaylama sürecini yaparız.”Y2

Yöneticilerden 1 tanesi BİLSEM’e devam eden öğrencilerden gerçekleştirmeleri beklenen projeye, turnuva, yarışma vb. etkinliklere katılma durumlarında öğrencilerin çeşitli şekillerle ödüllendirilerek değerlendirme yaptıklarını belirtmiştir.

“Herhangi bir turnuvada ya da projede başarılı olanlar sosyal medya hesaplarında ilan edilir ve bunlara çeşitli ödüller verilir. Ayrıca öğrenci ile ilgili daire başkanına çeşitli bilgilendirmeler yapılıyor.”Y3

Değerlendirmelerinin not ya da sınav şeklinde olmaması öğrencilerin kendilerini daha rahat hissetmelerini ve daha iyi ifade etmelerini sağladığı; yapılan değerlendirmenin e- bilsem modülüne kayıt edilmesi geri dönüt sağlama açısından

önemli olduğu gibi öğrencilerin eğitim gruplarının da değişmesini sağladığı görülmüştür.

4.7.3. Klasik Denetleme Süreci

Yöneticilere eğitim etkinliklerinde çalışanlarını nasıl yönettikleri; denetleme, kontrol etme mekanizmasını nasıl kullandıkları sorulduğunda genel anlamda normal okuldaki denetleme ve değerlendirme süreçlerinden hiçbir farkı olmadığını belirtirken 2 yönetici klasik denetleme yöntemi kullandığını, 1 yönetici ise kurumda klasik denetleme sürecinin yansıra çalışanlarının mutlu bir ortamda çalışarak başarıya ulaşmaları adına çağdaş denetim süreçlerini de kullandığını belirtmiştir. Denetleme ve değerlendirmenin süreç içerisinde alınan yolu görmek ve çevreye geri dönütlerde bulunabilmek adına önemli olduğunu bildiren yöneticiler, değerlendirme formlarının yansıra katılım sağlanan projeler ve alınan ödüllerin de önemli olduğunu vurguladılar.

Kurumlarında klasik denetleme sürecini uygulayan yöneticiler, bakanlık tarafından belirlenen 657 sayılı devlet memurlarının uyması gereken kurallar çerçevesinde öğretmen denetimlerini yaptıklarını ve ilgili formları doldurarak, ders gözlemleri yaptıklarını belirtmişlerdir. 1 Yönetici denetimden sadece müdürün değil yardımcılarının da görevleri olduğunu belirterek aralarında görev dağılımının söz konusu olduğunu vurgulamıştır.

Tablo 4.7.3.: Eğitim Etkinliklerinde Klasik Denetleme Alt Temasına Ait Kod ve Frekans

Alt Tema	Kod	f
Klasik Denetleme	Bakanlık Formlarının Doldurulması	3

“Biz devlet memuruyuz. Devletimizin bizden uymamızı istediği yasalar, kurallar bünyesinde dönemsel yazılara göre iş ve işleyişi yönetiyoruz. Hepimiz 657’ye tabiyiz. Bununla ilgili ödül ve disiplin yönetmeliğine tabiyiz.”Y1

“Müdür ve müdür yardımcıları denetleme yapar. Müdür ders denetimi yapma hakkına sahiptir. Yılda bir kez ders denetimleri yapmak zorundayım. Müdür yardımcıları da derse giriş çıkış, nöbet gibi noktalarda öğretmenlerimizi kontrol eder.”Y3

“Yılda bir kez ders denetimi yapmak zorundayım ve bunun belli bir çizelgesi var. O tabloyu doldurmak zorundayız. Burada da MEBBİS gibi bir sistem var. Oraya bilgiler girilir ve denetleme değerlendirme olayı bu şekilde yapılır.”Y3

“İdari amir olarak yılda iki sefer derslere girip istenilen evrak ve belgeleri kontrol etme yetkisine sahibim.”Y2

Görüşmeye katılan yöneticilerin hepsi de öğretmen denetleme ve değerlendirme süreçlerinde bakanlık tarafından belirlenen değerlendirme formlarının MEBBİS üzerinden doldurularak belirli bir çerçeve form üzerinden değerlendirme yaptıklarını belirtmişlerdir. Denetleme sürecinde görev dağılımı yapmanın ve değerlendirme kriterlerinin belirli olmasının hem işlerin aksamamasında hem de öğretmenlerin hazır olmalarında önemli olduğu görülmüştür.

4.7.4. Yenilikçi Denetleme Süreci

Çalışanların kendini mutlu hissettiği ortamlarda başarının sağlandığını savunan 1 yönetici, bakanlığın istediği belirli belgelerin yanı sıra kurumunda yenilikçi yöntem ve yaklaşımları uygulama taraftarı olduğunu belirtmiştir. 1 yönetici öğretmenlerde kurum kültürü oluşturma, başarıyı ve verimi arttırdığını; denetleme ve değerlendirme sürecinde önemli olduğunu vurgulamıştır. Görüşmeye katılan 1 yönetici öğretmen denetimlerinin sadece belirli formlar üzerinden yapılmaması, başarılı olan öğretmenin takdir edilerek ödüllendirilmesi ve yönetim süreçlerine katılımının sağlanmasının gerekli olduğunu vurgulamıştır.

Tablo 4.7.4.: Eğitim Etkinliklerinde Yenilikçi Denetleme Sürecine Ait Kod ve Frekanslar

Alt Tema	Kod	f
Yenilikçi Denetleme	Kurum Kültürü Oluşturma	3
	Başarılı Öğretmenin Desteklenmesi	1

“Hepimiz 657 ile ilgili ödül ve disiplin yönetmeliğine tabiyiz. Bunun dışında kendi adıma evrensel ve güncel yönetim süreçlerinin taraftarıyım. Yönetmekten ziyade yönetişim önemli. Öğretmenlerin ve öğrencilerin mutlu olduğu süreçte başarının kaçınılmaz olduğunu bildiğim için yasaların elverdiği kadarıyla mutlu bir eğitim öğretim ortamı oluşturmaya çalışıyorum.”Y1

“Öğretmenlerin ve öğrencilerin mutlu olduğu süreçte başarının kaçınılmaz olduğunu bildiğim için yasaların elverdiği kadarıyla mutlu bir eğitim öğretim ortamı oluşturmaya çalışıyorum.” Y1

“Her şeye öğretmenleri katmak ve her şeyden haberdar etmek zor bir durum. Elimizden geldiğince sık sık toplantılar yaparak, öğretmenlerimin görüşünü almaya çalışarak bunu yapmaya çalışıyorum.” Y1

Yöneticilerin kurumlarında belirli bir kültür oluşturması, çalışanlarına rahat ve güvenli bir eğitim ortamı sağlaması, kurum yönetiminde gerekli konularda çalışanlarına görevler vermesi denetleme sürecinin daha rahat ve verimli bir şekilde sürdürülmesini sağladığı görülmüştür. Eğitim kurumlarında öğretmenlerle birlikte hareket ederek kurum kültürü oluşturmanın, yönetim süreçlerinde öğretmenlerin de aktif şekilde yer alması ve başarının ödüllendirilmesinin denetleme ve değerlendirme sürecinde önemli olduğu; bulgulara göre denetim ve değerlendirmenin bir süreç olduğu, sadece formlardaki belirli maddeler üzerinden yapılmaması gerektiği, öğretmenin motivasyonunun sağlanmasında yöneticilerin geri bildirimlerde bulunmasının önemli olduğu görülmüştür.

4.8. Öğrencilerin ve Velilerin İstek ve Talepleri

Bu bölümde öğrencilere ve velilere genel anlamda BİLSEM’den beklentileri ve istekleri sorulduğunda elde edilen bulgulara betimsel olarak yer verilmiştir.

4.8.1. Öğrencilerin Genel İstek ve Talepleri

Bu bölümde öğrencilere kurumlardan beklentileri, istek ve taleplerinin neler olduğu sorularak elde edilen bulgular incelenmiştir. Elde edilen bulgular sonucunda öğrencilerin yönetsel süreçlere, müfredat ve eğitim sistemine, geri bildirimde bulunmaya, iletişim kurulmasına yönelik farklı istek ve taleplerinin olduğu ortaya çıkmıştır.

“Okulda BİLSEM’de aldığımız herhangi bir şeyi uygulayamıyoruz. Buna bir çözüm olarak da devletin bize BİLSEM’de aldığımız eğitim gibi bir eğitim alabileceğimiz ortam hazırlayıp, bizim eğitim hayatımızın orada devam etmesi gerektiğini düşünüyorum. Böylece hem özel yeteneklerimizi sergileyebileceğimiz hem de iyi bir eğitim alabileceğimiz ortam oluşturulmuş olur.” (Ö2)

“ BİLSEMer’de bulunduğumuz programlara uygun dersleri yetkili öğretmenlerden almak istiyorum. Bir de daha yakın bir BİLSEM’e devam etmek istiyorum. ”(Ö3)

“ Çoğu BİLSEM sınıfının özellikle cuma ve cumartesi günleri çok kalabalık olduğunu, olması gerektiğinden daha fazla kişi bulunduğunu fark ettim. Bu kalabalık sınıflar için evlerine yakın veya başka yerlere BİLSEMer açılıp bu karmaşanın önlenmesini öneriyorum. ”(Ö4)

“ Her dönem dersler tamamlandığında öğrencilere veya velilere geri bildirim yapılırsa daha iyi olur. Kendi durumumuzla ilgili herhangi bir şey öğrenemiyoruz. Annelerimiz de merak ediyor ne durumda olduğumuzu. Bu nedenle değerlendirme yapılıyorsa bunu bizlere de söylemelerini isterdim. ”(Ö6)

“ Ben olsam orayı daha eğlenceli hale getirirdim. Değişik değişik oyunlar alırdım. ”(Ö5)

Bu bölümde elde edilen bulgulara göre öğrenci görüşlerinin alınması, sınıf mevcutlarının azaltılması, eğitim süreci hakkında geri bildirimlerde bulunulması, alanında uzman öğretmenler tarafından eğitimlerin verilmesi ve mekânsal yeterliliğin sağlanmasının eğitim etkinliklerinin düzenlenmesinde etkin rol oynadığı görülmüş; süreç içerisinde de geliştirilmesi ve özel yetenekli öğrencilere yeterli hale getirilmesi yönünde istek ve taleplerinin olduğu görülmüştür.

4.8.2. Velilerin İstek ve Talepleri

Velilere yöneltilen sorular dışında eklemek istedikleri bir şey var mı sorusu yöneltilerek elde edilen bulgular fiziki şartların düzenlenmesi, etkili iletişimin kurulması ve eğitim sistemi kaynaklı talepler kategorilerinde incelenmiştir. Velilerin kurumlarda bekleme salonlarının oluşturulması, kantin olması gibi fiziksel şartlara yönelik taleplerinin yanı sıra etkinliklerden haberdar olma, iletişim dilinin iyi kullanılması, BİLSEM süreçleri hakkında detaylı bilgi edinme, yetkili kişilere kolay ulaşma, eğitimin üniversite sürecinde de devam etmesi, öğretmen denetim süreçlerinin daha iyi olması gibi iletişim ve eğitim sistemi kaynaklı talepleri de olmuştur.

“ BİLSEMer’de velilere yönelik bekleme salonları ayarlanabilir ya da kantin. Gittiğimiz zaman soğuk havalarda bekleyebileceğimiz alanlar olsun. ” (V1)

“ İletişim probleminin çözülmesi ve kuruma gittiğimizde kiminle konuşup kimi muhatap alacağımızın belli olmasını istiyorum. İşlerin kolay ve hızlı bir şekilde ilerlemesi açısından iletişimin önemli olduğunu düşünüyorum. ”(V4)

“ BİLSEMler’in sürekliliği hakkında veliler olarak kuşkularımız var. Destek eğitim alan çocuklar bile ortaokula geldikleri zaman çoğu ortaokul destek eğitim vermiyor. BİLSEMler’in sürekliliği nereye kadar devam edecek? Bu çocuklar üniversiteye kadar değil üniversiteden sonra da eğitime devam etmeli bence. ”(V5)

“ Velilerle daha çok iletişim kurulmasını istiyorum. Bir de öğretmenlerin geç gelmesi ya da gelmemesi durumunda dersler boş geçiyormuş ya da başka sınıflara yönlendiriliyorlarmış. Bizler zorluklarla çocuğumuzu oraya gönderiyoruz biraz daha özverili olmalarını istiyorum. ”(V6)

Elde edilen bulgular doğrultusunda BİLSEMler’de düzenlenen eğitim etkinliklerinde fiziki donanımın, iletişimin, devamlılığın ve kurumda çalışan öğretmenlerin önemli olduğu; bu alanlarda istek ve taleplerin arttığı görülmüştür.

4.9. Öğretmenlerin Dilek ve Temennileri

Öğretmenlere eklemek istedikleri bir şey var mı sorusu yöneltildiğinde öğrencilerin ilgilerinin göz önünde bulundurulması, öğretmenlere mesleki anlamda kendilerini geliştirme fırsatı oluşturma, yeni açılan kurumların hem içerik hem de donanım olarak beklentiyi karşılaması, sınıf mevcutlarının daha az hale gelmesi gibi beklentilerinin olduğu görülmüştür. Öğretmenlerden elde edilen bulgular kurum yeterliliklerine, öğrenci gelişimine ve mesleki gelişime yönelik talepler olarak 3 alt temada ele alınarak Tablo 4.9’da sunulmuştur.

Tablo 4.9.: Öğretmenlerin Dilek ve Temennileri Temasına Ait Alt Tema, Kodlar ve Frekanslar

Tema	Kodlar	f
Kurum Yeterliliklerine Yönelik Talepler	BİLSEM Öğretmenlerinin Eğitimden Geçmeleri	2
	Yeni Açılan Kurumların Kaliteyi Sağlaması	1
Öğrenci Gelişimine Yönelik Talepler	Öğrenci Merkezli İlerleme	3
	Öğrenci Sayılarının Daha Az Olması	2
	Sınıf Dışı Etkinliklerde Zaman Problemi	1
Mesleki Gelişim Yönündeki Talepler	Mesleki Gelişim Çalışmalarının Arttırılması	1

4.9.1. Kurum Yeterliliklerine Yönelik Talepler

Gün geçtikçe sayıları arttırılan BİLSEMler'in çalışanlarının, özel yetenekli öğrencilere eğitim verecek yeterlilikte olması gerekir. Öğretmenlerin belirli bir süreçten geçerek geldiklerini fakat bu süreç içerisinde öğretmen ve yöneticilerin BİLSEM'in içeriğine dair çok bilgi sahibi olmadan atandıklarını belirten öğretmenler, kurum çalışanlarının yeterliliklerinin daha iyi belirlenerek atanmaları gerektiği yönünde taleplerde bulunmuşlardır. Ayrıca yeni açılan kurumların da daha nitelikli olması gerektiğinin de önemli olduğunu vurgulamışlardır.

"Birçok yerde BİLSEM'in açılması ulaşım açısından önemli olarak değerlendirilse de öğrenci niteliğinin ve öğretmen niteliğinin düştüğünü düşünüyorum." D4

Öğrencilere yetebilmek adına zamanla sayıları arttırılan BİLSEMler'de öğretmenler bir sınav sonucunda atanmaktadırlar. Kurumlara yeni atanan öğretmenlerin süreçten çok haberdar olmadığı için bazı sıkıntılar yaşanmaktadır. İş ve işleyişin kolaylaşması adına kuruma yeni atanan öğretmenlerin "stajyer" gibi BİLSEM'de deneyimli öğretmenlerden belirli bir süre zarfında eğitim almaları gerektiği yönünde 1 öğretmen talepte bulunmuştur.

"BİLSEM'de çalışacak olan öğretmen ve yöneticilerin bence atanmadan önce eski olan kurumlarda staj gibi bir eğitim almaları gerekir. Ya da deneyimli olan öğretmenlerin yol göstermeleri adına yeni açılan kurumlarda görev almalarının düzenin sağlanması adına kolaylık sağlayacağını düşünmekteyim." D3

Öğrencilerin ulaşım sorunlarına çözüm bulmak adına birçok ilçede yeni kurumlar açılmaktadır. Yeni açılan kurumlar ulaşım anlamında faydalı olsa da donanım, atölye ve eğitim içeriği anlamında yeterli olmadıkları görülmektedir.

"Birçok yerde BİLSEM'in açılması ulaşım açısından önemli olarak değerlendirilse de öğrenci niteliğinin ve öğretmen niteliğinin düştüğünü düşünüyorum." D4

Öğretmenin belirttiği talep doğrultusunda kurumlara atanan öğretmenlerin kısa süre içerisinde kapsamlı bir eğitim öğretim ortamı yaratmak adına deneyimli öğretmenlerden eğitim almalarının faydalı olacağı öngörülmektedir. Kurumların yeterli olmalarının nitelikli eğitim vermeleri açısından önem arz ettiği ön görülmektedir.

4.9.2. Öğrenci Gelişimine Yönelik Talepler

BİLSEMLer’de eğitim içeriği düzenlenirken öğrenci gelişiminin ön planda tutulması gerekmektedir. Öğrencilerin grupları oluşturulurken mevcut sayılarını olması gereken sayılarda tutarak, ilgi ve istekleri doğrultusunda dikkat çekici etkinliklerin düzenlenmesi yönünde hareket edilmesi gerekmektedir. Etkinliklerin normal okullarındaki etkinliklerden farklı şekilde zenginleştirilmesi de önemlidir. Katılımcı öğretmenlerden bazılarının görüşleri şu şekildedir:

“Bu çocuklara farklılaşma ve zenginleştirme etkinlikleri sunmamız gerekiyor. Ama genellikle öğretmenler kendi uzmanlık alanları ile ilgili etkinlikleri öğrencilere uyguluyorlar. Çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak hareket etmemiz gerekir. Bir de üste çıkartmamız gerekir bu öğrencileri. Bunun için de zenginleştirme yapmamız lazım.”D5

“Gruplarımız çok kalabalık. Bazen kalabalık gruplarla etkinlik düzenlemek çok zor olabiliyor. Birebir ilgilenmek, her birine yetebilmek ciddi manada sıkıntı. Grup mevcutlarının daha az olması ve her öğrenciye yetmek ve geliştirecek şekilde merkezlere dağılım yapılmasını istiyorum.”D1

Görüşmeye katılan 1 öğretmen, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarını göz ardı ederek kendi uzmanlık alanlarında çalışmalara daha çok yer verdiklerini belirtmiştir. Oysaki öğretmenlerin kendilerini ve düşüncelerini yenileyerek öğrencilerin ilgileri doğrultusunda hareket etmesi gerektiği yönünde talepte bulunmuştur.

Öğretmenler olarak bu çocuklara şunu yapamıyoruz. Bu çocukların farklılaşma ve zenginleştirme etkinlikleri sunmamız gerekiyor. Ama genellikle öğretmenler kendi uzmanlık alanları ile ilgili etkinlikleri öğrencilere uyguluyorlar. Çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak hareket etmemiz gerekir. Bir de üste çıkartmamız gerekir bu öğrencileri. Bunun için de zenginleştirme yapmamız lazım ama bizler yapamıyoruz. Öğretim programlarının dışında olan konuları da programa dahil etmemiz lazım. D5

BİLSEMLer okul sonrası ve hafta sonları eğitim veren kurumlardır. Kurum dışına gezi düzenlenmek istendiğinde bunun sıkıntılara neden olduğunu belirten 1

öğretmen, kurum dışına daha rahat bir şekilde gezi düzenlemek adına ders planlaması boyutunda düzenleme talebinde bulunmuştur.

“Çocuklar normal okullarından sonra buraya geldikleri için zaman konusunda sıkıntı yaşıyoruz. Kurum dışı gezi ya da herhangi bir etkinlik düzenlemek istediğimizde izin konusu hem öğrenciler açısından hem de kendi kurum yönetimimiz tarafından sıkıntı oluyor. Bu nedenle, çok fazla kurum dışı etkinlik düzenlenemiyor. Bu öğrencilerin daha fazla dışarda olması ve derinlemesine inceleme yapması gerektiğini düşünüyorum. Planlama boyutunda düzenleme yapılmalı bence.”D2

Özel eğitim kurumlarından faydalanan öğrencilerin sınıf mevcutları belirli bir sayıda olması gerekir. Kalabalık ortamlarda bu çocuklarla bireysel ilgilenmek, özelliklerini keşfetmek ve üst düzeylere taşımak sıkıntı yaratmaktadır. Görüşmeye katılan 2 öğretmen sınıf mevcutlarında bir düzenleme talebinde bulunmuştur.

Normalde özel eğitim öğrencisi olan özel yetenekli öğrencilerin sınıf mevcutlarının az olması gerekir. Fakat bizim gruplarımız çok kalabalık. Bazen kalabalık gruplarla etkinlik düzenlemek çok zor olabiliyor. Birebir ilgilenmek, her birine yetebilmek ciddi manada sıkıntı. Grup mevcutlarının daha az olması ve her öğrenciye yetmek ve geliştirecek şekilde merkezlere dağılım yapılmasını istiyorum. D1

Elde edilen bulgular sonucunda öğrencilerin derinlemesine bilgi sahibi olması adına kurum dışında da etkinliklerin düzenlenmesinin zaman anlamında özel bir planlama gerektirdiği görülmüştür.

4.9.3. Mesleki Gelişim Yönündeki Talepler

BİLSEM öğretmenlerinin gelişen teknolojiye ayak uydurmak adına ve ortaya çıkan yeni eğitim yaklaşımlarına göre kendilerini sürekli geliştirmeleri gerekmektedir. Özel yetenekli öğrencilere hitap eden öğretmenlerin de farklı ilgi alanlarının olması, bu alanları da çocuklara aktarabilecek düzeyde olması gerekir. Öğretmenlerin hem bireysel eğitimleri anlamında hem de bakanlıkca düzenlenen eğitimler anlamında katılım göstermelerinin önem arz ettiği görülmektedir.

Öğretmenlerin kendilerini yetiştirip geliştirmeleri adına bakanlık tarafından hizmet içi eğitimler düzenlendiğini belirten 1 öğretmen, bu eğitimlerin daha kapsamlı ve daha nitelikli olması yönünde talepte bulunmuştur.

“Kendimizi geliştirme adına daha çok eğitime katılmamızı sağlayıcı kapsamlı çalışmaların düzenlenmesini isterim.”D6

Öğretmenlerin kendilerini geliştirmeleri anlamında mesleki çalışmalara katılmalarının önemli olduğu görülmüştür.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, Bilim ve Sanat Merkezleri'nde Sunulan Eğitim Etkinliklerinin Yönetimine İlişkin Paydaş Görüşlerinin incelenmesiyle elde edilen bulguların sonuçlarına, katılımcıların görüşlerinin tartışılmasına ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. Yargı

Özel yetenekli bireylerin eğitiminde önemli bir yere sahip olan BİLSEMler'de sunulan eğitim etkinlikleri öğrencilerin, velilerin, öğretmenlerin ve yöneticilerin görüşleri incelenerek kurumlarda çeşitli sorunların var olduğu görülmüştür. Katılımcılar BİLSEM'in özel yetenekli bireylere yönelik eğitim kurumlarının arasında önemli bir yere sahip olduğunu vurgularken var olan sorunların çözümlenmesi sonucunda daha kaliteli hizmet vereceğini düşünmektedirler.

BİLSEM'e devam eden öğrencilerin okuldaki bilgilerden farklı ve yeni şeyler öğrendikleri için seyerek gittikleri; süreç içerisinde de karşılaştıkları sorunlara farklı çözümler ürettikleri görülmektedir. Özel yetenekli öğrenciler çok yoğun bir programa sahip olsalar da ileride kendilerine birçok fayda sağlayacağı düşüncesiyle kuruma gitmekten vazgeçmedikleri düşünülmekte ve ailelerinin de öğrencileri desteklediği görülmüştür.

Öğrenci velilerinin yüksek beklenti içerisinde olmaları ve çocuklarının her anını bir aktivite ile doldurmaları eğitim etkinliklerinin planlanması sürecinde olumsuzluklara neden olduğu görülmüştür. Ayrıca çoğu velinin BİLSEM'de uygulanan eğitim programları ve içeriği hakkında ya bilgi sahibi olmadığı ya da çocuklarından duydukları kadarıyla bilgi sahibi oldukları görüşmeler sonucunda ulaşılmıştır.

Kurumda çalışan öğretmenler belirli kriterlere sahip olarak kabul edilseler de süreç içerisinde kendilerini yenilemeleri, gelişmelerden haberdar olmaları ve

öğrencileri yönlendirmeleri gerektiği görülmüştür. Yöneticilerin kurum çalışanlarına kendilerini geliştirmeleri adına destekte bulunduğu gerek özel gerekse devlet bünyesinde çeşitli kurs ve seminerlerin düzenlenmesinde rol aldığı görülmüştür. Öğretmenlerin kendilerini geliştirme noktasında yöneticilerin destek verme ve bağlantı kurmada çalışmaları olsa da yetersiz kaldığı görülmektedir.

BİLSEMLer’de eğitim etkinliklerinin başarılı bir şekilde yürütülebilmesi için öğrenci, veli, öğretmen ve yöneticilerin uyumlu hareket etmesi önemlidir. Normal okullarından sonra özel yetenekli öğrencileri desteklemek ve bu bireylerin özel ilgi alanlarını geliştirmek amacıyla olan BİLSEMLer’in eğitim kalitesinin artırılmasında paydaşlarının görüş ve destekleri önemlidir. Esnek yapıda olan planların içeriğinin üst düzey becerilerin kullanımına yönelik ve içinde bulunulan çağın gereksinimlerini karşılayacak şekilde zenginleştirilmesi; örgün eğitimden farklılaştırılarak sunulması gerekmektedir.

Kurumda düzenlenecek eğitim etkinlikleri ve kuruma gerekli olan donanımı sağlama noktasında belediyeler, üniversiteler, özel sektör ve hayırsever kişilerle irtibat halinde olduğu görülmüştür. Fakat öğretmenler, veli ve öğrencilerden elde edilen bulgular doğrultusunda kurumların donanım bakımından yetersiz oldukları görülmektedir. Bilim ve sanat alanında çeşitli eğitim etkinliklerini gerçekleştirerek özel yetenekli bireylere hitap eden kurumların daha donanımlı olması gerekmektedir.

Öğretmenlerden elde edilen bulgulara göre, eğitim ortamlarının uygun şekilde planlanmasının yapılması gerekmektedir. Öğrenci sayılarının fazla olması ve mevcut yapıların yeterli gelmemesi nedeniyle, belirli günlere yığılmalarının olduğu; yeni açılan BİLSEMLer’in de eğitim faaliyetleri düzenleme adına yeterli olmadığı anlaşılmaktadır. Kurumlar yapı olarak düzenlenmeli ve içerik olarak STEAM, teknoloji tasarım, yapay zeka, felsefe, animasyon atölyeleri gibi atölyeler oluşturulmalıdır.

Kurumlarda iş ve işleyişin planlı bir şekilde ilerlemesinde yöneticinin örgütte oluşturduğu iklimin önemli olduğu varsayılmaktadır. Yöneticilerin klasik denetleme ve değerlendirme süreçlerindense performansa yönelik bir uygulama yapmaları gerekir. Sene başında belirli komisyonların oluşturulması, süreç içerisinde yapılacak etkinliklerin belirlenmesi, haftalık toplantıların yapılması ve görev dağılımının yapılması da eğitim etkinliklerinin düzenli bir şekilde yapılmasını sağlamaktadır.

5.2. Tartışma ve Sonuç

Araştırma sonucunda kurumlarda düzenlenecek olan eğitim etkinliklerine genel anlamda bakanlık tarafından gönderilen çerçeve plan doğrultusunda karar verildiği saptanmıştır. Esnek olan bu planların, uygulama boyutunda kurumdan kuruma farklılık gösterebildiği görülmüştür. Değişikliklere karar verirken okul yöneticilerinin işbirlikçi yaklaşıtları, çalışanlarının ve bazı noktalarda velilerin fikrini alarak karar verdikleri görülmüştür. Görüşme yapılan kurumlardan ikisi sene başında yapılan kurul toplantısında, zümre öğretmenler tarafından çerçeve planın incelenip, zenginleştirildiği; yine eğitim öğretim sürecinde öğretmenler ve 1 idareci tarafından oluşturulan ARGE'nin haftalık toplantılar yaparak üst düzey basamaklardaki etkinlikleri seçip idarecinin onayıyla uygulamaya koyulmasına karar verildiği belirtilirken, diğer kurum sadece mevcut planları uyguladıklarını, ders içerisinde uygulama kısmının ise öğretmenlere kaldığını belirtmiştir. Bu da bize bakanlık tarafından gönderilen çerçeve planın yetersiz olduğunu, düzenlenecek olan etkinliklerin öğrenci düzeylerine göre zenginleştirilmesi, örgün eğitimlerinden farklı hale getirilmesi gerektiğini göstermektedir. Öğrencilerin analiz, sentez ve değerlendirme gibi üst düzey basamaklardaki becerilere ulaşması adına, düzenlenecek olan etkinliklerin daha kapsamlı, günümüz eğitim yaklaşıtlarına uygun olması öğrencilerin etkin öğrenmelerinde önem taşımaktadır. Bu aşamada da öğretmenlere, etkinliklerin seçiminde öğrencilerin seviyesine, içinde bulunduğu çağın gereksinimlerine uygun hedef ve davranışları içeren etkinlikleri belirlemesi boyutunda önemli görevler düşmektedir. BİLSEM öğretmenlerinin alanında uzman, eğitim alanındaki gelişmeleri ve yenilikleri takip eden, sahip olduğu öğrenci potansiyeline hitap edebilecek bilgi ve donanıma sahip olması gerekmektedir. Bu doğrultuda da öğretmenlerin kendilerini geliştirmeleri adına kurum yöneticileri tarafından desteklenmesi, gerekli bağlantıları sağlaması gerekmektedir. Yılmaz ve Çaylak (2009) ile Barış (2019) yaptıkları çalışmalarda benzer sonuçlar elde ederek öğrencilere farklı üst düzey basamaklardaki etkinliklerin uygulandığı eğitim programlarının uygulanması ve etkinliklere karar verirken BİLSEM öğretmenlerinin seçici davranması gerektiğini vurgulamışlardır. BİLSEM öğretmenlerinin belirli bir donanıma sahip olarak ve bir sınav sonucunda değerlendirilerek kurumda çalışmaya başladıklarını fakat süreç içerisinde bunun yeterli olmadığını; sürekli kendilerini

geliştirme, yenileme ve alanında uzman olma çabasında olmalarının öğrencilere olumlu bir şekilde yansıtacağını vurgulamışlardır.

Eski ve köklü olan kurumların yıl içerisinde uygulayacakları etkinlikleri sene başında oluşturulan komisyonlar tarafından planlamasını gerçekleştirip buna göre yol aldıkları görülmektedir. Kurumlarda yöneticilerin eşgüdümleme sürecini iyi şekilde yürütmelerinin hem iş yükünü azalttığı hem de kurum kültürü oluşturma adına önemli olduğu düşünülmektedir. Okul aile birliklerinin etkin şekilde çalışmalar yapması, eski kurumlarda oturmuş bir düzenin olduğunu, veli ve öğrencilerle iletişimin kuvvetli olduğunu gösterirken; kurumların karşı karşıya kaldıkları sorunları çözmeye yardımcı olduğunu göstermektedir. Yeni kurulan BİLSEMler'in ise düzeni sağlama, öğrenci gruplarını ayarlama zorluk çekmeleri, farklı eğitim etkinliklerini planlamada sıkıntı yaşamaları; veli ve öğrencilerle iletişimlerinin tam anlamıyla kurulamadığını göstermektedir. Ayrıca öğrencilerin kuruma normal okullarından sonra gelmeleri, öğrencilerin BİLSEM dışında çok yoğun bir programın olması ve çoğu velinin çalışması da iletişim sürecini olumsuz şekilde etkilediği görülmüştür. Bu süreçte kurum yönetici ve öğretmenlerinin hem kurumlarını hem de BİLSEM'de yapılan etkinlikleri, öğrencilerin çalışmalarını, kurumların sahip olduğu ve olması gereken donanımları tanıtıcı çalışmalar yaparak velilerle iletişimi arttırmaları gerekmektedir. Yapılan görüşmeler sonucunda, genel anlamda velilerle iletişimin uzaktan, duyuru amaçlı sağlandığı, birebir düzenlenen çalışmalara katılım çok sağlanamadığı görülmüştür. Bu nedenle daha verimli iletişim kurma yolları denenmesi gerekmektedir. Zamansal planlamanın iyi şekilde yapılıp velilerin uygun oldukları zaman diliminde yüz yüze iletişim sağlanması yönünde; aile katılımlı geziler, kamplar, festivaller, turnuvalar, yarışmalar gibi daha çok çalışma yapılması gerekmektedir. Yapılan bu tarz çalışmaların okul-aile bağına arttıracağı düşünülmektedir.

BİLSEMler örgün eğitimden arta kalan zamanlarda eğitim verdikleri için kurum dışında etkinlik düzenlemek zamansal anlamda sıkıntı oluşturduğu görülmüştür. Ayrıca örgün eğitim yöneticilerinin, BİLSEM yöneticileri ve öğretmenleriyle iletişiminin yeterli olmadığı görülmüştür. Kurumlar arasında oluşturulacak bağı zaman probleminde çözüm oluşturacağı ayrıca öğrenci gelişimini destekleyeceği düşünülmektedir.

BİLSEMLer'in genel anlamda öğrencilerin okuldan sonra kuruma gelmesi, velilerin çoğunun çalıştığı için belirli sürelerde kurumda olması, etkinlik malzemelerinin temin edilmemesi, fiziki donanımın yetersiz olması, ulaşım, öğrenci gruplarının çok kalabalık olması gibi sıkıntılar yaşadığı görülmektedir. Bu sıkıntıların planlama sürecinde olumsuzluklara neden olmaması adına yönetici ve öğretmenlerin çözüm odaklı yaklaşarak, öğrencilerin eğitim etkinliklerine devamını sağlamaları gerekmektedir. Son yıllarda BİLSEMLer'in sayılarının artırılması öğrencilerin aktif katılımında önemli bir yere sahiptir. BİLSEM sayılarının artmasının, verilen eğitim kalitesinde düşüşe neden olmaması adına kurumların yeterli donanıma sahip olmaları gerekmektedir. Eğitim etkinliklerini gerçekleştirebilmek adına bakanlık tarafından ayrılan bütçenin kurumlara donanım sağlamada yeterli olmadığı, bütçenin arttırılarak yeterli donanımın sağlanması; bunun yansira veli desteğinin sağlanmasının da önemli olduğu görülmüştür. Kaya (2013), Yılmaz ve Çaylak (2009) da çalışmalarında benzer sonuçlara ulaşmışlardır. Özellikle Kaya (2013), BİLSEMLer'in son yıllarda yaygınlaştırıldığı fakat fiziki donanım ve iletişim bakımından yetersiz halde olduklarını belirtmiştir. Bu problemlerin eğitim etkinliklerini olumsuz etkileyeceğini vurgulayarak yurtdışındaki uygulanan mevcut programların incelenerek kültürümüze uygun bir eğitim programının planlanmasına yönelik önerilerde bulunmuştur.

Kurumlarda düzenlenecek olan eğitim etkinliklerinin başarılı bir şekilde yürütülebilmesi için kurum çalışanlarının iyi bir şekilde örgütlenmesi önemli bir noktadır. Kurumun daha başarılı olması adına yöneticilerin örgütlenme sürecinde, öğretmenlerin sahip olduğu potansiyeli ortaya çıkaracak şekilde davranması, özel ilgi alanlarını belirlemesi ve bu doğrultuda öğretmenlere görev, sorumluluk vermesinin önemli olduğu görülmüştür. Yapılan görüşmeler sonucunda eski ve köklü olan BİLSEMLer'in daha çabuk koordine olduğu ve sene başında, yıl içerisinde yapılacak etkinliklerin, şenliklerin, yarışmaların, önemli günlerin, kutlamaların ve katılım sağlanacak projelerin belirlendiği bulguları elde edilmiştir. İşlerin daha kolay ve sistemli şekilde ilerlemesi için öğretmenler arasında, özel ilgi ve branşlarına göre komisyonlar oluşturularak, hemen hemen bütün öğretmenlere görev ve sorumluluk verilmesi gerekmektedir. Yapılan görüşmelerde kurumlarda düzenlenecek olan eğitim etkinliklerine yönelik bakanlık tarafından gönderilen çerçeve planın kapsamlı olmadığı, sahip olunan öğrenci potansiyeli göz önünde bulundurularak, kurum öğretmenleri tarafından zenginleştirildiği bilgisi elde edilmiştir. Öğrencilerin anlamlı

öğrenmeler gerçekleştirebilmesi için bu planların örgün eğitimlerinden farklılaştırılarak, üst düzey beceri ve etkinlikleri kapsayacak şekilde yeniden tasarlanması gerekmektedir. Süreç içerisinde öğretmenlerin toplantılar düzenleyip, etkinlikleri zenginleştirme çalışmalarında bulunmaları önem arz etmektedir. Barış'ın (2019) da belirttiği gibi özel yetenekli öğrencilerin içinde bulunulan çağın gereksinimlerine uygun bir şekilde bilgi ve becerileri ile donatılması gerekmektedir. Bunun için de öğretmenlerin eğitimdeki yeni yaklaşımları takip ederek, uygulanan etkinlikleri zenginleştirilmesi gerekmektedir. Zenginleştirme çalışmalarında hem öğretmenlerin hem de yöneticilerin, öğrencilerin gelişmesine yönelik üniversiteler, dernekler, vakıflar, belediyeler gibi çeşitli kurum ve kuruluşlarla bağlantı kurdukları fakat yapılan çalışmaların yetersiz kaldığı görülmektedir. Sezginsoy'un (2007) da çalışmasında belirttiği gibi BİLSEMler'de uygulanacak eğitim programları düzenlenirken öğrencilerin ilgi, istek ve ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulmasının yansira üniversiteler başta olmak üzere diğer kuruluşlardan da destek alınmalıdır.

Öğrencilerin öğretmen yönlendirme, grup tanılama ve bireysel yetenek gibi belirli aşamalardan geçerek BİLSEM'e gitmeye hak kazandıkları ve son yıllarda da çoğu öğrencinin hayatında BİLSEM sınavı hazırlıklarının önemli bir yer aldığı görülmüştür. Öğrencilerden elde edilen bulgular doğrultusunda ilk yıllardaki uyum programında daha çok BİLSEM'i tanıtmaya yönelik etkinlikler uygulanırken, destek gruplarında farklı alanlarda bilgiler sunulurken öğrencilerin ilgi alanları belirlenmeye çalışılmaktadır. BYF döneminde ise kendi ilgi alanlarını keşfetmeye yönelik çalışmalarla devam etmektedirler. Öğrenciler ÖYG'de uzmanlaşacağı alanı belirlemekte ve proje basamağında ise disiplinler arası düşünme becerilerini ve teknolojiyi etkin bir şekilde kullanarak ortaya ürün çıkartmaktadırlar. Birbirinin devamı niteliğinde olan bu süreçleri tamamlayan öğrenciler, etkinlik bazlı, proje tabanlı çalışmaya, eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerine sahip bireyler olarak yetiştiği görülmüştür. Ayrıca öğrenciler farklı alanlarda etkinliklerde keyif almakta ve severek BİLSEM'e geldikleri de görülmüştür. Yücel (2012) de çalışmasında benzer sonuçlar elde etmiştir. Öğrencilerin proje tabanlı öğrenme yaklaşımına göre eğitim alması sonucunda ne gibi sonuçları olabileceğini inceleyen Yücel; çalışmasının sonucunda öğrencilerin sorumluluk alma, sunum yapma, problem çözme becerileri kazandığını, eleştirel düşünebildiğini ve eğlenerek verimli bir şekilde öğrenmenin gerçekleştiğini görmüştür.

Düzenlenen etkinliklerin ne kadar verimli olduğunu, etkin öğrenmenin gerçekleşip gerçekleşmediğini belirlemek amacıyla değerlendirmelerin öğrenci, öğretmen ve yönetici boyutlarında yapıldığı; yapılan değerlendirmelerin normal okullardaki gibi sınav ya da not şeklinde değil de performansa yönelik olduğu görülmüştür. Normal okullarında not ve sınav şeklinde değerlendirilmeye alışkın olan öğrencilerin bu değerlendirme yöntemine alışmaları süreç içerisinde gerçekleştiği saptanmıştır. Öğrencilerin dahil olduğu programa ve katıldığı projelere yönelik raporluklar, gözlem formlarının doldurulduğu; sene sonunda da e-bilsem modülüne bilgi girişlerinin yapıldığı yine elde edilen sonuçlar arasındadır. Etkinliklerde sonuçtan ziyade süreç değerlendirmesi ön planda olup, değerlendirme sonuçları da velilere öğretmenler tarafından bilgilendirilmesi yapılmaktadır. Değerlendirmede not sistemine alışkın olan öğrenci ve velilerin, ilk yıllarda BİLSEM’den de not şeklinde bir değerlendirme beklentileri dikkat çekmektedir. Ayrıca öğretmenlerden elde edilen bulgular doğrultusunda, bazı öğrencilerin kurumda not şeklinde bir değerlendirme yapılmadığı için şımarma, etkinliklere katılmak istememe, önemsememe gibi davranışsal problemler oluşabileceği görülmüştür. Bu nedenle kurumda yapılan etkinliklerin önemli olduğunu hissettirecek, anlamlı kılacak şekilde bir değerlendirmenin yapılması gerekmektedir.

Yöneticilerin genel anlamda bakanlık tarafından istenilen denetim raporuna göre ders denetimlerini yapıp, çalışmaların verimliliğini tespit etmek adına denetim yaptıkları ve öğretmenleri değerlendirdikleri görülmüştür. Ayrıca kurum müdürlerinin denetim sırasında yardımcıları ile görev dağılımı yaparak işleri paylaştıkları da göze çarpmaktadır. Örneğin ders giriş çıkış, nöbet, ders programının ayarlanması gibi konularla çoğunlukla müdür yardımcıları ilgilenirken müdürlerin ise yardımcılarını denetlemede ve öğretmenlerin ders denetimleri boyutunda etkin rol üstlendiği görülmektedir. Ayrıca kurum adına kazanılan başarıların sosyal medya ve kurum hesaplarından da ilan edilerek öğrenci değerlendirme ve ödüllendirme çalışmalarının yapıldığı görülmüştür. Kazanılan başarılarda öğrenci ve öğretmenlerin ödüllendirilmesi, sosyal medyada paylaşılmasının bireyleri motive ederek, farklı projelere katılımında istekli olma noktasında etkili olduğu görülmüştür. BİLSEM’de görev alan öğrenci ve öğretmenler çalışmayı seven ve işten kaçmayan bireyler oldukları için denetleme ve değerlendirme kısmında kurumların çok sıkıntı yaşamadığı görülmektedir. Bursalıoğlu (2002) da yönetim süreçlerinden denetleme ve

değerlendirmeyi, örgütsel faaliyetlerin amacına ne denli ulaştığı hakkında bilgi veren; yönetim sürecinin sağlıklı bir şekilde ilerleyip ilerlemediğini ölçütler doğrultusunda inceleyen bir süreç olarak tanımlamakta ve gerekli olduğunu belirtmektedir. Değerlendirme sürecinin başarılı olması için kurumlarda değerlendirme yapılmadan önce inceleme ve araştırma yapıp, elde edilen bulgulara göre tekrar düzenleme yapılması gerekir. Değerlendirme sürecinin amacı, örgüt ve örgüt üyelerinden yüksek performans elde edebilmektir. Düzenlenen eğitim etkinliklerinin başarılı bir şekilde uygulanması, varsa eksikliklerin belirlenmesi ve düzeltilmesi noktasında denetleme ve değerlendirme süreci önemli bir noktayı oluşturmaktadır.

5.3. Öneriler

Yapılan çalışma sonucunda BİLSEMLer’de sunulan eğitim etkinliklerinin yönetimine ilişkin paydaşlara çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

1. Özel yetenekli öğrencilere uygulanacak olan etkinliklerin, öğrenci düzeylerine uygun olması gerekmektedir. Bakanlık tarafından gönderilen çerçeve etkinlik programının yeterli olmadığı ve öğretmenlerin zenginleştirme etkinliklerini uyguladıkları görülmüştür. Çerçeve planın, alanında uzman kişilerce, normal okullarda uygulanan etkinliklerden daha farklı şekilde, eğitimdeki yeni yaklaşımlar da göz önünde bulundurularak daha kapsamlı halde revize edilmesi gerekmektedir. Bu noktada da gerekirse dünyada uygulanan program modelleri incelenerek uyarlanmalı, üniversiteler, zeka vakıfları gibi kurumlardan destek alınmalıdır.

2. Aileler, çocuklarının ve kendilerinin sahip oldukları hakları iyi bir şekilde öğrenmeleri gerekir. Bu nedenle de özel yetenekli öğrencilerin hakları, mevzuatta açık ve net bir şekilde yer almalıdır. Uygulamalarda açıklık bırakmamalıdır.

3. Kurum bünyesindeki öğretmenler arasında birlik ve beraberliği sağlamak, rekabeti ortadan kaldırmak adına, turnuvalar, yarışmalar, şenlik, festival, pi günü gibi ortak eğitim etkinlikleri düzenlenmelidir. Esnek yapıda olan planları düzenlerken kurumda gerçekleştirilecek ortak etkinliklere de yer verilmelidir.

4. Yöneticiler, yönetim süreçlerine çalışanlarını dahil ederek dayanışma ve iş birliği içerisinde hareket etmeyi sağlamalı; kurum kültürü oluşturmalarıdır.

5. Kurum öğretmenlerinin, normal ders saatlerinden 1 saat önce kurumda bulunmaları hem veli iletişimini sağlamada hem de derse hazırlık yapma noktasında kolaylık sağlayabilir. Kurumlarda ders saatinden daha önce gelme uygulanmalıdır.

6. Öğrenciler normal okullarından sonra BİLSEM'e devam ettikleri için hafta sonu gruplarının hafta içi gruplarından daha yoğun olduğu, sınıf mevcutlarının çok kalabalık olduğu görülmektedir. Bu yığılmanın önüne geçmek adına BİLSEMler'de ikili eğitimin verilmesi yönünde planlamalar yapılmalıdır. Böylelikle zaman diliminde seçenek arttırılarak öğrencilerin aktif katılımları kolaylaştırılabilir.

7. BİLSEMler'de özel yetenekli öğrencilerin gelişimlerine katkıda bulunacak düzeyde fiziki ve materyal donanımının arttırılması yönünde çalışmaların yapılması gerekmektedir. Kurumların, tanıtımlarını iyi bir şekilde yapması, sahip oldukları mevcut durumu ve olması gerekeni çevreye anlatması, okul-aile bağının kurulmasında önemli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca kurumlarda açılacak tasarım atölyelerinde, kurumun ihtiyacı olan malzemelerin üretilmesi de sağlanabilir.

8. BİLSEMler'in bina olarak ya çok küçük olması ya da başka bir öğretim kurumuyla ortak bina kullanması fiziki yetersizlikler yaşamasına neden olmaktadır. Bu yetersizlikler öğrencilerin yapmış oldukları çalışmaları sergileyememelerine ve yapılan çalışmaları değersiz görmelerine neden olmaktadır. Bu şartlar göz önünde bulundurularak öğrenci çalışmalarının sergilenebileceği alanlar oluşturulmalıdır.

9. Öğrencilerin eğitim etkinliklerine aktif katılımını sağlamak ve diğer kurumlardaki öğrenci yoğunluğunu azaltmak adına son yıllarda sayıları arttırılan BİLSEMler'in, daha kaliteli eğitim verebilme ve koordine olma sürecini hızlandırmak için eski ve köklü olan kurumlarla iş birliği içinde olması gerekir.

10. BİLSEMler'de yeni çalışmaya başlayan öğretmenlerin de iş ve işleyişi öğrenmesi; süreci iyi yönetebilmesi adına kurumda çalışan deneyimli öğretmenlerden eğitim alması ya da milli eğitim müdürlükleri tarafından düzenlenecek olan bir eğitime katılması gerekir.

11. Kurumlarda rehber öğretmenler tarafından düzenlenen veli akademileri uygulamasına benzer şekilde, uyum sürecinde olan öğrenci velilerine özel, daha yoğun bir uyum programı hazırlanmalıdır. Bu programda BİLSEM içerik ve uygulamaları hakkında bilgiler verilerek velilerin de alışma süreci kolaylaştırılmalıdır.

12. BİLSEM'de kurum kültürü oluşturmak, adaptasyon sürecini kısaltmak ve eğitimin devamlılığını sağlamak adına görevlendirme ya da ücretli öğretmenlerin çalıştırılmaması; bunun yerine öğretmen atamalarında daha çok kadroya yer verilmesi gerekmektedir.

13. Öğretmenlerin alanında uzmanlaşabilmesi ve öğrencilere daha faydalı olabilmesi için kendisini yenilemesi gerekmektedir. Hem kurum yöneticilerinin hem de bakanlığın öğretmenlerini teşvik edici ve destekleyici bir tutum içerisinde olmaları gerekmekte; hizmet içi eğitimlerin sayısını arttırarak içeriklerini de daha kapsamlı hale getirmeleri gerekmektedir.

14. Yöneticilerin aktif, işini iyi bilen, öğrenmeye açık ve süreci yönlendirip, şekil verebilen, iletişim becerileri yüksek kişiler olması gerekmektedir. Özellikle BİLSEM hakkında bilgisi olması, diğer kurumlarla iletişim halinde olması sürecin yönetilmesini kolaylaştıracaktır.

15. Yöneticilerin çalışanlarını iyi tanıyarak uzmanlaştığı özel ilgi alanlarından iyi bir şekilde faydalanmalıdır. Kurumda çalışan diğer öğretmenlerin mesleki gelişimine katkıda bulunacak şekilde çalışmalarda bulunması gerekir.

16. Üniversitelerin, derneklerin, vakıfların ve belediyelerin BİLSEMler ile daha fazla iş birliği içerisinde olması gerekmektedir. Özel yetenekli öğrenciler rahatlıkla bilimsel araştırma, inceleme, konferans, şenlikler, olimpiyatlara katılımında erişim sağlayabilmeleri gerekir. Üniversitelerle bağlantı kurularak haftanın belirli günlerinde öğrencilerin üniversitede eğitim alması ya da akademisyenlerin BİLSEM'e gelerek eğitim vermeleri sağlanabilir.

17. Bütün öğretmenlerin özel yetenekli öğrenciler ve özellikleri; ders içeriğini zenginleştirme ve farklılaştırma gibi eğitimler alması gerekir.

KAYNAKÇA

Akay, R. A. (2014). Etkinlik Yönetimi Uygulamalarında Yaratıcı Rekabet ve Sosyal Medyanın Entegrasyonu. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication (TOJDAC)*, 4(4): 55-70. 18 Kasım 2019 tarihinde <https://acikerisim.iku.edu.tr/bitstream/handle/11413/1107/Etkinlik%20Yönetim i%20Uygulamalarında%20Yaratıcı%20Rekabet%20Ve%20Sosyal%20Medyan ın%20Entegrasyonu%20%EF%BB%BF.pdf?sequence=3&isAllowed=y> url adresinden erişildi.

Akkaş, E. ve Eker, C. (2013). Bilim Ve Sanat Merkezlerine Devam Eden Üstün Yetenekli Öğrencilerin Başarı Durumları. *Üstün Yetenekliler Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi (UYAD)*, 1(1): 44-50.

Akkaş, E. ve Tortop, H. S. (2015). Üstün Yetenekliler Eğitiminde Farklılaştırma: Temel Kavramlar, Modellerin Karşılaştırılması ve Öneriler. *Üstün Zekâlılar Eğitimi ve Yaratıcılık Dergisi*, 2(2): 31-44.

Akkutay, Ü. (1984). *Enderun Mektebi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Basımevi.

Akyüz, Y. (2004). *Türk Eğitim Tarihi (12. Baskı)*. Ankara: PegemA.

Akyol, B. (2013). *Üniversitelerdeki örgütsel adalet olgusunun öğretim elemanları algularına göre yönetim süreçleri açısından değerlendirilmesi.(Yayınlanmış Doktora Tezi)*. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.

Armistead, C., Pritchard , J. P. ve Machin, S. (1999). Strategic Business Process Management For Organisational Effectiveness. *Long Range Planning*, 32(1): 96- 106.

Ataman, A. vd. (2011). *Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Atlı, H. ve Balay, R. (2016). Bilim ve Sanat Merkezindeki Üstün Yetenekliler Eğitiminin Sürdürülebilirliğine İlişkin Öğrenci Düşünceleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2): 191-205.

- Aydın, M. (2000). *Eğitim Yönetimi: Karar Verme*. Ankara: Hatiboğlu Yayınevi.
- (2007). *Eğitim Yönetimi*. Ankara: Hatiboğlu Yayınları.
- (2013). *Çağdaş Eğitim Denetimi (7. Baskı)*. Ankara: Hatiboğlu Yayıncılık.
- Aydınalp, E. B. (2015). Sosyal Bilimler Bağlamında Yürütülen Nitel Araştırma Yöntemlerinde Araştırmacı Rol ve Sorumlulukları, 2015 Prague International Academic Conference.
- Aydoğdu, C. (2009). Yabancı Dil Öğretiminde Otonom Öğrenme: Neden ve Nasıl?. *Journal Of International Social Research*. 2(8): 68-74.
- Başaran, İ. E. (1983). *Eğitim Yönetimi*. Ankara: Kadioğlu Mabaası.
- (2000). *Eğitim Yönetimi- Nitelikli Okul (4. Baskı)*. Ankara: Feryal Matbaası.
- Başaran, İ. E. ve Çınkır, Ş. (2012). *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi*. Ankara: Ekinoks Yayıncılık.
- Babacan, E. ve Göztaş, A. (2011). *Etkinlik Yönetimi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Bakioğlu, A. ve Levet, A. F. (2013). Üstün Yeteneklilerin Eğitiminde Türkiye İçin Öneriler. *Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 1(1): 31-44.
- Bal, H. (2016). *Nitel Araştırma Yöntem ve Teknikleri (Uygulamalı- Örnekli)*. Bursa: Sentez Yayıncılık.
- Balcı, A. (2008). Türkiye’de Eğitim Yönetiminin Bilimleşme Düzeyi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 54(54): 181-209.
- Balcı, A. ve Aydın, İ. P. (2003). *Anadolu Öğretmen Liseleri için Eğitim Yönetimi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Barış, N. (2019). *BİLSEM' de görev yapan fen bilimleri ve matematik öğretmenlerinin stem eğitim uygulamalarının araştırılması (Yüksek Lisans Tezi)*. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara

- Bildiren, A. (2018, Nisan). Okul Öncesi Dönemde Bilişsel Yetenek ile Problem Çözme Becerilerinin Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. II. Uluslararası Erken Çocukluk Kongresi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Aydın*.
- Bilgili, A. E. (2000). Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimi Sorunu - Sosyal Sorumluluk Yaklaşımı. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 12(12): 59-74*.
- Bolman, L. G. ve Heller, R. (1995). School Administrators As Leaders. S. Bacharach and B. Mundell (edt.). Thousand Oaks, Pp. 315-358 in *Images Of Schools*. CA: Corwin Press, Inc.
- Boran, A. İ. ve Arslaner, R. (2008). Bilim ve Sanat Merkezlerinde Matematik Öğretiminde Probleme Dayalı Öğrenme. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 9(15): 15-32*.
- BSMİDR. (2010). *Bilim ve Sanat Merkezleri Süreci (Üstün Yetenekli Bireylerin Eğitimi İç Denetim Raporu)*.
- Bursalıoğlu, Z. (2000). *Eğitimde Yönetimi Anlamak Sistemi Çözümlemek*. Ankara: Pegema
- (2002). *Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış: Okulda Yönetim Süreçleri ve İşleri* . Ankara: Pegem.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri (22. Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Bybee, R. W. (2011). K-12 Engineering Education Standards: Opportunities And Barriers. *Technology And Engineering Teacher, 70(5): 21*.
- Can, H. (1991). *Organizasyon ve Yönetim (1. Baskı)*. Ankara: Adım Yayıncılık.
- Çelik, A., Şimşek, M. Ş. ve Soysal, A. (2016). *Zaman Yönetimi- Yönetimsel Zamanda Etkinlik(4. Baskı)*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Çelik, V. (2015). *Eğitimsel Liderlik (8. Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi.

- Çelikten, Y. (2017). Üstün Yetenekli Çocuklar ve BİLSEM. *Turkish Journal Of Educational Studies*, 4(3): 87-104.
- Çepni, S. (2010). *Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş*. Trabzon: Akademi Kitabevi.
- Çepni, S. ve Ormancı, Ü. (2018). Geleceğin Dünyası.S. Çepni ve Ormancı, Ü. (Der.). *Kuramdan Uygulamaya STEM Eğitimi (2. Baskı)*. Ankara: Pegem
- Çetin, A. ve Özyürek, A. (2015). Üstün Yetenekli Çocuklar İçin Bir Erken Müdahale Modeli: Karabük Üniversitesi Üstün Yetenekliler Uygulama ve Araştırma Merkezi. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 1(2): 309-314.
- Çetinkaya, Ç. ve Döner, İ. (2012). Türkiye’de Üstün Yeteneklilere Tanınan Hakların İncelenmesi. *Sakarya University Journal Of Education*, 2(3): 7-20.
- Dalay, İ. (2001). *Yönetim ve Organizasyon: İlkeler, Teoriler ve Stratejiler*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Yayınları
- Davaslıgil, Ü. (1991). Üstün Olma Niteliği Kazanma. *Eğitim ve Bilim Dergisi*. <http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/6068/2241%20s.63-65> url adresinden 12 Nisan tarihinde erişim sağlandı.
- Davaslıgil, Ü., Metin , U., Çeki, E., Köse, M. A., Çapkan, N. ve Şirin, M. R. (2004a). Üstün Yetenekli Çocuklar Durum Tespit Komisyonu Ön Raporu. *İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları*.
- (2004b). *Üstün Yetenekli Çocukların Eğitiminin Ülkemiz Açısından Önemi ve İstihdamı*. Ulusal Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Durum Tespiti Ön Raporu.
- Demirel, Ö. (2007). *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme (10. Baskı)*. Ankara: Pagem.
- Demirtaş, H. ve Güneş, H. (2002). *Eğitim yönetimi ve denetimi sözlüğü*. Ankara: Anı.

- Doğan, M., Tekcan, N. ve Cürebal, F. (2004). Üstün ve özel yetenekli öğrencilere yönelik bir okul modeli: Tevitöl. *I Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Bildiriler Kitabı İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 64.*
- Eker, M. (2019). *Bilim ve Sanat Merkezlerinde görev yapan öğretmenlerin bilim, teknoloji, mühendislik ve matematik eğitimi algıları* (Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Enç, M. (1973). *Üstün Beyin Gücü Gelişim ve Eğitimleri*. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları.
- (2005). *Üstün Beyin Gücü*. Ankara: Gündüz Eğitim Yayınları.
- Eriş, B. (2017). *Her Çocuk Üstün Yeteneklidir*. İstanbul: Alfa Eğitim.
- Eripek, S. (2005). *Özel eğitim. Okulöncesi öğretmenliği lisans programı ders kitabı (Doctoral dissertation, Ed.: S. Eripek)*. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını: Eskişehir.
- Gökdere, M., Küçük, M. ve Çepni, S. (2004, April). Eğitim Teknolojilerinin Üstün Yetenekli Öğrencilerin Fen Eğitiminde Kullanımı Üzerine Bir Çalışma: Bilim ve Sanat Merkezleri Örnekleme. *TOJET (The Turkish Online Journal of Educational Technology)*, 3(2): 149-157.
- Gözübüyük, A. Ş. (2001). *Türkiye'nin Yönetim Yapısı (7. Baskı)*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Güçlü, N. ve Koşar, S. (2016). *Eğitim Yönetiminde Liderlik Teori, Araştırma ve uygulama*. Ankara: Pegem Akademi.
- Gümüşeli, A. İ. (2014). *Eğitim ve Öğretim Yönetimi-Eğitim Programı ve Öğretimi Yönetme Öğrenci İlerlemesini İzleme Öğretmenleri Denetleme-Değerlendirme*. Ankara: Pegem Akademi.
- Güneş, A. (2018). Türkiye' de Bilim ve Sanat Merkezleri. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 5(6): 185-193.

- Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2015 (Original work published 2005).). *Eğitim yönetimi: Teori, araştırma ve uygulama (S. Turan ev.)*. Ankara: Nobel.
- Husserl, E. (2003). *Fenomenoloji zerine Beş Ders (ev. H. Tepe)* . Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Kabadayı, H. İ. (2011). Bilim ve Sanat Merkezleri'nde Farklı Etkinliklerle Zenginleştirilmiş Bir Uyum Programı Modeli. *20. Eğitim Bilimleri Kurultayı Sempozyumu*.
- Karabulut, R. (2010). *Türkiye'de üstün yetenekliler eğitimi tarihi süreci (Yüksek Lisans Tezi)*. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Karagöz, B. K. (2006). *Okul yöneticilerinin yönetim süreçleri açısından karşılaştıkları problemler (Yüksek Lisans Tezi)*. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Karakuş, F. (2010). Üstün Yetenekli ocukların Anne ve Babalarının Karşılaştıkları Güçlükler. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1): 127-144.
- Karasar, N. (1991). *Bilimsel Araştırma Yöntemi(4. Basım)*. Ankara: Hacettepe- Taş Yayıncılık.
- Kaya, N. G. (2013). Üstün Yetenekli ğrencilerin Eğitimi ve BİLSEM'ler. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1): 115-122.
- (2018). Üstün Yetenekli ğrencilerin ğretmenlerinin Yaratıcılığı Destekleme Düzeylerinin Belirlenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16(2): 157-175.
- Kaya, Y. K. (1984). *Eğitim Yönetimi Kuram ve Uygulama (II. Basım)*. Ankara: Sevinç Matbaası
- Kazu, İ. Y. ve şenol, C. (2012). Üstün Yetenekliler Eğitim Programlarına İlişkin ğretmen Görüşleri (Bilsem rneği). *E-uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(2): 13-35.
- Kıral, E. (2015). Yönetimde Karar ve Etik Karar Verme Sorunsalı. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2): 73-89.

Köse, E. (2013). Eğitim Kurumlarında Gerçekleştirilen Ders Dışı Etkinliklerin Sınıflandırılmasına Yönelik Bir Öneri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür ve Eğitim Dergisi*, 2(2): 336-353.

Kuloğlu, S. ve Uzel, D. (2016). Üstün Yetenekli Öğrencilerin Matematiksel Tutumlarının Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi: Manisa Bilim ve Sanat Merkezi Örneği. *Üstün Yetenekliler Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi (UYAD)*, 1(2): 97-107.

Levent, A. F. (2014). *Üstün Yetenekli Çocukları Anlamak. Üstün Yetenekli Çocuklar Sarmalında Aile, Eğitim Sistemi ve Toplum*. Ankara: Nobel Akademik.

----- (2016). Üstün Yeteneklilerin Eğitiminde Mentorluk Programı: Uluslararası Bağlamda Bir İnceleme. *Çocuk ve Medeniyet Dergisi*, 1(1): 29.

Lunenburg, F. C. ve Ornstein, A. C. (2013). *Eğitim yönetimi (6. Basım)*(Çev. G. Arastaman). Ankara: Nobel.

Melekoğlu, M. A. (2014). Special Education Today İn Turkey. *In Special Education International Perspectives: Practices Across The Globe*, 28(1): 529-557.

Mertol, H. (2014). *Türkiye ve ABD’de üstün zekalı çocuklara sosyal bilgiler dersi veren öğretmenlerin görüş ve uygulamaları*(Yayınlanmış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

Mertol, H., Doğdu, M. ve Yılar, B. (2013). Üstün Zekâlı Ve Yetenekli Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Metaforik Algıları. *Üstün Yetenekliler Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi (UYAD)*, 1(3): 176-183.

Milli Eğitim Temel Kanunu, T.C. Resmi Gazete, 1739, 24 Haziran 1973.

MEB (1997). *Yasemin Karakaya İlköğretim Okulu BİLSEM ve Vakfı*. Ankara: Çiçek Matbaacılık.

----- (2007). *Millî Eğitim Bakanlığı Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi*. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/2593_0.html adresinden alındı.

----- (2013). *Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Özel Yetenekli Bireylerin Eğitimi Strateji ve Uygulama Kılavuzu*. Ankara

----- (2014). *Özel Yetenekli Bireylere Yönelik Çerçeve Eğitim Programı Taslağı*. Ankara

----- (2016). *Tebliğler Dergisi Bilim ve Sanat Merkezi Yönergesi*. https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_01/02031535_tebliğler_dergis_i.pdf adresinden alındı.

----- (2018,a.). *Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı Kitabı (İlkokul ve ortaokul 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201812312311937-FEN%20BİLİMLERİ%20ÖĞRETİM%20PROGRAMI2018.pdf> url adresinden ulaşılmıştır.

----- (2018,b.). *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği*, Temmuz 2018 <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180707-8.htm> adresinden ulaşılmıştır.

----- (2019). *Tebliğler Dergisi Bilim ve Sanat Merkezi Yönergesi* http://nazillibilsem.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/09/11/765107/dosyalar/2019_12/13123140_Yeni_BYLSEM_Yonergesi.pdf url adresinden alındı.

Öğülmüş, K. ve Sarı, H. (2014). Bilim ve Sanat Merkezleri' nde Karşılaşılan Sorunların Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri Açısından Değerlendirilmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2014(2): 254-265.

Örücü, D. ve Şimşek, H. (2011). Akademisyenlerin Gözünden Türkiye'de Eğitim Yönetiminin Akademik Durumu: Nitel Bir Analiz. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 17(2): 167-197.

Özdemir, G. (2017). *Üstün yetenekli öğrencilere yönelik zenginleştirilmiş öğretim programının bilimsel süreç becerilerine ve başarıya katkısına ilişkin eylem araştırması (Yüksek Lisans Tezi)*. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu. T.C. Resmi Gazete : 2916, (1983).

Özmen, F. ve Kömürlü, F. (2013). Türkiye'de Üstün Zekâlı ve Yetenekli Öğrencilerin Eğitimine İlişkin Politika Ve Uygulamalar. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2): 35-56.

Özmen, H. (2004). Fen Öğretiminde Öğrenme Teorileri ve Teknoloji Destekli Yapılandırmacı (Constructivist) Öğrenme. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 3(1): 100-111.

Patton, M. Q. (2014). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri (M. Bütün ve S. Beşir Demir (Çev. Ed.))*. Ankara: Pegem Akademi.

Polatcan, M. ve Akyürek, İ. (2016). Bilim ve Sanat Merkezi (BİLSEM) Yöneticilerinin Değişimi Yönetme Yeterliliklerine İlişkin Görüşleri. *25. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Sözlü Bildiri*, 429-44.

Renzulli, J. S. (1999). What Is Thing Called Giftedness And How Do We Develop It? A Twenty Five Year Persective. *Journal for the Education of Gifted*, 3-54.

Sak, U. (2008). *Üstün Zekalı Çocuklar*. İ. D. (Ed.), *Özel Eğitime Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim*. Ankara: Pegem Akademi.

----- (2011). Üstün Yetenekliler Eğitim Programları Modeli(ÜYEP) ve Sosyal Geçerliliği. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 36(161): 213-229.

----- (2018). *Üstün Yeteneklilerin Tanınması*. Ankara: Vize Basın Yayın.

Sakaoğlu, N. (2003). *Osmanlı'dan Günümüze Eğitim Tarihi (Vol. 2)*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Sakar, M. H. ve Maba, A. (2015, Mart). Türkiye'de Müziksel Alanda Üstün Yetenekli Bireylerin Eğitimine Genel Bir Bakış. *INESJOURNAL(Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi)*, 2(2): 110-121.

Senge, P. (2014). *Öğrenen Okullar (2. Basım)(M. Çetin, Çev.)*. Ankara: Nobel.

Sezginsoy, B. (2007). *Bilim ve sanat merkezi uygulamasının değerlendirilmesi. (Yayınlanmış yüksek lisans tezi)*. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

Sıcak, A. ve Akkaş, E. (2016). Üstün Yetenekli Öğrenciler İçin Bilim ve Sanat Merkezlerine (BİLSEM) Yönelik Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Üstün Yetenekliler Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi (UYAD)*, 1(2): 136-145.

Sönmez, H. (2011). Üstün Yeteneklilerin Eğitimi. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, 141: 43-45.

Standart Dergisi. (2005, Eylül). Eğitim Sistemimiz- Özel Eğitim, Ekonomik ve Teknik Dergi. *Standart Dergisi*, 44(525): 14-19.

Sucu, Y. (2000). *Yönetim: Kavramlar, Kuramlar ve Süreçler*. Bolu: AİBÜ İİBF Basımevi.

Summak, M. S. ve Özgan, H. (2007). İlköğretim Okulu Müdürlerinin Yönetim Süreçlerini Kullanma Etkinlikleri ile Bazı Duygusal, Sosyal ve Ruhsal Yeterlilikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi(Kilis Örneği). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(2): 261-290.

Summak, M. S. ve Şahin, Ç. Ç. (2013). Bilim ve Sanat Merkezi Müdürlerinin Öğretimsel Lider Olarak Öğretimsel Uygulamalar Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2): 1-14.

----- (2014). Bilim ve Sanat Merkezlerinde Yönetici, Öğretmen Yeterlilikleri ve Öğretimsel Hedefler İçin Standartların Belirlenmesi. *Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 2(2): 86-104.

Şahin, A. (2010). Örgüt Kültürü-Yönetim İlişkisi ve Yönetimsel Etkinlik. *Maliye Dergisi*, (159): 21-35.

Şirin, M. R., Kulaksızoğlu, A. ve Bilgili A.E.(2004). Üstün veya Özel Yetenekliler. H. Akkanat (Der.). *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 168-192.

Şişman, M. (2008). *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi*. Ankara: Pegem Akademi.

Şişman, M. ve Turan, S. (2002). Dünyada Eğitim Ve Yöneticilerinin Yetiştirilmesine İlişkin Başlıca Yönelimler Ve Türkiye İçin Çıkarılabilecek Bazı Sonuçlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(1): 13-26.

Taş, S. (2010). İlköğretim Okullarında Sınıfta Zaman Kaybettiren Etkinlikler. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (12): 73-93.

Tetenbaum, T. J. (1998). Shifting Paradigms: From Newton To Chaos. *Organizational Dynamics*, 26(4): 21-33.

Tortop, H. S. (2012). Olağanüstü Üstün Yetenekli Öğrencilerin Eğitim Sürecinde Radikal Hızlandırma ve Türkiye'nin Durumu. *Journal of Higher Education & Science/Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2(2).

TÜSİAD (2002). Değerlendirme. *Sürdürülebilir Büyüme AB Yolunda Değerlendirme ve Çözüm Önerileri*. Yayın No TÜSİAD-T.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. (1982 :42). *Türkiye Cumhuriyeti Anayasası*.

Türkkuşu, H. (2012). *5N 1K ile Etkinlik Yönetimi*. Ankara: Gazi Kitapevi.

Yağlı, Ş. (2011). *Yönetici ve öğretmen görüşleri çerçevesinde bilim ve sanat merkezlerinin yapısı ve yeniden yapılandırılması: İstanbul BİLSEM örneği (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yazıcı, E. (2019). *Bilim ve sanat merkezlerine devam eden üstün zekalı öğrencilerin kaygı seviyeleri ve kaynakları (Yüksek Lisans Tezi)*. İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı, Ankara.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (6. Baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

----- (2011). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

----- (2016). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

----- (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (9. Baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yılmaz, M. ve Çaylak, B. (2009). Bilim ve Sanat Merkezi Öğrencilerin Fen ve Teknoloji Dersindeki Başarılarına Sağladığı Katkılarına İlişkin Velilerin Görüşleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(11): 369-383.

Yiğit, B. (2000). *Yönetim Bilimi: Eğitim Yönetimi Kursu Ders Notu*. Edirne: TÜ Eğitim Fakültesi Yayını.

Yücel, H. S. (2012). *Bilim ve sanat merkezlerinde sanat (Resim) alanında proje tabanlı öğrenme yaklaşımına göre hazırlanan görsel sanatlar eğitimi uygulamasının bir değerlendirmesi (Yasemin Karakaya BİLSEM örneği)(Yayınlanmamış Doktora Tezi)*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Resim İş Öğretmenliği Bilim Dalı, Ankara.

<http://ankarafenlisesi.meb.k12.tr/icerikler/ankara-fen-lisesi-tarihce>. (2019). *Fen Lisesi Tarihçe*.<http://ankarafenlisesi.meb.k12.tr/www.ankarafenlisesi.meb.k12.tr/icerikler/ankara-fen-lisesi-tarihce> adresinden alındı.

<http://bilmer.gazi.edu.tr>. (2019). *Ülkemizdeki Bilim Merkezleri*.
<http://bilmer.gazi.edu.tr/> <http://bilmer.gazi.edu.tr/tr/ulkemizdeki-bilim-merkezleri> adresinden alındı.

[http://mebk12.meb.gov.tr/\(2019\).meb_iys_dosyalar/74/01/966478/dosyalar/2015_01/22013004_uyumprorami20141.pdf](http://mebk12.meb.gov.tr/(2019).meb_iys_dosyalar/74/01/966478/dosyalar/2015_01/22013004_uyumprorami20141.pdf).

http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/74/01/966478/dosyalar/2015_01/22013004_uyumprorami20141.pdf; MEB, 2019 adresinden alındı.

<http://turkiyeustunzekalilarokulu.com>. (2019). <http://turkiyeustunzekalilarokulu.com>:
<http://turkiyeustunzekalilarokulu.com> adresinden alındı.

<http://ustunzekalicocuklar.com>. (2019). <http://ustunzekalicocuklar.com> adresinden alındı

<http://uyced.net/default.asp>. (2019). <http://uyced.net/default.asp> adresinden alındı.

<http://uyem.inonu.edu.tr>. (2019). <http://uyem.inonu.edu.tr> adresinden alındı.

<http://uyep.anadolu.edu.tr>. (2019). <http://uyep.anadolu.edu.tr/>, adresinden alındı.

<http://uzyecde.org/index.php>. (2019). <http://uzyecde.org/index.php> adresinden alındı.

<http://www.bilimmerkezi.itu.edu.tr>. (2019). <http://www.bilimmerkezi.itu.edu.tr> adresinden alındı.

<http://www.cocukuni.karabuk.edu.tr>. (2019). <http://www.cocukuni.karabuk.edu.tr> adresinden alındı.

<http://www.cocukvakfi.org.tr>. (2019). <http://www.cocukvakfi.org.tr>:
<http://www.cocukvakfi.org.tr> adresinden alındı.

<http://www.fezagurseybilimmerkezi.com>.(2019).<http://www.fezagurseybilimmerkezi.com> : <http://www.fezagurseybilimmerkezi.com> adresinden alındı.

<http://www.m.bagcilar.bel.tr>. (2019). <http://www.m.bagcilar.bel.tr>:
<http://www.m.bagcilar.bel.tr> adresinden alındı.

<http://www.tacved.org>. (2019). <http://www.tacved.org> adresinden alındı.

<http://www.tuzyeksav.org.tr>. (2019). <http://www.tuzyeksav.org.tr> adresinden alındı.

<http://www.ustunzekalilarmerkezi.org>. (2019). <http://www.ustunzekalilarmerkezi.org> adresinden alındı.

<http://www.yetenekgelistir.org>. (2019). <http://www.yetenekgelistir.org> adresinden alındı.

<https://bayrampasabilimmerkezi.com>. (2019). *Bilim Merkezi*.
<https://bayrampasabilimmerkezi.com>:
<https://bayrampasabilimmerkezi.com/bilim-merkezi/> adresinden alındı.

<https://cocukuniversitesi.istanbul.edu.tr>.(2019).

<https://cocukuniversitesi.istanbul.edu.tr>:

<https://cocukuniversitesi.istanbul.edu.tr> adresinden alındı.

<https://tevitok.k12.tr>. (2019). <https://tevitok.k12.tr>: <https://tevitok.k12.tr> adresinden alındı

<https://tuzyev.org>. (2019). <https://tuzyev.org>: <https://tuzyev.org> adresinden alındı

<https://www.bilimsenligi.com/inonu-universitesi-cocuk-universitesi.html>. (2019).
<https://www.bilimsenligi.com/inonu-universitesi-cocuk-universitesi.html>.
<https://www.bilimsenligi.com/inonu-universitesi-cocuk-universitesi.html> adresinden alındı.

<https://www.bilimuskudar.org>. (2019). <https://www.bilimuskudar.org>:
<https://www.bilimuskudar.org> adresinden alındı

<https://www.mensa.org.tr>. (2019). <https://www.mensa.org.tr> adresinden alındı

<https://www.tuzdev.org>. (2019). <https://www.tuzdev.org> adresinden alındı

www.beyazitfordotosanilkokulu.meb.k12.tr.(2019).<http://www.beyazitfordotosanilkokulu.meb.k12.tr> : <http://www.beyazitfordotosanilkokulu.meb.k12.tr> adresinden alındı

<https://www.tuycev.org>. (2019). www.tuycev.org adresinden alındı

www.tuzder.org. (2019). www.tuzder.org adresinden alındı

www.tzv.org.tr. (2019). www.tzv.org.tr adresinden alındı

www.ustunzekalilar.org. (2019). www.ustunzekalilar.org adresinden alındı

www.vakif.bilgi.edu.tr. (2019). www.vakif.bilgi.edu.tr adresinden alındı

(2019). <http://www.tuzyeksav.org.tr> adresinden alındı

(2019).https://www.tbmm.gov.tr/arastirma_komisyonlari/ustun_yetenekli/docs/.
adresinden alındı

EKLER

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411-44-E.19977617
Konu: Anket ve Araştırma İzin Talebi

23.11.2017

Sayın: Songül YAMAN

- İlgi: a) 14.11.2017 tarihli ve 19213542 Gelen Evrak No'lu dilekçeniz.
b) Valilik Makamının 22.11.2017 tarih ve 19883731 sayılı oluru.

"Bilim Sanat Merkezlerinde Öğrencilere Sunulan Eğitim Etkinliklerinin Yönetiminde Karşılaşılan Sorunlar" konulu teziniz hakkındaki ilgi (a) dilekçe ve ekleri ilgi (b) valilik onayı ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve söz konusu talebiniz; bilimsel amaç dışında kullanmaması, uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarınıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılması koşuluyla, gerekli duyurunun araştırmacı tarafından yapılması, okul idarecilerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Valilik Onayı doğrultusunda uygulanması ve işlem bittikten sonra 2 (iki) hafta içinde sonuçtan Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Bölümüne rapor halinde bilgi verilmesini rica ederim.

M. Nurettin ARAS
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

EK:1- Valilik Onayı
2- Ölçekler

İl Millî Eğitim Müdürlüğü Binbirdirek M. İmran Öktem Cad.
No:1 Eski Adıyca Binası Sultanahmet Fatih İstanbul
E-Posta: sph34@meb.gov.tr

A. BALTA VHKJ
Tel: (0 212) 455 04 00-239
Faks: (0 212)455 06 52

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 4b7a-9840-3601-a7a4-650e koda ile teyit edilebilir.

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411-20-E.19883731
Konu : Anket ve Araştırma İzin Talebi

22/11/2017

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi: a) 14.11.2017 tarihli ve 19213542 Gelen Evrak No'lu dilekçe.
b) MEB. Yen. ve Eğ. Tk. Gn. Md. 22.08.2017 tarih ve 12607291/ 2017/25 No'lu Gen.
c) Millî Eğitim Müdürlüğü Araştırma ve Anket Komisyonunun 21.11.2017 tarihli tutanağı.

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Songül YAMAN'ın "**Bilim Sanat Merkezlerinde Öğrencilere Sunulan Eğitim Etkinliklerin Yönetiminde Karşılaşılan Sorunlar**" konulu tezi kapsamında, ilimiz genelinde bulunan Bilim ve Sanat Merkezlerinde öğrenim gören öğrencilere, görev yapan öğretmen, yönetici ve öğrencilerin velilerine; yarı yapılandırılmış görüşme formunu uygulama istemi hakkındaki ilgi (a) dilekçe ve ekleri Müdürlüğümüzce incelenmiştir.

Araştırmacının söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanılmaması, uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarımıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılmaması koşuluyla, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Bakanlık emri esasları dâhilinde uygulanması, sonuçtan Müdürlüğümüze rapor halinde (CD formatında) bilgi verilmesi kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Ömer Faruk YELKENCİ
Millî Eğitim Müdürü

OLUR
22/11/2017

Ahmet Hamdi USTA
Vali a.
Vali Yardımcısı

- Ek:1- Genelge
2- Komisyon Tutanağı

İl Millî Eğitim Müdürlüğü Binbirdirek M. İmran Öktem Cad.
No:1 Eski Adliye Binası Sultanahmet Fatih/İstanbul
E-Posta: sgb34@meb.gov.tr

A. BALTA VHKİ
Tel: (0 212) 455 04 00-239
Faks: (0 212)455 06 52

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evrakorga.meb.gov.tr> adresinden 1d57-cf7a-312b-b2d6-cbf1 kodu ile teyit edilebilir.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Songül YAMAN

Doğum Yeri- Tarihi: /

Eğitim Durumu (Kurum ve Yıl)

İlkokul: Antalya Aksu İlköğretim Okulu- 1997

Lise : Antalya Aksu Lisesi- 2000

Lisans : Antalya Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı- 2004

Yüksek Lisans: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi ve Marmara Üniversitesi Ortak Programı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Ana Bilim Dalı Eğitim Yönetim ve Denetimi Bölümü, 2020

Çalıştığı Kurum/ Kurumlar ve Yıl:

Şırnak Mehmet Emin Acar İlköğretim Okulu 2005-2011

İstanbul Sultangazi Hüseyin Ersu İlkokulu 2011- 2013

İstanbul Zeytinburnu Gazipaşa İlkokulu 2013-2018

İstanbul Zeytinburnu Şehitler BİLSEM 2018-2019 (Görevlendirme)

İstanbul Zeytinburnu Gazipaşa İlkokulu 2019-...